

การรับรู้สิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา: ศึกษากรณี  
วิธีปฏิบัติในการจับผู้ต้องหาของข้าราชการตำรวจ  
สถานีตำรวจภูธรยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

ร้อยตำรวจโทเกษม หนูแก้ว



การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต  
วิชาเอกการเมืองการปกครอง สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2556

**Awareness of Human Rights in the Criminal Legal Process:  
A Case Study of the Practices of Police Officers in Arresting Suspects at  
Yaring Police Station, Pattani Province**

**Pol.Lt. Kasem Nookeaw**



An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for  
the Degree of Master of Political Science in Politics and Government

School of Political Science

Sukhothai Thammathirat Open University

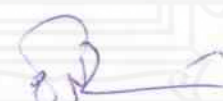
2013


หัวข้อการศึกษาค้นคว้าอิสระ	การรับรู้สิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา: ศึกษากรณีวิธีปฏิบัติในการจับผู้ต้องหาของข้าราชการตำรวจ สถานีตำรวจภูธรยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี
ชื่อและนามสกุล	ร้อยตำรวจโทเกษม หนูแก้ว
วิชาเอก	การเมืองการปกครอง
สาขาวิชา	รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พิศาล มุกดาร์ศมี

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา  
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2557

คณะกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ

  
..... ประธานกรรมการ  
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พิศาล มุกดาร์ศมี)

  
..... กรรมการ  
(รองศาสตราจารย์ ดร. ชรินทร์ สันประเสริฐ)

  
.....  
(รองศาสตราจารย์อุทรพร อิศรชัย)  
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์

## กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาเป็นอย่างยิ่งจากรองศาสตราจารย์ยุทธพร อิสระชัย ประธานกรรมการประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช รองศาสตราจารย์ ดร.ชรินทร์ สันประเสริฐ อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ซึ่งเป็นกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พิศาล มุกดาภิรมย์ อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าอิสระในครั้งนี้ ที่ได้ให้ความกรุณาให้คำแนะนำและติดตามการทำการศึกษาค้นคว้าอิสระอย่างใกล้ชิดตลอดมา นับตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งสำเร็จเรียบร้อยสมบูรณ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่ง

ขอขอบพระคุณ พ.ต.อ.มานะ นาคทัง ผู้กำกับการสถานีตำรวจภูธรยะหริ่ง ที่ได้กรุณาเอื้อเฟื้อสถานที่ในการทำการศึกษาวิจัยและเสียสละเวลาในการตอบสัมภาษณ์งานวิจัยด้วยตนเอง ขอขอบคุณข้าราชการตำรวจสถานีตำรวจภูธรยะหริ่งทุกท่านที่เสียสละเวลาและให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามเป็นอย่างดี

นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณ น.ส. จามจุรี จันทร์ตนา น.ส. นฤมล ชุนไกร น.ส. อารีรัตน์ อินจ็อค น.ส. นภารัตน์ กิติรัตน์มงคล รวมถึงคณาจารย์สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการทำการศึกษาค้นคว้าอิสระในครั้งนี้ทุกท่านที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ ประสานงาน และให้กำลังใจตลอดมา

เกษม หนูแก้ว

พฤศจิกายน 2556



**ชื่อการศึกษา** ค้นคว้าอิสระ การรับรู้สิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา: ศึกษากรณีวิธีปฏิบัติ  
ในการจับผู้ต้องหาของข้าราชการตำรวจสถานีตำรวจภูธรยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี  
**ผู้ศึกษา** ร้อยตำรวจโทเกษม หนูแก้ว รหัสนักศึกษา 2548000799 **ปริญญา** รัฐศาสตรมหาบัณฑิต  
**อาจารย์ที่ปรึกษา** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พิศาล มุกดาร์ศรี **ปีการศึกษา** 2556

### บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) การรับรู้หลักสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในส่วนที่เกี่ยวกับการจับผู้ต้องหาตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ของข้าราชการตำรวจสถานีตำรวจภูธรยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี (2) การรับรู้หลักและวิธีปฏิบัติในการจับผู้ต้องหาตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของข้าราชการตำรวจสถานีตำรวจภูธรยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี กลุ่มตัวอย่างเป็นข้าราชการตำรวจที่ปฏิบัติหน้าที่ด้านการป้องกันปราบปรามในสถานีตำรวจภูธรยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ทั้งระดับชั้นประทวนและระดับชั้นสัญญาบัตรกำหนดกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 12 ตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ผลการวิจัยด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า (1) กลุ่มตัวอย่างข้าราชการตำรวจสถานีตำรวจภูธรยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี มีความรู้ความเข้าใจหลักสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในส่วนที่เกี่ยวกับการจับผู้ต้องหาตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 โดยที่กลุ่มตัวอย่างข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนยึดถือแนวคิดทฤษฎีที่ว่าด้วยการให้ความยุติธรรมทางอาญาผสมผสานกันระหว่างรูปแบบทฤษฎีกระบวนการนิติธรรมและรูปแบบทฤษฎีควบคุมอาชญากรรม ส่วนกลุ่มตัวอย่างข้าราชการตำรวจระดับชั้นสัญญาบัตรยึดถือแนวคิดทฤษฎีที่ว่าด้วยการให้ความยุติธรรมทางอาญาตามรูปแบบทฤษฎีกระบวนการนิติธรรม และ (2) กลุ่มตัวอย่างข้าราชการตำรวจสถานีตำรวจภูธรยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี มีความรู้ความเข้าใจหลักในการจับผู้ต้องหาตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ต้องตามกฎหมาย ส่วนความรู้ความเข้าใจวิธีปฏิบัติในการจับผู้ต้องหาตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กลุ่มตัวอย่างข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนโดยส่วนใหญ่ปฏิบัติได้ไม่ครบถ้วนตามกฎหมาย แต่กลุ่มตัวอย่างข้าราชการตำรวจระดับชั้นสัญญาบัตรสามารถปฏิบัติได้ครบถ้วนตามกฎหมาย

**คำสำคัญ** สิทธิมนุษยชน สิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา วิธีปฏิบัติในการจับผู้ต้องหา  
สถานีตำรวจภูธรยะหริ่ง

**Independent Study title:** Awareness of Human Rights in the Criminal Legal Process: A Case Study of the Practices of Police Officers in Arresting Suspects at Yaring Police Station, Pattani Province

**Author:** Pol.Lt. Kasem Nookeaw; **ID:** 2548000799; **Degree:** Master of Political Science;

**Independent Study advisors:** Dr. Pisan Mukdaratsmi, Assistant Professor; **Academic year:** 2013

### **Abstract**

The objectives of this research were to study: (1) the level of knowledge of police officers at Yaring Police Station in Pattani Province concerning the principles of human rights in the criminal legal procedure as regards the arrest of suspects under the Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2550 (1997); and (2) those police officers' awareness of the principles and practices for arresting suspects under the by-laws of the criminal procedure code.

The sample population, chosen through purposive sampling, consisted of 12 police officers assigned to crime suppression duties, including both non-commissioned and commissioned officers, at Yaring Police Station in Pattani Province. Data were collected using an in-depth interview form and data were analyzed using descriptive analysis.

The results showed that: (1) the police officers interviewed had knowledge and understanding of the principles of human rights in the criminal legal procedure as regards the arrest of suspects under the Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2550 (1997). The non-commissioned officers adhered to the theory of administering criminal justice as a combined approach incorporating both the legal process theory and the crime control theory. On the other hand, the commissioned officers adhered to the theory of administering criminal justice solely under the legal process theory. (2) The police officers interviewed knew and understood the correct legal principles for arresting suspects under the by-laws of the criminal procedure code. As for their knowledge and awareness of the correct legal practices for arresting suspects under the by-laws of the criminal procedure code, most of the non-commissioned officers did not apply all the correct practices in practice, but the commissioned officers did strictly comply with and follow the law in practice.

**Keywords:** Human rights, police officers, human rights in the criminal legal process, practices in arresting suspects, Yaring Police Station, Pattani Province

## สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญภาพ.....	ฅ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	6
ประเด็นปัญหาที่ศึกษาวิจัย.....	7
ขอบเขตการวิจัย.....	7
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	7
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	9
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	10
บทที่ 2 กรอบแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	11
แนวคิดและทฤษฎีเรื่องสิทธิ เสรีภาพ และสิทธิมนุษยชน.....	12
แนวคิดและทฤษฎีเรื่องกระบวนการยุติธรรมทางอาญา.....	25
แนวคิดในการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ และสิทธิมนุษยชน ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในส่วนที่เกี่ยวกับการจับผู้ต้องหา ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550.....	32
แนวคิดในส่วนที่เกี่ยวกับหลักและวิธีปฏิบัติในการจับผู้ต้องหา ตามพระราชบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พุทธศักราช 2477.....	37
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	53
บทที่ 3 ระเบียบวิธีการวิจัย.....	64
ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย.....	64
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	65
การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	66
การเขียนรายงานผลการวิจัย.....	67

## สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	68
การรับรู้หลักสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ในส่วนที่เกี่ยวกับการจับผู้ต้องหา ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550.....	68
การรับรู้หลักและวิธีปฏิบัติในการจับผู้ต้องหา ตามบทบัญญัติ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.....	74
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	77
สรุปการวิจัย.....	77
สรุปผลการวิจัย.....	78
อภิปรายผล.....	81
ข้อเสนอแนะ.....	121
บรรณานุกรม.....	126
ภาคผนวก.....	132
คำประกาศอิสรภาพสหรัฐอเมริกา ค.ศ. 1776.....	133
คำประกาศว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและพลเมืองของฝรั่งเศส ค.ศ. 1789.....	137
ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948.....	140
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 หมวด 3 สิทธิเสรีภาพของชนชาวไทย.....	145
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในส่วนที่เกี่ยวกับ วิธีปฏิบัติในการจับผู้ต้องหา.....	158
แบบสัมภาษณ์.....	164
ผลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง.....	169
ประวัติผู้ศึกษา.....	231

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	หน้า 9
--------------------------------------	--------



# บทที่ 1

## บทนำ

### 1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันประเทศต่าง ๆ มีแนวโน้มที่จะปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งระบอบการปกครองนี้มุ่งเน้นถึงสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ เป็นที่มาของหลักสิทธิมนุษยชน สิ่งที่มาคือ การให้ความสำคัญต่อหลักสิทธิมนุษยชนของประเทศต่าง ๆ มีมากยิ่งขึ้น เป็นผลให้การใช้อำนาจรัฐของประเทศต่างๆ ต้องปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชน และต้องให้ความสำคัญคุ้มครองสิทธิมนุษยชนกับประชาชนภายในประเทศของตนด้วย หากการกระทำโดยรัฐของประเทศใดมีการกระทำที่ขัดแย้งกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย หลักนิติธรรม และละเมิดต่อหลักสิทธิมนุษยชน ก็จะถูกประณาม แสดงท่าทีไม่เห็นด้วย ถูกกดดันทางการเมือง หรือการกดดันทางการค้าจากประเทศมหาอำนาจและนานาชาติ

ประเทศไทยแม้จะปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย แต่สภาพสังคมโดยทั่วไปยังมีประชาชนที่ด้อยโอกาสทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมอยู่เป็นจำนวนมาก รัฐจึงต้องเป็นผู้ที่มีบทบาทมากที่สุดในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนให้กับประชาชนภายในประเทศ ประชาชนมีความคาดหวังจากรัฐในการประกันสิทธิของประชาชนให้ได้รับการคุ้มครองและการปฏิบัติจากรัฐอย่างเท่าเทียมกัน นอกจากนี้สิทธิและเสรีภาพยังเป็นรากฐานสำคัญในการปกครองระบอบประชาธิปไตย การที่จะรู้ว่าประเทศใดมีความเป็นประชาธิปไตยมากน้อยเพียงใด ต้องดูที่สิทธิเสรีภาพของประชาชนในประเทศนั้นๆ เป็นสำคัญ ถ้าประชาชนมีสิทธิเสรีภาพมากความเป็นประชาธิปไตยของประเทศนั้นก็ยิ่งมาก หากสิทธิเสรีภาพของประชาชนถูกจำกัด ริดรอน หรือถูกละเมิดโดยรัฐบาลหรือผู้มีอำนาจในการปกครองประชาธิปไตยของประเทศนั้นก็ยิ่งน้อย ประเทศที่มีความเป็นประชาธิปไตยสูงจึงบัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพของประชาชนไว้ในรัฐธรรมนูญอย่างชัดเจน รวมทั้งกำหนดให้มีมาตรการคุ้มครองและป้องกันการละเมิดสิทธิของประชาชนเอาไว้ด้วย

นับแต่องค์การสหประชาชาติได้ประกาศปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (United Nations Universal Declaration on Human Rights) เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ. 1948 เพื่อแสดงเจตจำนงร่วมกันของบรรดาประเทศสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ ที่จะคุ้มครองสิทธิให้เกิดผล

อย่างจริงตามเจตนารมณ์ที่กำหนดไว้ในกฎบัตรสหประชาชาติ และเพื่อใช้เป็นมาตรฐานกลางสำหรับบรรดาประเทศสมาชิกที่จะนำไปใช้เป็นแนวทางปฏิบัติให้เกิดผลภายในประเทศของตน ตั้งแต่นั้นมา การส่งเสริมคุ้มครองสิทธิมนุษยชนยิ่งทวีความสำคัญมากขึ้นเป็นลำดับ ได้มีความร่วมมือกันทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลกเพื่อพัฒนามาตรการและกลไกทั้งในประเทศและกลไกระดับนานาชาติให้การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนได้ดำเนินไปอย่างมีระบบในมาตรฐานเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน

องค์การสหประชาชาติได้ดำเนินการให้มีการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามหลักการที่บัญญัติในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนในหลายด้าน เช่น การจัดทำอนุสัญญาหรือข้อตกลงระหว่างประเทศเพื่อนำหลักการของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนมาดำเนินการให้สิทธิมนุษยชนได้มีผลเป็นสิทธิตามกฎหมายอย่างเป็นทางการและเป็นระบบและมาตรฐานเดียวกันทุกแห่งในโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดทำกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิของพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 (International Covenant on Civil and Political Rights) และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ค.ศ. 1966 (International Covenant on Economic Social and Culture Rights) ฯลฯ ซึ่งถือเป็นผลงานที่สำคัญยิ่งและเป็นการวางรากฐานที่มั่นคงสำหรับการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

นอกจากนี้ องค์การสหประชาชาติยังได้เข้าไปมีบทบาทโดยตรงและต่อเนื่อง เพื่อดำเนินการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน รวมทั้งการยุติเหตุการณ์การละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเทศต่าง ๆ ทั้งในทวีปยุโรป เอเชีย กลุ่มลาตินอเมริกา และแอฟริกา เช่น เหตุการณ์รุนแรงที่มีการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ในบอสเนียเฮอร์เซโกวีนาโดยการใช้อำนาจการทหารทางเศรษฐกิจและทางทหาร เพื่อจัดการกับปัญหาความรุนแรงดังกล่าว รวมทั้งการจัดตั้งศาลอาญาระหว่างประเทศเพื่อดำเนินคดีอาญากับผู้มีส่วนร่วมในการกระทำความผิดในการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ เช่น เหตุการณ์ในบอสเนียเฮอร์เซโกวีนา ในประเทศรวันดา หรือผู้นำกลุ่มเขมรแดงในกัมพูชา เป็นต้น (กุลพลพลวัน 2538: 5)

จากตัวอย่างดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าเรื่องของสิทธิมนุษยชนได้ทวีความสำคัญมากขึ้นทุกทีและกลายเป็นประเด็นสำคัญระหว่างประเทศที่ประเทศต่าง ๆ ใช้เพื่อต่อรองในการติดต่อสัมพันธ์ทางการทูต ทางการเมือง หรือทางการค้ากับประเทศที่ถูกกล่าวหาว่ามีการละเมิดสิทธิมนุษยชนกับประชาชนภายในประเทศของตน กล่าวได้ว่าเรื่องของสิทธิมนุษยชนในปัจจุบัน รัฐใดรัฐหนึ่งไม่สามารถกล่าวอ้างได้ว่าเป็นเรื่องที่ “ตกอยู่เขตอำนาจภายในของรัฐ” (Domestic Jurisdiction) ของตนโดยเด็ดขาดเหมือนแต่ก่อน แต่ได้วิวัฒนาการมาเป็น “สิทธิระหว่างประเทศ” (International Rights) ซึ่งรัฐที่เป็นภาคีแห่งข้อตกลงระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนอาจอ้างข้อตกลงนั้น ๆ เข้ามาตรวจสอบหรือมีมติให้ใช้มาตรการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อยุติการละเมิดสิทธิ



มนุษยชน หรือแก้ไขเยียวยาความเดือดร้อนอันเกิดจากการละเมิดสิทธิมนุษยชนในรัฐหนึ่งรัฐใดได้ (กุ่มพล พลวัน 2538: 4-5)

สำหรับประเทศไทยนั้นได้ร่วมลงมติรับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (United Nations Universal Declaration on Human Rights) มาตั้งแต่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2491 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิของพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 (International Covenant on Civil and Political Rights) เข้าเป็นภาคีของสนธิสัญญาเมื่อ 29 ตุลาคม พ.ศ. 2539 และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ค.ศ. 1966 (International Covenant on Economic Social and Culture Rights) เข้าเป็นภาคีของสนธิสัญญาเมื่อ 5 กันยายน พ.ศ. 2542 ประเทศไทยพยายามปฏิบัติตามข้อตกลงระหว่างประเทศดังกล่าวด้วยดีมาตลอด โดยได้ดำเนินการแก้ไขกฎหมายภายในให้สอดคล้องกับหลักการของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและกติการะหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน ให้มีความสำคัญต่อการจัดทำกฎหมายที่ออกมาในภายหลังโดยคำนึงถึงหลักการของสิทธิมนุษยชนมากขึ้น

ภายหลังการรัฐประหารในประเทศไทยโดยคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คปค.) เมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 ซึ่งต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ (คมช.) ได้ประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 ขึ้นมาใช้บังคับแทน ได้บัญญัติให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญและคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญที่มาจากการแต่งตั้งโดยคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ (คมช.) มีหน้าที่จัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่สำหรับเป็นแนวทางในการปกครองประเทศ โดยยังคงยึดถือโครงสร้างใหญ่ของรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2540 ที่วางไว้เป็นหลัก

เมื่อจัดทำร่างรัฐธรรมนูญเสร็จแล้ว สภาร่างรัฐธรรมนูญได้เผยแพร่ให้ประชาชนทราบและจัดให้มีการออกเสียงประชามติเพื่อให้ความเห็นชอบแก่ร่างรัฐธรรมนูญทั้งฉบับ การออกเสียงลงประชามติปรากฏผลว่า ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งโดยเสียงข้างมากของผู้มาออกเสียงประชามติเห็นชอบให้นำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่มาใช้บังคับ ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติจึงนำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม พ.ศ. 2550 พระคํานักจิตรลดารโหฐานกรุงเทพมหานคร โดยมี มีชัย ฤชุพันธุ์ ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) เป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการประกาศในราชกิจจานุเบกษาฉบับกฤษฎีกา เล่ม 124 ตอนที่ 47 ก หน้า 1 ในวันเดียวกันนั้น ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มีผลใช้บังคับเป็นกฎหมายแทนที่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549



รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 เป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกในประวัติศาสตร์การปกครองของประเทศไทย ร่างเสร็จและได้รับความเห็นชอบจากฝ่ายนิติบัญญัติแล้ว ได้เผยแพร่ให้ประชาชนทราบและผ่านการออกเสียงประชามติให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญโดยประชาชน และรัฐธรรมนูญฉบับนี้มีบทบัญญัติที่ให้หลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนคล้ายคลึงกับรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 มีเนื้อหาสาระสอดคล้องกับมาตรฐานขององค์การสหประชาชาติที่กำหนดไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และตามข้อตกลงระดับนานาชาติอื่น ๆ ด้านสิทธิมนุษยชน มีบทบัญญัติให้จัดตั้งกลไกระดับชาติขึ้นเพื่อทำหน้าที่คุ้มครองสิทธิมนุษยชนโดยตรงเรียกว่า คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบการคุ้มครองสิทธิของประชาชน นอกจากนี้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ยังได้บัญญัติให้มีสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไว้ใน หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ส่วนที่ 4 สิทธิในกระบวนการยุติธรรม เพื่อคุ้มครองสิทธิของประชาชนในกระบวนการยุติธรรมเป็นการเฉพาะ

สิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากที่สุด หากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศใดปราศจากการเคารพต่อหลักสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญานั้นแล้ว ย่อมไม่อาจเรียกได้ว่ากระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นได้แค่เพียงกระบวนการดำเนินคดีทางอาญาหรือกระบวนการลงโทษทางอาญาเท่านั้น (ชาติ ชัยเดชสุริยะ 2549: 1) กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นหลักประกันและเป็นวิธีการนำไปสู่ความถูกต้อง ชอบธรรม และความยุติธรรม โดยที่กระบวนการยุติธรรมทางอาญามีหน้าที่ที่จะต้องตรวจสอบให้ได้ความจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิดและผู้กระทำความผิด ต้องมีมาตรฐานที่แน่นอน ถูกต้อง ของการปฏิบัติทุกขั้นตอนตั้งแต่จุดเริ่มต้นของคดีไปจนกระทั่งเสร็จสิ้นกระบวนการทั้งหมดของคดีนั้น

ตำรวจ ถือเป็นหนึ่งในเจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นผู้ใช้อำนาจรัฐมีหน้าที่บังคับใช้กฎหมายให้เกิดความสงบเรียบร้อยของสังคมภายในประเทศ โดยใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยซึ่งมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน โดยตรง นอกจากนี้ตำรวจยังเป็นต้นธารของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่มีความสำคัญยิ่ง กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเริ่มตั้งแต่ การสืบสวน จับกุม ตรวจค้น สอบสวน แสวงหาพยานหลักฐาน การควบคุมตัว การปล่อยชั่วคราว และการฟ้องร้องคดีต่อศาล ซึ่งการปฏิบัติตามขั้นตอนเหล่านี้เป็นการปฏิบัติตามกฎหมายในชั้นของตำรวจ โดยมีพระราชบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งออกโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายที่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลและจำกัดการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการปฏิบัติหน้าที่ ส่วนกระบวนการ

พิจารณาพิพากษาคดีเป็นการดำเนินการโดยศาล และกระบวนการบังคับโทษภายหลังคำพิพากษาเป็นการดำเนินการของราชทัณฑ์

การปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจจึงมีความสำคัญมากในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งต้องเป็นไปตามกฎหมายและเป็นไปตามหลักสิทธิมนุษยชนด้วยแต่ในปัจจุบัน ได้มีเรื่องร้องเรียนกล่าวหาว่าการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจในหลายเหตุการณ์กลับกลายเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนเสียเองและมีเรื่องร้องเรียนอื่น ๆ ที่เป็นการกระทำโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอันเกินขอบเขตที่กฎหมายให้อำนาจและถือเป็นการละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยเฉพาะเรื่องการก่อกวน การตรวจค้น การจับกุมคุมขังโดยมิชอบ และกระบวนการสอบสวนที่ไม่เป็นธรรม การนำตัวผู้ต้องสงสัยไปซ้อมทำร้าย กระทำทรมาน การขู่เชือดให้รับสารภาพ แม้ว่าจะกระทำกับผู้กระทำผิดที่แท้จริงก็เป็นการละเมิดกฎหมายและหลักสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอย่างร้ายแรง ส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือและต่อภาพลักษณ์ของตำรวจและกระบวนการยุติธรรมในสังคมไทยเป็นอย่างมาก สภาพปัญหาในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาโดยเฉพาะในชั้นของตำรวจนั้น ได้มีข้อวิพากษ์วิจารณ์จากสังคมและมีการร้องเรียนต่อหน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจำนวนมาก ที่ถือเป็นการล่วงละเมิดต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนซึ่งไม่ได้ปฏิบัติตามหลักกฎหมายและหลักสิทธิมนุษยชน

นอกจากนี้สถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย เป็นเหตุการณ์รุนแรงที่เกิดขึ้นใน 3 จังหวัดภาคใต้ ได้แก่ นราธิวาส ปัตตานี และยะลาโดยมีเหตุการณ์ลอบทำร้าย วางเพลิง วางระเบิด และจลาจลเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องถึงแม้ว่าจะมีความเคลื่อนไหวในลักษณะต้องการแบ่งแยกดินแดนบริเวณปัตตานีมาเป็นเวลาหลายทศวรรษแล้ว แต่ความไม่สงบดังกล่าวเริ่มบานปลายขึ้นหลังจากปีพ.ศ. 2547 สภาพของการก่อความไม่สงบเป็นการสร้างสถานการณ์เพื่อให้ประชาชนเสื่อมศรัทธาในรัฐ เป็นสงครามช่วงชิงประชาชน เป็นสถานการณ์ที่มีความอ่อนไหว เปราะบาง และมีความขัดแย้งทางสังคมสูง นำไปสู่การล่วงละเมิดปะทะ ต่อสู้ การใช้กำลังและอาวุธ

การดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาซึ่งต้องมีความเคร่งครัดต่อมาตรฐานการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ และยิ่งต้องปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชนมากยิ่งขึ้นเพื่อป้องกันมิให้ฝ่ายผู้ก่อความไม่สงบนำมาเป็นเงื่อนไขหรือข้ออ้างปลุกเร้าประชาชนให้ไม่ไว้วางใจรัฐ ทำให้ประชาชนเกิดความระแวงในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สร้างความเสื่อมศรัทธาต่ออำนาจรัฐ ซึ่งจะยิ่งสร้างความยากลำบากในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบที่เกิดขึ้น เมื่อพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐไปสอดคล้องกับข้อกล่าวหาว่าไม่เคารพกฎหมาย ข่มเหงรังแกประชาชน และละเมิดสิทธิมนุษยชน ก็จะกลายเป็นข้ออ้างของฝั่งติดอาวุธแบ่งแยกดินแดนที่จะหาแนวร่วมในการสนับสนุนจากประชาชนใน

พื้นที่ หากตำรวจซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติงานภายใต้กฎหมาย หลักสิทธิมนุษยชน และปฏิบัติตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ถูกต้อง การปลุกระดม การโฆษณาชวนเชื่อ การบิดเบือนศาสนาและประวัติศาสตร์ของกลุ่มแบ่งแยกดินแดนก็จะมีน้ำหนักน้อยลงและขาดการสนับสนุนจากประชาชนได้ในที่สุด

ปัญหาเกี่ยวกับความยุติธรรมและความเป็นธรรมเป็นปัญหาพื้นฐานที่ต้องได้รับการแก้ไขเป็นปัญหาแรก ๆ การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐโดยเฉพาะตำรวจปฏิบัติตามกฎหมายและหลักสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา จะนำไปสู่การสร้างควมไว้วางใจและความร่วมมือร่วมใจของประชาชนในพื้นที่ที่จะร่วมกันแก้ไขปัญหาความไม่สงบที่เกิดขึ้นใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ จึงเป็นเหตุผลสำคัญและจำเป็นที่จะต้องศึกษาวิจัยว่าการรับรู้สิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ศึกษากรณีวิธีปฏิบัติในการจับผู้ต้องหาของข้าราชการตำรวจสถานีตำรวจภูธรยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ว่ามีการรับรู้หลักสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในส่วนที่เกี่ยวกับการจับผู้ต้องหาตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ อย่างไร และมีการรับรู้หลักและวิธีปฏิบัติในการจับผู้ต้องหา ตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ อย่างไร เพื่อจะได้นำข้อมูลที่ได้มาสู่การแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิและเป็นแนวทางในการพัฒนาส่งเสริมให้ข้าราชการตำรวจสถานีตำรวจภูธรยะหริ่ง จังหวัดปัตตานีมีการรับรู้สิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติรับรองไว้มากยิ่งขึ้นสามารถคุ้มครองสิทธิของประชาชนและอำนวยความสะดวกยุติธรรมในสังคมไปพร้อม ๆ กัน อันเป็นการปฏิบัติตามหลักนิติธรรมในการปกครองระบอบประชาธิปไตย

## 2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาการรับรู้หลักสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในส่วนที่เกี่ยวกับการจับผู้ต้องหาตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ของข้าราชการตำรวจสถานีตำรวจภูธรยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

2.2 เพื่อศึกษาการรับรู้หลักและวิธีปฏิบัติในการจับผู้ต้องหาตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของข้าราชการตำรวจสถานีตำรวจภูธรยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

### 3. ประเด็นปัญหาที่ศึกษาวิจัย

3.1 ข้าราชการตำรวจสถานีตำรวจภูธรยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี มีการรับรู้หลักสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในส่วนที่เกี่ยวกับการจับผู้ต้องหา ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ อย่างไร

3.2 ข้าราชการตำรวจสถานีตำรวจภูธรยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี มีการรับรู้หลักและวิธีปฏิบัติในการจับผู้ต้องหา ตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ อย่างไร

### 4. ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาการรับรู้สิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในส่วนที่เกี่ยวกับวิธีปฏิบัติในการจับผู้ต้องหาของข้าราชการตำรวจที่ปฏิบัติหน้าที่ด้านการป้องกันปราบปรามในสถานีตำรวจภูธรยะหริ่ง สังกัดกองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดปัตตานี เฉพาะเพศชาย (เนื่องจากไม่มีข้าราชการตำรวจเพศหญิงในสถานีตำรวจภูธรยะหริ่งปฏิบัติหน้าที่ด้านการป้องกันปราบปราม) โดยศึกษาการรับรู้หลักสิทธิมนุษยชนตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ใน หมวด 3 ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย โดยเฉพาะการคุ้มครองสิทธิในส่วนที่เกี่ยวกับการจับผู้ต้องหา และศึกษาการรับรู้หลักและวิธีปฏิบัติในการจับผู้ต้องหาตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยกำหนดขอบเขตระยะเวลาในการวิจัยครั้งนี้ระหว่างเดือน กรกฎาคม พ.ศ.2556 – พฤศจิกายน พ.ศ. 2556

### 5. นิยามศัพท์เฉพาะ

“การรับรู้” หมายถึง ความรู้ความเข้าใจของข้าราชการตำรวจ สถานีตำรวจภูธรยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ในเรื่องสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยเฉพาะหลักสิทธิมนุษยชนตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 และหลักและวิธีปฏิบัติในการจับผู้ต้องหาตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

“สิทธิมนุษยชน” หมายถึง สิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ที่ติดตัวมนุษย์มาตั้งแต่เกิด เป็นสิทธิเฉพาะตัวบุคคล ไม่สามารถโอนมอบให้แก่กันได้ และมีลักษณะเป็นสากลสำหรับมนุษย์ทุกคนเหมือนกันหมดไม่ว่ามนุษย์ผู้นั้นจะมีเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ศาสนา สีผิว สัญชาติ ชาติตระกูล

เพศ วัย ฐานะ ตำแหน่งหน้าที่ หรืออุดมการณ์ความคิดใด แต่การศึกษาวิจัยในครั้งนี้จำกัดเฉพาะ สิทธิมนุษยชนตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ใน หมวด 3 ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย

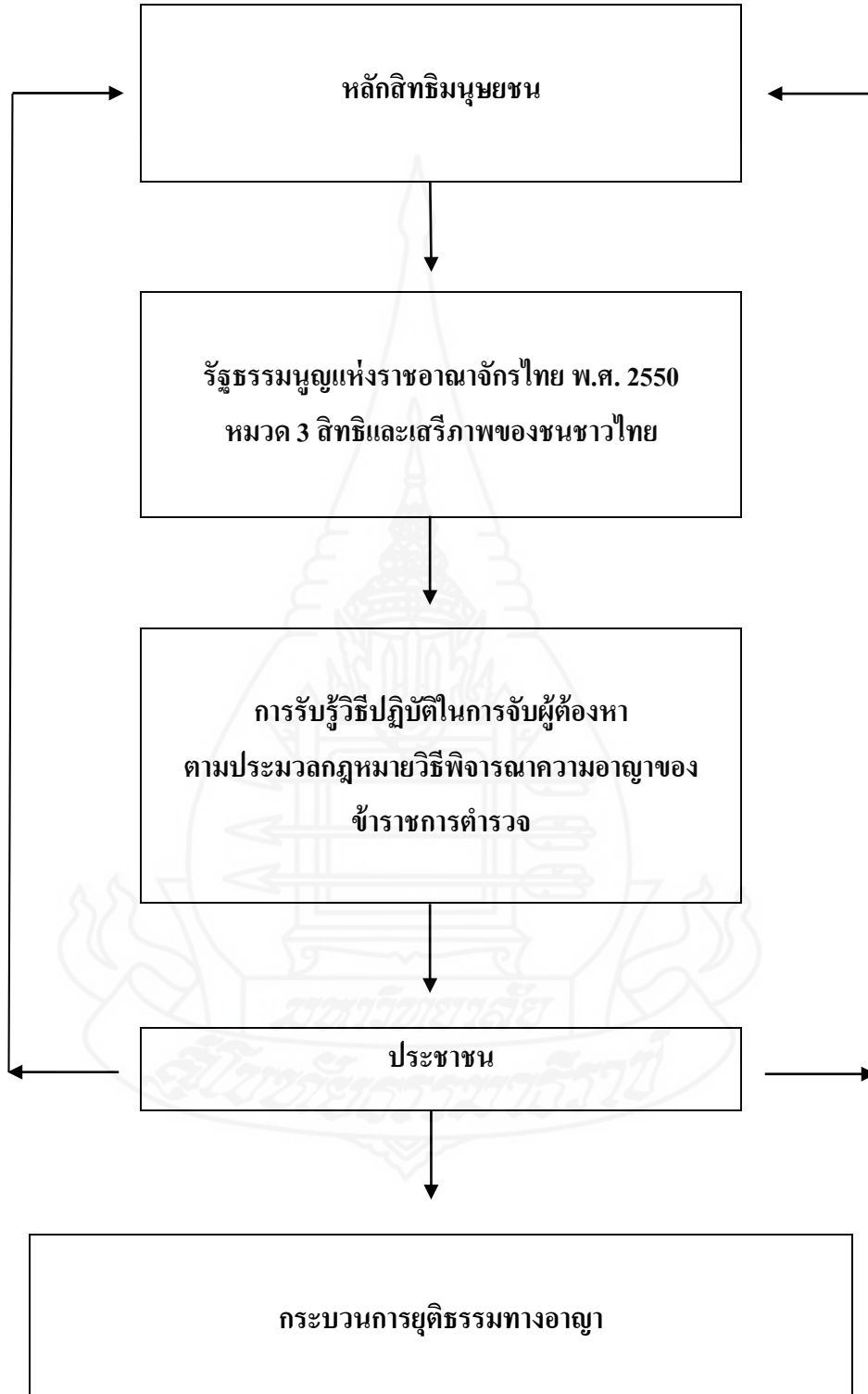
“กระบวนการยุติธรรมทางอาญา” หมายถึง การดำเนินการของหน่วยงานต่าง ๆ ในการบังคับใช้กฎหมายทางอาญา เช่น หน่วยงานตำรวจ หน่วยงานอัยการ หน่วยงานศาล หน่วยงานในกระทรวงยุติธรรม เพื่ออำนวยความสะดวกยุติธรรมให้เกิดขึ้นในการปฏิบัติตามกฎหมาย การบังคับใช้กฎหมาย และการวินิจฉัยชี้ขาดให้เป็นไปตามกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการใน ชั้นสืบสวน สอบสวน พิจารณา พิพากษา หรือบังคับคดี หรือกระบวนการอื่นใดจะยังให้เกิดความ ยุติธรรมในสังคม แต่การศึกษาวิจัยในครั้งนี้จำกัดเฉพาะการบังคับใช้กฎหมายในทางอาญาในส่วน ที่เกี่ยวกับวิธีปฏิบัติในการจับผู้ต้องหาของเจ้าหน้าที่ตำรวจตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความอาญา

“การจับ” หมายถึง การที่เจ้าหน้าที่ตำรวจได้ใช้อำนาจและหน้าที่ที่มีอยู่ตาม บทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ทำให้ผู้ถูกจับถูกจำกัดเสรีภาพในร่างกาย และ ทำให้เสรีภาพในการเคลื่อนที่สิ้นสุดลง รวมทั้งกรณีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจจับแจ้งแก่ผู้ที่จะถูกจับว่าเขา ต้องถูกจับแล้วสั่งให้ผู้ถูกจับไปยังที่ทำการของพนักงานสอบสวน

“ผู้ต้องหา” หมายถึง บุคคลผู้ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดทางอาญา แต่ยังมีได้ถูก ฟ้องต่อศาล

“ข้าราชการตำรวจ” หมายถึงเจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่ตรวจตรา รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนจับกุมและปราบปรามผู้กระทำความผิดกฎหมายเป็นข้าราชการใน สังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติแต่การศึกษาวิจัยในครั้งนี้จำกัดเฉพาะเจ้าพนักงานตำรวจซึ่งกฎหมาย ให้มีอำนาจและหน้าที่ทำการจับตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

## 6. กรอบแนวคิดในการวิจัย



ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย



## 7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

7.1 ทำให้ทราบการรับรู้หลักสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจับผู้ต้องหา ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ของข้าราชการตำรวจสถานีตำรวจภูธรยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ว่ามีการรับรู้ที่ถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่และหาแนวทางให้ข้าราชการตำรวจมีการรับรู้ที่ถูกต้องมากขึ้น

7.2 ทำให้ทราบการรับรู้หลักและวิธีปฏิบัติในการจับผู้ต้องหา ตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ของข้าราชการตำรวจสถานีตำรวจภูธรยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ว่ามีการรับรู้ที่ถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่และหาแนวทางให้ข้าราชการตำรวจมีการรับรู้ที่ถูกต้องมากขึ้น

7.3 ผลการศึกษาสามารถนำไปกำหนดมาตรการในการป้องกันปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนจากการปฏิบัติหน้าที่ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับวิธีปฏิบัติในการจับผู้ต้องหาของข้าราชการตำรวจสถานีตำรวจภูธรยะหริ่ง จังหวัดปัตตานีได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อไป

7.4 เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการตำรวจสถานีตำรวจภูธรยะหริ่ง จังหวัดปัตตานีในส่วนที่เกี่ยวข้องกับวิธีปฏิบัติในการจับผู้ต้องหาถูกต้องตามกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา



## บทที่ 2

### กรอบแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษา “การรับรู้สิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา : ศึกษากรณีวิธีปฏิบัติในการจับผู้ต้องหาของข้าราชการตำรวจสถานีตำรวจภูธรยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี” ในครั้งนี้เป็นการศึกษาวิเคราะห์ความรู้ความเข้าใจสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยเฉพาะการรับรู้หลักสิทธิมนุษยชนตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 และการรับรู้หลักและวิธีปฏิบัติในการจับผู้ต้องหาตามบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งส่งผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนโดยตรง ในบทนี้ได้มีการทบทวนกรอบแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นพื้นฐานในการทำความเข้าใจหลักสิทธิมนุษยชนซึ่งเป็นสิทธิของบุคคลมาตั้งแต่เกิด รวมทั้งมาตรการและหลักการในการให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนซึ่งเป็นมาตรการทางกฎหมายที่รัฐให้ความคุ้มครอง และวิธีปฏิบัติในการจับผู้ต้องหาของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมทางอาญาซึ่งในบทนี้ได้ทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

- 1.แนวคิดและทฤษฎีเรื่องสิทธิ เสรีภาพ และสิทธิมนุษยชน
- 2.แนวคิดและทฤษฎีเรื่องกระบวนการยุติธรรมทางอาญา
- 3.แนวคิดในการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ และสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในส่วนที่เกี่ยวกับการจับผู้ต้องหาตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550
- 4.แนวคิดในส่วนที่เกี่ยวกับหลักและวิธีปฏิบัติในการจับผู้ต้องหาตามพระราชบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พุทธศักราช 2477
- 5.งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง



## 1. แนวคิดและทฤษฎีเรื่องสิทธิ เสรีภาพ และสิทธิมนุษยชน

### 1.1 ความหมายของสิทธิ เสรีภาพ และสิทธิมนุษยชน

#### 1.1.1 ความหมายของสิทธิ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 (อ้างถึงใน อุดมศักดิ์ สิ้นธิพงษ์ 2553: 19) ได้ให้ความหมายของคำว่า สิทธิ ไว้ว่าหมายถึง “อำนาจอันชอบธรรม”

สารานุกรมไทยฉบับเยาวชน พ.ศ. 2536 (อ้างถึงใน อุดมศักดิ์ สิ้นธิพงษ์ 2553: 19) ได้ให้นิยามคำว่า สิทธิ คือ “อำนาจอันชอบธรรมตามกฎหมาย ซึ่งกฎหมายรับรองและคุ้มครองให้”

ศาลฎีกา (คำพิพากษาฎีกาที่ 124/2487 อ้างถึงใน อุดมศักดิ์ สิ้นธิพงษ์ 2553: 19) ได้วินิจฉัยความหมายของคำว่า สิทธิ ไว้ว่า “พูดถึงสิทธิหากกล่าวโดยย่อและรวบรัดแล้วก็ได้แก่ประโยชน์อันบุคคลมีอยู่ แต่ประโยชน์จะเป็นสิทธิหรือไม่ ถ้าบุคคลอื่นมีหน้าที่ต้องเคารพประโยชน์นั้นก็เป็สิทธิ กล่าวคือ ได้รับการรับรองและคุ้มครองตามกฎหมาย”

วรพจน์ วิศรุตพิชญ์ (2538 อ้างถึงใน บรรเจิด สิงคะเนติ 2555: 6) ได้ให้ความหมายโดยทั่วไปของคำว่า สิทธิ หมายถึง “อำนาจที่กฎหมายรับรองและให้ความคุ้มครองแก่บุคคลในอันที่จะเรียกร้องให้บุคคลอื่นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง สิทธิจึงก่อให้เกิดหน้าที่แก่บุคคลอื่นด้วย”

วิชฌุ เครื่องาม (2535 อ้างถึงใน อุดมศักดิ์ สิ้นธิพงษ์ 2553: 20) ได้กล่าวถึงสิทธิ ไว้ว่า “สิทธิ นั้นถือเป็อำนาจหรือโอกาสที่มีการคุ้มครองว่าถ้าทำไปแล้วไม่ผิด และมีทางเลือกว่าจะทำหรือไม่ก็ได้ ถือเป็ประโยชน์ที่ได้รับการรับรองและคุ้มครอง โดยทั่วไปแล้วย่อมมาจากกฎหมาย”

สิทธิ หมายถึงสิ่งที่ไม่มีการรูปร่างซึ่งมีอยู่ในตัวมนุษย์มาตั้งแต่เกิดหรือเกิดขึ้นโดยกฎหมาย เพื่อให้มนุษย์ได้รับประโยชน์และมนุษย์จะเป็ผู้เลือกใช้สิ่งนั้นเอง โดยไม่มีผู้ใดบังคับได้ เช่น สิทธิในการกิน การนอน แต่สิทธิบางอย่างมนุษย์ได้รับโดยกฎหมายกำหนดให้มีเช่น สิทธิในการมีการใช้ทรัพย์สิน สิทธิในการร้องทุกข์เมื่อคนถูกกระทำละเมิดกฎหมาย

([http://www.trueplookpanya.com/true/knowledge\\_detail.php?mul\\_content\\_id=2147](http://www.trueplookpanya.com/true/knowledge_detail.php?mul_content_id=2147))

จากความหมายของคำว่า สิทธิ ดังกล่าวข้างต้นจึงสรุปได้ว่า สิทธิ หมายถึง สิ่งที่ไม่มีการรูปร่างซึ่งมีอยู่ในตัวมนุษย์มาตั้งแต่เกิดหรือเกิดขึ้นโดยกฎหมาย ถือเป็ประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและให้ความคุ้มครองแก่บุคคลในอันที่จะเรียกร้องให้บุคคลอื่นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง สิทธิจึงก่อให้เกิดหน้าที่แก่บุคคลอื่นด้วย

### 1.1.2 ความหมายของคำว่าเสรีภาพ

คำว่า เสรีภาพ ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2536 (อ้างถึงใน อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์ 2553: 19) หมายถึง “ทำได้ คิดได้โดยไม่มีข้อผูกมัด หรือมีอะไรมาเหนี่ยวรั้ง”

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 (อ้างถึงใน อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์ 2553: 20) ได้กล่าวถึง เสรีภาพ ไว้ว่าหมายถึง “ความสามารถในการเคลื่อนไหวโดยปราศจากการถูกแทรกแซง ขัดขวาง”

วิชฌู เครื่องาม (2535 อ้างถึงใน อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์ 2553: 20 ) ได้กล่าวถึง เสรีภาพ ไว้ว่าหมายถึง “ความมีอิสระที่จะกระทำการหรืองดเว้นการกระทำการใด ๆ”

หยุด แสงอุทัย (อ้างถึงใน พัชศรี ศรีเมืองและคณะ 2546: 25) ได้ให้ความหมาย คำว่า เสรีภาพ หมายถึง “อิสระที่จะกระทำหรืองดเว้นไม่กระทำตามที่กฎหมายบัญญัติ”

เสรีภาพหมายถึง การใช้สิทธิอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง ได้อย่างอิสระ แต่ทั้งนี้จะต้องไม่กระทบต่อสิทธิของผู้อื่น ซึ่งหากผู้ใดใช้สิทธิเสรีภาพเกินขอบเขตจนก่อความเดือดร้อนต่อผู้อื่น ก็ย่อมถูกดำเนินคดีตามกฎหมาย

([http://www.trueplookpanya.com/true/knowledge\\_detail.php?mul\\_content\\_id=2147](http://www.trueplookpanya.com/true/knowledge_detail.php?mul_content_id=2147))

Jean Rivero (อ้างถึงใน พัชศรี ศรีเมืองและคณะ, 2546: 25) ให้ความหมาย เสรีภาพ หมายถึง “สถานภาพของมนุษย์เราที่ไม่ตกอยู่ภายใต้บังคับบัญชาของใคร” หรือ “อำนาจที่จะกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดหรือไม่กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด”

จากความหมายของคำว่า เสรีภาพ ดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า เสรีภาพ หมายถึง สถานภาพของมนุษย์เราที่ไม่ตกอยู่ภายใต้บังคับบัญชาของใคร หรือ อำนาจที่จะกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดหรือไม่กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดได้โดยไม่มีข้อผูกมัด หรือมีอะไรมาเหนี่ยวรั้ง ปราศจากการถูกแทรกแซง ขัดขวางแต่บุคคลจะมีเสรีภาพได้เท่าที่กฎหมายบัญญัติไว้ หากผู้ใดใช้เสรีภาพเกินขอบเขตจนก่อความเดือดร้อนต่อผู้อื่นก็ย่อมถูกดำเนินคดีตามกฎหมายได้

### 1.1.3 ความหมายของคำว่าสิทธิมนุษยชน

รุ่งพงษ์ ชัยนาม (2555: 5) กล่าวถึง สิทธิมนุษยชน ว่าหมายถึง “สิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ที่ติดตัวมนุษย์มาตั้งแต่เกิด เป็นสิทธิเฉพาะตัวบุคคล ไม่สามารถโอนมอบให้แก่กันได้ และมีลักษณะเป็นสากลสำหรับมนุษย์ทุกคนเหมือนกันหมดไม่ว่ามนุษย์ผู้นั้นจะมีเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ศาสนา สีผิว สัญชาติ ชาติตระกูล เพศ วัย ฐานะ ตำแหน่งหน้าที่ หรืออุดมการณ์ ความคิดใด เป็นสิทธิในร่างกาย การกระทำ ความคิด ความเชื่อ ทรัพย์สินส่วนบุคคล และผลงานที่สร้างขึ้น”

วีระ โดจาเย (2524 อ้างถึงใน อังคณา บุญสิทธิ์และคณะ 2549: 7) ได้ให้ความหมายว่า สิทธิมนุษยชน คือ “สิทธิทั้งหลายซึ่งเป็นที่ยอมรับกันในประเทศที่มีอารยธรรมว่าเป็นสิทธิพื้นฐานที่จำเป็นในการดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีของมนุษย์ และเป็นสิทธิในการคุ้มครองมนุษย์ในทางกฎหมายเป็นพิเศษกับความสำคัญของสิทธิดังกล่าว”

วรพจน์ วิสฤตพิชญ์ (2543 อ้างถึงใน อังคณา บุญสิทธิ์และคณะ 2549: 7) กล่าวว่า สิทธิมนุษยชน คือ “บรรดาสิทธิและเสรีภาพที่ถือว่าติดตัวมนุษย์ทุกคนมาแต่กำเนิด และไม่อาจถูกพรากไปจากราษฎรได้ถ้าไม่จำเป็น ตัวอย่างของสิทธิมนุษยชน คือ

- สิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคล เช่น สิทธิเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย เสรีภาพในเลหสถาน เสรีภาพในการเดินทาง เสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่ภายในราชอาณาจักร สิทธิในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง และความเป็นอยู่ส่วนตัว ฯลฯ

- เสรีภาพในการแสดงความคิดและการแสดงความคิดเห็น เช่น เสรีภาพในการนับถือศาสนา เสรีภาพในการศึกษาอบรม เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น ฯลฯ

- สิทธิและเสรีภาพทางสังคมเศรษฐกิจ เช่น สิทธิในทรัพย์สิน เสรีภาพในการทำสัญญาก่อตั้งนิติสัมพันธ์กับผู้อื่น ฯลฯ

จากความหมายของคำว่า สิทธิมนุษยชน (Human Rights) สรุปได้ว่า สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ที่ติดตัวมนุษย์มาตั้งแต่เกิด เป็นสิทธิเฉพาะตัวบุคคลไม่สามารถโอนมอบให้แก่กันได้ และมีลักษณะเป็นสากลสำหรับมนุษย์ทุกคนเหมือนกันหมดไม่ว่ามนุษย์ผู้นั้นจะมีเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ศาสนา สีผิว สัญชาติ ชาติตระกูล เพศ วัย ฐานะ ตำแหน่งหน้าที่ หรืออุดมการณ์ความคิดใด เป็นสิทธิพื้นฐานที่จำเป็นในการดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีของมนุษย์ และเป็นสิทธิในการคุ้มครองมนุษย์ในทางกฎหมาย ทั้งสิทธิในร่างกาย การกระทำ ความคิด ความเชื่อ ทรัพย์สินส่วนบุคคล และผลงานที่สร้างขึ้น

## 1.2 แนวคิดสิทธิมนุษยชนสมัยใหม่

จากยุคกลางของยุโรปเข้าสู่ตอนต้นของยุคใหม่ เป็นช่วงระยะเวลาของการเปลี่ยนแปลงในหลายๆ ด้าน การค้นพบทางวิทยาศาสตร์มีผลต่อพัฒนาการของมนุษย์ ความเชื่อในเรื่องเหตุผลเข้ามาแทนที่ศรัทธา การใช้เหตุผลที่เป็นวิทยาศาสตร์ทำให้อิทธิพลของศาสนาเสื่อมคลายลง มนุษย์มีความเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น แนวความคิดเรื่องปัจเจกชนนิยม (Individualism) ได้ก่อตัวและพัฒนาขึ้น ในศตวรรษที่ 17 ความเชื่อในเรื่องเหตุผลของมนุษย์มีมากกว่าความเชื่อในกฎของพระเจ้า เรื่องของเหตุผลเป็นเรื่องในทางโลก มีไว้เพื่อปกป้องผลประโยชน์ของบุคคล

โทมัส ฮอบส์ (Thomas Hobbes) และ จอห์น ล็อก (John Locke) ได้เสนอความคิดเรื่องสภาวะธรรมชาติและสัญญาประชาคม ดังนี้

โทมัส ฮอบส์ (Thomas Hobbes, อ้างถึงใน ศรีประภา เพชรมีศรี 2552:172) ปรัชญาเมธีชาวอังกฤษ ได้กล่าวถึงสภาวะธรรมชาติของมนุษย์ไว้ในหนังสือ The Leviathan ฮอบส์ชี้ให้เห็นว่า “โดยธรรมชาติมนุษย์มีสัญชาตญาณแห่งความกลัว แก่งแย่งต่อสู้กันเพื่อระเบียบในสังคม ปังเจกเมื่อได้ทำสัญญาสังคม/ประชาคม ควรได้รับการประกันสิทธิในชีวิตของเขา เช่น สิทธิในความปลอดภัย ความจำเป็นดังกล่าวนี้สำคัญยิ่ง ถึงขนาดที่ปังเจกเลือกที่จะมอบอำนาจให้แก่ผู้มีอำนาจสูงสุดในรัฐ เพื่อแลกกับการคุ้มครองที่มีประสิทธิภาพ” แนวคิดของ ฮอบส์ ตั้งอยู่บนพื้นฐานของสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ โดย ฮอบส์ เห็นว่า มนุษย์เป็นผู้ที่เห็นแก่ตัวและโหดร้าย สังคมมีแต่ความขัดแย้งมีสภาวะเป็นอนาธิปไตย มนุษย์จำเป็นต้องสละสิทธิตามธรรมชาติของตนที่มีอยู่ทั้งสิ้นให้กับรัฐ เพื่อที่รัฐจะได้มีอำนาจอย่างเต็มที่ในการควบคุมสภาวะธรรมชาติ เพื่อให้มนุษย์รอดพ้นจากสภาวะการที่เลวร้าย โดยต่างยอมสละสิทธิเสรีภาพของตนมอบให้กับรัฐ และต้องเคารพรัฐผู้รับมอบอำนาจไปจากตนด้วย ข้อตกลงดังกล่าวนี้เรียกว่า สัญญาประชาคม ซึ่งจะก่อให้เกิดรัฐที่มีอำนาจโดยสมบูรณ์และเด็ดขาด (Absolute Power)

จอห์น ล็อก (John Locke, อ้างถึงใน อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์ 2553:42) ปรัชญาเมธีชาวอังกฤษ ได้เสนอความคิดเรื่องสภาวะธรรมชาติและสัญญาประชาคม ไว้ในหนังสือชื่อ The Second Treaties of Government ว่า “มนุษย์ในสภาวะธรรมชาตินั้นเป็นสภาวะแห่งสันติสุข ต่างช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีความเสมอภาค และเป็นอิสระ มีสิทธิที่สำคัญ 3 ประการคือ สิทธิในชีวิต อิสระภาพ และทรัพย์สิน ภายใต้การควบคุมของกฎธรรมชาติ” และ ล็อก (John Locke, อ้างถึงใน ยุทธพร อิศรชัย 2554: 7) ยังกล่าวถึงสภาวะธรรมชาติและการสละสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ให้แก่รัฐว่า “มนุษย์เรานั้นมีธรรมชาติที่รักสงบ มีจิตใจดีงามช่วยเหลือกัน แต่ความที่มนุษย์เราแต่ละคนมีเสรีภาพตามธรรมชาติอันเท่าเทียมกัน ทำให้ไม่มีสภาพบังคับระหว่างมนุษย์ต่อมนุษย์ด้วยกัน จึงเกิดความขัดแย้งและไม่มั่นคงปลอดภัย มนุษย์จึงได้เข้ามาสละสิทธิตามธรรมชาติที่จะบังคับกันเองเมื่อเกิดการละเมิดสิทธิ และโอนสิทธิในการบังคับกันนี้ไว้ให้แก่สังคมเป็นผู้ใช้อำนาจนี้แต่ผู้เดียว” แนวความคิดของ ล็อก เป็นแนวคิดสำคัญเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนของสำนักเสรีนิยม และ ล็อก (John Locke, อ้างถึงใน ศรีประภา เพชรมีศรี 2552:173) ยังชี้ให้เห็นว่า “รัฐบาลยังคงมีความชอบธรรม ตราบเท่าที่สามารถรักษาสหิทธิขั้นพื้นฐานที่มนุษย์มีในสภาวะธรรมชาติเท่านั้น สิทธิดังกล่าวได้แก่ สิทธิในชีวิต เสรีภาพ และสิทธิในทรัพย์สิน” ซึ่งแนวคิดเหล่านี้มีอิทธิพลอย่างสูงต่อรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา

ในศตวรรษที่ 18 แนวความคิดเรื่องปัจเจกชนนิยม (Individualism) ได้แพร่หลายออกไป จุดเด่นของความคิดในยุคนี้อยู่ที่ว่าปัจเจกบุคคลคือ เจ้าของสิทธิธรรมชาติ เป็นผู้กำหนดวิถีทางของตนเอง ผลประโยชน์ส่วนบุคคลมีความสำคัญกว่าผลประโยชน์ของรัฐ บุคคลสามารถเรียกร้องสิทธิต่อรัฐ หรือต่อต้านอำนาจรัฐได้ มนุษย์ถือว่ามีความเสมอภาคกันภายใต้กฎหมาย ฌองฌาคส์ รูสโซ (Jean Jacques Rousseau) และมองเตสกีเออ (Montesquieu) เป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อการแพร่หลายของแนวความคิดในเรื่องดังกล่าว

ฌองฌาคส์ รูสโซ (Jean Jacques Rousseau, อ้างถึงใน อูคมศักดิ์ สินธิพงษ์ 2553:44) ปรัชญาเมธีชาวฝรั่งเศส ได้เสนอความคิดเรื่องสภาวะธรรมชาติและสัญญาประชาคมไว้ในหนังสือชื่อ The Social Contract ได้กล่าวถึง สภาวะธรรมชาติ ไว้ว่า “สภาวะธรรมชาติของมนุษย์ เป็นสภาวะที่มีความสุขอย่างล้นเหลือ มนุษย์โดยธรรมชาติแล้วเป็นคนดี แต่เนื่องจากสิ่งแวดล้อมในสังคมที่ไม่ดี เช่น ความแตกต่างในทรัพย์สิน สถานะทางสังคมและการศึกษา ทำให้มนุษย์กลายเป็นคนไม่ดี มนุษย์มีเสรีภาพในการเลือกรัฐบาลที่ดีและมีสิทธิล้มล้างได้หากเป็นรัฐบาลที่ทำให้ประชาชนขาดความสุข ซึ่งถือเป็นสิทธิที่เขามีอยู่เดิมในธรรมชาติ” รูสโซ (Jean Jacques Rousseau, อ้างถึงใน เสนีย์ คำสุข 2550:67) เห็นว่าความไม่เสมอภาคของบุคคลนั้นเกิดมาจากสังคมโดยเห็นว่า “ความไม่เสมอภาคในหมู่คนมีอยู่ 2 อย่างคือ ความไม่เสมอภาคตามธรรมชาติและความไม่เสมอภาคทางการเมือง อย่างที่สองเกิดจากสังคมหรืออิทธิพลต่าง ๆ ในสังคมการเมืองสมัยใหม่ คนเห็นแก่ตัวและละโมภ มีความไม่เสมอภาคทำให้คนต่อสู้กัน พร้อม ๆ กับการเกิดสถาบันทรัพย์สินส่วนตัวที่คนรุมงูใช้เพื่อผลประโยชน์ของตนเอง”

แนวคิดเรื่องสัญญาประชาคมของ รูสโซ (Jean Jacques Rousseau, อ้างถึงใน ยุทธพร อิศรชัย 2554: 7) “มนุษย์ทุกคนอยู่อย่างมีอิสระเสรี มีความเท่าเทียมกัน ต่อมามนุษย์แต่ละคนได้เข้ารวมกันโดยสมัครใจเป็นสังคม และมอบอำนาจให้แก่สังคมหรือรัฐ อำนาจอธิปไตยอันมาจากประชาชนทุกคน โดยต่างยินยอมพร้อมใจมอบอำนาจทุกอย่างที่มีอยู่ร่วมกันภายใต้อำนาจสูงสุด อันเป็นเจตนารมณ์ร่วมกันของสังคมมิใช่คนใดคนหนึ่ง” รูสโซ (Jean Jacques Rousseau, อ้างถึงใน ศรีประภา เพชรมิศรี 2552:173) ยังชี้ให้เห็นว่า “สิทธิของประชาชนและระบบตัวแทนไม่อาจมิได้ ครอบงำที่ระบบทาสและทาสสยบยอมต่ออำนาจอยู่ แต่จะมีได้ก็บนพื้นฐานของ สิทธิสากล ซึ่งรวมถึงสิทธิที่จะได้มาซึ่งทรัพย์สินและสิทธิในความเท่าเทียมกันทางการเมือง สิทธิดังกล่าวนี้จะต้องได้รับการคุ้มครองแม้ในยามสงคราม” ความคิดของ รูสโซ เมื่อสังคมทำให้คนไม่เสมอภาคเท่าเทียมกัน คนจะบรรลุเสรีภาพได้ภายใต้กฎหมายที่ตนเองเป็นผู้จัดทำขึ้น คนจึงต้องร่วมกันก่อตั้งประชาคมการเมืองขึ้น โดยที่ทุกคนต้องสละสิทธิทั้งหมดให้ประชาคม เมื่อทุกคน



สละสิทธิเหมือนกันทั้งหมดจะไม่มีใครเสียอะไรเลย ความเสมอภาคเท่าเทียมกันจึงจะเกิดขึ้น คำขวัญที่แพร่หลายในยุคของ รูสโซ่ คือ เสรีภาพ เสมอภาค และภราดรภาพ

มองเตสกีเออ (Montesquieu) ปรัชญาเมธีชาวฝรั่งเศส ร่วมสมัยเดียวกันกับ รูสโซ่ ได้เสนอแนวความคิดในการจัดระบบสิทธิรัฐธรรมนูญให้มีประสิทธิภาพไว้ในหนังสือชื่อ เจตนารมณ์แห่งกฎหมาย (Spirit of Law) เขาได้เสนอให้แบ่งแยกอำนาจปกครองออกเป็น 3 ส่วน คือ อำนาจบริหาร อำนาจนิติบัญญัติ และอำนาจตุลาการ โดยให้อำนาจทั้งสามสามารถถ่วงดุล และตรวจสอบกันเองได้ ซึ่งถือเป็นการจำกัดอำนาจรัฐมิให้ตกอยู่กับบุคคลเพียงคนเดียว ระบบการแบ่งแยกอำนาจของสถาบันทั้งสามนี้ จะก่อให้เกิดดุลยภาพทางสังคมเป็นหลักประกันในการก่อให้เกิดเสรีภาพของประชาชนได้

### 1.3 ผลของแนวคิดเรื่องสิทธิรัฐธรรมนูญ

แนวความคิดเรื่องสิทธิตามธรรมชาติได้รับการถ่ายทอดจากบรรดาปรัชญาเมธีไปสู่ นักการเมืองและประชาชนทั่วไป ทำให้เกิดการเรียกร้องสิทธิจากผู้ปกครอง การเรียกร้องสิทธิดังกล่าวได้ทำให้เกิดเหตุการณ์ที่สำคัญคือ การประกาศอิสรภาพของสหรัฐอเมริกาและการปฏิวัติของฝรั่งเศส จากการเรียกร้องดังกล่าวทำให้สิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้รับการรับรองโดยกฎหมายที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น

#### 1.3.1 การประกาศอิสรภาพของสหรัฐอเมริกาค.ศ. 1776

ในสงครามระหว่างอังกฤษกับฝรั่งเศส ชาวอาณานิคมมีส่วนร่วมในการส่งกองกำลังไปร่วมรบจนฝรั่งเศสเป็นฝ่ายพ่ายแพ้ให้แก่อังกฤษและถูกขับไล่ออกจากทวีปอเมริกา ทำให้ชาวอาณานิคมรู้สึกมั่นใจและสามารถพัฒนาตนเองจนมีความสามารถเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ รวมทั้งมีผลประโยชน์ร่วมกัน แต่อย่างไรก็ตามยังไม่มี การดำเนินการอันใดที่จะนำไปสู่การต่อสู้เพื่อประกาศเอกราชจนกระทั่งอังกฤษเข้าควบคุมการปกครองอาณานิคมจนเกินขอบเขตหลังจากสงครามระหว่างอังกฤษกับฝรั่งเศสสิ้นสุดลงรัฐบาลอังกฤษตัดสินใจที่จะนำกฎหมายที่เข้มงวดมาใช้กับชาวอาณานิคม โดยเฉพาะกฎหมายที่เกี่ยวกับการค้าของอาณานิคม เช่น ในปี ค.ศ. 1764 อังกฤษออกกฎหมายซึ่งเรียกกันว่า พระราชบัญญัติน้ำตาล (The Sugar Act) นอกจากนี้ ยังเก็บภาษีสินค้าอื่น ๆ เช่น ไหมและเหล้าองุ่น เป็นต้น ต่อจากนั้นรัฐบาลก็ออกกฎหมายอีกฉบับหนึ่งเรียกว่า พระราชบัญญัติอากรแสตมป์ (The Stamp Act) บังคับให้ปิดอากรแสตมป์ในเอกสารต่าง ๆ เช่น เอกสารเกี่ยวกับการค้า การเช่า หนังสือพิมพ์ เป็นต้น การที่รัฐบาลอังกฤษ ออกกฎหมายเก็บภาษีพิเศษเฉพาะ อย่างมากมายเช่นนี้ ชาวอาณานิคมทำการคัดค้านอย่างรุนแรง นักกฎหมายและสมาชิกสภาอาณานิคมมีความเห็นว่า อำนาจเก็บภาษีเฉพาะอย่างนี้ เป็นอำนาจของอาณานิคมรัฐบาล

อังกฤษไม่มีอำนาจที่จะเก็บภาษี เพราะในสภาของอาณานิคมนี้มีผู้แทนของประชาชนอาณานิคมอยู่ พวกเขาอาณานิคมอ้างหลักการปกครองที่สำคัญว่า "จะเก็บภาษีโดยไม่มีผู้แทนไม่ได้" (No Taxation without Representation) และที่สำคัญก็คือ การที่อังกฤษบัญญัติกฎหมายการจัดการภาษีจากชาวอาณานิคมเพื่อนำไปใช้จ่ายในกิจกรรมของอังกฤษเองความขัดแย้งดังกล่าวก่อให้เกิดการประท้วงชุมนุมงานเลี้ยงน้ำชาที่บอสตัน (Boston Tea Party) ที่กรุงบอสตัน อังกฤษจึงส่งกำลังเข้าปราบปราม ก่อให้เกิดการต่อต้านอย่างหนัก

ในปีค.ศ. 1775 เมื่อกองทหารอังกฤษซึ่งตั้งอยู่ในเมืองบอสตันต้องการจะเคลื่อนกำลังไปชนอาวุธที่คลังแสงซึ่งตั้งอยู่ที่หมู่บ้านคอนคอร์ด มาเก็บไว้ที่ค่ายทหารเพราะเกรงว่าชาวอาณานิคมจะก่อการจลาจลทำสงครามกบฏเอกราช และก็เป็นไปตามความคาดหมายชาวอาณานิคมได้จับอาวุธขึ้นต่อสู้กับกองทหารอังกฤษแต่กระจายไปทุกอาณานิคมผู้แทนอาณานิคมทั้ง 13 อาณานิคม ได้เปิดประชุมกันที่เมือง พิลาดิลาเนียที่และลงมติแต่งตั้งให้จอร์จวอชิงตัน (George Washington) เป็นแม่ทัพใหญ่ นำทหารต่อสู้กับทหารอังกฤษ ในระหว่างสงครามปีต่อมาผู้แทน 13 อาณานิคม ได้เปิดประชุมกันอีกครั้งหนึ่งที่เมือง พิลาดิลาเนีย เมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม ค.ศ. 1776 ที่ประชุมมีมติเห็นพ้องต้องกันว่า การทำสงครามคราวนี้ไม่ควรทำสงครามเพื่อเรียกร้องสิทธิความเสมอภาคเท่านั้นแต่ควรทำสงครามเพื่อประกาศอิสรภาพเสียเลย ดังนั้นจึงมีการร่างคำประกาศอิสรภาพ (Declaration of Independence) โดยผู้แทนอาณานิคมที่มาประชุมทั้ง 13 อาณานิคม ได้ลงนามในคำประกาศในวันนั้น การมีสภาพเป็นอาณานิคมของอังกฤษก็สิ้นสุดลงทางพฤตินัย แต่สหรัฐอเมริกายังไม่ได้รับเอกราชโดยสมบูรณ์จนกระทั่งได้มีชัยชนะเหนืออังกฤษในสงครามต่อสู้เพื่อเอกราช (War of Independence) เมื่อปี ค.ศ. 1781

ความคิดเบื้องหลังการประกาศอิสรภาพของอเมริกาได้รับอิทธิพลจากนักปรัชญาชาวอังกฤษคนสำคัญอย่าง จอห์น ล็อก ที่เชื่อในสิทธิตามธรรมชาติ (Natural Rights) โดยเน้นสิทธิในชีวิต ทรัพย์สินเสรีภาพ การแสวงหาความสุข และสิทธิในการต่อต้านการกดขี่สาระสำคัญของคำประกาศอิสรภาพ (Declaration of Independence) ของสหรัฐอเมริกา มีดังนี้

- มนุษย์ทุกคนถูกสร้างขึ้นมาอย่างเท่าเทียมกัน และพระเจ้าผู้สร้างได้มอบสิทธิบางประการที่จะเพิกถอนมิได้ไว้ให้แก่มนุษย์ ในบรรดาสิทธิเหล่านั้น ได้แก่ ชีวิต เสรีภาพ และการแสวงหาความสุข

- เพื่อที่จะคุ้มครองสิทธิเหล่านั้นให้มั่นคง รัฐบาลจึงถูกสถาปนาขึ้นในหมู่มวลมนุษย์ โดยได้อำนาจที่ยุติธรรมอันเนื่องมาจากความยินยอมของผู้ที่อยู่ใต้การปกครอง เมื่อใดก็ตามที่รูปแบบของรัฐบาลใดเป็นสิ่งที่ทำลายเป้าหมายเหล่านี้ เมื่อนั้นย่อมเป็นสิทธิของประชาชนที่

จะเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกรัฐบาลแบบนั้นเสีย และสถาปนารัฐบาลขึ้นใหม่โดยให้มีรากฐานอยู่บนหลักการดังกล่าว

เมื่อมีการใช้อำนาจไปในทางที่ผิดและการช่วงชิงอำนาจมีอยู่อย่างยาวนาน โดยมุ่งหมายต่อวัตถุประสงค์เดิมอย่างไม่เสื่อมคลาย มีวัตถุประสงค์อันแน่วแน่ที่จะสถาปนาระบบทรราชย์อันเด็ดขาดเหนือรัฐ จนชี้ให้เห็นว่ามีแผนการที่จะกดพวกเขาลงภายใต้การปกครองโดยเด็ดขาดของคน ๆ เดียวแล้ว ย่อมเป็นสิทธิ ย่อมเป็นหน้าที่ของพวกเขาที่จะล้มล้างรัฐบาลเช่นนั้น และจัดหาเครื่องป้องกันใหม่สำหรับความมั่นคงในอนาคตของพวกเขา

- อาณานิคมที่รวมกันเหล่านี้ มีสิทธิและโดยสิทธิ ควรที่จะได้เป็นรัฐที่มีอิสระและเป็นเอกราช และพวกเขาได้ตัดขาดซึ่งความจงรักภักดีที่มีต่อกษัตริย์อังกฤษ ความสัมพันธ์ทางการเมืองทั้งหลายทั้งปวงระหว่างพวกเขากับรัฐอังกฤษได้สิ้นสุด และควรจะสิ้นสุดลงโดยสิ้นเชิง และในฐานะที่เป็นรัฐเอกราชที่อิสระเสรี

### 1.3.2 การปฏิวัติฝรั่งเศส ค.ศ. 1789

เมื่อประเทศฝรั่งเศสต้องประสบปัญหาทางด้านเศรษฐกิจจนไม่สามารถแก้ปัญหาได้พระเจ้าหลุยส์ที่ 16 จึงทรงเปิดประชุมสภานันดร (Estates General) ณ พระราชวังแวร์ซายส์ ในวันที่ 5 พฤษภาคม ค.ศ. 1789 เพื่อขอคะแนนเสียงจากตัวแทนของประชาชนทุกกลุ่มให้ช่วยกันแก้ไขปัญหาทางการคลัง ทว่าปัญหาก็เกิดขึ้นเมื่อเกิดความไม่ยุติธรรมขึ้นในการนับคะแนนเสียง โดยจะนับคะแนนจากฐานันดรที่ 3 ซึ่งมีจำนวนถึง 90% ของประชากรทั้งประเทศให้เป็นเสียงเพียง 1 ใน 3 ของสภา ทำให้คะแนนเสียงจากฐานันดรที่ 3 ไม่มีทางที่จะเหนือกว่าคนจาก 2 ฐานันดรแรกได้ ความเหลื่อมล้ำทางสังคมของฝรั่งเศสที่มีโครงสร้างทางสังคมแบบชนชั้นโดยฐานะของผู้คนในสังคมมีสองกลุ่มใหญ่ ๆ คือชนชั้นอภิสิทธิ์และชนชั้นสามัญชน แต่ในทางปฏิบัติทางการเมืองฐานะของพลเมืองออกเป็น 3 ชั้นหรือ 3 ฐานันดร (Estates) ได้แก่ ฐานันดรที่ 1 คือ พระและนักบวชในคริสต์ศาสนา และฐานันดรที่ 2 คือ ขุนนางและชนชั้นสูง ทั้งสองฐานันดรเป็นชนชั้นอภิสิทธิ์ที่มีจำนวนประมาณร้อยละ 2 ของจำนวนประชากรทั้งหมด มีชีวิตความเป็นอยู่สะดวกสบายและหรูหรา ส่วนฐานันดรที่ 3 คือ สามัญชน ส่วนใหญ่เป็นชาวไร่ชาวนาที่ยากจนและถูกขูดรีดภาษีอย่างหนัก รวมทั้งพวกชนชั้นกลาง เช่น พ่อค้า ช่างฝีมือ และปัญญาชน ฯลฯ

จากความไม่ยุติธรรมนี้ทำให้ตัวแทนจากฐานันดรที่ 3 ร้องขอให้มีการนับคะแนนเสียงแบบ 1 คน 1 เสียง แต่กลับถูกปฏิเสธ ทำให้ตัวแทนจากฐานันดรที่ 3 เกิดความไม่พอใจและลุกออกจากสภาก่อนจะจัดตั้งสภาแห่งชาติ (National Assembly) ซึ่งเปิดประชุมเมื่อวันที่ 17 มิถุนายน ปีเดียวกัน โดยมีตัวแทนจากฐานันดรที่ 1, 2 บางส่วนเข้าร่วมประชุมด้วย ได้แก่ ตัวแทนส่วนใหญ่ของชนชั้นนักบวชและตัวแทนที่เป็นขุนนางหัวสมัยใหม่ซึ่งนำโดย ท่านเคานต์กูร์ส มิรา



โบจากนั้นสมาชิกจากสภาแห่งชาติก็ปฏิเสธที่จะเข้าร่วมการประชุมสภานันดรซึ่งขาดความเป็น  
 ธรรม และไม่ได้รับความไว้วางใจจากประชาชนอีกต่อไปต่อมาวันที่ 20 มิถุนายน ค.ศ. 1789 สภา  
 แห่งชาติก็ได้ย้ายไปประชุมที่สนามเทนนิสและร่วมสาบานว่าจะไม่ยอมแพ้และไม่ยอมแยกจากกัน  
 จนกว่าจะได้รับชัยชนะในการร่างรัฐธรรมนูญให้แก่ฝรั่งเศส การที่กลุ่มฐานันดรที่ 3 ได้จัดตั้งสภา  
 แห่งชาติขึ้นนี้ได้ยิ่งเพิ่มความกดดันให้แก่ พระเจ้าหลุยส์ที่ 16 เป็นอย่างมาก หลังจากที่เกิดความ  
 วุ่นวายอย่างต่อเนื่องในกรุงปารีสพระองค์ก็ทำการเรียกกองทหารที่จงรักภักดีต่อพระองค์จาก  
 ต่างประเทศเข้ามาประจำการในกรุงปารีสและพระราชวังแวร์ซายส์ รวมทั้งยังทรงปลดนายเนคเอร์  
 ออกจากรัฐมนตรีคลัง สร้างความไม่พอใจให้แก่ชาวปารีสเป็นอย่างมาก

จากนั้นในวันที่ 12 กรกฎาคม ค.ศ. 1789 ประชาชนทั้งชวานาและกลุ่มนายทุนก็ได้  
 ออกมาจ่อจลาจลในพื้นที่ต่าง ๆ รอบกรุงปารีส และในวันที่ 14 กรกฎาคม ค.ศ. 1789 ประชาชน  
 ร่วมกับทหารบางกลุ่มก็สามารถร่วมมือกันทำลายคุกบาสติล (Bastille) อันเป็นสถานที่คุมขัง  
 นักโทษทางการเมืองซึ่งถือเป็นสัญลักษณ์ของพระราชอำนาจในการปกครองระบอบเก่าลงได้ใน  
 ที่สุดทำให้วันที่ 14 กรกฎาคมของทุกปีได้ถูกถือเป็นวันชาติฝรั่งเศสมาจนถึงทุกวันนี้จากชัยชนะใน  
 ครั้งนี้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงการปกครองในยุโรปจากอำนาจที่เคยอยู่ในมือของ  
 ชนชั้นขุนนางและศาสนจักร ก็ได้กลับคืนสู่อำนาจพื้นฐานและสิทธิที่พลเมืองพึงมี อีกทั้งสภา  
 แห่งชาติยังได้ประกาศให้ประชาชนทุกคนต่างมีสิทธิเท่าเทียมกันยุติสิทธิพิเศษต่าง ๆ ของฐานันดรที่  
 1, 2 สัมเลิกลิทธิการควมอภิเษกของกลุ่มขุนนางและคณะสงฆ์ ทั้งยังได้ร่างคำประกาศว่าด้วยสิทธิ  
 มนุษยชนและพลเมือง ซึ่งได้ปูทางไปสู่การร่างรัฐธรรมนูญของฝรั่งเศสคำประกาศว่าด้วยสิทธิ  
 มนุษยชนและพลเมืองนี้ผ่านการพิจารณาของสภาฯ เมื่อวันที่ 26 สิงหาคม ค.ศ. 1789 มีเนื้อหาหลัก  
 แสดงถึงหลักการพื้นฐานของการปฏิวัติ ภายใต้คำขวัญที่ว่า "เสรีภาพ, เสมอภาค, ภราดรภาพ"  
 ประกาศฉบับนี้ได้รับอิทธิพลจากทฤษฎีสิทธิธรรมชาติซึ่งหมายความว่า สิทธิดังกล่าวมีอยู่ไม่ว่า  
 เมื่อใดและที่ใดเนื่องจากเป็นสิทธิที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานธรรมชาติของมนุษย์ความเป็นปัจเจกชนและ  
 สัญญาประชาคมบนพื้นฐานทฤษฎีของนักปรัชญาเมธีชาวอังกฤษอย่าง จอห์น ล็อก การรับ  
 อิทธิพลทางความคิดของนักปรัชญาเมธีชาวอังกฤษมาจากการที่ฝรั่งเศสเข้าไปช่วยสหรัฐอเมริกาทำ  
 สงครามประกาศอิสรภาพจากอังกฤษ จึงทำให้ได้รับอิทธิพลทางความคิดด้านเสรีภาพนั้นกลับเข้ามา  
 ในประเทศด้วยและพัฒนาโดยปราชญ์ชาวฝรั่งเศสมองฌาครูสโซรวมทั้งหลักการแบ่งแยกอำนาจใน  
 การปกครองเป็นสามฝ่ายของมงเตสกีเออ (อำนาจนิติบัญญัติอำนาจบริหารและอำนาจตุลาการ) ซึ่ง  
 สาระสำคัญของ คำประกาศว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและพลเมือง ค.ศ. 1789 มีดังนี้

- มนุษย์ทั้งหลายเกิดมาและทรงไว้ซึ่งเสรีภาพและความเสมอภาคเท่าเทียมกันใน  
 สิทธิประการต่าง ๆ

- วัตถุประสงค์แห่งสังคมการเมือง ได้แก่การธำรงรักษาไว้ซึ่งสิทธิทั้งหลายตามธรรมชาติและมีอรรถกถาเล็กเพิกถอนได้ของมนุษย์ สิทธิทั้งหลายเหล่านี้ได้แก่ เสรีภาพ กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน ความปลอดภัยในชีวิตและร่างกาย และสิทธิในการจัดขึ้นต่อการกจัด
- หลักการซึ่งเกี่ยวข้องกับอำนาจอธิปไตยย่อมหยั่งรากลงในประชาชาติทั้งมวล องค์การใดองค์การหนึ่งหรือปัจเจกชนผู้หนึ่งผู้ใดจะใช้อำนาจที่มาจากประชาชาติโดยตรงแต่ลำพังตนนั้นมิได้
- เสรีภาพ ได้แก่ ความสามารถของบุคคลที่จะกระทำการใด ๆ ได้โดยไม่ก่ออันตรายเสียหายแก่ผู้อื่น ด้วยเหตุนี้การใช้สิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์แต่ละคนนั้นย่อมถูกจำกัดลงได้แต่เฉพาะที่จะให้การประกันแก่ผู้เป็นสมาชิกคนอื่น ๆ ในสังคมเพื่อที่จะสามารถใช้สิทธิอย่างเดียวกันนั้น ได้ด้วยข้อจำกัดทั้งหลายในการใช้สิทธิเหล่านี้จะกระทำได้อีกแต่โดยอาศัยบทกฎหมายเท่านั้น
- กฎหมายจึงต้องมีผลบังคับเสมอกันแก่ทุกคนไม่ว่าจะเป็นกรณีที่เป็นบทกฎหมายอาจกำหนดให้ความคุ้มครองแก่สิทธิของบุคคลหรือกรณีที่เป็นบทกฎหมายอาจกำหนดให้ลงโทษแก่บุคคล พลเมืองทุกคนซึ่งเสมอภาคกันต่อหน้ากฎหมาย
- บุคคลจะถูกกล่าวหา ถูกจับกุมหรือถูกคุมขังได้ ก็แต่โดยมีบทกฎหมายซึ่งให้อำนาจกระทำได้ในกรณีนั้นและจะกระทำการเช่นนั้นผิดแผกไปจากที่กำหนดไว้โดยบทกฎหมายนั้นก็มีได้
- กฎหมายจะกำหนดบทลงโทษใด ๆ ได้ก็แต่เฉพาะเท่าที่จำเป็นอย่างยิ่งและเห็นเป็นที่ประจักษ์ชัดเท่านั้นผู้ใดจะถูกลงโทษได้ก็แต่โดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายที่บัญญัติขึ้นและประกาศใช้ก่อนหน้าการกระทำอันเป็นความผิด และได้ใช้บทบัญญัติของกฎหมายนั้น ๆ โดยชอบแล้วเท่านั้น
- บุคคลทุกคนย่อมได้รับข้อสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีคำวินิจฉัยตัดสินว่าเป็นผู้ต้องกระทำความผิด

#### 1.4 แนวคิดสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติ

ขบวนการสิทธิมนุษยชนสากลเริ่มมาจากความจำเป็นที่จะต้องมีการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในระดับนานาชาติ จึงเกิดความร่วมมือระหว่างชาติในการร่างบทบัญญัติเพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชนขึ้น สนธิสัญญาระหว่างชาติฉบับแรก ๆ เป็นเรื่องเกี่ยวกับการยอมรับเสรีภาพในการนับถือศาสนา การเลิกทาส และการปกป้องสิทธิมนุษยชนในยามสงคราม รวมทั้งสภาาชาดสากล (International Committee of the Red Cross) ซึ่งถือกำเนิดขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1864 ก็นับเป็นความร่วมมือระหว่างชาติในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนที่สำคัญอย่างหนึ่ง เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 1 สิ้นสุดลงใน ค.ศ. 1918 ประเทศต่าง ๆ ตระหนักว่า ลำพังรัฐบาลของแต่ละประเทศย่อมไม่สามารถ

ปกป้องสิทธิมนุษยชนได้ จำเป็นที่ต้องพึ่งพลังของนานาชาติด้วย ดังนั้นสันนิบาตชาติ (The League of Nations) ซึ่งเป็นองค์การสากลระหว่างรัฐบาลองค์การแรกที่ถือกำเนิดขึ้นหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 จึงคิดหาวิถีทางที่จะปกป้องคุ้มครองสิทธิมนุษยชนโดยใช้ความร่วมมือระหว่างประเทศเป็นพลังแต่งงานของสันนิบาตชาติในเรื่องนี้ก็จำกัดอยู่เพียงการคุ้มครองชนกลุ่มน้อยในบางประเทศเท่านั้น

ความพยายามในระดับนานาชาติที่จะปกป้องสิทธิของผู้ใช้แรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมได้เริ่มขึ้นเมื่อต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 และได้กลายมาเป็นข้อตกลงระหว่างประเทศ ซึ่งร่างขึ้นโดยองค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labor Organization) ที่ถือกำเนิดขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1919 สำหรับการเลิกทาสที่เป็นความพยายามของระดับนานาชาติมาเป็นช่วงระยะเวลา ยาวนาน ได้บรรลุผลสำเร็จเมื่อมีการจัดทำอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยทาส (International Slavery Convention) และร่วมลงนามที่เมืองเจนีวาใน ค.ศ. 1926 ส่วนปัญหาผู้ลี้ภัยก็ได้มีการร่วมลงนามในอนุสัญญาระหว่างประเทศเพื่อคุ้มครองผู้ลี้ภัย (Conventions for the Protection of Refugees) ใน ค.ศ. 1933 และ ค.ศ. 1938 ตามลำดับ

ในช่วงระยะเวลาระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 1 กับครั้งที่ 2 ได้เกิดระบอบการปกครองแบบเผด็จการ ซึ่งก่อตัวขึ้นในประเทศเยอรมนีเมื่อ ค.ศ. 1920 และดำเนินต่อไปจนถึงสงครามโลกครั้งที่ 2 ระบอบการปกครองดังกล่าวได้มีการล่วงละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างรุนแรง ในขณะที่เดียวกันสงครามโลกครั้งที่ 2 ทำให้เกิดการทำลายล้างชีวิตและศักดิ์ศรีของมนุษย์อย่างกว้างขวาง รวมทั้งความพยายามที่จะทำลายกลุ่มชนต่าง ๆ โดยอ้างเหตุแห่งเชื้อชาติและศาสนา ดังนั้นจึงปรากฏอย่างแน่ชัดว่าจำเป็นต้องมีบทบัญญัติระดับนานาชาติเพื่อเป็นเครื่องมือในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเพราะการเคารพสิทธิมนุษยชนนับเป็นหนทางสำคัญที่จะนำไปสู่สันติภาพ และความสงบสุขของโลก

เมื่อมีการดำเนินการจัดตั้งองค์การสหประชาชาติขึ้นในช่วงปลายสงครามโลกครั้งที่ 2 บรรดาผู้นำของประเทศสมาชิกดั้งเดิมขององค์การสันนิบาตชาติ 50 ประเทศ ได้ร่วมลงนามในกฎบัตรสหประชาชาติ (The Charter of the United Nations) เมื่อวันที่ 26 มิถุนายน ค.ศ. 1945 โดยประกาศเป้าหมายหลักขององค์การสหประชาชาติซึ่งได้ถือกำเนิดขึ้นอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 24 ตุลาคม ค.ศ. 1945 ว่า "เพื่อปกป้องคนรุ่นต่อไปจากภัยพิบัติของสงคราม และเพื่อยืนยันความศรัทธาในสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานในศักดิ์ศรี และคุณค่าของมนุษย์ และในสิทธิอันเท่าเทียมกันของบุรุษและสตรี" ดังในมาตรา 1 ของกฎบัตรสหประชาชาติได้ระบุไว้ จุดมุ่งหมายประการหนึ่งของสหประชาชาติคือ "เพื่อบรรลุความร่วมมือระหว่างชาติในการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการเคารพสิทธิมนุษยชน และเสรีภาพขั้นพื้นฐานสำหรับมนุษย์ทุกคนโดยไม่คำนึงถึงเชื้อชาติ เพศ ภาษา หรือศาสนา"

ด้วยเหตุที่กฎบัตรสหประชาชาติเป็นสนธิสัญญาที่บรรดาประเทศสมาชิกองค์การสหประชาชาติร่วมลงนาม จึงถือว่ามีข้อผูกพันทางกฎหมายที่บรรดาสมาชิกจะต้องปฏิบัติตาม อย่างไรก็ตาม กฎบัตรสหประชาชาติ มิได้มีรายละเอียดเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนโดยตรง หรือกลไก ที่จะช่วยให้ประเทศสมาชิกปกป้องคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ดังนั้น องค์การสหประชาชาติจึงได้จัดตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน (Committee on Human Rights) ขึ้นใน ค.ศ. 1945 เพื่อร่างกฎเกณฑ์ระหว่างประเทศเกี่ยวกับเรื่องสิทธิมนุษยชน ส่งผลให้มีการร่างปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) ซึ่งสหประชาชาติได้มีมติรับรองเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ. 1948

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ถือเป็นมาตรฐานในการปฏิบัติต่อกันของบรรดานานาชาติ ถึงแม้ว่าจะมิได้มีผลบังคับทางกฎหมายเหมือนอย่างสนธิสัญญาหรือข้อตกลงระหว่างประเทศ แต่ก็มีพลังสำคัญทางศีลธรรม จริยธรรม และมีอิทธิพลทางการเมืองทั่วโลก รวมทั้งเป็นแนวคิดในการร่างรัฐธรรมนูญของบรรดาประเทศที่มีการร่างรัฐธรรมนูญในเวลาต่อมา นอกจากนี้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ก็มีการบัญญัติคุ้มครองสิทธิที่สอดคล้องกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนด้วย

(<http://kanchanapisek.or.th/kp6/New/sub/book/book.php?book=32&chap=4&page=chap4.htm>)

### 1.5 สิทธิมนุษยชนในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

สิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ (Natural Right) เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่เกิดมาจากธรรมชาติของมนุษย์ ซึ่งได้พัฒนาต่อมาเป็น สิทธิมนุษยชน (Human Rights) เมื่อนานาชาติได้ตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิมนุษยชนจึงได้ร่วมมือกันร่างปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนขึ้น เพื่อให้การรับรองว่าสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์นั้นเป็นสิทธิที่มีอยู่จริง โดยกำหนดสิทธิต่าง ๆ ขึ้นมาว่ามนุษย์โดยธรรมชาติแล้วควรมีสิทธิประการใดบ้าง โดยที่สิทธิส่วนใหญ่มีพื้นฐานมาจาก คำประกาศอิสรภาพของสหรัฐอเมริกา ค.ศ. 1776 และคำประกาศว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและพลเมืองของฝรั่งเศส ค.ศ. 1789 เป็นแนวทางสำหรับประเทศต่าง ๆ จะได้นำไปบัญญัติเป็นสิทธิตามกฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิของประชาชนภายในประเทศของตน สำหรับสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในส่วนที่เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องหานั้น สิทธิที่ให้การยอมรับกันเป็นสากลและกำหนดไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ได้แก่

- **สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาค** บัญญัติไว้ใน ข้อ 1 “มนุษย์ทั้งหลายเกิดมามีอิสระและเสมอภาคกันในเกียรติศักดิ์และสิทธิ ต่างมีเหตุผลและมโนธรรม และควรปฏิบัติต่อกัน

ด้วยเจตนารมณ์แห่งการศรัทธา” และข้อ 3 “คนทุกคนมีสิทธิในการดำรงชีวิตเสรีภาพและความมั่นคงแห่งตัวตน”

- **สิทธิที่จะไม่ถูกลงโทษด้วยวิธีการโหดร้าย ไร้มนุษยธรรมบัญญัติไว้** ใน ข้อ 5 “บุคคลใด ๆ จะถูกทรมาน หรือได้รับผลปฏิบัติ หรือการลงโทษที่โหดร้ายผิดมนุษยธรรมหรือค่าเช่าไม่ได้”

- **สิทธิที่จะได้รับการยอมรับว่าเป็นบุคคลตามกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายโดยเท่าเทียมกันบัญญัติไว้** ใน ข้อ 6 “ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการยอมรับนับถือว่าเป็นบุคคลตามกฎหมายทุกแห่งทุกหน” และข้อ 7 “ทุกคนเสมอกันตามกฎหมายและมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองของกฎหมายเท่าเทียมกัน โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใด ๆ ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองเท่าเทียมกันจากการเลือกปฏิบัติใด ๆ อันเป็นการล่วงละเมิดปฏิญญา และจากการขย่งให้เลือกปฏิบัติดังกล่าว”

- **สิทธิที่จะฟ้องร้องต่อศาลเมื่อถูกละเมิดสิทธิบัญญัติไว้** ใน ข้อ 8 “ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับบำบัตอันเป็นผลจริงจิงจากศาลที่มีอำนาจแห่งชาติต่อการกระทำอันละเมิดสิทธิหลักมูล ซึ่งตนได้รับตามรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย”

- **สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองเรื่องการจัด การควบคุมตัว และการเนรเทศ** บัญญัติไว้ใน ข้อ 9 “บุคคลใดจะถูกจับกุม กักขัง หรือเนรเทศไปต่างถิ่นโดยพลการไม่ได้”

- **สิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานว่าบริสุทธิ์** บัญญัติไว้ใน ข้อ 11 (1) “ทุกคนที่ถูกกล่าวหาว่าทำผิดทางอาญา มีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ามีผิดตามกฎหมายในการพิจารณาเปิดเผย ซึ่งตนได้รับหลักประกันบรรดาที่จำเป็นสำหรับการต่อสู้คดี”

- **สิทธิที่จะไม่ถูกบังคับใช้กฎหมายย้อนหลัง** บัญญัติไว้ใน ข้อ 11 (2) “จะถือบุคคลใด ๆ ว่ามีความผิดทางอาญาเนื่องด้วยการกระทำหรือละเว้นใด ๆ อันมิได้จัดเป็นความผิดทางอาญาตามกฎหมายแห่งชาติหรือกฎหมายระหว่างประเทศในขณะที่ได้กระทำการนั้นขึ้นไม่ได้ และจะลงโทษอันหนักกว่าที่ใช้อยู่ในขณะที่ได้กระทำความผิดทางอาญานั้นไม่ได้”

- **สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว ครอบครัว เคหสถาน** บัญญัติไว้ใน ข้อ 12 “บุคคลใด ๆ จะถูกแทรกสอดโดยพลการในความเป็นอยู่ส่วนตัว ในครอบครัว ในเคหสถานหรือในการสื่อสาร หรือจะถูกกลบหลู่ในเกียรติยศและชื่อเสียงไม่ได้ ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองของกฎหมายต่อการแทรกสอด หรือการกลบหลู่ดังกล่าวนี้”

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนนี้ เป็นเอกสารที่รับรองสิทธิที่มนุษย์พึงได้รับความคุ้มครอง แม้ว่าสิทธิมนุษยชนตามปฏิญญานี้จะเป็นสิทธิขั้นมูลฐานและไม่ใช่ออกแห่งสิทธิดังกล่าว แต่ปฏิญญานี้ก็ให้ความคุ้มครองบุคคลทุกประเภท ทุกชั้น วรรณะ หากรัฐหรือองค์กรของรัฐในประเทศใดละเมิดต่อหลักสิทธิมนุษยชนในปฏิญญานี้ ก็สามารถที่จะฟ้องร้องต่อศาลอาญา



ระหว่างประเทศให้บำบัดผลร้ายที่เกิดจากการละเมิดสิทธินั้นได้ ผู้ต้องหาที่เป็นมนุษย์คนหนึ่งเช่นกันย่อมได้รับความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตามปฏิญญานี้ด้วย แม้ว่าผู้ต้องหาจะถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพบางประการในระหว่างการจับกุม สอบสวน หรือในระหว่างการดำเนินคดี แต่การจำกัดสิทธินี้รัฐต้องไม่จำกัดสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาจนเกินขอบเขตของกฎหมาย และต้องคำนึงถึงหลักการในปฏิญญานี้ด้วย โดยรัฐต้องบัญญัติกฎหมายภายในให้สอดคล้องกับหลักการคุ้มครองสิทธิในปฏิญญาสากลนี้ และเจ้าหน้าที่รัฐผู้บังคับใช้กฎหมายต่อผู้ต้องหาที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายภายในและคำนึงถึงการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาตามปฏิญญานี้ด้วยเช่นกัน

## 2. แนวคิดและทฤษฎีเรื่องกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

**กระบวนการ**มีองค์ประกอบ 4 ประการ ได้แก่

- (1) มีขั้นตอน
- (2) มีระบบหรือมีความสอดคล้องกันภายใน
- (3) มีการดำเนินงานหรือมีกิจกรรม
- (4) ถูกกฎหมาย

**ยุติธรรม** หมายถึง ความเที่ยงธรรม ความชอบธรรม ความชอบด้วยเหตุผล

**กระบวนการยุติธรรม** โดยทั่วไปหมายถึง กระบวนการพิสูจน์ความจริงตามกฎหมายซึ่งประกอบด้วย ตำรวจ อัยการ ศาล ราชทัณฑ์ ทนายความ และคุมประพฤติ เป็นขั้นตอนการดำเนินงานหรือการบริหารราชการอย่างเป็นระบบ มีการประสานงานกันอย่างใกล้ชิด ในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม การปฏิบัติต่อผู้เสียหาย ผู้กระทำความผิด เกี่ยวข้องกับการให้ความยุติธรรมและการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในสังคม (กองบัญชาการตำรวจ 2555: 142)

**กระบวนการยุติธรรมทางอาญา** หมายถึง การดำเนินการของหน่วยงานต่าง ๆ ในการบังคับใช้กฎหมายทางอาญา เช่น หน่วยงานตำรวจ หน่วยงานอัยการ หน่วยงานศาล หน่วยงานในกระทรวงยุติธรรม เพื่ออำนวยความสะดวกยุติธรรมให้เกิดขึ้นในการปฏิบัติตามกฎหมาย การบังคับใช้กฎหมาย และการวินิจฉัยชี้ขาดให้เป็นไปตามกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการในชั้นสืบสวน สอบสวน พิจารณา พิพากษา หรือบังคับคดี หรือกระบวนการอื่นใดจะยังให้เกิดความยุติธรรมในสังคม (กองบัญชาการตำรวจ 2555: 142)

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งเนื่องจากมีผลกระทบต่อประชาชนในประเทศ เพราะเป็นกระบวนการวินิจฉัยข้อขัดแย้งของบุคคลในสังคมให้ได้รับความเป็นธรรมและก่อให้เกิดความสงบสุขแก่สังคม ทั้งยังเป็นสาระสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยตามหลักนิติธรรม นอกจากนี้กระบวนการยุติธรรมทางอาญายังเป็นเงื่อนไขและหลักประกันอันสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล แต่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาไม่ใช่สิ่งที่จะดำรงอยู่หรือพัฒนาได้โดยลำพังตนเอง ต้องอาศัยกรอบพื้นฐานทางสังคมการเมืองที่เอื้ออำนวย ในกรณีของสังคมตะวันตกกระบวนการยุติธรรมทางอาญาบรรลุผลและพัฒนาไกล่เกลี่ยปฏิบัติงานที่ก้าวหน้าเป็นลำดับมาก็ด้วยอาศัยกรอบโครงสร้างทางการเมืองที่เป็นประชาธิปไตยและมีรัฐธรรมนูญที่ให้หลักประกันความมั่นคงในสิทธิเสรีภาพของบุคคลไว้เป็นพื้นฐาน

ในปัจจุบันประเทศไทยก็ได้ให้หลักประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชนบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ทั้งที่เป็นสิทธิเสรีภาพของบุคคลทั่วไป ผู้ต้องหา จำเลย พยาน หรือนักโทษ และมีบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิของประชาชนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไว้เป็นการเฉพาะใน หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ส่วนที่ 4 สิทธิในกระบวนการยุติธรรม โดยมีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นกฎหมายที่ออกมาคุ้มครองสิทธิดังกล่าวในทางปฏิบัติถือว่ากระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยก้าวหน้าขึ้นเป็นลำดับ

สาระสำคัญของกระบวนการยุติธรรมทางอาญานั้นเป็นผลมาจากแนวความคิดของนักปราชญ์ในยุคศตวรรษที่ 18 – 19 และแนวความคิดยุคต่างๆที่สะสมกันมา ซึ่งกระบวนการทางอาญา (Criminal Process) ถือเป็นกระบวนการที่ทำให้เราได้ทราบถึงการกระทำผิดผู้กระทำผิดและการดำเนินการเพื่อนำตัวผู้กระทำผิดมารับโทษตามความผิดที่ตนได้กระทำ ส่วนหลักเกณฑ์แนวทางการดำเนินกระบวนการทางอาญาเพื่อให้บรรลุถึงจุดหมายปลายทางของกระบวนการด้วยดีนั้นก็คือ รูปแบบของกระบวนการทางอาญา(The Criminal Process Model) โดยรูปแบบของกระบวนการทางอาญาเป็นสิ่งที่ชี้นำการดำเนินกระบวนการทางอาญาให้เป็นไปตามวิธีการตามหลักเกณฑ์ที่มีการกำหนดรูปแบบเอาไว้ ศาสตราจารย์เซอร์เบิร์ตแพคเกอร์ (Packer 1968 อ้างถึงใน เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์และคณะ 2529: 2) ได้ชี้ให้เห็นว่ามีทฤษฎีที่ว่าด้วยการให้ความยุติธรรมทางอาญาที่ขัดแย้งกันตลอดเวลาสองทฤษฎีคือทฤษฎีกระบวนการนิติธรรม (The Due Process Model) และทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม (The Crime Control Model) โดยเขียนไว้ในหนังสือชื่อ The Limits of the Criminal Sanction (ข้อจำกัดของการลงโทษทางอาญา) ว่า การจัดตัวแบบไว้สองรูปแบบดังกล่าวก็โดยคำนึงถึงค่านิยมหรือหลักการที่แตกต่างกัน เมื่อค่านิยมหรือหลักการแตกต่างกันส่งผลให้มาตรการในการควบคุมอาชญากรรมแตกต่างกันด้วย

## 2.1 ทฤษฎีกระบวนการนิติธรรม (The Due Process Model)

ถือเป็นทฤษฎีที่มีรูปแบบที่ยืดหยุ่นและเป็นสำคัญ โดยเน้นในการปฏิบัติตามกฎหมายที่มุ่งคุ้มครองสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลว่าคนจะผิดได้ต้องผ่านการตัดสินของศาลการดำเนินคดีจะต้องกระทำลงไปโดยมิให้ผิดพลาดได้ไม่มีอคติและไม่ใช้อำนาจในทางที่ผิด ผู้บริสุทธิ์จะต้องได้รับการคุ้มครอง ผู้กระทำผิดก็ควรได้รับการลงโทษซึ่งเป็นประเด็นหลักของรูปแบบนี้ต้องดำเนินไปตามวิธีที่ทำให้เชื่อได้ว่าความเป็นธรรมได้เกิดขึ้นแล้ว ผู้ที่ถูกสงสัยว่ากระทำความผิดจึงยังเป็นผู้บริสุทธิ์อยู่ จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่าเขาเป็นผู้ที่กระทำผิดจริงทั้งนั้นเพราะแนวความคิดนี้ยึดถือหลักกฎหมายหรือหลักนิติธรรม (Rule of Law) มากกว่าการควบคุมอาชญากรรม ทฤษฎีนี้จึงไม่ยอมรับการได้พยานหลักฐานที่เจ้าพนักงานได้มาจากการกระทำการอันมิชอบด้วยกฎหมายและอาจพิจารณาปล่อยตัวผู้ต้องหาไป ทฤษฎีนี้มุ่งเน้นการคุ้มครองสิทธิของประชาชนมากกว่าการป้องกันอาชญากรรม

ประธานาธิบดีวูดโรวด์ (2520 , อ้างถึงใน เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์และคณะ 2529: 4) อธิบายเกี่ยวกับทฤษฎีกระบวนการนิติธรรมไว้ว่า “มิได้หมายความว่าอุดมการณ์ของทฤษฎีนี้แตกต่างจากทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม แต่ว่าทฤษฎีกระบวนการนิติธรรมยึดหลักกฎหมายหรือหลักนิติธรรมมากกว่าความคิดในเรื่องการควบคุมอาชญากรรมและไม่เชื่อว่าความคิดในการควบคุมอาชญากรรมจะมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง โดยเฉพาะการค้นหาค้นหาข้อเท็จจริงซึ่งกระทำโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจและอัยการหรือฝ่ายปกครองจะเชื่อถือได้เพียงใด เพราะวิธีการปฏิบัติของตำรวจและอัยการดำเนินงานในทึร์ โหลวน ซึ่งอาจจะใช้วิธีล่อลวง ชู่เชิญหรือการสร้างพยานหลักฐานขึ้นใหม่ได้ตั้งนั้นแนวความคิดของทฤษฎีกระบวนการยุติธรรม จึงไม่เห็นพ้องด้วยการแสวงหาข้อเท็จจริงอย่างไม่เป็นทางการของทฤษฎีควบคุมอาชญากรรม และต้องให้มีการพิจารณาคดีหรือไต่สวนผู้ต้องหาอย่างเป็นทางการและเปิดเผยในศาลยุติธรรมทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมายต่อหน้าองค์คณะของผู้พิพากษาที่เป็นกลาง ไม่ลำเอียงเข้ากับฝ่ายใด”

กระบวนการแบบ Due Process Model จะเน้นที่วิธีการแสวงหาพยานหลักฐานที่เชื่อถือได้ซึ่งชอบด้วยขั้นตอนของกฎหมายเพื่อลดปัญหาอาชญากรรม หากพยานหลักฐานต่าง ๆ ได้มาอย่างไม่ถูกต้องตามกฎหมาย เช่น ได้มาจากการไต่คนคนอื่นพูด ชู่เชิญ หลอกลวง หรือจำเลยวิกลจริต จะเอาผิดกับจำเลยหรือลงโทษจำเลยมิได้ ตัวแบบนี้ถือว่าความเป็นธรรมจะต้องเกิดขึ้นทั้งในขณะที่ทำการจับกุม สืบสวน สอบสวน การพิจารณาพิพากษาคดี และการลงโทษ หากเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ดำเนินคดีไปตามขั้นตอนต่างๆของกฎหมายอย่างครบถ้วนแล้วศาลก็อาจใช้ดุลพินิจปล่อยตัวจำเลยไปหรืออาจให้พิจารณาคดีใหม่ได้

การใช้ทฤษฎี Due Process Model เป็นหลักการในอุดมคติที่นักนิติศาสตร์แสวงหาเช่นระบบความยุติธรรมทางอาญาของสหรัฐอเมริกาอาจกล่าวได้ว่ามีหลักการที่ใกล้เคียงกับทฤษฎี Due



Process Model มากกว่าระบบของประเทศอื่นตามกฎหมายรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา วิธีการดำเนินคดีต่อผู้ต้องหาจะต้องใช้หลักของความเป็นธรรมและวิธีพิจารณาความตามกฎหมายและจะต้องให้ความคุ้มครองบุคคลตามมาตรฐานขั้นต่ำภายใต้หลักแห่งเสรีภาพ (Liberty) ด้วยความเชื่อดังกล่าว ทฤษฎีนี้จึงยึดหลักนิติธรรมทั้งหลายเช่นการจับกุม คမ်းขังตรวจค้น จะต้องทำอย่างมีระบบ และเป็นไปตามขั้นตอนของกฎหมายจะต้องถือว่าบุคคลผู้ถูกกล่าวหาอันเป็นผู้บริสุทธิ์อยู่ตลอดเวลาจนกว่าผู้ที่มีอำนาจตามกฎหมายที่เป็นกลาง ได้พิจารณาพิพากษาชี้ขาดแล้วว่าเขาเป็นผู้กระทำความผิด

## 2.2 ทฤษฎีควบคุมอาชญากรรม (The Crime Control Model)

การควบคุมปราบปรามอาชญากรรมเป็นหน้าที่ที่สำคัญที่สุดของกระบวนการทางอาญา ทฤษฎีนี้เชื่อว่าการที่เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่สามารถจะควบคุมและปราบปรามอาชญากรรม หรือจับกุมอาชญากรรมลงโทษตามกฎหมายได้นั้นย่อมกระทบกระเทือนต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมและเสรีภาพของประชาชนผู้สุจริตที่ถูกคุกคามจากภัยอาชญากรรมถ้าหากเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่สามารถจับกุมผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้แล้วการไม่เคารพต่อกฎหมายก็จะเพิ่มมากขึ้น สิทธิของสุจริตชนจะถูกคุกคามและผลประโยชน์จะถูกถ่วงละเมิดเกิดความไม่สงบเรียบร้อยต่อชีวิตและทรัพย์สิน

กลุ่มอนุรักษนิยมซึ่งนิยมในรูปแบบของ Crime control model จะเน้นในเรื่องการใช้อำนาจรัฐและอำนาจของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการจำกัดสิทธิส่วนบุคคลของพลเมืองไม่สนใจในเรื่องสภาพเศรษฐกิจและสังคมซึ่งเป็นสาเหตุของปัญหาอาชญากรรม ก่อให้เกิดความล้มเหลวตามมานั้นก็คือ สถิติอาชญากรรมและคดีที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดเพิ่มมากขึ้น คุณภาพชีวิตลดลงจึงไม่แปลกใจในผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นเช่นนั้น ในขณะที่เดียวกันระบบกฎหมายหลักการและทฤษฎีทางสังคมและการเมือง สิทธิเสรีภาพของประชาชนตกอยู่ในภาวะอันตรายผลที่เกิดขึ้น ไม่เพียงแต่ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในทางเศรษฐกิจ และต้องตกอยู่ในภาวะที่ไร้การตรวจสอบหรือถ่วงดุลในการใช้อำนาจเท่านั้น แต่ยังทำให้หลักประกันในเรื่องสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญได้อ่อนแอตามลงไปด้วย

กระบวนการทางอาญาของรัฐจะต้องให้หลักประกันต่อสังคม และการที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวนี้ จะต้องปรับปรุงและเพิ่มพูนประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรม เช่น การสืบสวนสอบสวน การดำเนินคดีอาญา การพิสูจน์ความผิดและการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด กระบวนการยุติธรรมที่มีประสิทธิภาพ การดำเนินตามขั้นตอนต่างๆในกระบวนการยุติธรรมจะต้องมีความรวดเร็วและแน่นอน ขั้นตอนในกระบวนการทางอาญาจะต้องไม่มีแบบพิธีที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินคดีการค้นหาข้อเท็จจริงในคดีจะพยายามให้ยุติ ในขั้นต้นของกระบวนการยุติธรรมให้มากที่สุด ทฤษฎีนี้เชื่อว่าการดำเนินงานตามขั้นตอนในกระบวนการยุติธรรมต้องรวดเร็วสม่ำเสมอ

ไม่หยุดชะงักมีประสิทธิภาพ และต้องยอมรับว่าการค้นหาข้อเท็จจริงในชั้นเจ้าหน้าที่ตำรวจและพนักงานอัยการเพียงพอที่จะเชื่อถือได้

จะเห็นได้ว่าทฤษฎีนี้มุ่งการควบคุมอาชญากรรมเป็นสำคัญ (The Crime Control Model) ถือเป็นภารกิจของรัฐที่ต้องควบคุมอาชญากรรมให้บรรลุเป้าหมายโดยเน้นหนักและเข้มงวดกับการควบคุมปราบปรามอาชญากรรมอย่างเต็มที่ส่วนเรื่องของการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลเป็นเรื่องรองลงไป ดังนั้นการดำเนินการในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการทางอาญาตามทฤษฎีนี้ โดยเฉพาะภารกิจที่จำเป็นต่อการดำเนินงานกับอาชญากรรมคือ ภารกิจของตำรวจ กล่าวคือ ตำรวจจะต้องปฏิบัติงานในลักษณะที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว รวดเร็ว ตอบโต้กับปัญหาอาชญากรรมอย่างเฉียบขาดฉับพลันไม่มีการหยุดชะงักและเกิดอุปสรรคระหว่างการดำเนินการ เมื่อได้ตัวผู้กระทำผิดมาแล้วให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้นั้นเป็นผู้กระทำผิดจริง แล้วจึงดำเนินการต่อไปตามขั้นตอนของระบบงานยุติธรรม ในขั้นตอนของกระบวนการเป็นการเปิดโอกาสให้มีการใช้ดุลพินิจการถ่วงดุลอย่างกว้างขวางในชั้นปฏิบัติการ ความผิดพลาดจึงเกิดขึ้นได้มาก ความเป็นธรรมจะไม่เกิดขึ้นแก่ประชาชน

แนวความคิดทั้งสองทฤษฎีมีข้อดีและข้อบกพร่องที่แตกต่างกันไปในส่วนจากรูปแบบทฤษฎีควบคุมอาชญากรรม (The Crime Control Model) มีการกำหนดวิธีการดำเนินการที่รวดเร็วเด็ดขาดเน้นประสิทธิภาพของการบังคับใช้กฎหมายทำให้มีการดำเนินการได้รวดเร็วทันต่อความพัฒนาการของอาชญากรรมที่เปลี่ยนแปลงไปสามารถตอบโต้ได้อย่างฉับพลัน แต่มีข้อบกพร่องตรงที่ว่า มีอำนาจมาก มีการใช้ดุลพินิจอย่างกว้างขวาง การที่ให้น้ำหนักกับทฤษฎี Crime Control Model มากเกินไปอาจส่งผลให้สังคมยอมรับการปฏิบัติที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายของเจ้าหน้าที่รัฐได้เช่น การล่อลวง ข่มขู่การจับ การค้นที่ไม่เป็นไปตามขั้นตอนของกฎหมายซึ่งอาจส่งผลให้สิทธิเสรีภาพของประชาชนถูกล่วงละเมิดได้โดยง่ายเมื่อเป็นเช่นนี้อาจทำให้มีการใช้อำนาจไปในทางที่มิชอบหรือเป็นลักษณะแบบอำเภอใจ (Arbitrary) จะมีลักษณะกลายเป็นผู้ก่ออาชญากรรมเป็นอันตรายต่อสังคมเสียเอง รูปแบบนี้จึงต้องแก้ไขที่การควบคุม (Control) อำนาจโดยคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลบ้าง

ส่วนรูปแบบทฤษฎีกระบวนการนิติธรรม (The Due Process Model) มีข้อดีที่ให้ความสำคัญต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนเน้นที่วิธีการแสวงหาพยานหลักฐานที่เชื่อถือได้ชอบด้วยขั้นตอนของกฎหมายผู้ถูกกล่าวหาได้รับการคุ้มครอง โดยได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์การพิจารณาต้องกระทำให้เกิดความเป็นธรรมทุกขั้นตอนตั้งแต่สืบสวน จับกุมสอบสวน จนถึงการพิจารณาคดีแต่รูปแบบนี้มีข้อเสียคือหากให้ความสำคัญต่อการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลมากเกินไปก็อาจทำให้ความสงบเรียบร้อยของสังคมได้รับผลกระทบจากการคุ้มครองสิทธิขั้นนั้น ทำให้อาชญากรรมมีโอกาสหลุดพ้นการลงโทษเป็นอันตรายต่อความสงบสุขของสังคม

จึงเห็นได้ว่ารูปแบบทั้งสองทฤษฎีดังกล่าวมีความแตกต่างก็เพราะ วิธีปฏิบัติ (Procedure) ที่แตกต่างกันอันเป็นผลมาจากค่านิยมหรือหลักการที่แตกต่างกันตัวแบบทฤษฎีควบคุมอาชญากรรม (The Crime Control Model) จะนิยมใช้ในประเทศที่ปกครองแบบเผด็จการ และตัวแบบทฤษฎีกระบวนการนิติธรรม (The Due Process Model) จะนิยมใช้ในประเทศที่ปกครองแบบประชาธิปไตย หากแต่ในความเป็นจริงเราไม่สามารถนำทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่งมาใช้แต่เพียงอย่างเดียวได้ในปัจจุบันนี้ความเป็นจริงแล้วไม่มีประเทศใดใช้ทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่งโดยเคร่งครัดแต่จะเป็นการผสมผสานกันทั้งสองทฤษฎีเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพต่อกระบวนการทางอาญาที่เหมาะสม กล่าวคือเราต้องกำหนดจุดแห่งความพอดีของรูปแบบทั้งสองให้เข้ากับกระบวนการทางอาญาสุดแล้วแต่จะโน้มเอียงเน้นหนักไปในรูปแบบใดหรือมีการวางโครงสร้างในลักษณะไหน ซึ่งผลสุดท้ายวัตถุประสงค์ที่หวังกันก็คือความสงบเรียบร้อยของสังคมและการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของพลเมืองไม่ให้ถูกระทบกระเทือนโดยไม่จำเป็น

### 2.3 โครงสร้างการดำเนินคดีอาญา

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เป็นบทบัญญัติกฎหมายวิธีบัญญัติที่กล่าวถึงวิธีการดำเนินกระบวนการขั้นตอนต่างๆ ในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาต่อผู้กระทำผิดตามกฎหมายที่มีโทษทางอาญา โดยเริ่มตั้งแต่กระบวนการการสืบสวนการสอบสวนการฟ้องร้องการพิจารณาและการพิพากษาคดี รวมทั้งการลงโทษผู้กระทำผิดตามที่กฎหมายสารบัญญัติได้บัญญัติไว้บทบัญญัติกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ใช้อยู่ในปัจจุบันเป็นบทบัญญัติที่เรียกว่า “ระบบกล่าวหา” ซึ่งเป็นระบบวิธีพิจารณาที่ว่าด้วยการค้นคว้าพิสูจน์ความจริง หรือการค้นหาคำความจริง (Truth Finding) โดยผู้กล่าวหาต้องเป็นผู้หาพยานหลักฐานมาสืบแสดงต่อศาลให้เห็นว่าจำเลยเป็นผู้กระทำผิดโดยปราศจากข้อสงสัย (prove beyond reasonable doubt) เนื่องจากโดยหลักการแล้วกฎหมายได้ตั้งข้อสันนิษฐานไว้ว่าบุคคลทุกคนเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่าเป็นผู้กระทำผิดจริงจึงจะพิพากษาลงโทษได้ หากมีข้อสงสัยว่าจำเลยเป็นผู้กระทำผิดจริงหรือไม่ ศาลต้องยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้แก่จำเลย โดยผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยกฎหมายก็เปิดโอกาสให้สิทธิในการต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่

โดยที่กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นกฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวข้องกับสิทธิเสรีภาพของบุคคลกฎหมายจึงได้บัญญัติกำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานผู้ปฏิบัติไว้อย่างชัดเจนเจ้าพนักงานผู้ปฏิบัติทุกฝ่ายในกระบวนการยุติธรรมควรที่จะเข้าใจบทบัญญัติกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาอย่างถ่องแท้ว่ากฎหมายได้บัญญัติวางกรอบแนวการปฏิบัติไว้เช่นใดเจ้าพนักงานผู้ปฏิบัติหรืออาจกล่าวได้ว่าเป็น ผู้ใช้บังคับกฎหมาย (Law Enforcement) ต้องกระทำหรือ

ปฏิบัติให้อยู่ภายในกรอบของกฎหมายที่พึงให้กระทำได้อย่างเคร่งครัดรัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ว่า บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย การจับกุมขังตรวจค้นตัวบุคคล หรือการกระทำใด อันกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพจะกระทำมิได้เว้นแต่โดยอาศัยตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายแต่ถึง กระนั้นก็ตามในการใช้กฎหมายนี้เจ้าหน้าที่หรือผู้ใช้กฎหมายทุกฝ่ายควรที่จะยึดหลักแห่งการ อำนวยความยุติธรรมเป็นสำคัญในการปฏิบัติด้วย จึงจะบรรลุวัตถุประสงค์ประสงค์ของการตรากฎหมายนี้ และทำให้สังคมส่วนรวมมีความสุขเรียบร้อยอย่างแท้จริง

ขั้นตอนวิธีการดำเนินคดีอาญานั้นจะเริ่มจากมีผู้กระทำความผิดอาญาเกิดขึ้นและมี บุคคลใดบุคคลหนึ่งได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำผิดฐานใดฐานหนึ่งซึ่งกฎหมายเรียก บุคคลนี้ว่า “ผู้เสียหาย” ผู้เสียหายสามารถเลือกแนวทางในการดำเนินคดีอาญาได้ 2 วิธีคือ

1. ผู้เสียหายร้องทุกข์มอบคดีให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดี (พนักงานอัยการเป็นโจทก์)
2. ผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องคดีเอง

กล่าวคือ ถ้าหากผู้เสียหายต้องการให้พนักงานอัยการเป็น โจทก์ฟ้องคดีให้ ผู้เสียหาย ต้องกระทำการร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนให้ดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดในกรณีเป็น ความผิดต่อส่วนตัวต้องมีคำร้องทุกข์ตามระเบียบ หรือในกรณีความผิดอาญาแผ่นดินอาจจะเป็น การร้องทุกข์ของผู้เสียหาย หรือบุคคลอื่นทำการกล่าวโทษก็ได้ว่ามีบุคคลใดกระทำความผิดอย่าง หนึ่งขึ้นถ้ามีการสอบสวนโดยชอบของพนักงานสอบสวนแล้วพนักงานอัยการก็มีอำนาจฟ้องคดีต่อ ศาลได้ ส่วนกรณีผู้เสียหายเป็น โจทก์ฟ้องคดีเองกรณีเช่นนี้ไม่จำเป็นต้องมีการสอบสวนของ พนักงานสอบสวนผู้เสียหายสามารถยื่นฟ้องคดีได้ทันที กรณีผู้เสียหายฟ้องเองนั้นศาลจะต้องทำการ ไต่สวนมูลฟ้องเสียก่อนว่าคดีมีมูลหรือไม่ ถ้าคดีมีมูลศาลจึงประทับฟ้องไว้พิจารณาต่อไป

ถ้าเป็นความผิดอาญาแผ่นดินพนักงานสอบสวนสามารถดำเนินคดีต่อผู้กระทำผิดได้ แม้จะไม่มีคำร้องทุกข์จากผู้เสียหายก็ตาม โดยอาจมีบุคคลอื่นทำการกล่าวโทษขึ้นมาหรือเจ้า พนักงานทำการกล่าวโทษก็ตามแต่ถ้าเป็นความผิดอันยอมความได้จะต้องมีคำร้องทุกข์ตามระเบียบ ก่อนเสมอพนักงานสอบสวนจึงจะมีอำนาจทำการสอบสวนซึ่งเมื่อพนักงานสอบสวนรับคำร้องทุกข์ หรือคำกล่าวโทษแล้วก็จะดำเนินการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆเกี่ยวกับความผิดที่ เกิดขึ้น โดยพนักงานสอบสวนสามารถกระทำการตามที่กฎหมายให้อำนาจไว้โดยใช้อำนาจตาม กฎหมายเพื่ดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐานซึ่งอาจถือว่าเป็นเครื่องมือของพนักงานสอบสวน เช่น หมายเรียก หมายจับ การจับหมายค้น การค้นการควบคุม การฝากขังการปล่อยชั่วคราว เป็นต้น

เพื่อให้การสอบสวนบรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพเมื่อพนักงานสอบสวนสอบสวน เสร็จแล้วจึงเสนอความเห็นในสำนวนการสอบสวนว่าควรสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องเสนอต่อพนักงาน อัยการต่อไป พนักงานอัยการจะตรวจพิจารณาในสำนวนการสอบสวนว่ามีพยานหลักฐานพอฟ้อง

หรือไม่ โดยอาจมีความเห็นควรสั่งไม่ฟ้องหรือเห็นควรสั่งฟ้อง หรือสั่งให้สอบสวนเพิ่มเติมก็ได้ แต่ ถ้ามีความเห็นควรสั่งฟ้องพนักงานอัยการก็จะยื่นฟ้องต่อศาลเมื่อพนักงานอัยการยื่นฟ้องต่อศาล ศาลไม่จำเป็นต้องไต่สวนมูลฟ้อง แต่ถ้าเห็นสมควรจะสั่งให้ไต่สวนมูลฟ้องก่อนก็ได้ โดยปกติ ในทางปฏิบัติศาลมักจะสั่งให้ไต่สวนมูลฟ้อง โดยสั่งประทับฟ้องไว้พิจารณาในทันที ทั้งนี้ เนื่องจากคดีที่พนักงานอัยการเป็น โจทก์ยื่นฟ้องนั้นถือว่าได้ผ่านการสอบสวนของพนักงานสอบสวนและผ่านการตรวจสอบของพนักงานอัยการมาแล้วถึง 2 ชั้นจึงต่างกับกรณีและผู้เสียหายเป็น โจทก์ยื่นฟ้องเองนั้นยังไม่มี การตรวจสอบมาก่อนว่าผู้ถูกฟ้องนั้นได้เป็นผู้กระทำผิดจริงหรือไม่ หรือเป็นการแกล้งกล่าวหาหรือไม่ อย่างไร และกรณีการยื่นฟ้องคดีต่อศาลไม่ว่าผู้เสียหายเป็น โจทก์ฟ้องคดีเองหรือพนักงานอัยการเป็น โจทก์ก็ตาม ก็ต้องคำนึงถึงเขตอำนาจของศาลที่จะยื่นฟ้อง ด้วยว่าศาลนั้นๆมีเขตอำนาจในการพิจารณาคดีหรือไม่ (ตามป.วิ.อาญา มาตรา 22 - 26)

เมื่อศาลชั้นต้นทำการพิจารณาคดีฝ่ายโจทก์และจำเลยต้องนำพยานหลักฐานต่างๆมา สืบ โดยโจทก์ต้องนำสืบให้ศาลแน่ใจว่าจำเลยเป็นผู้กระทำผิดจริง ส่วนฝ่ายจำเลยก็ต้องนำสืบถึง ความบริสุทธิ์ของตนแก้ข้อกล่าวหาของโจทก์ว่าตนไม่ได้เป็นผู้กระทำผิด หรือหากศาลมีความ สงสัยตามสมควรว่าจำเลยได้กระทำผิดหรือไม่ ให้ยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้จำเลย ต้อง ปลดปล่อยจำเลยไปหรือกรณีจำเลยอาจรับสารภาพต่อศาลก็ตามศาลจะพิพากษาโดยไม่สืบพยานต่อไปก็ ได้ ถ้าความผิดนั้นมีอัตราโทษอย่างต่ำให้จำคุกไม่ถึงห้าปีถ้าความผิดมีอัตราโทษสูงกว่าคืออย่างต่ำ ให้จำคุกตั้งแต่ห้าปีขึ้นไป ศาลจะต้องทำการสืบพยานหลักฐานก่อนจนกว่าจะพอใจว่าจำเลยได้ กระทำผิดจริงเมื่อทำการสืบพยานทั้งสองฝ่ายเสร็จสิ้นแล้วศาลก็จะพิพากษาคดีถ้าคดีนั้นไม่มีการ อุทธรณ์หรือฎีกาก็ถือว่าคดีนั้นมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดซึ่งได้ฟ้องทำให้อายุระงับ ไปตาม ป.วิ.อาญา มาตรา 39(4) แต่ถ้ามีการอุทธรณ์คดีอาญาก็ยังไม่ระงับจนกว่าศาลอุทธรณ์จะทำ การพิพากษาและไม่มีการฎีกาหรือล่วงเลยกำหนดอายุความฎีกาหรือมีการฎีกาและศาลฎีกาพิพากษา มาแล้ว จึงจะถือว่าคดีนั้นมีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว

### 3. แนวคิดในการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ และสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทาง อาญาในส่วนที่เกี่ยวกับการจับผู้ต้องหาตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร ไทย พุทธศักราช 2550

ประเทศไทยได้บัญญัติวางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ และสิทธิ มนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประชาชนไว้อย่างเป็นทางการตั้งแต่รัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทยพ.ศ. 2540 และต่อเนื่องมาถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพ.ศ. 2550



ซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้ให้หลักประกันในการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ และสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประชาชนไว้อย่างกว้างขวาง เป็นหลักมาตรฐานในการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ของรัฐทุกองค์กร การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐจะใช้อำนาจจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้นั้นต้องมีข้อยกเว้นตามที่กฎหมายบัญญัติไว้เมื่อมีความจำเป็นเท่านั้น โดยเฉพาะหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในส่วนที่เกี่ยวกับการจับผู้ต้องหา นั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 ได้กำหนดหลักเกณฑ์ไว้มีสาระสำคัญ ดังนี้

### 3.1 สักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์และความเสมอภาคของบุคคล

ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นคำที่อธิบายความหมายของสิทธิมนุษยชนในแง่ของการให้คุณค่าแก่ความเป็นมนุษย์ว่า มนุษย์ทุกคนเกิดมามีคุณค่าในความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกันคุณค่าที่เกิดจากสิทธิของมนุษย์ที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิด ใครจะละเมิดไม่ได้ และไม่สามารถถ่ายโอนให้แก่กันได้ สิทธิของมนุษย์ที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิดนี้คือ สิทธิในการมีชีวิตและมีความมั่นคงในการมีชีวิตอยู่เป็นสิทธิที่มีอยู่เองตามธรรมชาติเมื่อมนุษย์ทุกคนที่เกิดมาบน โลกนี้ก็มีสิทธิและศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกันตามธรรมชาติดังนั้นการปฏิบัติต่อกันของผู้คนในสังคมจึงต้องเคารพความเป็นมนุษย์ ห้ามทำร้ายร่างกาย ทรมาณอย่างโหดร้าย หรือกระทำการใดๆที่ถือเป็นการเหยียดหยามความเป็นมนุษย์ เกณฑ์ในการวัดว่าสังคมหนึ่งสังคมใดมีการละเมิดหรือเคารพสิทธิมนุษยชนหรือไม่ก็คือ การดูว่าสังคมนั้นมีการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือไม่ ตัวชี้วัดของการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ก็คือ ความเสมอภาคหรือการปฏิบัติต่อกันทุกคนอย่างเท่าเทียมกันหากมีการปฏิบัติต่อมนุษย์โดยไม่เท่าเทียมกัน เราเรียกว่าการเลือกปฏิบัติความเสมอภาคหรือความเท่าเทียมกันมิใช่แปลว่าคนทุกคนต้องได้รับเท่ากัน แต่หมายความว่าในสถานการณ์ที่เหมือนกันจะต้องปฏิบัติต่อกันด้วยหลักการเดียวกัน ซึ่งรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550 ได้บัญญัติคุ้มครองศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์และความเสมอภาคของบุคคลไว้ ดังนี้

- ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง(มาตรา 4)

- การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กร ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพ ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ (มาตรา 26)

- สิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้โดยชัดแจ้ง โดยปริยายหรือโดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ย่อมได้รับความคุ้มครองและผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรีศาล รวมทั้งองค์กร



ตามรัฐธรรมนูญ และหน่วยงานของรัฐโดยตรงในการตรากฎหมาย การใช้บังคับกฎหมาย และการตีความกฎหมาย(มาตรา 27)

ซึ่งสอดคล้องกันกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 1 “มนุษย์ทั้งหลายเกิดมามีอิสระและเสมอภาคกันในเกียรติศักดิ์และสิทธิ ต่างมีเหตุผลและมโนธรรม และควรปฏิบัติต่อกันด้วยเจตนารมณ์แห่งภราดรภาพ” ข้อ 3 “คนทุกคนมีสิทธิในการดำรงชีวิตเสรีภาพและความมั่นคงแห่งตัวตน”

- บุคคลย่อมอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของตนได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน, บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้, บุคคลย่อมสามารถใช้สิทธิทางศาลเพื่อบังคับให้รัฐต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติในหมวดนี้ได้โดยตรง หากการใช้สิทธิและเสรีภาพในเรื่องใดมีกฎหมายบัญญัติรายละเอียดแห่งการใช้สิทธิและเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้แล้ว ให้การใช้สิทธิและเสรีภาพในเรื่องนั้นเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ, บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับการส่งเสริม สนับสนุน และช่วยเหลือจากรัฐ ในการใช้สิทธิตามความในหมวดนี้ (มาตรา 28)

- การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ จะกระทำมิได้เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้, กฎหมายตามวรรคหนึ่งต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป และไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ทั้งต้องระบอบบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย, บทบัญญัติในวรรคหนึ่งและวรรคสองให้นำมาใช้บังคับกับกฎหมายที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายด้วยโดยอนุโลม (มาตรา 29)

ซึ่งสอดคล้องกันกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 8 “ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับบำนาญอันเป็นผลจริงจังกจากศาลที่มีอำนาจแห่งชาติต่อการกระทำอันละเมิดสิทธิหลักมูล ซึ่งตนได้รับตามรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย”

- บุคคลย่อมเสมอภาคกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน, ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน, การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้, มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ย่อมไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม(มาตรา 30)

ซึ่งสอดคล้องกันกับปณิญาสากด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 6 “ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการยอมรับนับถือว่าเป็นบุคคลตามกฎหมายทุกแห่งทุกหน” ข้อ 7 “ทุกคนเสมอภาคกันตามกฎหมายและมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองของกฎหมายเท่าเทียมกัน โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใด ๆ ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองเท่าเทียมกันจากการเลือกปฏิบัติใด ๆ อันเป็นการล่วงละเมิดปณิญา และจากการขู่งให้เลือกปฏิบัติดังกล่าว”

### 3.2 สิทธิเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย

เมื่อเราเกิดมาเป็นมนุษย์นั้นสิ่งแรกที่จะได้เมื่อคลอดออกมาและมีชีวิต คือ สภาพบุคคลที่เป็นมนุษย์ และย่อมได้รับความคุ้มครองจากรัฐ โดยเสมอภาคกันและไม่สามารถยกความเป็นสภาพบุคคลให้ใครได้เพราะเป็นสิ่งที่ดีคิดว่ามาโดยธรรมชาติ ซึ่งจะเรียกว่า สิทธิตามธรรมชาติและโดยธรรมชาติของมนุษย์นั้นมีสิทธิที่จะมีชีวิตอยู่รอดมีสิทธิที่จะคุ้มครองตนเองให้ปลอดภัยสิ่งเหล่านี้เป็นผลทำให้มีการบัญญัติกฎหมายคุ้มครองสิทธิในการมีชีวิตของมนุษย์เพราะแม้ว่ามนุษย์ทุกคนจะมีสิทธิในการมีชีวิตโดยธรรมชาติ แต่โดยธรรมชาติมนุษย์ก็ไม่มีสิทธิไปละเมิดหรือทำลายชีวิตมนุษย์คนอื่น สำหรับการคุ้มครองสิทธิในร่างกายก็เช่นกันรัฐธรรมนูญและกฎหมายให้ความคุ้มครองการกระทำใดที่ก่อให้เกิดอันตรายแก่กายและจิตใจของบุคคลนั้นไม่ว่าจะเป็นการกระทำโดยเจตนาหรือโดยประมาท ก็เป็นความผิดตามกฎหมายแม้ในกรณีที่กระทำกระทบต่อร่างกายบุคคลเล็กน้อยจนไม่เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจกฎหมายก็ให้ความคุ้มครองซึ่งรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ได้บัญญัติคุ้มครองสิทธิเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของมนุษย์ไว้ ดังนี้

- บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย, การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมจะกระทำมิได้ แต่การลงโทษตามคำพิพากษาของศาลหรือตามที่กฎหมายบัญญัติไม่ถือว่าเป็นการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมตามความในวรรคนี้, การจับและการคุมขังบุคคล จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ, การค้นตัวบุคคลหรือการกระทำอันกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติ, ในกรณีที่มีการกระทำซึ่งกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง ผู้เสียหายพนักงานอัยการ หรือบุคคลอื่นใดเพื่อประโยชน์ของผู้เสียหาย มีสิทธิร้องต่อศาลเพื่อให้สั่งระงับหรือเพิกถอนการกระทำเช่นว่านั้นรวมทั้งจะกำหนดวิธีการตามสมควรหรือการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นด้วยก็ได้ (มาตรา 32)

ซึ่งสอดคล้องกันกับปณิญาสากล่าวด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 5 “บุคคลใด ๆ จะถูกทรมาน หรือได้รับผลปฏิบัติ หรือการลงโทษที่โหดร้ายผิดมนุษยธรรมหรือต่ำช้าไม่ได้” ข้อ 9 “บุคคลใดจะถูกจับกุม กักขัง หรือเนรเทศไปต่างถิ่นโดยพลการไม่ได้”

- บุคคลย่อมมีเสรีภาพในเคหสถาน, บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองในการที่จะอยู่อาศัยและครอบครองเคหสถานโดยปกติสุขการเข้าไปในเคหสถานโดยปราศจากความยินยอมของผู้ครอบครอง หรือการตรวจค้นเคหสถานหรือในที่รโหฐาน จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาล หรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ (มาตรา 33)

- บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการเดินทางและมีเสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่ภายในราชอาณาจักร, การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือสวัสดิภาพของประชาชน การผังเมือง หรือเพื่อสวัสดิภาพของผู้เยาว์(มาตรา 34)

- สิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง ตลอดจนความเป็นอยู่ส่วนตัวย่อมได้รับความคุ้มครอง (มาตรา 35)

ซึ่งสอดคล้องกันกับปณิญาสากล่าวด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 12 “บุคคลใด ๆ จะถูกแทรกสอดโดยพลการในความเป็นอยู่ส่วนตัว ในครอบครัว ในเคหสถานหรือในการสื่อสาร หรือจะถูกกลบเกล็นเกียรติยศและชื่อเสียงไม่ได้ ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองของกฎหมายต่อการแทรกสอด หรือการกลบเกล็นดังกล่าวนี้”

### 3.3 สิทธิของผู้ต้องหาในคดีอาญา

ผู้ต้องหา หมายถึง บุคคลผู้ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดแต่ยังไม่ได้ถูกฟ้องต่อศาล ผู้ต้องหานั้นเป็นเพียงผู้ต้องสงสัยว่าได้กระทำความผิดเท่านั้น เรายังไม่สามารถบอกได้ว่าบุคคลนั้นได้กระทำความผิดจริงหรือไม่แต่ไม่ว่าเขาจะเป็นผู้กระทำความผิดจริงหรือไม่นั้น ผู้ต้องหาถือเป็นผู้ต้องหาคนหนึ่งที่จะได้รับการคุ้มครองสิทธิต่าง ๆ ตามกฎหมาย ซึ่งในรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550 ได้บัญญัติคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาในคดีอาญาไว้ ดังนี้

- บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่จะได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้, ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด, ก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิดจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้(มาตรา 39)

- บุคคลย่อมมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรม ดังต่อไปนี้, ผู้ต้องหา ผู้มีส่วนได้เสีย ในคดีมีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งสิทธิในการได้รับการสอบสวนอย่างถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรม และการไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์กับตนเอง, มีสิทธิได้รับความคุ้มครอง และความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ (มาตรา 40)

ซึ่งสอดคล้องกันกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 11 (1) “ทุกคนที่ถูกกล่าวหาว่าทำผิดทางอาญา มีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ามีผิดตามกฎหมายในการพิจารณาเปิดเผย ซึ่งตนได้รับหลักประกันบรรดาที่จำเป็นสำหรับการต่อสู้คดี(2) จะถือบุคคลใด ๆ ว่ามีความผิดทางอาญาเนื่องด้วยการกระทำหรือละเว้นใด ๆ อันมิได้จัดเป็นความผิดทางอาญาตามกฎหมายแห่งชาติหรือกฎหมายระหว่างประเทศในขณะที่ได้กระทำการนั้นขึ้นไม่ได้ และจะลงโทษอันหนักกว่าที่ใช้อยู่ในขณะที่ได้กระทำความผิดทางอาญานั้นไม่ได้”

#### 4. แนวคิดในส่วนที่เกี่ยวกับหลักและวิธีปฏิบัติในการจับผู้ต้องหาตามพระราชบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พุทธศักราช 2477

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นกฎหมายที่กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการพิจารณาคดีเพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ โดยยึดหลักความเป็นธรรม ทุก ๆ คนจะได้รับการปฏิบัติเท่าเทียมและเสมอภาคทั่วหน้ากัน กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีจุดมุ่งหมายที่จะธำรงรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม สิทธิเสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือแม้กระทั่งชีวิตของบุคคล การดำเนินการหรือการตีความแห่งกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจึงต้องทำโดยเคร่งครัด แต่เดิมนักกฎหมายใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาโดยวิเคราะห์ตามตัวบทไม่ได้คำนึงถึงหลักการพื้นฐานที่ว่ามนุษย์ทุกคนมีสิทธิเสรีภาพเต็มบริบูรณ์การจำกัดสิทธิเสรีภาพของมนุษย์เป็นเพียงข้อยกเว้นซึ่งต้องมีกฎหมายบัญญัติไว้ชัดเจน ทำให้ในปัจจุบันการใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเจ้าพนักงานผู้ปฏิบัติจึงต้องคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนด้วย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวกับวิธีปฏิบัติในการจับผู้ต้องหาของข้าราชการตำรวจนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้อำนาจเจ้าพนักงานและคุ้มครองสิทธิของประชาชนไว้ดังนี้

#### 4.1 การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนกับการเปลี่ยนแปลงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในส่วนที่เกี่ยวกับวิธีปฏิบัติในการจับ

หลังจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มีผลใช้บังคับมีบทบัญญัติให้การรับรองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไว้มากขึ้นกว่ารัฐธรรมนูญทุกฉบับที่ผ่านมา มีการคุ้มครองศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ โดยระบุไว้ในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ เช่น มาตรา 4 “สิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ย่อมได้รับความคุ้มครอง” มาตรา 26 “การใช้อำนาจรัฐต้องคำนึงถึงสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์” มีการคุ้มครองความเสมอภาคของบุคคลใน มาตรา 5 “บุคคลไม่ว่าจะมีแหล่งกำเนิด เพศ ภาษา หรือศาสนาใด ย่อมได้รับความคุ้มครองภายใต้รัฐธรรมนูญนี้โดยเสมอกัน” มาตรา 30 “ชายและหญิงมีสิทธิได้รับการรับรองและคุ้มครองตามกฎหมายโดยเท่าเทียมกัน” มีการคุ้มครองสิทธิในชีวิตและร่างกายใน มาตรา 31 “ห้ามการทรมาน ทารุณกรรม หรือลงโทษโดยวิธีการที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม” มาตรา 32 “บุคคลมีสิทธิที่จะไม่รับโทษในทางอาญา เว้นแต่จะได้กระทำความผิดตามที่กฎหมายกำหนด” มาตรา 237 “การจับหรือคุมขังบุคคลใดจะต้องมีหมายจับหรือคำสั่งของศาล เว้นแต่มีเหตุจำเป็นตามที่กฎหมายบัญญัติ และต้องนำตัวผู้ถูกจับไปศาลภายใน 48 ชั่วโมง” มีการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาใน มาตรา 33 “ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญามีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ จนกว่าจะได้รับการพิสูจน์ว่าผิดจริงตามที่ถูกกล่าวหา” มาตรา 237 “ผู้ถูกจับจะต้องได้รับการแจ้งข้อกล่าวหาและรายละเอียดแห่งการจับ” รวมถึงการคุ้มครองสิทธิของบุคคลในเคหสถานใน มาตรา 35 “ห้ามเข้าไปในเคหสถานหรือเข้าตรวจค้นเคหสถานของบุคคลอื่น เว้นแต่จะได้รับความยินยอมหรือโดยอาศัยอำนาจแห่งกฎหมาย” ส่งผลให้การจับ การค้น และการควบคุม ของเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเปลี่ยนแปลงไปเพื่อให้สิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ

- เปลี่ยนจากการให้อำนาจตำรวจและพนักงานฝ่ายปกครองในการออกหมายจับและหมายค้นไปเป็นให้ศาลเป็นผู้ดำเนินการออกหมาย และกำหนดวิธีการออกหมายที่หลากหลายวิธีการมากขึ้นไม่ว่าจะเป็น ศาลออกหมายเองตามที่ศาลเห็นสมควร หรือโดยมีผู้ร้องขอ ซึ่งในกรณีผู้ร้องขอเป็นพนักงานฝ่ายปกครองต้องเป็นเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองตั้งแต่ระดับสามหรือตำรวจต้องมียศตั้งแต่ร้อยตำรวจตรีหรือเทียบเท่าขึ้นไป ในกรณีจำเป็นเร่งด่วนซึ่งมีเหตุอันควรโดยผู้ร้องขอไม่อาจมาพบศาลได้ ผู้ร้องขออาจร้องขอต่อศาลทางโทรศัพท์ โทรสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อสารสนเทศประเภทอื่นได้ในกรณีของหมายจับเหตุที่ศาลจะออกหมายจับได้นั้นจะต้องมีหลักฐานตามสมควรว่าบุคคลใดน่าจะได้กระทำความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสามปี หรือ



เมื่อมีหลักฐานตามสมควรว่าบุคคลใดน่าจะได้กระทำความผิดอาญาและมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะหลบหนี หรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือก่อเหตุอันตรายประการอื่น ถ้าบุคคลนั้นไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง หรือไม่มาตามหมายเรียก หรือตามนัดโดยไม่มีข้อแก้ตัวอันสมควร ให้สันนิษฐานว่าบุคคลนั้นจะหลบหนีส่วนเหตุในการออกหมายค้นนั้น ออกเพื่อพบและยึดสิ่งของซึ่งมีไว้เป็นความผิด หรือได้มาโดยผิดกฎหมาย หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าได้ใช้ หรือตั้งใจจะใช้ในการกระทำความผิด เพื่อพบและช่วยบุคคลที่ถูกหน่วงเหนี่ยวหรือกักขังโดยมิชอบด้วยกฎหมาย เพื่อพบบุคคลซึ่งมีหมายให้จับ เพื่อพบหรือยึดสิ่งของตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล

- **จำกัดเหตุในการจับโดยไม่มีหมายจับของเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจตามมาตรา 78 ให้แคบลง โดยให้เหลือเฉพาะกรณีที่มีความจำเป็นเร่งด่วน** กล่าวคือ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจะจับผู้ใดโดยไม่มีหมายจับหรือคำสั่งของศาลนั้น ไม่ได้ เว้นแต่เมื่อบุคคลนั้นได้กระทำความผิดซึ่งหน้าดังได้บัญญัติไว้ในมาตรา 80 เมื่อพบบุคคลโดยมีพฤติการณ์อันควรสงสัยว่าผู้นั้นน่าจะก่อเหตุร้ายให้เกิดอันตรายแก่บุคคลหรือทรัพย์สินของผู้อื่น โดยมีเครื่องมือ อาวุธหรือวัตถุอย่างอื่นอันสามารถอาจใช้ในการกระทำความผิดเมื่อมีเหตุที่จะออกหมายจับบุคคลนั้นตามมาตรา 66 (2) แต่มีความจำเป็นเร่งด่วนที่ไม่อาจขอให้ศาลออกหมายจับบุคคลนั้นได้หรือเป็นการจับผู้ต้องหาหรือจำเลยที่หนีหรือจะหลบหนีในระหว่างถูกปล่อยชั่วคราวตามมาตรา 117

- **ยกเลิกอำนาจของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ที่แต่เดิมสามารถจับกุมได้โดยไม่ต้องมีหมายจับให้ศาลเป็นผู้ออกหมายจับได้เพียงองค์กรเดียว**

- **กำหนดหลักเกณฑ์การจับบุคคลในที่รโหฐาน** กล่าวคือ ไม่ว่าจะมีความหมายจับหรือไม่ก็ตาม ห้ามมิให้จับในที่รโหฐาน เว้นแต่จะทำได้ตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมายนี้อันว่าด้วยการค้นในที่รโหฐานและกำหนดหลักเกณฑ์การจับบุคคลในพระบรมมหาราชวัง พระราชวังวังของพระราชทายาทหรือของพระบรมวงศ์ตั้งแต่สมเด็จพระเจ้าฟ้าขึ้น ไปพระราชานิเวศน์ พระตำหนัก หรือในที่ซึ่งพระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท พระบรมวงศ์ตั้งแต่สมเด็จพระเจ้าฟ้าขึ้น ไปหรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ประทับหรือพำนักคือ ไม่ว่าจะมีความหมายจับหรือไม่ก็ตาม ห้ามมิให้จับในพระบรมมหาราชวัง พระราชวังวังของพระราชทายาทหรือของพระบรมวงศ์ตั้งแต่สมเด็จพระเจ้าฟ้าขึ้น ไปพระราชานิเวศน์ พระตำหนัก หรือในที่ซึ่งพระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท พระบรมวงศ์ตั้งแต่สมเด็จพระเจ้าฟ้าขึ้น ไปหรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ประทับหรือพำนัก เว้นแต่นายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีซึ่งนายกรัฐมนตรีมอบหมาย อนุญาตให้จับ และได้แจ้งเลขาธิการพระราชวัง หรือสมุหราชองครักษ์รับทราบแล้วหรือเจ้าพนักงานผู้ถวายหรือให้ความปลอดภัยแก่พระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท พระบรมวงศ์ตั้งแต่สมเด็จพระเจ้าฟ้าขึ้น ไปหรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ เป็นผู้จับตามกฎหมายว่าด้วยราชองครักษ์หรือตามกฎหมาย กฎ หรือระเบียบเกี่ยวกับการให้ความปลอดภัย



- **กำหนดวิธีปฏิบัติในการจับผู้ต้องหาของเจ้าพนักงานตำรวจที่ทำการจับโดย**  
**คุ้มครองสิทธิของผู้ถูกจับ** กล่าวคือ ในการจับนั้นเจ้าพนักงานซึ่งทำการจับต้องแจ้งแก่ผู้ที่จะถูกจับ  
 นั้นว่าเขาต้องถูกจับแล้วสั่งให้ผู้ถูกจับไปยังที่ทำการของพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ถูกจับพร้อม  
 ด้วยผู้จับเว้นแต่สามารถนำไปที่ทำการของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบได้ในขณะนั้นให้นำไปที่  
 ทำการของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบดังกล่าวแต่ถ้าจำเป็นก็ให้จับตัวไป ในกรณีที่เจ้าพนักงาน  
 เป็นผู้จับ ต้องแจ้งข้อกล่าวหาให้ผู้ถูกจับทราบหากมีหมายจับให้แสดงต่อผู้ถูกจับ พร้อมทั้งแจ้งด้วย  
 ว่าผู้ถูกจับมีสิทธิที่จะไม่ให้การหรือให้การก็ได้และถ้อยคำของผู้ถูกจับนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐาน  
 ในการพิจารณาคดีได้และผู้ถูกจับมีสิทธิที่จะพบและปรึกษานายความ หรือผู้ซึ่งจะเป็นนายความ  
 ถ้าผู้ถูกจับประสงค์จะแจ้งให้ญาติหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจทราบถึงการจับกุมที่สามารถดำเนินการได้  
 โดยสะดวกและไม่เป็นการขัดขวางการจับหรือการควบคุมผู้ถูกจับหรือทำให้เกิดความไม่ปลอดภัย  
 แก่บุคคลหนึ่งบุคคลใดก็ให้เจ้าพนักงานอนุญาตให้ผู้ถูกจับดำเนินการได้ตามสมควรแก่กรณีในการ  
 นี้ให้เจ้าพนักงานผู้จับนั้นบันทึกการจับดังกล่าวไว้ด้วย เจ้าพนักงานผู้ทำการจับต้องเอาตัวผู้ถูกจับ  
 ไปยังที่ทำการของพนักงานสอบสวนตามมาตรา 83 โดยทันที และเมื่อถึงที่นั้นแล้วให้ส่งตัวผู้ถูกจับ  
 แก่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจของที่ทำการของพนักงานสอบสวน ถ้าบุคคลซึ่งจะถูกจับ  
 ขัดขวางหรือจะขัดขวางการจับ หรือหลบหนีหรือพยายามจะหลบหนีผู้ทำการจับมีอำนาจใช้วิธีหรือ  
 การป้องกันทั้งหลายเท่าที่เหมาะสมแก่พฤติการณ์แห่งเรื่องในการจับนั้น

- **จำกัดเหตุในการค้นที่รโหฐานของเจ้าพนักงานตำรวจที่ค้นได้โดยไม่มีหมายค้นโดย**  
**คุ้มครองสิทธิของผู้ครอบครองที่รโหฐาน** ห้ามมิให้ค้นในที่รโหฐานโดยไม่มีหมายค้นหรือคำสั่ง  
 ของศาล เว้นแต่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจเป็นผู้ค้น และในกรณีดังต่อไปนี้คือ เมื่อมีเสียง  
 ร้องให้ช่วยมาจากข้างในที่รโหฐาน หรือมีเสียงหรือพฤติการณ์อื่นใดอันแสดงได้ว่ามีเหตุร้ายเกิดขึ้น  
 ในที่รโหฐานนั้นเมื่อปรากฏความผิดซึ่งหน้ากำลังกระทำลงในที่รโหฐานเมื่อบุคคลที่ได้กระทำ  
 ความผิดซึ่งหน้าขณะที่ถูกไล่จับหนีเข้าไปหรือมีเหตุอันแน่นแฟ้นควรสงสัยว่าได้เข้าไปซุกซ่อนตัว  
 อยู่ในที่รโหฐานนั้นเมื่อมีพยานหลักฐานตามสมควรว่าสิ่งของที่มีไว้เป็นความผิดหรือได้มาโดยการ  
 กระทำความผิดหรือได้ใช้หรือมีไว้เพื่อจะใช้ในการกระทำความผิดหรืออาจเป็นพยานหลักฐาน  
 พิสูจน์การกระทำความผิดได้ซ่อนหรืออยู่ในนั้นประกอบทั้งต้องมีเหตุอันควรเชื่อว่าเนื่องจากการ  
 เน้นซำกว่าจะเอาหมายค้นมาได้สิ่งของนั้นจะถูกโยกย้ายหรือทำลายเสียก่อนการใช้อำนาจในกรณีนี้  
 ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจผู้ค้นส่งมอบสำเนาบันทึกการตรวจค้นและบัญชีทรัพย์สินที่ได้จาก  
 การตรวจค้นรวมทั้งจัดทำบันทึกแสดงเหตุผลที่ทำให้สามารถเข้าค้นได้เป็นหนังสือให้ไว้แก่ผู้  
 ครอบครองสถานที่ที่ถูกตรวจค้น แต่ถ้าไม่มีผู้ครอบครองอยู่ ณ ที่นั้นให้ส่งมอบหนังสือดังกล่าวแก่  
 บุคคลเช่นว่านั้นในทันทีที่กระทำได้และรับรายงานเหตุผลและผลการตรวจค้นเป็นหนังสือต่อ

ผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไปเมื่อที่รโหฐานนั้นผู้จะต้องถูกจับเป็นเจ้าบ้าน และการจับนั้นมีหมายจับหรือจับตามมาตรา 78

- **ลดระยะเวลาการควบคุมตัวผู้ต้องหาในระหว่างสอบสวน** จากเดิมตำรวจสามารถควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ระหว่างสอบสวนได้ 7 วันมาเป็นควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ระหว่างสอบสวนได้ 48 ชั่วโมง

#### 4.2 ความหมายของการจับ ผู้ถูกจับ และผู้ต้องหา

**การจับ** ในความหมายของ คณิศ ฌ นคร (2546: 235) กล่าวถึง การจับ ไว้ว่า “การจับ เป็นการกระทำขั้นต้นเพื่อจำกัดเสรีภาพในการเคลื่อนไหวเปลี่ยนที่ทางของบุคคล ซึ่งเสรีภาพในการเคลื่อนไหวเปลี่ยนที่ทางของบุคคลนี้หมายถึง เสรีภาพในการที่จะไปไหนมาไหนได้โดยปราศจากการถูกจำกัดเขต และเป็นส่วนหนึ่งของเสรีภาพในร่างกายตามรัฐธรรมนูญ”

**การจับ** ตามคำสั่ง ตร.ที่ 419/2556 เรื่อง อำนาจความยุติธรรมในคดีอาญาและการทำสำนวนการสอบสวน (2546: 235) ให้นิยาม การจับ ไว้ว่า “การจับ หมายถึง การที่เจ้าหน้าที่ตำรวจได้ใช้อำนาจและหน้าที่ที่มีอยู่ตามกฎหมาย ทำให้ผู้ถูกจับถูกจำกัดเสรีภาพในร่างกาย และทำให้เสรีภาพในการเคลื่อนที่สิ้นสุดลง รวมทั้งกรณีที่ผู้จับแจ้งแก่ผู้ที่จะถูกจับว่าเขาต้องถูกจับแล้วสั่งให้ผู้ถูกจับไปยังที่ทำการของพนักงานสอบสวน”

**ผู้ถูกจับ** ตามคำสั่ง ตร.ที่ 419/2556 เรื่อง อำนาจความยุติธรรมในคดีอาญาและการทำสำนวนการสอบสวน (2546: 235) ให้นิยาม ผู้ถูกจับ ไว้ว่า “ผู้ถูกจับ หมายถึง บุคคลที่ถูกจับมาหาเจ้าพนักงานโดยจะถูกกล่าวหาแล้วหรือไม่ก็ตาม”

**ผู้ต้องหา** ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (สมชาย พงษ์พัฒนาศิลป์และเผ่าพันธ์ ชอบน้ำตาล, 2555: 5) นิยามคำว่า ผู้ต้องหาว่า หมายถึง “บุคคลผู้ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิด แต่ยังไม่ได้ถูกฟ้องต่อศาล”

การที่จะจับบุคคลใด ๆ ได้นั้น ในทางสากลมีการวางหลักเกณฑ์ไว้ดังนี้

1. ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (The Universal Declaration of Human Rights) ข้อ 9 บัญญัติไว้ว่า

“บุคคลใดจะถูกจับกุม กักขัง หรือเนรเทศไปต่างถิ่นโดยพลการไม่ได้”

2. กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights) ข้อ 9 บัญญัติไว้ว่า

“1) บุคคลทุกคนมีสิทธิในเสรีภาพและความมั่นคงของตน บุคคลใดจะถูกจับกุมหรือคุมขังโดยพลการมิได้ บุคคลใดจะถูกลิดรอนเสรีภาพของตนมิได้ ยกเว้น โดยเหตุและ อาศัยกระบวนการตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย

2) บุคคลที่ถูกจับกุมย่อมได้รับการแจ้งถึงสาเหตุในการจับกุมและการแจ้งข้อหาอันเป็นปฏิปักษ์ต่อตน โดยพลันในเวลาที่มีการจับกุม

3) บุคคลใดที่ถูกจับกุมหรือควบคุมตัวในข้อหาทางอาญา ย่อมต้องถูกนำตัวไปศาลหรือเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจตามกฎหมายโดยพลัน เพื่อที่จะใช้อำนาจทางตุลาการและได้รับการพิจารณาคดีภายในเวลาอันสมควร รือมีการปล่อยตัว มิให้ถือเป็นหลักทั่วไปว่าจะต้องคุมขังบุคคลผู้อยู่ระหว่างพิจารณาคดี แต่จะปล่อยชั่วคราวโดยมีหลักประกันว่าจะกลับมาปรากฏตัวในการพิจารณาคดีหรือในกรณีจำเป็นตามโอกาส จะกลับมารับการบังคับคดีให้เป็นไปตามคำพิพากษาในระหว่างกระบวนการพิจารณานั้นใดก็ได้

4) บุคคลใดที่ถูกลิดรอนเสรีภาพโดยการจับกุมหรือควบคุมตัว ย่อมมีสิทธิร้องเรียนต่อศาล เพื่อให้ศาลพิจารณาโดยมิชักช้าได้ถึงความชอบด้วยกฎหมายของการควบคุมตัวผู้นั้น และหากมีการควบคุมตัวโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายก็อาจมีคำสั่งให้ปล่อยตัวได้

5) บุคคลใดที่ตกเป็นผู้ถูกจับหรือควบคุมตัวโดยไม่ชอบกฎหมายย่อมมีสิทธิเรียกร้องให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน”

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 ก็ได้บัญญัติคุ้มครองสิทธิของบุคคลจากการจับกุมของเจ้าหน้าที่ของรัฐใน มาตรา 32 วรรคสอง ไว้ว่า

“ บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย การจับและการคุมขังบุคคล จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ.”

การจับจึงเป็นมาตรการของรัฐซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจใช้เป็นวิธีปฏิบัติในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม โดยเป็นการนำตัวบุคคลที่สงสัยว่ากระทำความผิด ผู้ถูกจับ หรือผู้ต้องหา มาไว้ในอำนาจการควบคุมของรัฐซึ่งถือว่ามีผลกระทบต่อสิทธิของบุคคลอย่างร้ายแรงเพราะเป็นการทำให้บุคคลนั้นสูญเสียอิสรภาพและมีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ ครอบครัวและชื่อเสียงของบุคคลนั้น ดังนั้นในการจับบุคคลใดเจ้าหน้าที่ตำรวจต้องปฏิบัติตามหลักกฎหมาย หลักสากล และการคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่สงสัยว่ากระทำความผิด ผู้ถูกจับ หรือผู้ต้องหาด้วย

### 4.3 เจ้าพนักงานตำรวจ

ตามกฎหมายของไทย ตำรวจ เป็นองค์กรเบื้องต้นของรัฐในการดำเนินคดีอาญาและตำรวจมีอำนาจหน้าที่ดำเนินคดีอาญาได้โดยอิสระ เป็นกระบวนการเริ่มต้นของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา หากพิจารณาจาก มาตรา 2 (16) ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานิยามคำว่า “พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ” ไว้ว่า

“พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ หมายความว่า เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน ให้รวมทั้งพศติ เจ้าพนักงานกรมสรรพสามิต กรมศุลกากร กรมเจ้าท่า พนักงานตรวจคนเข้าเมือง และเจ้าพนักงานอื่น ๆ ในเมื่อทำการอันเกี่ยวกับการจับกุมปราบปรามผู้กระทำผิดกฎหมาย ซึ่งตนมีหน้าที่ต้องจับกุมหรือปราบปราม”

ดังนั้นตามนิยามดังกล่าวข้างต้นกฎหมายแบ่งพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจออกเป็น 2 จำพวก คือ

1. เจ้าพนักงานที่มีอำนาจหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนโดยทั่วไป
2. เจ้าพนักงานที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการจับกุมผู้กระทำผิด ป้องกันหรือปราบปรามการกระทำผิดตามกฎหมายใดกฎหมายหนึ่งโดยเฉพาะ

เจ้าพนักงานตามข้อ 1. คือ เจ้าพนักงานตำรวจและเจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง สำหรับเจ้าพนักงานตำรวจมีอำนาจหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนได้ทั่วราชอาณาจักร ถือว่าเป็นเจ้าพนักงานทุกแห่งทั่วราชอาณาจักร แต่เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองมีอำนาจหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนเฉพาะภายในเขตท้องที่ที่ตนปกครองเท่านั้น และเจ้าพนักงานตามข้อ 2. คือ เจ้าพนักงานอื่น ๆ ที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการจับกุมผู้กระทำผิด ป้องกันหรือปราบปรามการกระทำผิดตามกฎหมายใดกฎหมายหนึ่งโดยเฉพาะ จะจับกุมในเรื่องอื่น ๆ ไม่ได้ เช่น เจ้าพนักงานป่าไม้ มีอำนาจหน้าที่จับกุมผู้กระทำผิดตาม พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ.2484 เท่านั้น จะจับกุมความผิดอาญาอื่น ๆ ไม่ได้

อำนาจหน้าที่หลักของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจโดยทั่วไปคือ อำนาจหน้าที่สืบสวนตามบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 2 (10) และมาตรา 17 ดังนี้

**มาตรา 2 (10)** “การสืบสวน หมายความว่า การแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐานซึ่งพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจได้ปฏิบัติไปตามอำนาจและหน้าที่ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน และเพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิด”

**มาตรา 17** “พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจมีอำนาจสืบสวนคดีอาญาได้”

การดำเนินคดีอาญาเพื่อป้องกันปราบปรามอาชญากรรมและลงโทษผู้กระทำผิดนั้นการสืบสวนมีส่วนสำคัญในการดำเนินการดังกล่าว กล่าวคือ ทำให้การรวบรวมพยานหลักฐานในสำนวนการสอบสวนเป็นไปโดยครบถ้วนสมบูรณ์ สามารถใช้เป็นพยานหลักฐานในศาลเพื่อพิสูจน์ความผิดของจำเลยได้อย่างแน่นอนหนามั่นคงจนศาลพิพากษาลงโทษผู้กระทำผิดได้ นอกจากนี้การสืบสวนยังเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการป้องกันอาชญากรรม เพราะพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจะสามารถทราบข้อมูลส่วนหนึ่งและสามารถดำเนินการระงับเหตุได้ทันทั่วทั้งที่ทำให้การป้องกันอาชญากรรมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

การสืบสวนอาจมีขึ้นได้ทั้งเมื่อมีความผิดอาญาเกิดขึ้นแล้วและก่อนความผิดอาญาจะเกิดขึ้น โดยปกติการสืบสวนมักเริ่มก่อนที่จะเกิดการกระทำความผิดเพื่อจะได้หาทางป้องกันมิให้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น แต่เมื่อความผิดเกิดขึ้นแล้วการสืบสวนก็จะเป็นการแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐานเพื่อทราบรายละเอียดแห่งความผิด เป็นกระบวนการที่สนับสนุนการสอบสวน การใช้วิธีการสืบสวนอย่างถูกต้องจะช่วยคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้ เพราะป้องกันมิให้มีการจับกุม หรือลงโทษผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดโดยพยานหลักฐานไม่เพียงพอที่จะน่าเชื่อว่าเขาได้กระทำการตามที่ถูกกล่าวหา การสืบสวนเป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นไปที่การป้องกันอาชญากรรมภายในสังคม และเจ้าพนักงานที่มีอำนาจทำการสืบสวนก็คือ เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจตามคำนิยามดังกล่าวข้างต้นเท่านั้น

#### 4.4 หลักในการจับบุคคลของเจ้าพนักงานตำรวจ

การจับ เป็นการกระทำให้ผู้ถูกจับเสียความเป็นอิสระภาพ เจ้าพนักงานตำรวจจึงควรระมัดระวังการใช้อำนาจในการจับ และกระทำเมื่อมีความจำเป็น โดยให้ถูกต้องตามที่รัฐธรรมนูญและกฎหมายให้อำนาจไว้ พึงเข้าใจว่าวัตถุประสงค์ส่วนใหญ่ของการจับเพื่อประโยชน์ในการระงับปราบปรามเหตุอันบังเกิดขึ้นเฉพาะหน้า หรืออาจจะเกิดขึ้น หรือเพื่อป้องกันมิให้ผู้กระทำผิดมีโอกาสหลบหนีได้สะดวกเท่านั้นกฎหมายได้วางหลักเกณฑ์ในการจับบุคคลของเจ้าพนักงานตำรวจไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาโดยแยกได้เป็น 2 ประเภทคือ

- การจับบุคคลโดยมีหมายจับ
- การจับบุคคลโดยไม่มีหมายจับ

##### 4.4.1 หลักในการจับบุคคลโดยมีหมายจับ

การจับบุคคลที่มีหมายจับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาวางหลักเกณฑ์ในการจับไว้ตามมาตรา 61 และมาตรา 78 กล่าวคือ “พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจมีอำนาจ



หน้าที่จัดการให้เป็นไปตามหมายอาญา ซึ่งได้มอบหรือส่งมาให้จัดการภายในอำนาจของเขา.” (มาตรา 61) และ “เจ้าพนักงานตำรวจจะจับผู้ใดโดยไม่มีหมายจับหรือคำสั่งของศาลไม่ได้เว้นแต่มีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติ.” (มาตรา 78) การที่กฎหมายกำหนดให้การจับบุคคลต้องมี หมายจับ หรือคำสั่งของศาล เพราะรัฐต้องการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในร่างกายของบุคคลที่จะไม่ถูกละเมิดหรือการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสมจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ รัฐจึงกำหนดให้ศาลมีอำนาจหน้าที่ ตรวจสอบความเหมาะสมว่าบุคคลใดมีเหตุผลอันสมควรว่าน่าจะได้กระทำความผิดจึงจะออกหมายจับได้ดังนั้นหลักสำคัญในการจับบุคคลของเจ้าพนักงานตำรวจคือ เจ้าพนักงานตำรวจจะจับบุคคลใดโดยไม่มีหมายจับหรือคำสั่งของศาลไม่ได้ เว้นแต่เป็นกรณียกเว้นตามบทบัญญัติของกฎหมายที่บัญญัติให้เจ้าพนักงานตำรวจจับบุคคลได้โดยไม่ต้องมีหมายจับเท่านั้น และเจ้าพนักงานตำรวจมีอำนาจหน้าที่จัดการตามหมายจับได้ภายในเขตอำนาจซึ่งก็คือ มีอำนาจจับตามหมายจับได้ทั่วราชอาณาจักร

#### 4.4.2 หลักในการจับบุคคลโดยไม่มีหมายจับ

การจับบุคคลนั้นกฎหมายวางหลักเกณฑ์ไว้ว่าต้องมีหมายจับหรือคำสั่งของศาลเท่านั้น เพื่อคุ้มครองสิทธิของบุคคล แต่ก็มีข้อยกเว้นให้เจ้าพนักงานตำรวจสามารถจับบุคคลได้โดยไม่มีหมายจับ ถ้าเข้ากรณียกเว้นตามกฎหมาย เพราะบางสถานการณ์สังคมต้องได้รับความคุ้มครอง กฎหมายต้องมีความศักดิ์สิทธิ์ และเพื่อระงับอาชญากรรมได้อย่างทันที่ที่สามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้อย่างรวดเร็ว ทำให้อาชญากรเกิดความเกรงกลัวต่อกฎหมาย ทำให้สังคมมีความสงบเรียบร้อย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้วางหลักเกณฑ์ให้เจ้าพนักงานตำรวจจับกุมบุคคลได้โดยไม่ต้องมีหมายจับหรือคำสั่งของศาล ได้ในกรณีต่อไปนี้

กรณีที่หนึ่ง “เมื่อบุคคลนั้นได้กระทำความผิดซึ่งหน้าตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 80. . .” (มาตรา 78 (1)) และความผิดซึ่งหน้าตาม มาตรา 80 กฎหมายบัญญัติไว้ ดังนี้

“ความผิดซึ่งหน้านั้น ได้แก่ ความผิดซึ่งเห็นกำลังกระทำ หรือพบในอาการซึ่งแทบจะไม่มีโอกาสสงสัยเลยว่าเขาได้กระทำความผิดมาแล้ว”

หมายความว่าเจ้าพนักงานตำรวจต้องพบเห็นขณะกำลังมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น เช่น พบเห็นขณะคนร้ายกำลังใช้มีดแทงคน หรือพบเห็นในขณะที่ได้กระทำความผิดเกิดขึ้นแล้วแต่คนร้ายยังอยู่ในที่เกิดเหตุ เช่น คนร้ายยื่นมือถือมีดเปื้อนเลือดและมีคนถูกแทงนอนอยู่ตรงหน้า เช่นนี้ถือว่าการกระทำผิดมาแล้วสด ๆ การกระทำความผิดซึ่งหน้านี้เจ้าพนักงานตำรวจต้องพบเห็นด้วยตัวเองไม่ใช่จากคำบอกเล่าของผู้อื่น นอกจากกรณีพบเห็นขณะกำลังมีการกระทำความผิด หรือพบเห็นในขณะที่ได้กระทำความผิดไปแล้วสด ๆ ยังมีกรณีที่กฎหมายให้ถือว่าเป็นความผิดซึ่งหน้าได้



เช่นกัน หากเป็นความผิดอาญาที่ระบุไว้ในบัญชีแนบท้ายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ดูเพิ่มเติมบัญชีแนบท้าย ป.วิอาญาในภาคผนวก) ในกรณี ดังนี้

- “เมื่อพบบุคคลหนึ่งถูกไล่จับตั้งผู้กระทำโดยมีเสียงร้องอะอะ”

- “เมื่อพบบุคคลหนึ่งแทบจะทันทีทันใดหลังจากกระทำผิดในถิ่นแถวใกล้เคียงกับที่เกิดเหตุ นั้น และมีสิ่งของที่ได้มาจากการกระทำผิด หรือมีเครื่องมืออาวุธหรือวัตถุอย่างอื่น อันสันนิษฐานได้ว่า ได้ใช้ในการกระทำผิด หรือมีร่องรอยพิรุณเห็นประจักษ์ที่เสื้อผ้า หรือเนื้อตัวของผู้นั้น”

กรณีนี้เจ้าพนักงานตำรวจพบเห็นบุคคลถูกวิ่งไล่จับ โดยมีเสียงร้องให้ช่วยจับหรือมีเสียงร้องว่ามีเหตุร้ายเกิดขึ้น เช่น คนร้ายวิ่งถือมีดและผู้บาดเจ็บร้องบอกว่าช่วยด้วย ๆ โคนแท่ง เจ้าพนักงานตำรวจก็มีอำนาจจับได้ หรือเมื่อพบบุคคลทันทีทันใดหลังจากที่เขาได้กระทำความผิดมาแล้วใกล้ ๆ กับที่เกิดเหตุ และต้องมีสิ่งของที่ได้มาจากการกระทำความผิด หรือมีเครื่องมือ อาวุธ หรือวัตถุอย่างใด ที่สันนิษฐานได้ว่าได้ใช้ในการกระทำความผิด หรือเห็นร่องรอยพิรุณเห็นได้ชัดเจนที่เสื้อผ้าหรือเนื้อตัวว่าได้กระทำความผิดมาแล้ว เช่น พบเห็นคนโดนแทงนอนอยู่เมื่อสังเกตดูโดยรอบบริเวณพบเจอชายคนหนึ่งในมือถืออาวุธมีด ที่เสื้อผ้ามีรอยคราบเลือดสด ๆ ตามเนื้อตัวมีรอยขีดข่วนจากการต่อสู้

**กรณีที่สอง** “เมื่อพบบุคคลโดยมีพฤติการณ์อันควรสงสัยว่าน่าจะก่อเหตุร้ายให้เกิดภัยอันตรายแก่บุคคลหรือทรัพย์สินของผู้อื่น โดยมีเครื่องมืออาวุธ หรือวัตถุอย่างอื่นอันสามารถอาจใช้ในการกระทำผิด” (มาตรา 78 (2))

กรณีนี้เจ้าพนักงานตำรวจพบเห็นบุคคลทำทางมีพิรุณน่าจะก่อเหตุอันตรายแก่บุคคลอื่นหรือทรัพย์สินของบุคคลอื่น ก็สามารเข้าไปได้ตรวจค้นตัว และถ้าพบสิ่งผิดกฎหมายก็สามารถจับกุมได้ เช่น พบเห็นชายคนหนึ่งทำทางมีพิรุณ ค้นตัวพบอาวุธปืน หรือกุญแจสำหรับขโมยรถ

**กรณีที่สาม** “เมื่อมีเหตุที่จะออกหมายจับบุคคลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 66 (2) แต่มีความจำเป็นเร่งด่วนที่ไม่อาจขอให้ศาลออกหมายจับบุคคลนั้นได้” (มาตรา 78 (3)) และเหตุที่จะออกหมายจับบุคคลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 66 (2) บัญญัติไว้ดังนี้

“เหตุที่จะออกหมายจับได้มีดังต่อไปนี้ เมื่อมีหลักฐานตามสมควรว่าบุคคลใดน่าจะได้กระทำความผิดอาญาและมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะหลบหนี หรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือก่อเหตุอันตรายประการอื่น ถ้าบุคคลนั้นไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง หรือไม่มาตามหมายเรียกหรือตามนัดโดยไม่มีข้อแก้ตัวอันควร ให้สันนิษฐานว่าบุคคลนั้นจะหลบหนี”

การจับกรณีมีเหตุที่จะออกหมายจับบุคคลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 66 (2) แต่มีความจำเป็นเร่งด่วนที่ไม่อาจขอให้ศาลออกหมายจับบุคคลนั้นได้นี้ เจ้าพนักงานตำรวจผู้จับจะต้องมีพยานหลักฐานตามสมควรว่าผู้นั้นน่าจะได้กระทำความผิดอาญา และมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะหลบหนี หรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานหรือก่อเหตุอันตรายอย่างอื่น และมีความจำเป็นเร่งด่วนที่ไม่อาจขอให้ศาลออกหมายจับบุคคลนั้นได้ทัน เช่น กรณีที่มีผู้เสียหายชี้ให้จับ หากได้มีการสืบสวน สอบสวน จนปรากฏหลักฐานตามสมควรว่าผู้ที่ถูกจับน่าจะได้กระทำความผิดอาญา และมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะหลบหนี หรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานหรือก่อเหตุอันตรายอย่างอื่น และมีความจำเป็นเร่งด่วนที่ไม่อาจขอให้ศาลออกหมายจับบุคคลนั้นได้ทัน เจ้าพนักงานตำรวจก็มีอำนาจจับกุมได้ทันทีโดยไม่ต้องมีหมายจับหรือคำสั่งของศาล แต่ถ้ายังไม่ได้เริ่มทำการสืบสวน สอบสวน เจ้าพนักงานตำรวจจะต้องตรวจสอบข้อมูล หรือหลักฐานจากผู้เสียหายเสียก่อน ถ้าปรากฏว่ามีหลักฐานที่เชื่อถือได้ตามสมควรว่าผู้ที่ถูกจับนั้น น่าจะได้กระทำความผิดอาญาและกำลังจะหลบหนี หรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือก่อเหตุอันตรายประการอื่น และไม่มีโอกาสที่จะไปขอให้ศาลออกหมายจับได้ทัน เจ้าพนักงานตำรวจก็มีอำนาจจับกุมบุคคลนั้นได้โดยไม่ต้องมีหมายจับเช่นเดียวกัน

**กรณีที่ดี** “เมื่อผู้ต้องหาหนีหรือจำเลยหนี หรือจะหลบหนีไประหว่างถูกปล่อยชั่วคราวตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 117” (มาตรา 78 (4))และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 117 บัญญัติไว้ว่า

“เมื่อผู้ต้องหาหรือจำเลยหนีหรือจะหลบหนีให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจที่พบการกระทำความผิดกล่าวมีอำนาจจับผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นได้ แต่ในกรณีที่บุคคลซึ่งทำสัญญาประกันหรือเป็นหลักประกันเป็นผู้พบเห็นการกระทำความผิดกล่าวอาจขอให้เจ้าพนักงานตำรวจที่ใกล้ที่สุดจับผู้ต้องหาหรือจำเลยได้ ถ้าไม่สามารถขอความช่วยเหลือจากเจ้าพนักงานตำรวจได้ทันทั่วทั้งก็ให้มีอำนาจจับผู้ต้องหาหรือจำเลยได้เอง แล้วส่งไปยังพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจที่ใกล้ที่สุด และให้เจ้าพนักงานนั้นรีบจัดส่งผู้ต้องหาหรือจำเลยไปยังเจ้าพนักงานหรือศาล โดยคิดค่าพาหนะจากบุคคลซึ่งทำสัญญาประกันหรือหลักประกันนั้น”

กรณีนี้เกิดขึ้นเมื่อมีการจับผู้ต้องหาได้แล้วและต่อมาบุคคลดังกล่าวได้รับอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวในระหว่างการสอบสวนหรือในระหว่างการพิจารณาของศาล และผู้ต้องหาหนีหรือหลบหนีไปเมื่อถึงกำหนดระยะเวลาสิ้นสุดการปล่อยชั่วคราว เพื่อไม่ต้องการเข้าสู่กระบวนการตามขั้นตอนของการสอบสวน การฟ้องคดี หรือการพิจารณาของศาล เจ้าพนักงานตำรวจที่พบเห็นบุคคลดังกล่าวมีอำนาจที่จะจับกุมได้

ดังนั้นหลักในการจับบุคคลของเจ้าพนักงานตำรวจก็คือ การจับบุคคลต้องมีหมายจับหรือคำสั่งของศาลเท่านั้น ยกเว้นการจับบุคคลที่กระทำความผิดซึ่งหน้า หรือที่กฎหมายให้ถือว่าเป็นความผิดซึ่งหน้า หรือเหตุอื่น ๆ ที่กล่าวมาข้างต้นจึงจะสามารถจับบุคคลโดยไม่มีหมายจับได้ การจับโดยไม่มีหมายจับในทางหลักวิชาการถือว่าเป็นการจับตัวไว้ชั่วคราวเพราะการจับโดยแท้จริงคือการจับที่มีหมายจับ (คณิศ ฅ นคร 2546: 239)

#### 4.5 วิธีปฏิบัติในการจับผู้ต้องหาของเจ้าพนักงานตำรวจ

เมื่อการจับเป็นการใช้อำนาจรัฐที่กระทบกับสิทธิเสรีภาพของประชาชน กฎหมายจึงได้กำหนดวิธีปฏิบัติไว้เพื่อป้องกันมิให้เจ้าพนักงานใช้อำนาจรัฐเกินความพอดีจนไปละเมิดสิทธิของประชาชน กฎหมายได้วางหลักเกณฑ์ในการจับบุคคลของเจ้าพนักงานไว้ ดังนี้

##### 4.5.1 วิธีปฏิบัติในการจับบุคคลที่มีหมายจับ

- “เจ้าพนักงานซึ่งทำการจับต้องแจ้งแก่ผู้ที่จะถูกจับว่า เขาต้องถูกจับ” (มาตรา 83 วรรคหนึ่ง) เพื่อที่จะให้บุคคลผู้ถูกจับรู้ว่าเขาจะต้องถูกจับ

- “เจ้าพนักงานผู้จับต้องแจ้งข้อกล่าวหาตามหมายจับให้ผู้ถูกจับทราบ หรือหากมีหมายจับให้แสดงต่อผู้ถูกจับ” (มาตรา 83 วรรคสอง) เพื่อที่จะให้บุคคลผู้ถูกจับทราบข้อกล่าวหาที่มีการกล่าวหาแก่ตนในรายละเอียดข้อเท็จจริงที่เขาจะต้องถูกจับนั้น หรือหากมีหมายจับให้แสดงต่อผู้ถูกจับทราบ ซึ่งเขาจะได้ทราบข้อกล่าวหาและรายละเอียดข้อเท็จจริงที่เขาจะต้องถูกจับตามหมายจับนั้น โดยบุคคลผู้ถูกจับจะได้ต่อสู้และแก้ข้อกล่าวหาได้อย่างถูกต้องถ้าหากเขาไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิด

- “เจ้าพนักงานผู้จับต้องแจ้งว่า ผู้ถูกจับมีสิทธิที่จะไม่ให้การหรือให้การก็ได้และถ้อยคำที่ผู้ถูกจับให้การนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานยืนยันเขาในการพิจารณาคดีได้” (มาตรา 83 วรรคสอง) เพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลผู้ถูกจับมีโอกาสที่จะเตรียมตัวในการที่จะแก้ข้อกล่าวหา โดยที่ไม่มีผู้ใดบังคับให้เขาให้การในขณะนั้น ถ้าเขายังไม่มีความพร้อมที่จะให้การ

- “เจ้าพนักงานผู้จับต้องแจ้งว่าผู้ถูกจับมีสิทธิที่จะพบและปรึกษานายความ หรือผู้ซึ่งจะเป็นทนายความได้” (มาตรา 83 วรรคสอง) เพื่อให้บุคคลผู้ถูกจับสามารถที่จะมีที่ปรึกษาและมีทนายความที่มีความรู้เชี่ยวชาญทางด้านกฎหมายเข้ามาคุ้มครองช่วยเหลือแก่เขาในการแก้ข้อกล่าวหาได้เป็นอย่างดี

- “เจ้าพนักงานผู้จับต้องแจ้งให้ผู้ถูกจับทราบว่า มีสิทธิแจ้งให้ญาติหรือผู้ซึ่งเขาไว้วางใจทราบถึงการจับกุมได้” (มาตรา 83 วรรคสอง) โดยเจ้าพนักงานผู้จับต้องอนุญาตให้บุคคลผู้ถูกจับดำเนินการได้ตามสมควรแก่กรณี ถ้าหากว่าสามารถดำเนินการได้โดยสะดวก และไม่เป็น การขัดขวางการจับหรือการควบคุมผู้ถูกจับ หรือจะทำให้เกิดความไม่ปลอดภัยแก่บุคคลหนึ่งบุคคล

ใด เพื่อให้บุคคลผู้ถูกจับมีที่ปรึกษาในทันทีที่เขาถูกจับกุม ซึ่งเขาจะได้ปรึกษาหารือถึงการดำเนินการในการแก้ข้อกล่าวหา หรือการเตรียมการเพื่อขอลปล่อยชั่วคราว เป็นต้น

- “เจ้าพนักงานผู้จับต้องสั่งให้ผู้ถูกจับไปยังที่ทำการของพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ถูกจับหรือนำไปยังที่ทำการของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบถ้าหากสามารถนำไปได้ในขณะนั้น พร้อมด้วยผู้จับ” (มาตรา 83 วรรคแรก) “เจ้าพนักงานผู้จับต้องนำตัวผู้ถูกจับไปยังที่ทำการของพนักงานสอบสวนโดยทันที” (มาตรา 84 วรรคหนึ่ง) เพื่อให้บุคคลผู้ถูกจับได้รับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพได้มากขึ้น โดยที่จะไม่ถูกจับและถูกควบคุมจากพนักงานผู้จับไว้นานเกินสมควร

- “เจ้าพนักงานผู้จับต้องแจ้งข้อกล่าวหาและรายละเอียดเกี่ยวกับเหตุแห่งการจับให้ผู้ถูกจับทราบ ถ้ามีหมายจับให้แจ้งให้ผู้ถูกจับทราบและอ่านให้ฟัง” (มาตรา 84 วรรคหนึ่ง (1)) เจ้าพนักงานผู้จับต้องแจ้งข้อกล่าวหาและรายละเอียดเกี่ยวกับเหตุแห่งการจับให้ผู้ถูกจับทราบ และถ้ามีหมายจับให้แจ้งให้ผู้ถูกจับทราบและอ่านให้ฟัง เพื่อให้บุคคลผู้ถูกจับทราบข้อกล่าวหาและรายละเอียดเกี่ยวกับเหตุแห่งการจับโดยละเอียด และถ้าเป็นการจับโดยมีหมายให้อ่านหมายจับให้บุคคลผู้ถูกจับฟังอีกครั้งหนึ่ง เมื่อถึงที่ทำการพนักงานสอบสวน

- “เจ้าพนักงานผู้จับต้องบันทึกการจับดังกล่าวไว้ด้วย” (มาตรา 83 วรรคสอง) “เจ้าพนักงานผู้จับต้องมอบสำเนาบันทึกการจับแก่ผู้ถูกจับนั้นด้วย” (มาตรา 84 วรรคหนึ่ง (1)) เพื่อให้บุคคลผู้ถูกจับตรวจสอบการจับของเจ้าพนักงานว่าถูกต้องหรือไม่เพียงใด

- เจ้าพนักงานผู้จับต้องส่งตัวผู้ถูกจับแก่เจ้าพนักงานตำรวจของที่ทำการของพนักงานสอบสวน” (มาตรา 84 วรรคหนึ่ง) เพื่อให้เจ้าพนักงานตำรวจที่รับมอบตัวผู้ถูกจับ ณ ที่ทำการของพนักงานสอบสวนจะได้ทำการตรวจสอบด้วยการจับของเจ้าพนักงานผู้จับซึ่งจับบุคคลผู้ถูกจับมานั้น ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่เพียงใด แล้วจึงได้ดำเนินการตามกฎหมายต่อไป

#### 4.5.2 วิธีปฏิบัติในการจับบุคคลโดยไม่มีหมายจับ

- “เจ้าพนักงานซึ่งทำการจับต้องแจ้งแก่ผู้ที่จะถูกจับว่า เขาต้องถูกจับ” (มาตรา 83 วรรคหนึ่ง) เพื่อที่จะให้บุคคลผู้ถูกจับรู้ว่าเขาจะต้องถูกจับ

- “เจ้าพนักงานผู้จับต้องแจ้งข้อกล่าวหาที่เป็นความผิดให้ผู้ถูกจับทราบ” (มาตรา 83 วรรคสอง) เพื่อที่จะให้บุคคลผู้ถูกจับทราบข้อกล่าวหาที่ตนกระทำความผิด รายละเอียดหรือข้อเท็จจริงที่เขาจะต้องถูกจับนั้น ซึ่งเขาจะได้ทราบข้อกล่าวหาและรายละเอียดข้อเท็จจริงที่เป็นความผิดที่เขาจะต้องถูกจับนั้น โดยบุคคลผู้ถูกจับจะได้ต่อสู้และแก้ข้อกล่าวหาได้อย่างถูกต้องถ้าหากเขาไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิด



- “เจ้าพนักงานผู้จับต้องแจ้งว่า ผู้ถูกจับมีสิทธิที่จะไม่ให้การหรือให้การก็ได้และ ถ้อยคำที่ผู้ถูกจับให้การนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานยืนยันเขาในการพิจารณาคดีได้”(มาตรา 83 วรรคสอง) เพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลผู้ถูกจับมีโอกาสที่จะเตรียมตัวในการที่จะแก้ข้อกล่าวหา โดยที่ จะไม่มีผู้ใดบังคับให้เขาให้การในขณะนั้น ถ้าเขายังไม่มีความพร้อมที่จะให้การ

- “เจ้าพนักงานผู้จับต้องแจ้งว่าผู้ถูกจับมีสิทธิที่จะพบและปรึกษานายความ หรือผู้ซึ่ง จะเป็นทนายความได้” (มาตรา 83 วรรคสอง) เพื่อให้บุคคลผู้ถูกจับสามารถที่จะมีที่ปรึกษาและมี ทนายความที่มีความรู้เชี่ยวชาญทางด้านกฎหมายเข้ามาคุ้มครองช่วยเหลือแก่เขาในการแก้ข้อ กล่าวหาได้เป็นอย่างดี

- “เจ้าพนักงานผู้จับต้องแจ้งให้ผู้ถูกจับทราบว่า มีสิทธิแจ้งให้ญาติหรือผู้ซึ่งเขา ใ้วางใจทราบถึงการจับกุมได้” (มาตรา 83 วรรคสอง) โดยเจ้าพนักงานผู้จับต้องอนุญาตให้บุคคล ผู้ถูกจับดำเนินการได้ตามสมควรแก่กรณี ถ้าหากว่าสามารถดำเนินการได้โดยสะดวก และไม่เป็น การขัดขวางการจับหรือการควบคุมผู้ถูกจับ หรือจะทำให้เกิดความไม่ปลอดภัยแก่บุคคลหนึ่งบุคคล ใด เพื่อให้บุคคลผู้ถูกจับมีที่ปรึกษาในทันทีที่เขาถูกจับกุม ซึ่งเขาจะได้ปรึกษาหารือถึงการ ดำเนินการในการแก้ข้อกล่าวหา หรือการเตรียมการเพื่อขอปล่อยชั่วคราว เป็นต้น

- “เจ้าพนักงานผู้จับต้องส่งให้ผู้ถูกจับ ไปยังที่ทำการของพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ ที่ถูกจับหรือนำไปยังที่ทำการของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบถ้าหากสามารถนำไปได้ในขณะนั้น พร้อมด้วยผู้จับ” (มาตรา 83 วรรคแรก) “เจ้าพนักงานผู้จับต้องนำตัวผู้ถูกจับ ไปยังที่ทำการของ พนักงานสอบสวนโดยทันที” (มาตรา 84 วรรคหนึ่ง) เพื่อให้บุคคลผู้ถูกจับได้รับการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพได้มากขึ้น โดยที่จะไม่ถูกจับและถูกควบคุมจากพนักงานผู้จับไว้นานเกินสมควร

- “เจ้าพนักงานผู้จับต้องแจ้งข้อกล่าวหาและรายละเอียดเกี่ยวกับเหตุแห่งการจับให้ ผู้ถูกจับ ทราบ”(มาตรา 84 วรรคหนึ่ง (1)) เป็นขั้นตอนที่เจ้าพนักงานผู้จับนำตัวผู้ถูกจับมาถึงที่ทำการของ พนักงานสอบสวนแล้ว เจ้าพนักงานผู้จับต้องแจ้งข้อกล่าวหาและรายละเอียดเกี่ยวกับเหตุแห่งการจับให้ผู้ ถูกจับทราบ เพื่อให้บุคคลผู้ถูกจับทราบข้อกล่าวหาและรายละเอียดเกี่ยวกับเหตุแห่งการจับโดยละเอียด

- “เจ้าพนักงานผู้จับต้องบันทึกการจับดังกล่าวไว้ด้วย”(มาตรา 83 วรรคสอง) “เจ้า พนักงานผู้จับต้องมอบสำเนาบันทึกการจับแก่ผู้ถูกจับนั้นด้วย”(มาตรา 84 วรรคหนึ่ง (1)) เพื่อให้ บุคคลผู้ถูกจับตรวจสอบการจับของเจ้าพนักงานว่าถูกต้องหรือไม่เพียงใด

- เจ้าพนักงานผู้จับต้องส่งตัวผู้ถูกจับแก่เจ้าพนักงานตำรวจของที่ทำการของพนักงาน สอบสวน” (มาตรา 84 วรรคหนึ่ง) เพื่อให้เจ้าพนักงานตำรวจที่รับมอบตัวผู้ถูกจับ ณ ที่ทำการของ พนักงานสอบสวนจะได้ทำการตรวจสอบด้วยการจับของเจ้าพนักงานผู้จับซึ่งจับบุคคลผู้ถูกจับมา นั้น ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่เพียงใด แล้วจึงได้ดำเนินการตามกฎหมายต่อไป

### 4.5.3 การใช้กำลังในการจับ

หลักปฏิบัติในการจับนั้น เนื่องจากกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นกฎหมายที่คุ้มครองสิทธิของบุคคลด้วย ดังนั้นกฎหมายจึงบัญญัติให้การจับต้องทำโดยละม่อม เจ้าพนักงานผู้จับต้องแจ้งแก่ผู้ที่จะถูกจับนั้นว่า เขาต้องถูกจับ เป็นการบอกกล่าวแก่ผู้ถูกจับเท่านั้นว่าเขาต้องถูกจับจะไม่ใช้กำลังในการจับโดยไม่จำเป็น และต้องนำตัวผู้ถูกจับไปยังที่ทำการของพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ถูกจับหรือที่ทำการของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบพร้อมด้วยผู้จับทันทีจะได้ไม่เป็นการควบคุมตัวผู้ถูกจับไว้เกินความจำเป็น การเอาตัวผู้ถูกจับไปยังที่ทำการของพนักงานสอบสวนก็ต้องกระทำโดยละม่อมเช่นเดียวกัน กล่าวคือ ถ้าไม่จำเป็นจะไม่ใช้กำลังในการจับโดยตรงเช่นกัน ยกเว้นตามกรณี มาตรา 83 วรรคสาม คือ “หากบุคคลซึ่งจะถูกจับ ชัดขวาง หรือจะขัดขวางการจับ หรือหลบหนี หรือพยายามจะหลบหนี ผู้ทำการจับมีอำนาจใช้วิธีหรือการป้องกันที่เหมาะสมแก่พฤติการณ์ แห่งเรื่องในการจับนั้น ”

ดังนั้นวิธีปฏิบัติในการจับโดยปกติต้องกระทำโดยละม่อม แต่ถ้าผู้ถูกจับชัดเจนหรือจะขัดขวางการจับ หลบหนีหรือพยายามจะหลบหนีการจับ เจ้าพนักงานตำรวจมีอำนาจใช้กำลังในการจับนั้นได้แต่ต้องให้เหมาะสมกับการชัดเจนหรือจะขัดขวางการจับ หลบหนีหรือพยายามจะหลบหนีการจับนั้นด้วย โดยใช้ดุลยพินิจเป็นกรณีไปเพื่อไม่ให้เจ้าพนักงานตำรวจใช้กำลังจนเกินสมควรแก่เหตุจนไปละเมิดสิทธิของผู้ถูกจับ

## 4.6 ข้อจำกัดในการจับบุคคลของเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ

กฎหมายได้วางหลักเกณฑ์จำกัดอำนาจในการจับบุคคลของเจ้าพนักงานไว้มีอยู่ 2 ประการคือ

- ข้อจำกัดในการจับบุคคลเนื่องจากเขตอำนาจ
- ข้อจำกัดในการจับบุคคลเนื่องจากสถานที่

### 4.6.1 ข้อจำกัดในการจับบุคคลเนื่องจากเขตอำนาจ

ในกรณีของเจ้าพนักงานตำรวจ อำนาจของเจ้าพนักงานตำรวจไม่จำกัดอยู่ในเฉพาะเขตท้องที่ที่เจ้าพนักงานตำรวจประจำการอยู่เท่านั้น แต่เจ้าพนักงานตำรวจมีอำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดนอกเขตท้องที่ที่ตนประจำการได้ ไม่เหมือนกับพนักงานฝ่ายปกครองซึ่งมีตำแหน่งประจำอยู่ ณ ท้องที่ใดท้องที่หนึ่งโดยเฉพาะ เช่น ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ กำนันผู้ใหญ่บ้าน คงมีอำนาจจับในท้องที่ที่ตนประจำการอยู่เท่านั้น



#### 4.6.2 ข้อจำกัดในการจับบุคคลเนื่องจากสถานที่

กฎหมายวางข้อจำกัดในการจับบุคคลเนื่องจากสถานที่ไว้ใน มาตรา 81 และ มาตรา 81/1 ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่า “ไม่ว่าจะมีหมายจับหรือไม่ก็ตาม ห้ามมิให้จับในที่รโหฐาน เว้นแต่จะทำได้ทำตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมายนี้อันว่าด้วยการค้นในที่รโหฐาน”(มาตรา 81)ซึ่งคำว่า “ที่รโหฐาน” มาตรา 2 (13) ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานิยามว่า “ที่รโหฐาน หมายความว่าถึงที่ต่าง ๆ ซึ่งมีใช้ที่สาธารณะสถานดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา” และคำว่า “สาธารณะสถาน” ตามความหมายใน มาตรา 1 (3) แห่งประมวลกฎหมายอาญานิยามว่า “สาธารณะสถาน หมายความว่า สถานที่ใด ๆ ซึ่งประชาชนมีความชอบธรรมที่เข้าไปได้”

ดังนั้นที่รโหฐาน จึงหมายถึง สถานที่ใด ๆ ที่ซึ่งประชาชนไม่มีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้ เป็นที่ที่บุคคลอยู่ได้อย่างสงบปลอดภัยจากการรบกวนจากภายนอก รวมตลอดถึงการปลอดภัยจากการรบกวนจากอำนาจรัฐด้วย กฎหมายบัญญัติไว้เพื่อคุ้มครองสิทธิของเจ้าของที่รโหฐาน เหตุนี้การจะจับบุคคลในที่รโหฐานกฎหมายจึงกำหนดให้ปฏิบัติให้ถูกต้องว่าด้วยเรื่องการค้นในที่รโหฐานเสียก่อน ซึ่งการค้นในที่รโหฐานกฎหมายวางหลักเกณฑ์ไว้ว่า “ห้ามมิให้ค้นในที่รโหฐานโดยไม่มีหมายหรือคำสั่งของศาล เว้นแต่เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจเป็นผู้ค้น และในกรณีดังต่อไปนี้”

กรณีแรก “เมื่อมีเสียงร้องให้ช่วยมาจากข้างในที่รโหฐาน หรือมีเสียงหรือพฤติการณ์อื่นใดอันแสดงได้ว่ามีเหตุร้ายเกิดขึ้นในที่รโหฐานนั้น” (มาตรา 92 (1))

กรณีที่สอง “เมื่อปรากฏความผิดซึ่งหน้ากำลังกระทำลงในที่รโหฐาน” (มาตรา 92 (2))

กรณีที่สาม “เมื่อบุคคลที่ได้กระทำความผิดซึ่งหน้า ขณะที่ถูกไล่จับหนีเข้าไปหรือมีเหตุอันแน่นแฟ้นควรสงสัยว่าได้เข้าไปซุกซ่อนตัวอยู่ในที่รโหฐานนั้น” (มาตรา 92 (3))

กรณีที่สี่ “เมื่อมีพยานหลักฐานตามสมควรว่าสิ่งของที่มิใช่เป็นความผิด หรือได้มาโดยการกระทำความผิด หรือได้ใช้ หรือมีไว้เพื่อจะใช้ในการกระทำความผิดหรืออาจเป็นพยานหลักฐานพิสูจน์การกระทำความผิดได้ซ่อนหรืออยู่ในนั้นประกอบทั้งต้องมีเหตุอันควรเชื่อว่าการเนิ่นช้ากว่าจะเอาหมายค้นมา ได้สิ่งของนั้นจะถูกโยกย้ายหรือทำลายเสียก่อน” (มาตรา 92 (4))

การใช้อำนาจตาม กรณีที่ 4 นี้ ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจผู้ค้นส่งมอบสำเนาบันทึกการตรวจค้นและบัญชีทรัพย์สินที่ได้จากการตรวจค้น รวมทั้งจัดทำบันทึกแสดงเหตุผลที่ทำให้สามารถเข้าค้นได้เป็นหนังสือให้ไว้แก่ผู้ครอบครองสถานที่ที่ถูกตรวจค้น แต่ถ้าไม่มีผู้

ครอบครองอยู่ ณ ที่นั้น ให้ส่งมอบหนังสือดังกล่าวแก่บุคคลเช่นว่านั้นทันทีที่กระทำได้ และรีบรายงานเหตุผลและผลการตรวจค้นเป็นหนังสือต่อผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไป

กรณีที่ว่า “เมื่อที่รโหฐานนั้นผู้จะต้องถูกจับเป็นเจ้าบ้าน และการจับนั้นมีหมายจับหรือจับตาม มาตรา 78 (ดู มาตรา 78 เรื่องการจับ)” (มาตรา 92 (5))

ดังนั้นการจะจับบุคคลในที่รโหฐานได้นั้นโดยหลักแล้วเจ้าพนักงานตำรวจต้องมีทั้งหมายจับและหมายค้น แต่ก็มิข้อยกเว้นให้เจ้าพนักงานตำรวจสามารถเข้าจับบุคคลในที่รโหฐานได้โดยไม่ต้องมีหมายจับหรือหมายค้นได้เฉพาะตามข้อยกเว้นตามกฎหมายดังกล่าวข้างต้นเท่านั้น ส่วน “การจับบุคคลในพระบรมมหาราชวัง พระราชวัง วังของพระราชทายาท หรือของพระบรมวงศ์ตั้งแต่สมเด็จพระเจ้าฟ้าขึ้นไปพระราชนิเวศน์ พระตำหนัก หรือในที่ซึ่งพระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท พระบรมวงศ์ตั้งแต่สมเด็จพระเจ้าฟ้าขึ้นไป หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ประทับหรือพำนัก ไม่ว่าจะมีความหมายจับหรือไม่ก็ตาม ห้ามมิให้จับ เว้นแต่”

- “นายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีซึ่งนายกรัฐมนตรีมอบหมาย อนุญาตให้จับ และได้แจ้งเลขาธิการพระราชวัง หรือสมุหราชองครักษ์รับทราบแล้ว”(มาตรา 81/1 (1))

- “เจ้าพนักงานผู้ถวายหรือให้ความปลอดภัยแก่พระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท พระบรมวงศ์ตั้งแต่สมเด็จพระเจ้าฟ้าขึ้นไป หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ เป็นผู้จับตามกฎหมายว่าด้วยราชองครักษ์ หรือตามกฎหมาย กฎ หรือระเบียบเกี่ยวกับการให้ความปลอดภัย”(มาตรา 81/1 (2))

การกำหนดข้อจำกัดตาม มาตรา 81/1 นี้ก็เพื่อถวายความเคารพต่อองค์พระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท พระบรมวงศ์ตั้งแต่สมเด็จพระเจ้าฟ้าขึ้นไป หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ภายในที่ประทับหรือพำนัก จะสามารถจับกุมบุคคลใดได้ก็ต่อเมื่อเข้าข้อยกเว้นตาม (1) หรือ (2) เท่านั้น

## 5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

รัชนิกร โชติชัยสถิต (2536: บทคัดย่อ) กลไกระดับชาติในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ประเทศไทยได้มีการรับรองสิทธิมนุษยชนมาเป็นเวลาช้านานนับแต่สมัยสุโขทัยมาจน ถึงปัจจุบัน ได้มีการรับรองสิทธิมนุษยชนทางอาญาซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของสิทธิพลเมืองไว้ ในกฎหมายหลายฉบับ เป็นสิทธิที่คุ้มครองบุคคลที่เข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา ได้แก่ สิทธิของผู้ต้องหา จำเลยและผู้ต้องขัง การคุ้มครองสิทธิดังกล่าวในปัจจุบันดำเนินการผ่านทางกลไกต่าง ๆ ที่มีอยู่ ได้แก่ กลไกของศาล กลไกของฝ่ายนิติบัญญัติคือ คณะกรรมาธิการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน กลไกของฝ่ายบริหาร เช่น คณะกรรมการ

วินิจฉัยร้องทุกข์ คณะกรรมการ ป.ป.ป.ตำรวจ อัยการ ราชทัณฑ์ ซึ่งการดำเนินการโดยผ่านกลไกดังกล่าวมีข้อจำกัดบางประการ เพราะมีขอบเขตจำกัดเฉพาะเท่าที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่างๆ เป็นผลให้แต่ละองค์กรให้การคุ้มครองได้เฉพาะบางเรื่อง บางเรื่องที่ไม่อยู่ในอำนาจของฝ่ายใดหรือเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน โดยเอกชน ด้วยกันเองก็จะไม่มีการแก้ไขเยียวยา ปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีกลไกระดับชาติที่ทำหน้าที่ส่งเสริมและคุ้มครอง สิทธิมนุษยชนโดยตรง คณะรัฐมนตรีจึงมีมติเมื่อวันที่ 10 กันยายน 2535ที่จะจัดตั้งกลไกระดับชาติขึ้น เช่นเดียวกับต่างประเทศ เพื่อให้เป็นกลไกที่ทำหน้าที่ในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในประเทศโดยตรงและให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น กลไกระดับชาติที่น่าจะมีความเหมาะสมกับประเทศไทยควรจะเป็นรูปแบบ "คณะกรรมการ" ซึ่งเป็นองค์กรอิสระขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี กรรมการส่วนใหญ่จะมาจากฝ่ายบริหารและให้องค์กรภาคเอกชนเข้ามาร่วมเป็น กรรมการด้วย คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนดังกล่าวจะมีอำนาจหน้าที่หลักในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามขั้นตอนที่กฎหมายบัญญัติรวมทั้งมีอำนาจพิจารณาสอบสวน เรื่องราร้องทุกข์ที่เกิดจากการละเมิดสิทธิมนุษยชนทั้งจากภายในและภายนอกประเทศและเสนอสอบสวนเรื่องราร้องทุกข์ โดยจะเป็นกลไกที่ไม่ซ้ำซ้อนกับกลไกของฝ่ายต่าง ๆ ที่มีอยู่ก่อนแล้ว แต่จะทำหน้าที่ช่วยเหลือสนับสนุนการดำเนินงานขององค์กรอื่นๆ ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

โชติ ช่วยชู (2540: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่องการปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชนขึ้นพื้นฐานต่อผู้ต้องหา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงทัศนคติและพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชนขึ้นพื้นฐานของผู้ต้องหา และศึกษาถึงปัจจัยที่เป็นเหตุทำให้ผู้ต้องหาถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนขึ้นพื้นฐานที่พึงได้รับ การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณอาศัยแบบสอบถามเพื่อถามผู้ต้องหา 100 คน และเจ้าหน้าที่ตำรวจ 200 คน จากสถานีตำรวจในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ อันมีสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองเชียงใหม่ สถานีตำรวจภูธรตำบลแม่ปิง สถานีตำรวจภูธรตำบลภูพิงค์ราชนิเวศน์ และสถานีตำรวจภูธรตำบลช้างเผือก นอกจากนี้ผู้ศึกษาได้สัมภาษณ์ผู้บริหารของสถานีตำรวจดังกล่าวแล้ว ผลการศึกษาพบว่า ในส่วนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติในเรื่องสิทธิมนุษยชนได้แก่ การศึกษา และการทำกิจกรรมทางการเมือง เช่น การเข้าร่วมประชุมในหมู่บ้านหรือในองค์กรบริหารส่วนตำบล ส่วนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติต่อผู้ต้องหาได้แก่ กิจกรรมในด้านการให้คำปรึกษากฎหมายแก่ประชาชน และกิจกรรมทางสังคมประเพณี ในส่วนของผู้ต้องหาพบว่า ส่วนใหญ่มีความเห็นว่างบประมาณประจำปีไม่เพียงพอต่อการปรับปรุงความเป็นอยู่ของผู้ต้องหา และส่วนใหญ่มีความเห็นด้วยกับการให้สิทธิมนุษยชนขึ้นพื้นฐานต่อผู้ต้องหา

ประมุข ลักษณะ (2541: บทคัดย่อ) สิทธิมนุษยชนที่ถูกละเมิดโดยรัฐ : ศึกษากรณีการ แดลงข่าวผลการจับกุมผู้ต้องหาของข้าราชการตำรวจ สังคมได้เรียกร้องให้มีเสรีภาพทางความคิด เสรีภาพในการสื่อสาร และเสรีภาพของสื่อมวลชน โดยต้องการให้การดำเนินการในภาครัฐเป็นไป อย่างเปิดเผยจากการเรียกร้องดังกล่าวในปัจจุบันจึงทำให้มีการเผยแพร่และเสนอข่าวในทุกๆด้าน รวมทั้งการแถลงข่าวและเสนอข่าวในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐที่มีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคม โดยเฉพาะการปฏิบัติหน้าที่ในการจับกุมผู้กระทำความผิดของเจ้าหน้าที่ ตำรวจดูเหมือนจะเป็นข่าวสารที่ได้รับความสนใจจากสังคมเป็นอย่างยิ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจจึงได้จัดให้มีการแถลงข่าวผลการจับกุมผู้ต้องหาขึ้นซึ่งนำผู้ต้องหามานั่งร่วมในการแถลงข่าวโดยไม่คำนึงถึง ผลกระทบเกี่ยวกับจิตใจและสภาพความเป็นอยู่ทางสังคมในอนาคตของผู้ต้องหาจากการแถลงข่าว ดังกล่าวผู้ต้องหาอาจอยู่ในภาวะขมขื่นจึงทำให้ไม่เคยมีการโต้แย้งในเรื่องสิทธิจากผู้ต้องหาแต่ อย่างใด จึงนำไปสู่ความคิดว่าสิทธิของผู้ต้องหาที่จะไม่ถูกกระทำดังกล่าวยังมีอยู่หรือไม่มีอะไร ค้ำครองบ้างและสภาวะทางจิตใจที่เป็นนามธรรมควรได้รับความคุ้มครองหรือไม่ซึ่งเป็นประเด็น ปัญหาที่น่าสนใจต่อการศึกษาจากประเด็นปัญหาดังกล่าวจึงได้ทำการศึกษาถึงเรื่องสิทธิส่วนตัวอัน เป็นสิทธิของมนุษย์ทุกคนตามแนวความคิดสิทธิมนุษยชนทางปรัชญาตะวันตกซึ่งมองว่ามนุษย์มี สิทธิอันหนึ่งที่ไม่อาจโอนให้กันได้และไม่อาจอาจถูกทำลายล้างโดยอำนาจใดๆเป็นสิทธิอันพึงมีอยู่ ในสภาวะธรรมชาติอย่างเท่าเทียมกัน ที่จะมีชีวิตเสรีภาพ และแสวงหาความสุขรัฐหรือองค์กรของรัฐ ต้องยอมรับและคุ้มครองสิทธิเช่นว่านั้น ผลการศึกษาจึงทราบว่า การแถลงข่าวผลการจับกุม ผู้ต้องหาของข้าราชการตำรวจเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน ตามแนวความคิดอุดมการณ์สิทธิ มนุษยชนหรือแนวคิดปรัชญาตะวันตกเมื่อนำมาปรับใช้กับสังคมไทยจึงได้ทำการศึกษาทัศนะของ สังคมต่อกรณีดังกล่าวพบว่า การแถลงข่าวผลการจับกุมผู้ต้องหาของข้าราชการตำรวจไม่ว่ากรณี ที่ผู้ต้องหากระทำความผิดต่อบุคคลอื่นอันมีเอกชนเป็นผู้เสียหายหรือกรณีกระทำความผิดอัน กฎหมายบัญญัติให้เป็นความผิดไม่มีเอกชนเป็นผู้เสียหาย (รัฐเป็นผู้เสียหาย) ไม่เป็นการละเมิดสิทธิ มนุษยชนตามทัศนะของสังคมไทยเห็นได้ว่าความคิดของสังคมไทยไม่สอดคล้องต่อแนวความคิด อุดมการณ์สิทธิมนุษยชนตามทัศนะของสังคมไทยเห็นได้ว่าความคิดของสังคมไทยไม่สอดคล้อง ต่อแนวความคิดอุดมการณ์สิทธิมนุษยชนอันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำในการคุ้มครองสิทธิของมนุษย์ สรุปลได้ว่ารากฐานแนวความคิดอุดมการณ์สิทธิมนุษยชนในสังคมไทยยังเป็นกระแสความคิดรอง ซึ่งจะต้องให้การศึกษานโยบายในเรื่องสิทธิธรรมชาติสิทธิปัจเจกบุคคล สิทธิส่วนตัวและสิทธิ มนุษยชนเป็นพื้นฐานอันจะก่อให้เกิดความเข้าใจเรื่องสิทธิมนุษยชนและนำมาปรับใช้กับสังคมไทย สิทธิของปัจเจกชนจึงได้รับความคุ้มครองอย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น



ประพจน์ ศรีทองคำ (2542: บทคัดย่อ) สิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาในกระบวนการสอบสวน : ศึกษาเฉพาะกรณี กระบวนการสอบสวนของกองบัญชาการตำรวจนครบาล การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคข้อขัดข้องในกระบวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวนสังกัดกองบัญชาการตำรวจนครบาล ที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาว่ามิอย่างไรบ้าง ซึ่งใช้วิธีการศึกษาแบบการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive research) เก็บข้อมูลในเชิงลึกโดยวิธีการวิจัยเอกสาร, การออกแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ระดับลึก ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาข้อขัดข้องและอุปสรรคต่างๆ ในกระบวนการสอบสวนล้วนทำให้การสอบสวนเกิดความล่าช้า อันเป็นสาเหตุสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาโดยตรง ผู้ต้องหาต้องอยู่ในกระบวนการสอบสวนนานเกินกว่าที่จำเป็นและอาจถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพในด้านต่างๆ มากขึ้น ซึ่งปัญหาข้อขัดข้อง หรืออุปสรรคต่างๆ ในกระบวนการสอบสวน มีดังนี้ 1. ปัญหาข้อขัดข้อง หรืออุปสรรคในด้านการปฏิบัติงานชั้นพนักงานสอบสวน อันเกิดจากการขาดความพร้อมในด้านเครื่องมือเครื่องใช้ในการปฏิบัติงานสอบสวน และการดำเนินการทั้งหลายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวน กระบวนการสอบสวนขาดประสิทธิภาพ พนักงานสอบสวนขาดความรู้ความสามารถ และขาดแคลนงบประมาณสนับสนุนจากทางราชการ 2. ปัญหาที่เกิดจากประชาชน ซึ่งขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องสิทธิและเสรีภาพ ตลอดจนหน้าที่ตามกฎหมายของตนที่พึงปฏิบัติ การทำให้ผู้ต้องหาได้รับความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพอย่างเป็นทางการนั้นจะต้องมีการแก้ไขปัญหาข้อขัดข้องหรืออุปสรรคในกระบวนการสอบสวนเพื่อให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญซึ่งได้ให้ความสำคัญในเรื่องสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเป็นอย่างมาก

พิมพ์เพ็ญ พัฒโน (2542: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องกลไกทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ศึกษากรณีการจับ “การจับ” เป็นการกระทำที่มีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นอย่างมาก ไม่เพียงแต่กระทบต่อชื่อเสียงหน้าที่การงาน เสรีภาพในความเป็นอยู่เท่านั้น แต่รัฐจะต้องเสียงบประมาณเป็นจำนวนมากในการใช้เลี้ยงดูผู้ที่ถูกควบคุมตัวอยู่ในระหว่างการพิจารณา แต่กระนั้นก็ตาม เพื่อให้การดำเนินคดีอาญาเป็นไปโดยเรียบร้อยมีหลักประกันว่าในการพิจารณาพิพากษาคดีตลอดจนการลงโทษจะมีตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยอยู่ด้วยเสมอ รัฐจึงมีความจำเป็นต้องจับและควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดไว้ และการที่เจ้าหน้าที่ของรัฐจะใช้อำนาจจับและควบคุมตัวผู้กระทำความผิดได้ จะต้องปรากฏว่ามีกฎหมายของรัฐบัญญัติให้อำนาจไว้ เช่น ตามรัฐธรรมนูญหรือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เป็นต้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ได้เปลี่ยนแปลงแนวทางในการบริหารงานยุติธรรมทางอาญาจากรูปแบบควบคุมอาชญากรรม (Crime Control) เป็นรูปแบบนิติธรรม (Due Process) ทำให้หลักเกณฑ์ที่เกี่ยวกับเรื่องการคุ้มครองสิทธิเปลี่ยนแปลงไป ก่อให้เกิด



ปัญหาในด้านการบังคับใช้กฎหมายในเรื่องต่าง ๆ อีกทั้งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน ขัดแย้งหรือไม่สอดคล้องกับหลักการที่บัญญัติในรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าว เช่น การบัญญัติให้เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่เป็นผู้มีอำนาจออกหมายจับได้เป็นต้น วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ผู้เขียนได้เสนอแนวทางในการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 ตลอดจนแนวทางในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานของรัฐเพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายบรรลุผลควบคู่ไปกับการชำระรักษาไว้ซึ่งสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่มีมาแต่โดยธรรมชาติไม่ให้ถูกล่วงละเมิดไปจนเกินควร โดยมีวัตถุประสงค์สูงสุดที่จะรักษาไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงของสังคม

สวัสดี เตยวิรัช (2542: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องความรู้ของผู้ต้องหาเกี่ยวกับสิทธิผู้ต้องหาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ศึกษาเฉพาะกรณีกองบังคับการตำรวจนครบาล 3 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ได้บัญญัติเพิ่มสิทธิผู้ต้องหาในหลายมาตรการที่จะให้การคุ้มครองสิทธิผู้ต้องหาเกิดขึ้นจริง ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับว่าผู้ต้องหาทราบสิทธิเหล่านั้นหรือไม่ และการไม่รู้สิทธิของผู้ต้องหายังก่อให้เกิดปัญหาการร้องเรียนเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติการศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงระดับความรู้เกี่ยวกับสิทธิผู้ต้องหาตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันของผู้ต้องหา และศึกษาว่าตัวแปรอิสระได้แก่ ลักษณะทั่วไป และความสนใจในการติดตามข่าวสารของผู้ต้องหา มีผลต่อความรู้ของผู้ต้องหาเกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องหาหรือไม่ ประชากรในการศึกษาคือ ผู้ต้องหาที่สุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญและแบบโควต้าจากสถานีตำรวจนครบาลในเขตกองบังคับการตำรวจนครบาล 3 รวมจำนวน 385 คน ซึ่งกำหนดจากสมการของ Taro Yamane ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบบสอบถามที่ทำการตรวจสอบและวัดความเที่ยงตรงแล้ว สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ สถิติความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานค่า T-test และค่า F-test โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 พบว่าผู้ต้องหาในเขตกองบังคับการตำรวจนครบาล 3 มีความรู้เกี่ยวกับสิทธิผู้ต้องหาตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง ต้องการให้มีการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับสิทธิผู้ต้องหาทางโทรทัศน์และวิทยุ ตัวแปรระดับการศึกษาและรายได้ของผู้ต้องหามีผลต่อระดับความรู้ของผู้ต้องหาเกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องหาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ยิ่งรัตน์ สะอาดยิ่ง (2542: บทคัดย่อ) ประชาชนกับกระบวนการยุติธรรม ศึกษาเฉพาะกรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจ วิทยานิพนธ์นี้ ศึกษาบทบาทและอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนซึ่งเป็นหลักไต่หน้ของกระบวนการยุติธรรม ไม่ว่าจะเป็นอำนาจในการสอบสวนการจับกุม การตรวจค้น การออกหมายจับ การควบคุมและการพิจารณาการปล่อยตัวชั่วคราวเนื่องจากเป็นอำนาจที่เด็ดขาดไม่มีระบบการตรวจสอบและถ่วงดุลที่มีประสิทธิภาพการศึกษาใช้การดำเนินการวิจัยเอกสารเป็นหลักและ

สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจ ทนายความ ประชาชนและนักวิชาการ สรุปผลได้ว่า ขณะนี้ประเทศไทยเข้าสู่ความเป็นสากลการยอมรับหลักนิติธรรม (Rule of Law) มีความสำคัญและจะมีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งในด้านการเมืองเศรษฐกิจ และจะเห็นได้ว่าการแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจเงื่อนไขหนึ่งที่น่ามาชาติจับตามองก็คือ กระบวนการยุติธรรมของไทยให้ความเป็นธรรมเพียงพอหรือไม่ สอดคล้องกับหลักมนุษยชนหรือไม่ ดังนั้นการที่เมืองอื่นไม่ว่าจะเป็น ศาลพนักงานอัยการทนายความและประชาชนอื่นๆ เข้ามาตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในโลกยุคปัจจุบันเพื่อจะให้เป็นที่ไปตามหลักการสากลที่นานาประเทศยอมรับและเป็นหลักประกันว่ากระบวนการยุติธรรมโดยเฉพาะอำนาจหน้าที่ของตำรวจจะให้ความเป็นธรรมที่เพียงพอตามมาตรฐานที่นานาประเทศยอมรับ คือ มีลักษณะโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้และสิ่งสำคัญที่จะต้องดำเนินการควบคู่กันไปเพื่อที่จะเอื้ออำนวยเกี่ยวพันให้กระบวนการยุติธรรมดำเนินไปได้ก็คือจะต้องมีการสนับสนุนปัจจัยทางการบริหารในส่วนต่างๆ เพื่อที่จะเอื้ออำนวยให้กระบวนการยุติธรรมดำเนินการไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

กรกาญจน์ อรุณพลอด (2543: บทคัดย่อ) การคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย : ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแนวความคิดทางกฎหมายและกระบวนการบังคับใช้กฎหมายสำคัญที่เป็นหลักในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนและการอำนวยความสะดวกทางอาญาของไทยคือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยจะกำหนดหลักเกณฑ์อย่างกว้างเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนไว้ไม่ให้ถูกระทบกระทบเกินสมควรส่วนประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจะกำหนดอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องในการดำเนินคดีอาญากฎหมายรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศที่กำหนดบทบาทหน้าที่ขององค์กรต่าง ๆ รวมทั้งแนวทางการกำหนดกฎหมายในการปกครองประเทศเพื่อก่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าและการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพให้ประชาชนชาวไทยแต่กฎหมายรัฐธรรมนูญก็มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงมาโดยตลอดจึงมีการเปลี่ยนแปลงแนวความคิดในหลักการเรื่องการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนเกี่ยวกับการค้น การจับ การควบคุมตัว การปล่อยชั่วคราวและการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาในการดำเนินการของตำรวจเหตุที่มีการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเนื่องจากมีปัญหาในทางปฏิบัติซึ่งมีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน จึงต้องมีกฎหมายวางแนวทางเยียวยาแก้ไขกฎหมายนั้นคือรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพ.ศ.2540 วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ผู้เขียนจึงมุ่งศึกษาถึงวิวัฒนาการแนวความคิดและทฤษฎีความหมายขอบเขตและเจตนารมณ์ของการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ซึ่งได้เปลี่ยนแปลงแนวทางในการบริหารงานยุติธรรมจากรูปแบบควบคุมอาชญากรรม (Crime Control) เป็น

รูปแบบนิติธรรม (Due Process) ทำให้หลักเกณฑ์ที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาเปลี่ยนแปลงไปก่อให้เกิดปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายทั้งในเรื่องการจับ การค้น การควบคุมตัว การปล่อยชั่วคราว และการดำเนินการสอบสวนรวมทั้งวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคตลอดจนแนวทางทางปรับปรุงแก้ไขบทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องและพัฒนาองค์กรกระบวนการยุติธรรมทางอาญาให้มีประสิทธิภาพมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน โดยเสนอแนวทางในการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพ.ศ.2540 รวมทั้งแนวทางการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานของรัฐเพื่อให้มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพควบคู่ไปกับการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาตามเจตนารมณ์ที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้

วัฒนา บุญเหิน(2544: บทคัดย่อ)มาตรการคุ้มครองผู้ต้องหาในการสอบสวนคดีอาญาหน้าที่ของรัฐ นอกจากจะต้องดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยแล้ว ยังจะต้องให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนไม่ให้ถูกล่วงละเมิดด้วย โดยเฉพาะรัฐที่มีการปกครองในระบอบเสรีประชาธิปไตยและยึดหลักนิติธรรม เนื่องจากในอดีตที่ผ่านมา สังคมทุกยุคทุกสมัยทุกคนต่างแสวงหาความยุติธรรมและเสรีภาพ ดังนั้นจึงตกเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องจัดการหาสิ่งเหล่านี้ให้กับพลเมืองของตนโดยเสมอหน้ากัน โดยไม่มีการเลือกชนชั้น วรรณะ สำหรับในประเทศไทยก็ได้มีการกำหนดหลักการเรื่องนี้ไว้ในรัฐธรรมนูญทุกฉบับ ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องให้การคุ้มครองป้องกัน มิให้สิทธิเสรีภาพของพลเมืองถูกล่วงเกินโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นการกระทำของรัฐเอง หรือการกระทำจากบุคคลอื่นใดก็ตาม โดยเฉพาะสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในชั้นสอบสวนนั้น ในช่วงที่ผ่านมาเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือพนักงานสอบสวนยังมีทัศนคติในเชิงอำนาจ นิยม กล่าวคือ แสวงหาพยานหลักฐานด้วยวิธีการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายและขัดต่อหลักนิติธรรมใน นิติรัฐ สมาชิกในสังคมยุคใหม่ไม่ให้การยอมรับทั้งยังต่อต้านการใช้อำนาจที่มิชอบดังกล่าวในปัจจุบันประเทศไทยมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มีบทบัญญัติที่ให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนไว้หลายมาตรา โดยเฉพาะสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลย ได้มีบัญญัติไว้อย่างชัดเจน เพื่อให้สอดคล้องและตรงตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย จึงได้ศึกษาวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับมาตรการคุ้มครองผู้ต้องหาในการสอบสวนคดีอาญา เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนโดยส่วนรวม วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ได้ศึกษาถึงแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในแต่ละขั้นตอนกับการสอบสวน และจากการศึกษา เห็นว่าการสอบสวนคดีอาญาเป็นขั้นตอนที่สำคัญขั้นตอนหนึ่งในกระบวนการ ยุติธรรมทางอาญา หากขั้นตอนนี้มีปัญหาหรือขาดความเป็นธรรมเสียแล้ว ขั้นตอนอื่นๆ เช่น การฟ้องร้อง การพิจารณา การพิพากษาตัดสิน และการลงโทษผู้กระทำความผิดจะต้องมีผลกระทบตามไปด้วย ดังนั้น ขั้นตอนของการสอบสวนจึงต้องดำเนินไปตามขั้นตอน

ของกฎหมาย อยู่ภายใต้หลักนิติธรรม ซึ่งเป็นหัวใจที่เชื่อมโยงกับสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีของมนุษย์ทุกคนโดยไม่มีข้อจำกัดใดๆ พนักงานสอบสวนจะต้องมีทัศนคติที่เป็นกลางในคดี ไม่วางตนเป็นปฏิปักษ์กับผู้ถูกกล่าวหาตั้งแต่ผ่านมา และให้มีองค์กรภายนอกมาควบคุมหรือตรวจสอบกระบวนการการสอบสวน เพื่อร่วมกันคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาในชั้นตอนนี้ให้บรรลุผล ทั้งนี้ก็เพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และเพื่อผลประโยชน์ของรัฐหรือประเทศชาติโดยส่วนรวม

จิรพจน์ ไทยเล็ก (2544: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องปัญหาการคุ้มครองสิทธิทางอาญาตามรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ศึกษาเฉพาะกรณี : สิทธิที่จะไม่ปรักปรำตนเองก่อนถูกฟ้องคดี บุคคลไม่ว่าอยู่ในฐานะใดในสังคมย่อมได้รับความคุ้มครองจากบทบัญญัติของกฎหมายอย่างเสมอภาคกัน บุคคลซึ่งถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดซึ่งในระหว่างที่ถูกกล่าวหา นั้นเขาจะได้ชื่อว่าเป็นผู้ต้องหาแล้ว เขาย่อมมีสิทธิต่าง ๆ ที่ได้รับการปฏิบัติจากเจ้าหน้าที่ของรัฐในฐานะผู้ต้องหาไม่ใช่ผู้กระทำความผิดจนกว่าศาลจะได้พิพากษาว่าได้กระทำความผิดจริงตามข้อกล่าวหา ในระหว่างการสืบสวนสอบสวนเพื่อค้นหาพยานหลักฐานแห่งการกระทำผิด ผู้ต้องหาอาจจะถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพบางประการทำให้ผู้ต้องหาไม่ได้รับความคุ้มครองตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ หรือไม่ได้รับการปฏิบัติที่เป็นธรรมจากเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้อง โดยวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้ศึกษาบทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศเพื่อทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบและศึกษาแนวทางการคุ้มครองสิทธิในกฎหมายต่างประเทศโดยวิเคราะห์เปรียบเทียบกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับกฎหมายไทย เพื่อทราบแนวทางแก้ไขและมาตรการความเหมาะสมที่จะนำมาบังคับใช้กับประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องได้ให้การคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาได้ใกล้เคียงกับมาตรฐานสากลของประเทศต่าง ๆ ซึ่งมีข้อเพิ่มเติมเพียงบางเรื่องที่ทำให้การบังคับใช้เป็นไปตามสิทธิที่ได้รับประกันที่ดีขึ้น และเพิ่มมาตรการควบคุมการใช้อำนาจที่ไม่ชอบของเจ้าพนักงานในกระบวนการก่อนฟ้อง การวิจัยเกี่ยวกับสิทธิที่จะไม่ปรักปรำตนเองของผู้ต้องหาตามกฎหมายไทยในปัจจุบันพบว่า ผู้ต้องหายังไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย ทั้งยังถูกละเมิดจากเจ้าพนักงานของรัฐในการปฏิบัติงานตามกฎหมาย ตั้งแต่เริ่มกระบวนการจับกุม โดยยึดโยงเกี่ยวเนื่องกันไปอย่างเป็นระบบ

ปิยวรรณ ดินาน(2545: บทคัดย่อ) การคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาในคดีอาญามีให้ต้องรับสารภาพโดยไม่สมัครใจ "คำรับสารภาพ" เป็นการให้การปรักปรำตนเองอย่างหนึ่งที่มีผลทางกฎหมาย ทำให้ผู้รับสารภาพอาจถูกฟ้องร้องดำเนินคดีได้ และเป็นพยานบอกเล่าประเภทหนึ่งที่ศาลสามารถรับฟังมาลงโทษจำเลยได้ถ้ามีพยาน หลักฐานแวดล้อมประกอบ ทำให้คำรับสารภาพของผู้ต้องหาถูกละเมิดอยู่เสมอในชั้นสอบสวน ทั้งๆ ที่กฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์คุ้มครองสิทธิของ



ผู้ต้องหาในเรื่องคำรับสารภาพอยู่แล้วว่า คำรับสารภาพของผู้ต้องหาต้องไม่เกิดจากความไม่สมัครใจคือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่คุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาที่เป็นหลักสากลที่นานา ประเทศยอมรับ ในต่างประเทศ รัฐพยายามคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาอย่างกว้างขวาง แม้รัฐธรรมนูญจะไม่ได้เขียนไว้อย่างชัดเจนก็ตาม แต่ศาลฎีกาก็พยายามตีความของคำสารภาพที่ไม่สมัครใจให้กว้างมาก โดยยึดหลักการว่าถ้าเป็นคำรับสารภาพที่ไม่สมัครใจแล้ว จะไม่รับฟังพยานหลักฐานที่เป็นคำสารภาพนั้น รวมถึงพยานหลักฐานอื่นที่ได้มาจากคำสารภาพที่ไม่สมัครใจรวมถึงพยายามแก้ ปัญหาจากพฤติการณ์ก่อนที่ผู้ต้องหาจะให้การด้วยว่าต้องได้รับการแจ้งสิทธิ ตามกฎหมายให้ครบถ้วนจากเจ้าพนักงานก่อน หากเจ้าพนักงานไม่ปฏิบัติตามก็ถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิของผู้ต้องหา โดยเฉพาะสิทธิในการมีทนายเป็นผู้ช่วยเหลือ, แนวทางการต่อรองคำรับสารภาพ, รวมถึงการกันผู้ต้องหาไว้เป็นพยานเพื่อเข้ามาช่วยให้กระบวนการตรวจสอบคำให้การให้เป็นไปด้วยความสมัครใจ สำหรับประเทศไทยนั้นจากการศึกษาจะเห็นว่า มีกฎหมายรองรับการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาอยู่แล้วตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่ยังมีช่องว่างจากการที่ระบบกฎหมายของประเทศไทยแยกการสอบสวนจากการฟ้อง ร้อง เมื่อถึงกระบวนการฟ้องร้องก็ไม่มี การเข้าร่วมเข้ามาตรวจสอบโดยศาลในชั้นได้ สวมมูลฟ้องของพนักงานอัยการอีกครั้งหนึ่ง ทำให้เห็นว่าขาดกระบวนการคานอำนาจโดยองค์กรของรัฐที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการ ยุติธรรมในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาในเรื่องคำรับสารภาพ ทำให้เกิดคำรับสารภาพที่ไม่สมัครใจขึ้น วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ผู้เขียนเห็นว่าการแก้ปัญหาคำรับสารภาพที่ไม่สมัครใจนั้น ไม่อาจแก้ปัญหาในทางกฎหมายได้เพียงอย่างเดียว เพราะปัญหาไม่ได้อยู่ที่ตัวกฎหมายอย่างเดียวเนื่องจากกฎหมายได้เขียนไว้ อย่างครอบคลุมแล้ว แต่อยู่ที่เจ้าพนักงานและหน่วยงานที่สนับสนุนการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานใน สังกัดด้วย รวมถึงองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องที่จะต้องปรับปรุงนโยบายทางการบริหารงานในด้านต่างๆ ในการแสวงหาพยานหลักฐานและเพิ่มมาตรการต่างๆ ภายในองค์กร เพื่อตรวจสอบคำรับสารภาพที่ไม่สมัครใจ รวมทั้งการเพิ่มมาตรการทางกฎหมายมาสนับสนุนและคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหา ที่รับสารภาพโดยไม่สมัครใจ

คมกริช สังข์ทอง(2546: บทคัดย่อ) การจับผู้ต้องหาในคดีอาญา : ศึกษาผลกระทบการบังคับใช้มาตรา 237 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ในชั้นพนักงานสอบสวน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. 2540) มาตรา 237 ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม 2545 ได้มีการเปลี่ยนแปลงหลักเกณฑ์ในการจับหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นแนวคิดในการจับ การกำหนดให้ศาลเป็นองค์กรเดียวในการออกหมายจับ และกำหนดเหตุในการออกหมายจับไว้อย่างรัดกุม ตลอดจนกำหนดกระบวนการภายหลังการจับ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลกระทบต่อ



ปฏิบัติงานของผู้มีหน้าที่บังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะอย่างยิ่งพนักงานสอบสวนที่มีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนคดีอาญา เนื่องจากยังขาดความเข้าใจในหลักเกณฑ์การจับที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงทั้งในข้อกฎหมาย การตีความที่นำไปสู่การปฏิบัติ การนำหลักเกณฑ์ดังกล่าวไปบังคับใช้กับกฎหมายอื่น และการประสานงานระหว่างหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้ชี้ให้เห็นผลกระทบที่เกิดขึ้นดังกล่าว เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข กฎหมายระเบียบ ข้อบังคับ แนวทางปฏิบัติของพนักงานสอบสวน และพัฒนาความร่วมมือในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ปกรณ์ กำลังเลิศ (2547: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบถึงสิทธิที่จะไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองในคดีอาญา โดยการศึกษาจากเอกสารพบว่า จากหลัก Miranda Rules สิทธิสำคัญที่จะต้องแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบมี 2 ประการ คือ สิทธิที่จะไม่ให้การ และสิทธิในการมีทนาย เมื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยอาศัยหลัก Miranda Rules พบว่ามีการบัญญัติที่สอดคล้องหรือรับตามรัฐธรรมนูญฯ เป็นอย่างดี และค่อนข้างจะครบถ้วน คือ มีการบัญญัติรับรองสิทธิที่จะให้การหรือไม่ก็ได้ รวมไปถึงมีผลของการให้การที่อาจใช้ถ้อยคำนั้นเป็นพยานในศาลได้ และมีการบัญญัติในเรื่องการแจ้งสิทธิดังกล่าวให้ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาทราบตามร่างมาตรา 83 ร่างมาตรา 84 และร่างมาตรา 134/4 ส่วนในกรณีการมีผู้พิทักษ์สิทธิ (ทนายความ) นั้น มีการบัญญัติรับรองสิทธิในการมีทนายความเข้าฟังการสอบปากคำตนได้ในชั้นสอบสวน สิทธิในการมีทนายความในชั้นพิจารณา รวมไปถึงการบัญญัติในการแจ้งสิทธิดังกล่าวให้ผู้ถูกจับ ผู้ต้องหา หรือจำเลยทราบ ตามร่างมาตรา 7/1 ร่างมาตรา 134/1 ร่างมาตรา 134/3 ร่างมาตรา 134/4 และร่างมาตรา 173 ส่วนผลของการที่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจหรือพนักงานสอบสวนไม่แจ้งสิทธิดังกล่าวจะเป็นไปตามร่างมาตรา 134/4 วรรคสาม กล่าวคือ จะรับฟังถ้อยคำใด ๆ ที่ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาให้ไว้ต่อพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจหรือพนักงานสอบสวนก่อนมีการแจ้งสิทธินั้นเป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของผู้นั้นไม่ได้ ทั้งนี้การไม่รับฟังนี้จะใช้บังคับเฉพาะถ้อยคำของผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาเท่านั้น แต่หากมีพยานหลักฐานอื่นที่แน่นอนหรือมีน้ำหนักเพียงพอก็สามารถที่จะรับฟังพยานหลักฐานอื่นที่แน่นอนหรือมีน้ำหนักเพียงพอได้ เพื่อพิสูจน์ความผิดของผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาได้

สรภัทร สีระสาพร (2547: บทคัดย่อ) ความสำคัญของคำประกาศสิทธิมนุษยชนและพลเมือง ค.ศ. 1789 ของฝรั่งเศสที่มีต่อบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาถึงที่มาและความสำคัญของคำประกาศสิทธิมนุษยชนและพลเมือง ค.ศ. 1789 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการรับรองสิทธิมนุษยชนพลเมืองโดยการศึกษาในเรื่องดังกล่าวได้ทำการศึกษาในลักษณะวิเคราะห์เปรียบเทียบกับบทบัญญัติ

เกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับต่างๆ โดยเฉพาะรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 โดยอาศัยกรอบแนวคิดและหลักการที่สำคัญของคำประกาศสิทธิมนุษยชนและพลเมือง ค.ศ. 1789 เป็นแกนหลักในการวิเคราะห์เพราะต่างก็ล้วนมีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือ เพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนจำกัดการใช้อำนาจที่มีชอบของผู้ปกครองทั้งนี้เพื่อแสวงหาแนวคิดและมาตรฐานของหลักการและทางปฏิบัติของการรับรองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนที่สามารถเชื่อมโยงกันได้บริบทของสังคมที่ต่างภูมิภาคกัน จากการศึกษาพบว่า ความสำคัญของคำประกาศสิทธิมนุษยชนและพลเมือง ค.ศ. 1789 ที่มีต่อบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้ปรากฏในรูปของแนวความคิดเกี่ยวกับลัทธิปัจเจกชนนิยม (Individualism) ลัทธิเสรีนิยม (Liberalism) สัญญาประชาคม (Social Contract) และความคิดเรื่องสิทธิทางการเมือง (Political Rights) บางประการที่สะท้อนให้เห็นในรูปของบทบัญญัติที่รับรองสิทธิเสรีภาพของบุคคลแต่ละคนและได้กลายมาเป็นส่วนหนึ่งของแนวคิดที่ฝังรากลึกในระบอบรัฐธรรมนูญไทยมาตั้งแต่สมัยแรกเริ่มอีกทั้งหลักการดังกล่าวยังได้รับการพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพการเมืองเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างไรก็ตามในส่วนของการปฏิบัติตามบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของรัฐธรรมนูญจะเห็นได้ว่าปัจจัยสำคัญประการหนึ่ง คือ สัมพันธภาพทางอำนาจการเมืองการปกครอง อันเป็นต้นกำเนิดของรัฐธรรมนูญล้วนส่งผลทำให้ลักษณะของการรับรองสิทธิและเสรีภาพมีระดับที่แตกต่างกันหรือในบางครั้งก็ไม่ปรากฏบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพอยู่เลย ดังนั้นประชาชนจะได้รับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพมากน้อยเพียงใดจำเป็นต้องขึ้นอยู่กับกระบวนการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งทัศนคติของผู้ใช้อำนาจปกครองจะต้องตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าวและในส่วนของประชาชนเองจะต้องพยายามศึกษาและทำความเข้าใจในหลักสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของรัฐธรรมนูญ เพื่อให้สามารถปกป้องสิทธิและเสรีภาพของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

### บทที่ 3

## ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การรับรู้สิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา : ศึกษากรณีวิธีปฏิบัติในการจับผู้ต้องหาของข้าราชการตำรวจสถานีตำรวจภูธรยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ (Interview) ผู้วิจัยกำหนดระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้

### 1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

#### 1.1 พื้นที่ในการวิจัย

พื้นที่เป้าหมายในการวิจัย คือ สถานีตำรวจภูธรยะหริ่ง สังกัดกองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดปัตตานี

#### 1.2 ประชากรในการวิจัย

ประชากรที่เป็นเป้าหมายในการวิจัย คือ ข้าราชการตำรวจที่ปฏิบัติหน้าที่ด้านการป้องกันปราบปรามในสถานีตำรวจภูธรยะหริ่ง สังกัดกองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดปัตตานี ทั้งข้าราชการตำรวจชั้นประทวนและข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตร เฉพาะเพศชาย (เนื่องจากไม่มีข้าราชการตำรวจเพศหญิงในสถานีตำรวจภูธรยะหริ่งปฏิบัติหน้าที่ด้านการป้องกันปราบปราม)

#### 1.3 กลุ่มตัวอย่างการวิจัย

การศึกษาวิจัยการรับรู้สิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา : ศึกษากรณีวิธีปฏิบัติในการจับผู้ต้องหาของข้าราชการตำรวจสถานีตำรวจภูธรยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ในครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการกำหนดกลุ่มตัวอย่างการวิจัยด้วยวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เหตุผลในการเลือกกลุ่มตัวอย่างการวิจัยแบบเจาะจงเนื่องจากผู้วิจัยต้องการศึกษากลุ่มตัวอย่างการวิจัยให้ครอบคลุมมากที่สุด โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างการวิจัยเป็น ระดับชั้น ระดับการศึกษา และอายุราชการ เพื่อให้การศึกษาวิจัยได้ข้อมูลในลักษณะเจาะลึก ถูกต้อง ตรงประเด็น เชื่อถือได้ เป็นตัวแทนที่ดีในการวิจัย และครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย จึงต้องเลือกกลุ่มตัวอย่างการวิจัยด้วยวิธีการดังกล่าว โดยการกำหนดกลุ่มตัวอย่างการวิจัยแบ่งเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 1-2 ตัวอย่าง จำนวนทั้งสิ้น 12 ตัวอย่าง มีรายละเอียดดังนี้

### 1.3.1 ข้าราชการตำรวจชั้นประทวนจำนวน 8 ตัวอย่าง ดังนี้

- การศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรี อายุราชการต่ำกว่า 5 ปี	2	ตัวอย่าง
- การศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรี อายุราชการมากกว่า 5 ปี	2	ตัวอย่าง
- การศึกษาระดับปริญญาตรี อายุราชการต่ำกว่า 5 ปี	2	ตัวอย่าง
- การศึกษาระดับปริญญาตรี อายุราชการมากกว่า 5 ปี	2	ตัวอย่าง

### 1.3.2 ข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตรจำนวน 4 ตัวอย่าง ดังนี้

- ตำแหน่งรองสารวัตร การศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรี	1	ตัวอย่าง
- ตำแหน่งรองสารวัตร การศึกษาระดับปริญญาตรี	1	ตัวอย่าง
- ตำแหน่งสารวัตร	1	ตัวอย่าง
- ตำแหน่งรองผู้กำกับการ หรือผู้กำกับการ	1	ตัวอย่าง

## 2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

### 2.1 การศึกษาเอกสาร

ศึกษาข้อมูลแนวคิดทฤษฎีเรื่องสิทธิมนุษยชนกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในส่วนที่เกี่ยวกับกฎหมายระเบียบ ข้อบังคับ ที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาหลักสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในหมวด 3 ว่าด้วย สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับสิทธิของประชาชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และอำนาจของเจ้าหน้าที่ตำรวจตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในส่วนที่เกี่ยวกับการจับ จากหนังสือ ตำรา เอกสารการสอน ประมวลสาระวารสารรายงานการวิจัยเอกสารประกอบการเรียน ฯลฯ เพื่อสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย และใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการออกแบบสัมภาษณ์

## 2.2 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

ออกแบบการสัมภาษณ์จากการสังเคราะห์การศึกษาข้อมูลตามข้อ 2.1) เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่เกี่ยวข้องได้แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจที่ปฏิบัติหน้าที่ด้านการป้องกันปราบปรามในสถานีตำรวจระยะหรีง ทั้งข้าราชการตำรวจชั้นประทวนและข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตรซึ่งปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการจับผู้ต้องหา

## 2.3 การสร้างเครื่องมือวิจัย

ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือวิจัย ดังนี้

- 1) ศึกษาค้นคว้ากรอบแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในส่วนที่เกี่ยวกับการจับผู้ต้องหา เพื่อใช้เป็นแนวทางพื้นฐานในการออกแบบสัมภาษณ์
- 2) กำหนดขอบเขตของเนื้อหาที่จะถาม โดยพิจารณาถึงปัญหาและวัตถุประสงค์การวิจัย โดยให้มีเนื้อหาครอบคลุมสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในส่วนที่เกี่ยวกับการจับ
- 3) นำแบบสอบถามสัมภาษณ์ไปเสนออาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าอิสระและผู้ทรงคุณวุฒิ ตรวจสอบ แก้ไข เพื่อหาความเที่ยงตรง ความเชื่อถือได้
- 4) จัดทำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างต่อไป

## 3. การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

### 3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามผู้วิจัยกำหนดขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยดังนี้

- 1) ผู้วิจัยประสานงานกับผู้กำกับสถานีตำรวจระยะหรีงซึ่งเป็นพื้นที่ทำการวิจัยเพื่อขออนุญาตทำการวิจัย
- 2) ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยด้วยตนเองโดยการชี้แจงทำความเข้าใจกับกลุ่มตัวอย่างการวิจัยถึงวัตถุประสงค์ในการทำวิจัยและขอสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างการวิจัยเป็นรายบุคคล
- 3) ภายหลังจากเสร็จสิ้นการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามในแต่ละวัน ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้อง ความครบถ้วนของข้อมูล และคำตอบที่ได้รับในแบบสัมภาษณ์ พร้อมทั้งสรุปปัญหาอุปสรรค และหาแนวทางแก้ไขการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม
- 4) นำข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ที่ตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์แล้วมาวิเคราะห์ข้อมูลตามกรอบแนวคิดทฤษฎี



5) ภายหลังจากทำวิจัยเสร็จเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจะส่งหนังสือแสดงความขอบคุณในการให้ความร่วมมือไปยังผู้กำกับการสถานีตำรวจภูธรยะหริ่งที่ให้ความร่วมมือในการวิจัย

### 3.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวทางและหลักการของการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงพรรณนาตามกรอบแนวคิดทฤษฎี ในส่วนที่เกี่ยวกับการรับรู้สิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา : ศักยภาพวิธีปฏิบัติในการจับผู้ต้องหาของข้าราชการตำรวจสถานีตำรวจภูธรยะหริ่ง จังหวัดปัตตานีให้ครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

## 4. การเขียนรายงานผลการวิจัย

การเขียนรายงานผลการวิจัยโดยการวิเคราะห์เชิงพรรณนาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยในประเด็นดังต่อไปนี้

- 1) การรับรู้หลักสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในส่วนที่เกี่ยวกับวิธีปฏิบัติในการจับผู้ต้องหา ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ของข้าราชการตำรวจในแต่ละกลุ่ม
- 2) การรับรู้หลักและวิธีปฏิบัติในการจับผู้ต้องหา ตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ของข้าราชการตำรวจในแต่ละกลุ่ม

## บทที่ 4

### ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “การรับรู้สิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา : ศึกษากรณีวิธีปฏิบัติในการจับผู้ต้องหาของข้าราชการตำรวจสถานีตำรวจภูธรยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ (Interview) มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัย 1) เพื่อศึกษาการรับรู้หลักสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในส่วนที่เกี่ยวกับการจับผู้ต้องหา ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ของข้าราชการตำรวจสถานีตำรวจภูธรยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี 2) เพื่อศึกษาการรับรู้หลักและวิธีปฏิบัติในการจับผู้ต้องหา ตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ของข้าราชการตำรวจสถานีตำรวจภูธรยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ ในบทนี้จะได้นำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาที่ผู้วิจัยได้มาจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มตัวอย่างทั้ง 12 ตัวอย่าง ประกอบด้วย 1) กลุ่มตัวอย่างข้าราชการตำรวจชั้นประทวน 8 ตัวอย่าง 2) ข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตร 4 ตัวอย่าง โดยกำหนดหัวข้อในการศึกษาออกเป็น 2 ประการ ดังนี้

1. การรับรู้หลักสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในส่วนที่เกี่ยวกับการจับผู้ต้องหา ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

2. การรับรู้หลักและวิธีปฏิบัติในการจับผู้ต้องหา ตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

#### 1. การรับรู้หลักสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในส่วนที่เกี่ยวกับการจับผู้ต้องหา ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

##### 1) ความรู้ความเข้าใจเรื่องสิทธิ เสรีภาพ สิทธิมนุษยชน และกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

จากผลการวิจัยทำให้ทราบว่าข้าราชการตำรวจทั้ง 12 ตัวอย่าง มีความรู้ความเข้าใจเรื่องสิทธิ เสรีภาพ และสิทธิมนุษยชน โดยรับรู้และเข้าใจว่า สิทธิ หมายถึง สิทธิที่ประชาชนมีและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย เช่น สิทธิในการมีชีวิต สิทธิทางการเมือง สิทธิที่จะได้รับการรักษาพยาบาลในโรงพยาบาลของรัฐ สิทธิทางการศึกษา สิทธิเด็ก สิทธิสตรี ฯลฯ

มีการรับรู้และเข้าใจว่า เสรีภาพ หมายถึง การมีอิสระที่จะกระทำการอย่างใด ๆ ได้ โดยไม่ขัดต่อกฎหมาย ขนบประเพณี และศีลธรรมอันดีของประชาชน แต่ต้องไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น เช่น อิสระในการใช้ชีวิต อิสระในการแสดงความคิดเห็นและแสดงออก อิสระในการเลือกถิ่นที่อยู่ ฯลฯ มีการรับรู้และเข้าใจว่า สิทธิมนุษยชน คือ สิทธิขั้นพื้นฐานต่าง ๆ ของมนุษย์ที่นานาชาติให้การรับรอง เป็นสิทธิสากลตามกฎหมายหรือข้อตกลงระหว่างประเทศที่นานาประเทศให้การยอมรับ ประเทศใดไม่ปฏิบัติตามถือว่าละเมิดหลักสิทธิมนุษยชน เช่น สิทธิในการดำรงชีวิต สิทธิในการประกอบอาชีพ สิทธิในทางการเมือง ฯลฯ

ส่วนความรู้ความเข้าใจเรื่องสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์นั้น จากผลการวิจัยทำให้ทราบว่าข้าราชการตำรวจทั้ง 12 ตัวอย่าง มีการรับรู้และเข้าใจเรื่องสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์แตกต่างกันโดยแยกได้เป็น 2 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มที่ 1 เป็นกลุ่มของข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวน โดยมีข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนจำนวน 2 ใน 8 ตัวอย่าง คือ ข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี มีอายุราชการต่ำกว่า 5 ปี ทั้ง 2 ตัวอย่าง ไม่ทราบว่าสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์คืออะไร ส่วนข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนจำนวน 6 ใน 8 ตัวอย่าง คือ ข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนที่มีการศึกษาค่ากว่าปริญญาตรี อายุราชการต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 2 ตัวอย่าง, ข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนที่มีการศึกษาค่ากว่าปริญญาตรี อายุราชการมากกว่า 5 ปี จำนวน 2 ตัวอย่าง, ข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี อายุราชการมากกว่า 5 ปี จำนวน 2 ตัวอย่าง และกลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มของข้าราชการตำรวจระดับชั้นสัญญาบัตรทั้ง 4 ตัวอย่าง มีการรับรู้และเข้าใจว่า สิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ คือ สิทธิที่มนุษย์มีอยู่แล้วในธรรมชาติ สิทธิที่มนุษย์มีตั้งแต่เกิด เป็นสิทธิที่ไม่มีใครพรากเอาไปได้ เช่น สิทธิในการมีชีวิต สิทธิในการถือครองทรัพย์สินที่หามาได้

จากผลการวิจัยทำให้ทราบว่าข้าราชการตำรวจทั้ง 12 ตัวอย่าง มีความรู้ความเข้าใจเรื่องกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ความสำคัญของสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และความสำคัญของตำรวจในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ข้าราชการตำรวจทั้ง 12 ตัวอย่างมีการรับรู้และเข้าใจว่า กระบวนการยุติธรรมทางอาญา คือ กระบวนการแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาเมื่อมีการกระทำความผิดทางอาญาเกิดขึ้นและนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ ซึ่งมีองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องประกอบด้วยตำรวจ อัยการ ศาล และราชทัณฑ์ โดยเริ่มตั้งแต่ตำรวจจับกุมผู้ต้องหานำส่งพนักงานสอบสวน พนักงานสอบสวนทำสำนวนสอบสวนเพื่อส่งสำนวนต่อไปยังอัยการ อัยการส่งฟ้องต่อศาล เมื่อศาลตัดสินว่าผู้ต้องหา มีความผิดจริงจึงนำไปลงโทษยังราชทัณฑ์ กระบวนการยุติธรรมทางอาญามีไว้เพื่อลงโทษผู้กระทำความผิด คำนึงความถูกต้องชอบธรรมให้กับผู้เสียหาย เป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลทั้ง

ผู้ต้องหา โจทก์ บุคคลที่เกี่ยวข้องในคดี และป้องกันไม่ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการใดที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย เป็นกระบวนการที่สร้างความยุติธรรมให้เกิดขึ้นในสังคม

ข้าราชการตำรวจทั้ง 12 ตัวอย่าง มีการรับรู้และเข้าใจว่าสิทธิมนุษยชนมีความสำคัญต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพราะมนุษย์ทุกคนมีสิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน เป็นสิทธิที่กฎหมายรับรองให้กับบุคคลทุกคน และสิทธิมนุษยชนยังเป็นสิทธิสากลที่นานาประเทศให้การยอมรับและต้องยึดถือปฏิบัติตาม การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาจึงต้องปฏิบัติตามหลักกฎหมายและต้องคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน ประชาชนทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองเมื่อถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดอาญา เจ้าหน้าที่ของรัฐจะไปละเมิดสิทธิมนุษยชนของประชาชนไม่ได้ หากเจ้าหน้าที่ของรัฐไปละเมิดสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาจะมีผลทำให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญานั้นไม่โปร่งใส ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ส่งผลต่อความเชื่อถือศรัทธาของประชาชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

ข้าราชการตำรวจทั้ง 12 ตัวอย่าง มีการรับรู้และเข้าใจว่าอำนาจหน้าที่ของตำรวจคือ การบังคับใช้กฎหมาย เพื่อป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมที่เกิดขึ้น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมทำให้สังคมมีความสุข และรับรู้ความสำคัญของตำรวจในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาว่า ตำรวจเป็นหน่วยงานแรกในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ที่มีอำนาจสืบสวน จับกุม สอบสวน และรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ เพื่อนำผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดีตามกฎหมายซึ่งเป็นกระบวนการยุติธรรมทางอาญาขั้นต้น การปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจจึงต้องปฏิบัติตามหลักของกฎหมาย ไม่ปฏิบัติเกินขอบเขตที่กฎหมายให้อำนาจและไม่ละเมิดสิทธิมนุษยชนของประชาชนเพื่อให้เกิดความยุติธรรมในเบื้องต้นมากที่สุด

จากผลการวิจัยทำให้ทราบว่าข้าราชการตำรวจทั้ง 12 ตัวอย่าง มีการรับรู้และเลือกวิธีการปฏิบัติต่อผู้ต้องหาแตกต่างกันโดยแยกได้เป็น 2 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มที่ 1 เป็นกลุ่มของข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวน มีข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวน 6 ใน 8 ตัวอย่าง คือ ข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนที่มีการศึกษาค่ำกว่าปริญญาตรี มีอายุราชการต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 1 ตัวอย่าง, ข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนที่มีการศึกษาค่ำกว่าปริญญาตรี มีอายุราชการมากกว่า 5 ปี ทั้ง 2 ตัวอย่าง, ข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี มีอายุราชการต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 1 ตัวอย่าง และข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี มีอายุราชการมากกว่า 5 ปี จำนวน 2 ตัวอย่าง มีการรับรู้และเลือกวิธีปฏิบัติในการจับผู้ต้องหาในลักษณะผสมผสานกัน กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนทั้ง 6 ตัวอย่างเห็นว่าเมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นแล้วและต้องติดตามจับกุมผู้ต้องหานั้นเลือกที่จะปฏิบัติตามขั้นตอนของกฎหมาย โดยคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน เน้นการแสวงหาพยานหลักฐานที่เชื่อถือได้และชอบด้วย

กฎหมายก่อน แต่ถ้าการทำตามขั้นตอนของกฎหมายไม่ได้ผล เกิดความล่าช้า หรืออาจจะไม่ได้ข่าว หรือข้อมูลที่ต้องการ ก็จะใช้วิธีการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายร่วมด้วยซึ่งได้ผลมากกว่า

กลุ่มตัวอย่างข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนทั้ง 6 ตัวอย่างให้เหตุผลว่าสาเหตุที่เลือกการปฏิบัติในลักษณะผสมผสานทั้งสองแบบเพราะการทำให้ถูกต้องตามกฎหมายมักไม่ได้ผล ในทางปฏิบัติ ไม่ได้ข่าวและข้อมูลที่จำเป็นต่อการสืบสวน แต่ถ้าใช้วิธีการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายร่วมด้วยจะได้ผลมากกว่า แต่จะใช้เฉพาะวิธีการขู่เข็ญเท่านั้นไม่ถึงกับต้องใช้กำลัง และมีข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนที่มีการศึกษาดำกว่าปริญญาตรี อายุราชการต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 1 ใน 8 ตัวอย่าง เห็นว่าควรเลือกใช้วิธีปฏิบัติที่จะจับกุมผู้กระทำความผิดให้ได้อย่างรวดเร็ว โดยใช้วิธีการที่เด็ดขาด ซึ่งอาจจะใช้วิธีการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายมากนัก แต่ต้องกระทำเพื่อให้ได้ตัวผู้กระทำความผิดมารับโทษโดยเร็ว เพื่อให้ได้ตัวผู้กระทำความผิดไว้มาก่อน เป็นการสร้างความน่าเชื่อถือศรัทธาของประชาชนต่อการปฏิบัติงานของตำรวจ แล้วค่อยสืบสวนหาข้อเท็จจริงต่อไปในภายหลัง มีเพียงข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี มีอายุราชการต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 1 ใน 8 ตัวอย่าง เห็นว่าต้องปฏิบัติตามขั้นตอนของกฎหมาย คำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน เน้นการแสวงหาพยานหลักฐานที่ชอบด้วยกฎหมาย เพราะถ้าใช้วิธีการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายแม้ว่าจะได้ตัวผู้กระทำความผิดมารับโทษโดยเร็ว แต่อาจถูกฟ้องร้องได้ทำให้ตำรวจเดือดร้อนได้ในภายหลัง

ส่วนกลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มของข้าราชการตำรวจระดับชั้นสัญญาบัตรทั้ง 4 ตัวอย่าง เลือกวิธีการปฏิบัติต่อผู้ต้องหาที่ถูกต้องตามหลักกฎหมายโดยเคร่งครัด คำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน เน้นการแสวงหาพยานหลักฐานที่เชื่อถือได้และชอบด้วยกฎหมาย โดยให้เหตุผลว่าเพราะตำรวจเป็นหน่วยงานแรกในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่มีหน้าที่สืบสวน จับกุม สอบสวน และรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ เพื่อนำผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดีตามกฎหมาย ซึ่งต้องให้มีความเป็นธรรมและความชอบธรรม ถ้าตำรวจไม่ปฏิบัติตามขั้นตอนของกฎหมาย ไม่คำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน ไม่แสวงหาพยานหลักฐานที่เชื่อถือได้และชอบด้วยกฎหมาย ก็จะส่งผลให้ตำรวจโดนฟ้องร้อง ต้องจ่ายค่าเสียหาย และกระทบต่อภาพลักษณ์ของตำรวจในทางเสื่อมเสีย จนส่งผลต่อกระบวนการยุติธรรมที่ไม่เป็นธรรมได้



2) การรับรู้หลักสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาโดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการจับผู้ต้องหา ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

จากผลการวิจัยทำให้ทราบว่าข้าราชการตำรวจทั้ง 12 ตัวอย่าง มีการรับรู้ละเอียดเข้าใจการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ และสิทธิมนุษยชนในรัฐธรรมนูญแตกต่างกันโดยแยกได้เป็น 2 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มที่ 1 เป็นกลุ่มของข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวน โดยมีข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนจำนวน 6 ใน 8 ตัวอย่าง คือ ข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนที่มีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีอายุราชการต่ำกว่า 5 ปี ทั้ง 2 ตัวอย่าง, ข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนที่มีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีอายุราชการมากกว่า 5 ปี ทั้ง 2 ตัวอย่าง และข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี อายุราชการต่ำกว่า 5 ปี ทั้ง 2 ตัวอย่าง รวมทั้งหมด 6 ตัวอย่าง ไม่เคยอ่านรัฐธรรมนูญ มีข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี อายุราชการมากกว่า 5 ปี จำนวน 1 ใน 8 ตัวอย่าง เคยอ่านรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 แต่ไม่เคยอ่านรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550 มีเพียงข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวน ที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี อายุราชการมากกว่า 5 ปี จำนวน 1 ใน 8 ตัวอย่าง ที่เคยอ่านรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550 แต่ข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนทั้ง 12 ตัวอย่าง ก็มีการรับรู้ว่ามีกรณีคุ้มครองสิทธิมนุษยชนไว้ในรัฐธรรมนูญ เช่น สิทธิในการมีชีวิต สิทธิในการถือครองทรัพย์สิน สิทธิทางการเมือง สิทธิที่จะได้รับการรักษาพยาบาลในโรงพยาบาลของรัฐ สิทธิทางการศึกษา สิทธิเด็ก สิทธิสตรี สิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย ฯลฯ ส่วนกลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มของข้าราชการตำรวจระดับชั้นสัญญาบัตรทั้ง 4 ตัวอย่าง เคยอ่านรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550 มีการรับรู้และเข้าใจว่ามีกรณีคุ้มครองสิทธิมนุษยชนไว้ในรัฐธรรมนูญ เช่น สิทธิในการมีชีวิต สิทธิในการถือครองทรัพย์สิน สิทธิทางการเมือง สิทธิที่จะได้รับการรักษาพยาบาลในโรงพยาบาลของรัฐ สิทธิทางการศึกษา สิทธิเด็ก สิทธิสตรี สิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย ฯลฯ

จากผลการวิจัยทำให้ทราบว่าข้าราชการตำรวจทั้ง 12 ตัวอย่าง มีการรับรู้ละเอียดเข้าใจการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในส่วนที่เกี่ยวกับการจับตามรัฐธรรมนูญแตกต่างกันโดยแยกได้เป็น 2 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มที่ 1 เป็นกลุ่มของข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวน โดยมีข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนจำนวน 6 ใน 8 ตัวอย่าง คือ ข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนที่มีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีอายุราชการต่ำกว่า 5 ปี ทั้ง 2 ตัวอย่าง, ข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนที่มีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีอายุราชการมากกว่า 5 ปี ทั้ง 2 ตัวอย่าง และข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี อายุราชการต่ำกว่า 5 ปี ทั้ง 2 ตัวอย่าง รวมทั้งหมด 6 ตัวอย่าง ไม่เคยอ่านรัฐธรรมนูญ ไม่ทราบว่ามีการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลจากการจับของเจ้าหน้าที่ของรัฐในรัฐธรรมนูญ มีข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนที่มี

การศึกษาในระดับปริญญาตรี มีอายุราชการมากกว่า 5 ปี จำนวน 1 ใน 8 ตัวอย่าง ทราบว่ามีการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลจากการจับของเจ้าหน้าที่ของรัฐในรัฐธรรมนูญ เพราะเคยอ่านรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 แต่ไม่เคยอ่านรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550 และข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนที่มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี มีอายุราชการมากกว่า 5 ปี จำนวน 1 ใน 8 ตัวอย่างเคยอ่านรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550 โดยทั้ง 2 ตัวอย่าง ทราบว่ามีการบัญญัติคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจับเอาไว้ในรัฐธรรมนูญ คือ การจับต้องมีหมายจับหรือคำสั่งของศาล หรือมีการกระทำความผิดซึ่งหน้า มีการคุ้มครองสิทธิต่าง ๆ ของผู้ต้องหา เช่น สิทธิที่จะให้การหรือไม่ก็ได้ สิทธิในการมีทนาย สิทธิในการติดต่อญาติ สิทธิที่จะต่อสู้คดี ฯลฯ ส่วนกลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มของข้าราชการตำรวจระดับชั้นสัญญาบัตรทั้ง 4 ตัวอย่าง มีการรับรู้และเข้าใจว่ามีการบัญญัติคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจับเอาไว้ในรัฐธรรมนูญ เพราะเคยอ่านรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550 เช่น การจับต้องมีหมายจับหรือคำสั่งของศาล หรือมีการกระทำความผิดซึ่งหน้า บัญญัติคุ้มครองสิทธิต่าง ๆ ของผู้ต้องหา เช่น สิทธิของผู้ต้องหาที่จะสู้คดี สิทธิที่จะไม่ถูกจับกุมถ้าไม่มีความผิด สิทธิในการมีทนาย สิทธิในการติดต่อญาติ ฯลฯ

ข้าราชการตำรวจทั้ง 12 ตัวอย่าง มีการรับรู้และเข้าใจว่าในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจต้องคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน เพราะสิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิสากลตามกฎหมายหรือข้อตกลงระหว่างประเทศที่นานาประเทศให้การยอมรับ ประเทศใดไม่ปฏิบัติตามถือว่าละเมิดหลักสิทธิมนุษยชน ในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจจึงต้องปฏิบัติตามกฎหมายและต้องคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนด้วย ข้าราชการตำรวจทั้ง 12 ตัวอย่าง มีการรับรู้และเข้าใจว่าหากตำรวจไปละเมิดหลักสิทธิมนุษยชนนอกจากจะส่งผลต่อตัวตำรวจที่ละเมิด ส่งผลต่อหน่วยงาน ยังส่งผลต่อภาพลักษณ์ของประเทศในระดับนานาชาติด้วย นอกจากนี้ในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจหากไปละเมิดสิทธิมนุษยชนของประชาชนอาจจะโดนฟ้องร้องและต้องจ่ายค่าเสียหายจากผลเสียหายที่เกิดจากการละเมิดนั้น เพราะตำรวจไปละเมิดสิทธิของประชาชนไม่ได้ต้องปฏิบัติตามกฎหมายเท่านั้น หากตำรวจไปละเมิดสิทธิของประชาชนประชาชนมีสิทธิฟ้องร้องได้ ข้าราชการตำรวจทั้ง 12 ตัวอย่าง มีการรับรู้และเข้าใจว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจจะจับบุคคลใดโดยเขาไม่มีความผิดไม่ได้ เพราะตำรวจต้องปฏิบัติตามหลักกฎหมายอย่างเคร่งครัด ข้าราชการตำรวจทั้ง 12 ตัวอย่าง มีการรับรู้และเข้าใจว่าเมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจจับผู้ต้องหาได้แล้วจะปฏิบัติต่อผู้ต้องหาเหมือนผู้กระทำความผิดไม่ได้ เพราะตามกฎหมายถือว่าเขาเป็นแค่ผู้ถูกกล่าวหายังไม่ใช่ผู้กระทำความผิด ต้องถือว่าเขายังเป็นผู้บริสุทธิ์อยู่ จนกว่าศาลจะได้ตัดสินว่าเขามีความผิดจริงตามที่ถูกกล่าวหา

## 2. การรับรู้หลักและวิธีปฏิบัติในการจับผู้ต้องหา ตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

### 1) การรับรู้หลักในการจับบุคคลของเจ้าพนักงานตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ข้าราชการตำรวจทั้ง 12 ตัวอย่าง มีการรับรู้และเข้าใจหลักในการจับบุคคลตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่ากรณีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจจะจับบุคคลใดได้นั้นต้องมีหมายจับหรือคำสั่งของศาล หรือกระทำความผิดซึ่งหน้า และการจะจับบุคคลโดยไม่มีหมายจับหรือคำสั่งของศาลนั้น จับได้กรณีพบเห็นความผิดความผิดซึ่งหน้าขณะกำลังกระทำ, หรือเมื่อพบบุคคลถูกไล่จับโดยมีเสียงร้องให้ช่วยจับหรือมีเสียงร้องว่ามีเหตุร้ายเกิดขึ้น, หรือเมื่อพบบุคคลในถิ่นแถวใกล้เคียงกับที่เกิดเหตุ และมีสิ่งของที่ได้อาจจากการกระทำความผิด ได้ใช้ในการกระทำความผิด หรือมีอาวุธ หรือมีร่องรอยพิรุณที่เสื้อผ้า หรือเนื้อตัว, หรือเมื่อผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนี หรือบุคคลที่อยู่ในระหว่างประกันตัวหลบหนีประกัน, หรือเมื่อเมื่อสงสัยว่าบุคคลได้กระทำความผิดที่มีโทษเกินสามปี และกำลังจะหลบหนีหรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานหรือจะก่อเหตุอันตรายอย่างอื่น ข้าราชการตำรวจทั้ง 12 ตัวอย่าง มีการรับรู้และเข้าใจหลักในการจับบุคคลตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าในการจับบุคคลทั้งกรณีมีหมายจับและไม่มีหมายจับโดยปกติต้องจับโดยละมุนละม่อม ไม่ต้องใช้กำลังในการจับ กล่าวคือ ถ้าหากบุคคลที่ถูกจับไม่ต่อสู้ขัดขืนก็ไม่ต้องใช้กำลังในการจับ จะใช้กำลังในการจับได้ต่อเมื่อผู้ถูกจับต่อสู้ขัดขืนการจับ ซึ่งจะใช้กำลังได้มากน้อยแค่ไหนนั้นดูจากข้อหาที่เป็นความผิดและพฤติกรรมของผู้ถูกจับเป็นกรณี ๆ ไป

### 2) การรับรู้วิธีปฏิบัติในการจับบุคคลตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

จากผลการวิจัยทำให้ทราบว่าข้าราชการตำรวจทั้ง 12 ตัวอย่าง มีการรับรู้และเข้าใจวิธีปฏิบัติในการจับบุคคลทั้งที่จับโดยมีหมายจับและวิธีปฏิบัติในการจับบุคคลกรณีที่จับได้โดยไม่มีหมายจับแตกต่างกันโดยแยกได้เป็น 2 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มที่ 1 เป็นกลุ่มของข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวน โดยมีข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนปฏิบัติไม่ถูกต้องตามวิธีปฏิบัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจำนวน 7 ใน 8 ตัวอย่าง คือ มีข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนที่มีการศึกษาดำเนินการน้อยกว่าปริญญาตรี มีอายุราชการต่ำกว่า 5 ปี ทั้ง 2 ตัวอย่าง ไม่แจ้งว่าคุณต้องถูกจับขณะจับกุมและไม่มอบสำเนาบันทึกการจับกุมให้ผู้ต้องหา, ข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี มีอายุราชการน้อยกว่า 5 ปี ทั้ง 2 ตัวอย่าง ไม่มอบสำเนาบันทึกการจับกุม

ให้ผู้ต้องหา, ข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนที่มีการศึกษาค่ำกว่าปริญญาตรี มีอายุราชการมากกว่า 5 ปี จำนวน 1 ตัวอย่าง และข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี มีอายุราชการมากกว่า 5 ปี จำนวน 1 ตัวอย่าง รวม 2 ตัวอย่าง ไม่แจ้งสิทธิให้ผู้ต้องหาทราบขณะจับกุม, และข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนที่มีการศึกษาค่ำกว่าปริญญาตรี มีอายุราชการมากกว่า 5 ปี จำนวน 1 ตัวอย่าง ไม่แจ้งว่าคุณต้องถูกจับขณะจับกุมและไม่แจ้งสิทธิขณะจับกุม มีเพียงข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี มีอายุราชการมากกว่า 5 ปี จำนวน 1 ใน 8 ตัวอย่าง ที่ปฏิบัติถูกต้องตามวิธีปฏิบัติในการจับบุคคลทั้งที่จับโดยมีหมายจับและวิธีปฏิบัติในการจับบุคคลกรณีที่ยังจับได้โดยไม่มีหมายจับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ส่วนกลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มของข้าราชการตำรวจระดับชั้นสัญญาบัตรทั้ง 4 ตัวอย่าง มีการรับรู้วิธีปฏิบัติที่ถูกต้องตามวิธีปฏิบัติในการจับบุคคลทั้งที่จับโดยมีหมายจับและวิธีปฏิบัติในการจับบุคคลกรณีที่ยังจับได้โดยไม่มีหมายจับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา คือ ต้องแสดงตัวว่าเป็นตำรวจ ขอตรวจค้นตัว ตรวจสอบบุคคลถ้าตรวจสอบบุคคลไม่ได้ให้ใช้วิธีเชิญตัวมาทำการของพนักงานสอบสวน ถ้าตรวจสอบแล้วเป็นบุคคลตามหมายจับก็ใช้วิธีการจับตามกฎหมาย โดยแจ้งว่าคุณต้องถูกจับ แจ้งข้อหาที่ออกหมายจับ แจ้งว่ามีหมายจับของศาลที่ออกหมายจับ แจ้งสิทธิว่าคุณมีสิทธิที่จะให้การหรือไม่ให้การก็ได้ ถ้าคุณให้การถ้อยคำนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้ คุณมีสิทธิที่จะพบและปรึกษานาย หรือผู้ซึ่งจะเป็นทนายความได้คุณมีสิทธิที่จะแจ้งให้ญาติทราบ คุณมีสิทธิในการรักษาพยาบาลถ้าเจ็บป่วย แจ้งว่าต้องควบคุมตัวไปที่ทำการพนักงานสอบสวน จากนั้นก็ควบคุมตัวมาที่ทำการของพนักงานสอบสวนที่สถานีตำรวจ เขียนบันทึกการจับกุม แจ้งรายละเอียดของพฤติการณ์ในการจับกุมให้ทราบ และแจ้งสิทธิในบันทึกการจับกุมอีกครั้งหนึ่ง อ่านบันทึกการจับกุมให้ผู้ต้องหาฟังหรือให้ผู้ต้องหาอ่านเอง แล้วให้ผู้ต้องหาเซ็นชื่อ มอบสำเนาบันทึกการจับกุมให้ผู้ต้องหาหนึ่งฉบับ เสร็จแล้วนำส่งพนักงานสอบสวน

### 3) การรับรู้ข้อจำกัดในจับบุคคลตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

จากผลการวิจัยทำให้ทราบว่าข้าราชการตำรวจทั้ง 12 ตัวอย่าง มีการรับรู้และเข้าใจว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจมีอำนาจจับบุคคลผู้กระทำความผิดนอกเขตท้องที่ที่ตนประจำการอยู่ได้ เพราะเจ้าหน้าที่ตำรวจมีอำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดได้ทั่วประเทศ ไม่จำกัดเฉพาะในเขตท้องที่ที่ประจำการอยู่ มีการรับรู้และเข้าใจ ที่สาธารณะสถาน หมายถึง สถานที่ที่ประชาชนมีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้ เช่น สวนสาธารณะ โรงพยาบาล โรงเรียน สถานีรถไฟ ฯลฯ และที่รโหฐาน หมายถึง สถานที่ที่ประชาชนไม่มีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้เป็นส่วนตัวของบุคคล เช่น บ้าน ที่อยู่อาศัย ห้องทำงาน ฯลฯ สามารถแยกแยะที่รโหฐานออกจากที่สาธารณะสถานได้ ซึ่งโดยปกติเจ้าพนักงานตำรวจไม่

สามารถเข้าไปจับบุคคลในที่รโหฐานได้ แต่ก็มีข้อยกเว้นให้เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถจับบุคคลในที่รโหฐานได้ก็ต่อเมื่อ ต้องมีทั้งหมายจับและหมายค้น, หรือเมื่อพบเห็นความผิดซึ่งหน้ากำลังกระทำในที่รโหฐาน, หรือเมื่อมีเสียงร้องให้ช่วยคังมาจากข้างในที่รโหฐาน, หรือมีเสียงหรือลักษณะที่แสดงว่ามีเหตุร้ายเกิดขึ้นในที่รโหฐาน, หรือเมื่อบุคคลที่ได้กระทำความผิดซึ่งหน้าหนีเข้าไปในที่รโหฐาน, หรือเมื่อเจ้าของบ้านยินยอมให้เข้าไปจับได้, หรือเมื่อจะจับเจ้าของบ้านและมีหมายจับ

จากผลการวิจัยทำให้ทราบว่าข้าราชการตำรวจทั้ง 12 ตัวอย่าง มีการรับรู้และเข้าใจ ไม่ถูกต้องตามวิธีปฏิบัติในการจับบุคคลในพระราชวังหรือที่ประทับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนจำนวน 5 ใน 8 ตัวอย่าง คือ ข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนที่มีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีอายุราชการต่ำกว่า 5 ปี ทั้ง 2 ตัวอย่าง ข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนที่มีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีอายุราชการมากกว่า 5 ปี จำนวน 1 ตัวอย่าง ข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี มีอายุราชการต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 1 ตัวอย่าง และข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี มีอายุราชการมากกว่า 5 ปี จำนวน 1 ตัวอย่าง มีความเข้าใจว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถจับบุคคลในพระราชวังหรือที่ประทับได้ แต่ต้องแจ้งเลขาธิการพระราชวัง หรือตำรวจราชสำนัก หรือสมุหราชองครักษ์ทราบก่อน, และมีข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนจำนวน 3 ใน 8 ตัวอย่าง คือ ข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนที่มีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีอายุราชการมากกว่า 5 ปี จำนวน 1 ตัวอย่าง ข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี มีอายุราชการต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 1 ตัวอย่าง และข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี มีอายุราชการมากกว่า 5 ปี จำนวน 1 ตัวอย่าง มีความเข้าใจว่าไม่สามารถจับบุคคลในพระราชวังหรือที่ประทับได้ ต้องแจ้งให้เจ้าหน้าที่พระราชวัง หรือเลขาธิการพระราชวัง หรือสมุหราชองครักษ์เป็นผู้จับเท่านั้น ส่วนข้าราชการตำรวจระดับชั้นสัญญาบัตรจำนวน 1 ใน 4 ตัวอย่าง คือ ข้าราชการตำรวจระดับชั้นสัญญาบัตร ตำแหน่งรองสารวัตร การศึกษาดำรงระดับปริญญาตรี จำนวน 1 ตัวอย่าง มีความเข้าใจว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถจับบุคคลในพระราชวังหรือที่ประทับได้ แต่ต้องแจ้งเลขาธิการพระราชวัง หรือตำรวจราชสำนัก หรือสมุหราชองครักษ์ทราบก่อน, ข้าราชการตำรวจระดับชั้นสัญญาบัตรจำนวน 3 ใน 4 ตัวอย่าง คือ ข้าราชการตำรวจระดับชั้นสัญญาบัตร ตำแหน่งรองสารวัตร การศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 1 ตัวอย่าง ข้าราชการตำรวจระดับชั้นสัญญาบัตร ตำแหน่งสารวัตร จำนวน 1 ตัวอย่าง และข้าราชการตำรวจระดับชั้นสัญญาบัตร ตำแหน่งรองผู้กำกับการหรือผู้กำกับการ จำนวน 1 ตัวอย่าง มีความเข้าใจว่าไม่สามารถจับบุคคลในพระราชวังหรือที่ประทับได้ ต้องแจ้งให้เจ้าหน้าที่พระราชวัง หรือเลขาธิการพระราชวัง หรือสมุหราชองครักษ์เป็นผู้จับเท่านั้น



## บทที่ 5

### สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษา “การรับรู้สิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา : ศึกษากรณีวิธีปฏิบัติในการจับผู้ต้องหาของข้าราชการตำรวจสถานีตำรวจภูธรยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี” ในครั้งนี้เป็นการศึกษาวิเคราะห์ความรู้ความเข้าใจสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของข้าราชการตำรวจที่ปฏิบัติหน้าด้านการป้องกันปราบปราม โดยศึกษาการรับรู้หลักสิทธิมนุษยชนตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 และการรับรู้หลักและวิธีปฏิบัติในการจับผู้ต้องหาตามบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในบทนี้ผู้วิจัยจะได้นำเสนอสรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังนี้

#### 1. สรุปการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการรับรู้หลักสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในส่วนที่เกี่ยวกับการจับผู้ต้องหา ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 ของข้าราชการตำรวจสถานีตำรวจภูธรยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี 2) เพื่อศึกษาการรับรู้หลักและวิธีปฏิบัติในการจับผู้ต้องหาตามบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ของข้าราชการตำรวจสถานีตำรวจภูธรยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือข้าราชการตำรวจที่ปฏิบัติหน้าที่ด้านการป้องกันปราบปรามในสถานีตำรวจภูธรยะหริ่ง สังกัดกองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดปัตตานี ทั้งข้าราชการตำรวจชั้นประทวนและข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตร เฉพาะเพศชาย กำหนดกลุ่มตัวอย่างการวิจัยด้วยวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นข้าราชการตำรวจชั้นประทวน 8 ตัวอย่าง ข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตร 4 ตัวอย่าง ได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยจำนวน 12 ตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก กำหนดหัวข้อในการศึกษาออกเป็น 2 ประการคือ 1) การรับรู้หลักสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในส่วนที่เกี่ยวกับการจับผู้ต้องหา ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 2) การรับรู้หลักและวิธีปฏิบัติในการจับผู้ต้องหาตามบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยด้วยตนเองโดยการชี้แจงทำความเข้าใจกับกลุ่มตัวอย่างการวิจัยถึงวัตถุประสงค์ในการทำวิจัยและนำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกไปขอสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างการวิจัยเป็นรายบุคคล จากนั้นนำผลการวิจัยที่ได้มาวิเคราะห์ผลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาตามกรอบแนวคิดทฤษฎีและวัตถุประสงค์ของการวิจัย

## 2. สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิจัยทำให้ทราบว่าข้าราชการตำรวจทั้ง 12 ตัวอย่าง มีความรู้ความเข้าใจเรื่องสิทธิ เสรีภาพ และสิทธิมนุษยชน ส่วนความรู้ความเข้าใจเรื่องสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์นั้น จากผลการวิจัยทำให้ทราบว่าข้าราชการตำรวจทั้ง 12 ตัวอย่าง มีการรับรู้และเข้าใจเรื่องสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์แตกต่างกันโดยแยกได้เป็น 2 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มที่ 1 เป็นกลุ่มของข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวน โดยมีข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนจำนวน 6 ใน 8 ตัวอย่าง มีการรับรู้และเข้าใจเรื่องสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ ยกเว้นเพียงข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนจำนวน 2 ใน 8 ตัวอย่าง ที่ไม่ทราบว่าสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์คืออะไร ส่วนกลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มของข้าราชการตำรวจระดับชั้นสัญญาบัตรทั้ง 4 ตัวอย่าง มีการรับรู้และเข้าใจเรื่องสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ จากผลการวิจัยทำให้ทราบว่าข้าราชการตำรวจทั้ง 12 ตัวอย่าง มีความรู้ความเข้าใจเรื่องกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ความสำคัญของสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และความสำคัญของตำรวจในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

จากผลการวิจัยทำให้ทราบว่าข้าราชการตำรวจทั้ง 12 ตัวอย่าง มีการรับรู้และเลือกวิธีการปฏิบัติต่อผู้ต้องหาแตกต่างกันโดยแยกได้เป็น 2 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มที่ 1 เป็นกลุ่มของข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวน โดยมีข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวน 6 ใน 8 ตัวอย่าง มีการรับรู้และเลือกวิธีปฏิบัติในการจับผู้ต้องหาในลักษณะผสมผสานกันระหว่างการปฏิบัติตามขั้นตอนของกฎหมายอย่างเคร่งครัด คำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน เน้นการแสวงหาพยานหลักฐานที่เชื่อถือได้ และชอบด้วยกฎหมาย กับการจับกุมผู้กระทำความผิดให้ได้อย่างรวดเร็ว โดยใช้วิธีการที่เด็ดขาด ซึ่งอาจจะใช้วิธีการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายมากนัก แต่ต้องกระทำเพื่อให้ได้ตัวผู้กระทำความผิดมารับโทษโดยเร็ว และมีข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนจำนวน 1 ใน 8 ตัวอย่าง เห็นว่าควรเลือกใช้วิธีปฏิบัติที่จะจับกุมผู้กระทำความผิดให้ได้อย่างรวดเร็ว โดยใช้วิธีการที่เด็ดขาด ซึ่งอาจจะใช้วิธีการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายมากนัก แต่ต้องกระทำเพื่อให้ได้ตัวผู้กระทำความผิดมารับโทษโดยเร็ว มีเพียงข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวน จำนวน 1 ใน 8 ตัวอย่าง เห็นว่าต้องปฏิบัติตามขั้นตอนของกฎหมาย คำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน เน้นการแสวงหาพยานหลักฐานที่ชอบด้วย

กฎหมาย ส่วนกลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มของข้าราชการตำรวจระดับชั้นสัญญาบัตรทั้ง 4 ตัวอย่าง เลือกวิธีการปฏิบัติต่อผู้ต้องหาที่ถูกต้องตามหลักกฎหมายโดยเคร่งครัด คำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน เน้นการแสวงหาพยานหลักฐานที่เชื่อถือได้และชอบด้วยกฎหมาย

จากผลการวิจัยทำให้ทราบว่าข้าราชการตำรวจทั้ง 12 ตัวอย่าง มีการรับรู้ละเอียดเข้าใจการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ และสิทธิมนุษยชนในรัฐธรรมนูญแตกต่างกันโดยแยกได้เป็น 2 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มที่ 1 เป็นกลุ่มของข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวน โดยข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนจำนวน 6 ใน 8 ตัวอย่าง ไม่เคยอ่านรัฐธรรมนูญ มีข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนจำนวน 1 ใน 8 ตัวอย่าง เคยอ่านรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 แต่ไม่เคยอ่านรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550 มีเพียงข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนจำนวน 1 ใน 8 ตัวอย่าง ที่เคยอ่านรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550 แต่ข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนทั้ง 12 ตัวอย่าง ก็มีการรับรู้ว่าการบัญญัติคุ้มครองสิทธิมนุษยชนไว้ในรัฐธรรมนูญ ส่วนกลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มของข้าราชการตำรวจระดับชั้นสัญญาบัตรทั้ง 4 ตัวอย่าง อ่านรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550 มีการรับรู้และเข้าใจว่ามีการบัญญัติคุ้มครองสิทธิมนุษยชนไว้ในรัฐธรรมนูญ จากผลการวิจัยทำให้ทราบว่าข้าราชการตำรวจทั้ง 12 ตัวอย่าง มีการรับรู้ละเอียดเข้าใจการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในส่วนที่เกี่ยวกับการจับตามรัฐธรรมนูญแตกต่างกันโดยแยกได้เป็น 2 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มที่ 1 เป็นกลุ่มของข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวน โดยข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนจำนวน 6 ใน 8 ตัวอย่าง ไม่เคยอ่านรัฐธรรมนูญ ไม่ทราบว่ามีการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลจากการจับของเจ้าหน้าที่ของรัฐในรัฐธรรมนูญ มีข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวน จำนวน 1 ใน 8 ตัวอย่าง เคยอ่านรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 แต่ไม่เคยอ่านรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550 และมีข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนจำนวน 1 ใน 8 ตัวอย่างอ่านรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550 โดยทั้ง 2 ตัวอย่าง ทราบว่ามีการบัญญัติคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลในส่วนที่เกี่ยวกับการจับเอาไว้ในรัฐธรรมนูญ ส่วนกลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มของข้าราชการตำรวจระดับชั้นสัญญาบัตรทั้ง 4 ตัวอย่าง อ่านรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550 มีการรับรู้และเข้าใจว่ามีการบัญญัติคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลในส่วนที่เกี่ยวกับการจับเอาไว้ในรัฐธรรมนูญ

จากผลการวิจัยทำให้ทราบว่าข้าราชการตำรวจทั้ง 12 ตัวอย่าง มีการรับรู้และเข้าใจว่าในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจต้องคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน ข้าราชการตำรวจทั้ง 12 ตัวอย่าง มีการรับรู้และเข้าใจว่าหากตำรวจไปละเมิดหลักสิทธิมนุษยชนนอกจากจะส่งผลต่อตัวตำรวจที่ละเมิดส่งผลต่อหน่วยงาน ยังส่งผลต่อภาพลักษณ์ของประเทศในระดับนานาชาติด้วย นอกจากนี้ในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจหากไปละเมิดสิทธิมนุษยชนของประชาชนอาจจะโดนฟ้องร้องและต้องจ่ายค่าเสียหายจากผลเสียหายที่เกิดจากการละเมิดนั้นด้วย หากตำรวจไปละเมิดสิทธิของประชาชนประชาชนมีสิทธิฟ้องร้องได้ ข้าราชการตำรวจทั้ง 12 ตัวอย่าง มีการรับรู้และเข้าใจว่าเจ้าหน้าที่

ตำรวจจะจับบุคคลใดโดยเขาไม่มีความผิดไม่ได้ เพราะตำรวจต้องปฏิบัติตามหลักกฎหมายอย่างเคร่งครัด ข้าราชการตำรวจทั้ง 12 ตัวอย่าง มีการรับรู้และเข้าใจว่าเมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจจับผู้ต้องหาได้แล้วจะปฏิบัติต่อผู้ต้องหาเหมือนผู้กระทำความผิดไม่ได้ เพราะตามกฎหมายถือว่าเขาเป็นแค่ผู้ถูกกล่าวหา ยังไม่ใช่ผู้กระทำความผิด ต้องถือว่าเขายังเป็นผู้บริสุทธิ์อยู่ จนกว่าศาลจะได้ตัดสินว่าเขามีความผิดจริงตามที่ถูกกล่าวหา

จากผลการวิจัยทำให้ทราบว่าข้าราชการตำรวจทั้ง 12 ตัวอย่าง มีการรับรู้และเข้าใจหลักในการจับบุคคลตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจากผลการวิจัยทำให้ทราบว่าข้าราชการตำรวจทั้ง 12 ตัวอย่าง มีการรับรู้และเข้าใจวิธีปฏิบัติในการจับบุคคลทั้งที่จับโดยมีหมายจับและวิธีปฏิบัติในการจับบุคคลกรณีที่จับได้โดยไม่มีหมายจับแตกต่างกันโดยแยกได้เป็น 2 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มที่ 1 เป็นกลุ่มของข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวน โดยมีข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนจำนวน 2 ใน 8 ตัวอย่าง ไม่แจ้งว่าคุณต้องถูกจับขณะจับกุมและไม่มอบสำเนาบันทึกการจับกุมให้ผู้ต้องหา, มีข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวน 1 ใน 8 ตัวอย่าง ไม่แจ้งว่าคุณต้องถูกจับขณะจับกุมและไม่แจ้งสิทธิให้ผู้ต้องหาทราบขณะจับกุม, มีข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนจำนวน 4 ใน 8 ตัวอย่าง ไม่มอบสำเนาบันทึกการจับกุมให้ผู้ต้องหา, มีข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนจำนวน 3 ใน 8 ตัวอย่าง ไม่แจ้งว่าคุณต้องถูกจับขณะจับกุม, และมีข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนจำนวน 3 ใน 8 ตัวอย่าง ไม่แจ้งสิทธิให้ผู้ต้องหาทราบขณะจับกุม มีเพียงข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนจำนวน 1 ใน 8 ตัวอย่าง ที่ปฏิบัติถูกต้องตามวิธีปฏิบัติในการจับบุคคลทั้งที่จับโดยมีหมายจับและวิธีปฏิบัติในการจับบุคคลกรณีที่จับได้โดยไม่มีหมายจับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ส่วนกลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มของข้าราชการตำรวจระดับชั้นสัญญาบัตรทั้ง 4 ตัวอย่าง มีการรับรู้วิธีปฏิบัติที่ถูกต้องตามวิธีปฏิบัติในการจับบุคคลทั้งที่จับโดยมีหมายจับและวิธีปฏิบัติในการจับบุคคลกรณีที่จับได้โดยไม่มีหมายจับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจากผลการวิจัยทำให้ทราบว่าข้าราชการตำรวจทั้ง 12 ตัวอย่าง มีการรับรู้และเข้าใจว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจมีอำนาจจับบุคคลผู้กระทำความผิดนอกเขตท้องที่ที่ตนประจำการอยู่ได้ รับรู้และเข้าใจว่าเจ้าพนักงานตำรวจไม่สามารถเข้าไปจับบุคคลในที่รโหฐานได้ แต่ก็มีข้อยกเว้นให้เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถจับบุคคลในที่รโหฐานได้ตามที่กฎหมายบัญญัติจากผลการวิจัยทำให้ทราบว่าข้าราชการตำรวจทั้ง 12 ตัวอย่าง มีการรับรู้และเข้าใจที่ไม่ถูกต้องตามวิธีปฏิบัติในการจับบุคคลในพระราชวังหรือที่ประทับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

### 3. อภิปรายผล

การศึกษาการรับรู้สิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา : ศึกษากรณีวิธีปฏิบัติในการจับผู้ต้องหาของข้าราชการตำรวจสถานีตำรวจภูธรยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี มีวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย 1) เพื่อศึกษาการรับรู้หลักสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในส่วนที่เกี่ยวกับการจับผู้ต้องหาตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ของข้าราชการตำรวจสถานีตำรวจภูธรยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี 2) เพื่อศึกษาการรับรู้หลักและวิธีปฏิบัติในการจับผู้ต้องหาตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ของข้าราชการตำรวจสถานีตำรวจภูธรยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ได้ผลการวิจัยจากแบบสัมภาษณ์เชิงลึกดังนี้

#### 1) การรับรู้หลักสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในส่วนที่เกี่ยวกับการจับผู้ต้องหาตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

จากผลการวิจัยทำให้ทราบว่าข้าราชการตำรวจทุกระดับชั้นทั้ง 12 ตัวอย่าง มีความรู้ความเข้าใจเรื่องสิทธิ เสรีภาพ และสิทธิมนุษยชนว่า สิทธิ หมายถึง สิทธิที่ประชาชนมีและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย เช่น สิทธิในการมีชีวิต สิทธิทางการเมือง สิทธิที่จะได้รับการรักษาพยาบาลในโรงพยาบาลของรัฐ สิทธิทางการศึกษา สิทธิเด็ก สิทธิสตรี ฯลฯ ซึ่งถูกต้องและสอดคล้องกับความหมายของคำว่า สิทธิ ที่หมายถึง สิ่งที่ไม่มียุติธรรมซึ่งมีอยู่ในตัวมนุษย์มาตั้งแต่เกิดหรือเกิดขึ้นโดยกฎหมาย ถือเป็นประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและให้ความคุ้มครองแก่บุคคลในอันที่จะเรียกร้องให้บุคคลอื่นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง สิทธิจึงก่อให้เกิดหน้าที่ที่จะต้องเคารพสิทธิแก่บุคคลอื่นด้วย ข้าราชการตำรวจทุกระดับชั้นทั้ง 12 ตัวอย่าง มีการรับรู้และเข้าใจว่า เสรีภาพ หมายถึง การมีอิสระที่จะกระทำการอย่างใด ๆ ได้ โดยไม่ขัดต่อกฎหมาย ขนบประเพณี ศีลธรรมอันดีของประชาชน และต้องไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น เช่น อิสระในการใช้ชีวิต อิสระในการแสดงความคิดเห็นและแสดงออก อิสระในการเลือกถิ่นที่อยู่ ฯลฯ ซึ่งถูกต้องและสอดคล้องกับความหมายของคำว่า เสรีภาพ ที่หมายถึง สถานภาพของมนุษย์เราที่ไม่ตกอยู่ภายใต้บังคับบัญชาของใคร หรือ อำนาจที่จะกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดหรือไม่กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดได้โดยไม่มีข้อผูกมัด หรือมีอะไรมาเหนี่ยวรั้งปราศจากการถูกแทรกแซง ขัดขวางแต่บุคคลจะมีเสรีภาพได้เท่าที่กฎหมายบัญญัติไว้ หากผู้ใดใช้เสรีภาพเกินขอบเขตจนก่อความเดือดร้อนต่อผู้อื่นก็ย่อมถูกดำเนินคดีตามกฎหมายได้ จากผลการวิจัยทำให้ทราบว่าข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนจำนวน 2 ใน 8 ตัวอย่าง ไม่ทราบว่าสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์คืออะไร แต่ก็มีข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนจำนวน 6 ใน 8 ตัวอย่าง และข้าราชการตำรวจระดับชั้นสัญญา



บัตรทั้งหมด 4 ตัวอย่าง รวมทั้งสิ้นจำนวน 10 ใน 12 ตัวอย่าง มีการรับรู้และเข้าใจว่าสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ คือ สิทธิที่มนุษย์มีอยู่แล้วในธรรมชาติ เป็นสิทธิที่มนุษย์มีมาตั้งแต่เกิด เป็นสิทธิที่ไม่มีใครพรากเอาไปได้ เช่น สิทธิในการมีชีวิต สิทธิในการถือครองทรัพย์สินที่หามาได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ จอห์น ล็อก (John Locke, อ้างถึงใน อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์ 2553:42) ในเรื่องสิทธิตามธรรมชาติที่เห็นว่า “มนุษย์ในสภาวะธรรมชาตินั้นเป็นสภาวะแห่งสันติสุขต่างช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีความเสมอภาค และเป็นอิสระ มีสิทธิที่สำคัญ 3 ประการคือ สิทธิในชีวิต อิสภาพ และทรัพย์สิน” สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องสิทธิตามธรรมชาติของ ฌองฌาคส์ รูสโซ (Jean Jacques Rousseau, อ้างถึงใน ยุทธพรอิสรชัย 2554: 7) “มนุษย์ทุกคนอยู่อย่างมีอิสระเสรี มีความเท่าเทียมกัน รวมถึงสิทธิที่จะได้มาซึ่งทรัพย์สินและสิทธิในความเท่าเทียมกันทางการเมือง”

แม้ว่าผลจากการวิจัยทำให้ทราบว่าข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนจำนวน 2 ใน 8 ตัวอย่าง ไม่ทราบว่าสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์คืออะไร แต่ข้าราชการตำรวจทุกระดับชั้นทั้ง 12 ตัวอย่าง ก็มีการรับรู้และเข้าใจว่า สิทธิมนุษยชน คือ สิทธิต่าง ๆ ของมนุษย์ที่นานาชาติให้การรับรอง เป็นสิทธิสากลตามกฎหมายหรือข้อตกลงระหว่างประเทศที่นานาประเทศให้การยอมรับ ประเทศใดไม่ปฏิบัติตามถือว่าละเมิดหลักสิทธิมนุษยชน โดยสิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิที่วิวัฒนาการมาจากสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ กล่าวคือ เป็นสิทธิที่มนุษย์มีอยู่แล้วในธรรมชาติ สิทธิที่มนุษย์มีตั้งแต่เกิด เป็นสิทธิที่ไม่มีใครพรากเอาไปได้ เช่น สิทธิในการมีชีวิต สิทธิในการถือครองทรัพย์สินที่หามาได้ ฯลฯ ซึ่งถูกต้องและสอดคล้องกับความหมายของคำว่า สิทธิมนุษยชน ที่หมายถึงสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ที่ติดตัวมนุษย์มาตั้งแต่เกิด เป็นสิทธิเฉพาะตัวบุคคล ไม่สามารถโอนมอบให้แก่กันได้ และมีลักษณะเป็นสากลสำหรับมนุษย์ทุกคนเหมือนกันหมดไม่ว่ามนุษย์ผู้นั้นจะมีเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ศาสนา สีผิว สัญชาติ ชาติตระกูล เพศ วัย ฐานะ ตำแหน่งหน้าที่ หรืออุดมการณ์ความคิดใด เป็นสิทธิพื้นฐานที่จำเป็นในการดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีของมนุษย์ และเป็นสิทธิในการคุ้มครองมนุษย์ในทางกฎหมาย ทั้งสิทธิในร่างกาย การกระทำความผิด ความคิด ความเชื่อ ทรัพย์สินส่วนบุคคล และผลงานที่สร้างขึ้น

จากผลการวิจัยทำให้ทราบว่าข้าราชการตำรวจทุกระดับชั้นทั้ง 12 ตัวอย่าง มีการรับรู้และเข้าใจว่ากระบวนการยุติธรรมทางอาญา คือ กระบวนการแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาเมื่อมีการกระทำความผิดทางอาญาเกิดขึ้นและนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ ซึ่งมีองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาประกอบด้วยตำรวจ อัยการ ศาล และราชทัณฑ์ โดยเริ่มตั้งแต่ตำรวจจับกุมผู้ต้องหา นำส่งพนักงานสอบสวน พนักงานสอบสวนทำสำนวนสอบสวนเพื่อส่งสำนวนต่อไปยังอัยการ อัยการส่งฟ้องต่อศาล เมื่อศาลตัดสินว่าผู้ต้องหา มีความผิดจริงจึงนำไปลงโทษยังราชทัณฑ์ และกระบวนการยุติธรรมทางอาญามีไว้เพื่อ

ลงโทษผู้กระทำความผิด คำนึงความถูกต้องชอบธรรมให้กับผู้เสียหาย เป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลทั้งผู้ต้องหา โจทก์ บุคคลที่เกี่ยวข้องในคดี และป้องกันไม่ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการใดที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย เป็นกระบวนการที่สร้างความยุติธรรมให้เกิดขึ้นในสังคม ซึ่งเป็นการรับรู้ที่ถูกต้องตามแนวคิดทฤษฎีเรื่องกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ที่หมายถึง การดำเนินการของหน่วยงานต่าง ๆ ในการบังคับใช้กฎหมายทางอาญา เช่น หน่วยงานตำรวจ หน่วยงานอัยการ หน่วยงานศาล หน่วยงานในกระทรวงยุติธรรม เพื่ออำนวยความยุติธรรมให้เกิดขึ้นในการปฏิบัติตามกฎหมาย การบังคับใช้กฎหมาย และการวินิจฉัยชี้ขาดให้เป็นไปตามกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการในชั้นสืบสวน สอบสวน พิจารณา พิพากษา หรือบังคับคดี หรือกระบวนการอื่นใด จะยังให้เกิดความยุติธรรมในสังคม

จากผลการวิจัยทำให้ทราบว่าข้าราชการตำรวจทุกระดับชั้นทั้ง 12 ตัวอย่าง มีการรับรู้และเข้าใจว่าสิทธิมนุษยชนนั้นมีความสำคัญต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพราะมนุษย์ทุกคนมีสิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน เป็นสิทธิที่กฎหมายรับรองให้กับบุคคลทุกคน และสิทธิมนุษยชนยังเป็นสิทธิสากลที่นานาประเทศให้การยอมรับและต้องยึดถือปฏิบัติตาม การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาจึงต้องปฏิบัติตามหลักกฎหมายและต้องคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน ประชาชนทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองเมื่อถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดอาญา เจ้าหน้าที่ของรัฐจะไปละเมิดสิทธิมนุษยชนของประชาชนไม่ได้ หากเจ้าหน้าที่ของรัฐไปละเมิดสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาจะมีผลทำให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญานั้นไม่โปร่งใส ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ส่งผลต่อความเชื่อถือศรัทธาของประชาชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งถูกต้องสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีเรื่องกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพราะกระบวนการยุติธรรมทางอาญานั้นมีขึ้นเพื่อวินิจฉัยข้อขัดแย้งของบุคคลในสังคมให้ได้รับความเป็นธรรมและก่อให้เกิดความสงบสุขแก่สังคม กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งเนื่องจากมีผลกระทบต่อประชาชนในประเทศ ทั้งยังเป็นสาระสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยตามหลักนิติธรรม นอกจากนี้กระบวนการยุติธรรมทางอาญายังเป็นเงื่อนไขและหลักประกันอันสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล

จากผลการวิจัยทำให้ทราบว่าข้าราชการตำรวจทุกระดับชั้นทั้ง 12 ตัวอย่าง มีการรับรู้และเข้าใจว่าอำนาจหน้าที่ของตำรวจ คือ การบังคับใช้กฎหมาย เพื่อป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมที่เกิดขึ้น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมทำให้สังคมมีความสงบสุข และรับรู้ความสำคัญของตำรวจในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาว่า ตำรวจเป็นหน่วยงานแรกในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ที่มีอำนาจสืบสวน จับกุม สอบสวน และรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ

เพื่อนำผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดีตามกฎหมายซึ่งเป็นกระบวนการยุติธรรมทางอาญาขั้นต้น การปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจจึงต้องปฏิบัติตามหลักของกฎหมาย ไม่ปฏิบัติเกินขอบเขตที่กฎหมายให้อำนาจและไม่ละเมิดสิทธิมนุษยชนของประชาชนเพื่อให้เกิดความยุติธรรมในเบื้องต้นมากที่สุด

สาเหตุที่ข้าราชการตำรวจทุกระดับชั้นมีความรู้ความเข้าใจในเรื่อง สิทธิ เสรีภาพ สิทธิมนุษยชน กระบวนการยุติธรรมทางอาญา ความสำคัญของสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา อำนาจหน้าที่และความสำคัญของตำรวจในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เนื่องจากในการฝึกอบรมบุคคลภายนอกเข้ามาเป็นข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนมีการเรียนการสอนวิชาการต่าง ๆ ที่เป็นพื้นฐานสำหรับการเป็นตำรวจ เช่น จริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจ สิทธิมนุษยชนกับการปฏิบัติงานของตำรวจ ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมาย กฎหมายอาญา กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญา การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม กระบวนการยุติธรรมทางอาญา และกฎหมายเฉพาะอื่นที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจ และเมื่อข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนที่ผ่านการสอบเลื่อนขั้นมาเป็นข้าราชการตำรวจระดับชั้นสัญญาบัตรก็มีการฝึกอบรมหลักสูตร การฝึกอบรมข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนที่สอบเลื่อนขั้นเป็นข้าราชการตำรวจระดับชั้นสัญญาบัตร หลักสูตรนั้นนอกจากจะมีการเรียนการสอนวิชาการพื้นฐานต่าง ๆ สำหรับตำรวจแล้วยังมีการเรียนการสอนวิชาการต่าง ๆ เพิ่มเติมอีก เช่น สิทธิมนุษยชน หลักอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม การบริหารงานยุติธรรมทางอาญา กฎหมายรัฐธรรมนูญและกฎหมายเลือกตั้ง ทำให้ข้าราชการตำรวจระดับชั้นสัญญาบัตรมีการเรียนรู้วิชาการต่าง ๆ ที่เป็นพื้นฐานสำหรับการเป็นตำรวจซ้ำอีกครั้งหนึ่ง หลังจากที่เคยได้รับความรู้เหล่านี้มาจากการฝึกอบรมบุคคลภายนอกเข้ามาเป็นข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวน เมื่อความรู้เหล่านี้เป็นความรู้พื้นฐานสำหรับการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจ ข้าราชการตำรวจทุกคนทุกระดับชั้นจึงมีการรับรู้และเข้าใจเหมือนกัน

จากผลการวิจัยทำให้ทราบว่าข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวน 7 ใน 8 ตัวอย่าง ไม่เคยอ่านรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 มีเพียงข้าราชการตำรวจชั้นประทวน 1 ตัวอย่าง และข้าราชการตำรวจระดับชั้นสัญญาบัตรทั้ง 4 ตัวอย่าง อ่านรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550 แต่ข้าราชการตำรวจทั้ง 12 ตัวอย่าง ก็มีการรับรู้ว่ามีการบัญญัติคุ้มครองสิทธิมนุษยชนไว้ในรัฐธรรมนูญ เช่น สิทธิในการมีชีวิต สิทธิในการถือครองทรัพย์สิน สิทธิทางการเมือง สิทธิที่จะได้รับการรักษาพยาบาลในโรงพยาบาลของรัฐ สิทธิทางการศึกษา สิทธิเด็ก สิทธิสตรี สิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย ฯลฯ และมีข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนจำนวน 6 ใน 8 ตัวอย่าง ไม่ทราบว่ามีการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลจากการจับของเจ้าหน้าที่ของรัฐในรัฐธรรมนูญ มีเพียงข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนจำนวน 2 ใน 8 ตัวอย่าง และข้าราชการตำรวจระดับชั้นสัญญาบัตรทั้ง 4 ตัวอย่าง รับรู้และเข้าใจว่ามี

การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลจากการจับของเจ้าหน้าที่ของรัฐในรัฐธรรมนูญ เช่น การจับต้อง มีหมายจับหรือคำสั่งของศาล หรือมีการกระทำความผิดซึ่งหน้า บัญญัติคุ้มครองสิทธิต่าง ๆ ของผู้ต้องหา เช่น สิทธิของผู้ต้องหาที่จะสู้คดี สิทธิที่จะไม่ถูกจับกุมถ้าไม่มีความผิด เมื่อถูกจับกุมมีสิทธิที่จะให้การหรือไม่ให้การก็ได้ สิทธิในการมีทนาย สิทธิในการติดต่อญาติ ฯลฯ

จากผลการวิจัยทำให้ทราบว่าข้าราชการตำรวจทุกระดับชั้นทั้ง 12 ตัวอย่าง มีการรับรู้ และเข้าใจว่าในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจต้องคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน เพราะสิทธิมนุษยชน เป็นสิทธิสากลตามกฎหมายหรือข้อตกลงระหว่างประเทศที่นานาประเทศให้การยอมรับ ประเทศใดไม่ปฏิบัติตามถือว่าละเมิดหลักสิทธิมนุษยชน ในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจจึงต้องปฏิบัติตามกฎหมายและต้องคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนด้วย ซึ่งเป็นการรับรู้ที่ถูกต้องสอดคล้องกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลใน รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ในหลักของการคุ้มครองศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์และความเสมอภาคของบุคคล เพราะมนุษย์ทุกคนเกิดมามีคุณค่าในความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน เป็นคุณค่าที่เกิดมาจากสิทธิของมนุษย์ที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิดซึ่งใครจะละเมิดไม่ได้ การปฏิบัติต่อกันของผู้คนในสังคมจึงต้องเคารพความเป็นมนุษย์ ไม่ละเมิดสิทธิมนุษยชน ซึ่ง รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 บัญญัติรับรองไว้ใน มาตรา 4 “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย”, มาตรา 26 “การใช้อำนาจของเจ้าพนักงานของรัฐต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพ ตามบทบัญญัติของ รัฐธรรมนูญ”, มาตรา 28 วรรคแรก “บุคคลย่อมอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของตนได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน”

ซึ่งสอดคล้องกับการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคในปรัชญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ที่บัญญัติไว้ใน ข้อ 1 “มนุษย์ทั้งหลายเกิดมามีอิสระและเสมอภาคกันในเกียรติศักดิ์และสิทธิ ต่างมีเหตุผลและมโนธรรม และควรปฏิบัติต่อกันด้วยเจตนารมณ์แห่งการดรภาพ” และข้อ 3 “คนทุกคนมีสิทธิในการดำรงชีวิตเสรีภาพและความมั่นคงแห่งตัวตน” และสอดคล้องกับการคุ้มครองสิทธิที่จะได้รับการยอมรับว่าเป็นบุคคลตามกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายโดยเท่าเทียมกันในปรัชญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ที่บัญญัติไว้ใน ข้อ 6 “ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการยอมรับนับถือว่าเป็นบุคคลตามกฎหมายทุกแห่งทุกหน” และข้อ 7 “ทุกคนเสมอภาคตามกฎหมายและมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองของกฎหมายเท่าเทียมกัน โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใด ๆ ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองเท่าเทียมกันจากการเลือกปฏิบัติใด ๆ อันเป็นการล่วงละเมิดปรัชญา และจากการยุยงให้เลือกปฏิบัติดังกล่าว”



จากผลการวิจัยทำให้ทราบว่าข้าราชการตำรวจทุกระดับชั้นทั้ง 12 ตัวอย่าง มีการรับรู้ และเข้าใจว่าหากตำรวจไปละเมิดหลักสิทธิมนุษยชนนอกจากจะส่งผลกระทบต่อตัวตำรวจที่ละเมิด ส่งผล ต่อหน่วยงาน ยังส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของประเทศในระดับนานาชาติด้วย นอกจากนี้ในการปฏิบัติ หน้าที่ของตำรวจหากไปละเมิดสิทธิมนุษยชนของประชาชนอาจจะ โคนฟุ้งร้องและต้องจ่ายค่า เยียวจากผลเสียหายที่เกิดจากการละเมิดนั้น เพราะตำรวจไปละเมิดสิทธิของประชาชนไม่ได้ต้อง ปฏิบัติตามกฎหมายเท่านั้น หากตำรวจไปละเมิดสิทธิของประชาชนประชาชนมีสิทธิฟ้องร้องได้ ซึ่งเป็นการรับรู้ที่ถูกต้องสอดคล้องกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลใน รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ในหลักของการคุ้มครองศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์และความเสมอภาคของบุคคลเช่นกันที่ บัญญัติไว้ใน มาตรา 28 วรรคสอง “เมื่อบุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรอง ไว้ สามารถยกทบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้” ซึ่งสอดคล้องกับการคุ้มครองสิทธิที่จะฟ้องร้องต่อศาลเมื่อถูกละเมิดสิทธิในปฏิญญาสากลว่าด้วย สิทธิมนุษยชนที่บัญญัติไว้ใน ข้อ 8 “ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับบำนาญอันเป็นผลจริงจังกจากศาลที่มี อำนาจแห่งชาติต่อการกระทำอันละเมิดสิทธิหลักมูล ซึ่งตนได้รับตามรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย”

จากผลการวิจัยทำให้ทราบว่าข้าราชการตำรวจทุกระดับชั้นทั้ง 12 ตัวอย่าง มีการรับรู้ และเข้าใจว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจจะจับบุคคลใดโดยเขาไม่มีความผิดไม่ได้ เพราะตำรวจต้องปฏิบัติตาม หลักกฎหมายอย่างเคร่งครัด ซึ่งเป็นการรับรู้ที่ถูกต้องสอดคล้องกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของ บุคคลใน รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ในหลักการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย โดยเห็น ว่าเมื่อเราเกิดมาเป็นมนุษย์นั้นสิ่งแรกที่จะได้เมื่อคลอดออกมาและมีชีวิต คือ สภาพบุคคลที่เป็น มนุษย์ และย่อมได้รับความคุ้มครองจากรัฐโดยเสมอภาคกันและไม่สามารถยกความเป็นสภาพ บุคคลให้ใครได้เพราะเป็นสิ่งที่ติดตัวมาโดยธรรมชาติ ซึ่งจะเรียกว่า สิทธิตามธรรมชาติและโดย ธรรมชาติของมนุษย์นั้นมีสิทธิที่จะมีชีวิตอยู่รอดมีสิทธิที่จะคุ้มครองตนเองให้ปลอดภัยสิ่งเหล่านี้ เป็นผลทำให้มีการบัญญัติกฎหมายมาคุ้มครองสิทธิในการมีชีวิตของมนุษย์เพราะแม้ว่ามนุษย์ทุกคน จะมีสิทธิในการมีชีวิตโดยธรรมชาติ แต่โดยธรรมชาติมนุษย์ก็ไม่มีสิทธิไปละเมิดหรือทำลายชีวิต มนุษย์คนอื่น สำหรับการคุ้มครองสิทธิในร่างกายนี้รัฐธรรมนูญให้ความคุ้มครอง โดยบัญญัติไว้ใน มาตรา 29 วรรคแรก “การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย”, มาตรา 32 วรรคสอง “การจับและการคุมขัง บุคคล จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ” ซึ่งสอดคล้องกับการคุ้มครองสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองเรื่องการจับ การควบคุมตัว และการ เนรเทศในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ที่บัญญัติไว้ใน ข้อ 9 “บุคคลใดจะถูกจับกุม กักขัง หรือเนรเทศไปต่างถิ่นโดยพลการไม่ได้”



จากผลการวิจัยทำให้ทราบว่าข้าราชการตำรวจระดับชั้นทั้ง 12 ตัวอย่าง มีการรับรู้และเข้าใจว่าเมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจจับผู้ต้องหาได้แล้วจะปฏิบัติต่อผู้ต้องหาเหมือนผู้กระทำความผิดไม่ได้ เพราะตามกฎหมายถือว่าเขาเป็นแค่ผู้ถูกกล่าวหายังไม่ใช่ผู้กระทำความผิด ต้องถือว่าเขายังเป็นผู้บริสุทธิ์อยู่ จนกว่าศาลจะได้ตัดสินว่าเขามีความผิดจริงตามที่ถูกกล่าวหา ซึ่งเป็นการรับรู้ที่ถูกต้องสอดคล้องกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลใน รัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550 ในหลักการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาในคดีอาญา ซึ่งถือว่า ผู้ต้องหา เป็นบุคคลผู้ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดแต่ยังไม่ได้ถูกฟ้องต่อศาลผู้ต้องหานั้นเป็นเพียงผู้ต้องสงสัยว่าได้กระทำความผิดเท่านั้น เรายังไม่สามารถบอกได้ว่าบุคคลนั้นได้กระทำความผิดจริงหรือไม่แต่ไม่ว่าเขาจะเป็นผู้กระทำความผิดจริงหรือไม่นั้นผู้ต้องหาถือว่าเป็นมนุษย์คนหนึ่งที่จะได้รับการคุ้มครองสิทธิต่าง ๆ ตามกฎหมาย

ซึ่งในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ได้บัญญัติคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจับในคดีอาญาไว้ใน มาตรา 39 “บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่จะได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้ ในคดีอาญาต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด ก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิดจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้” ซึ่งสอดคล้องกับการคุ้มครองสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานว่าบริสุทธิ์และสิทธิที่จะไม่ถูกบังคับใช้กฎหมายย้อนหลังในปณิญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ที่บัญญัติไว้ใน ข้อ 11 (1) “ทุกคนที่ถูกกล่าวหาว่าทำผิดทางอาญา มีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ ได้ว่ามีผิดตามกฎหมายในการพิจารณาเปิดเผย ซึ่งตนได้รับหลักประกันบรรดาที่จำเป็นสำหรับการต่อสู้คดี” และข้อ 11 (2) “จะถือบุคคลใด ๆ ว่ามีความผิดทางอาญาเนื่องด้วยการกระทำหรือละเว้นใด ๆ อันมิได้จัดเป็นความผิดทางอาญาตามกฎหมายแห่งชาติหรือกฎหมายระหว่างประเทศในขณะได้กระทำการนั้นขึ้นไม่ได้ และจะลงโทษอันหนักกว่าที่ใช้อยู่ในขณะที่ได้กระทำความผิดทางอาญานั้นไม่ได้”

สาเหตุที่ข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องสิทธิมนุษยชน ทั้งที่ไม่เคยอ่านรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ทั้งนี้เนื่องจากการฝึกอบรมหลักสูตรการฝึกอบรมบุคคลภายนอกเข้ามาเป็นข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนไม่มีการเรียนการสอนวิชากฎหมายรัฐธรรมนูญ ทำให้ข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนไม่เคยอ่านรัฐธรรมนูญ แต่ที่มามีความรู้ความเข้าใจในเรื่องสิทธิมนุษยชน ก็เพราะมีการเรียนการสอนวิชาสิทธิมนุษยชนกับการปฏิบัติงานของตำรวจ จึงทำให้มีความรู้ความเข้าใจว่ามีการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและมีการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลจากการจับของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ส่วนข้าราชการตำรวจระดับชั้นสัญญาบัตรมีความรู้ความเข้าใจว่ามีการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและมีการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลจากการจับ

ของเจ้าหน้าที่ของรัฐในรัฐธรรมนูญ เพราะเคยอ่านรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ทั้งนี้เนื่องจากการฝึกอบรมข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนที่สอบเลื่อนชั้นเป็นข้าราชการตำรวจระดับชั้นสัญญาบัตร นอกจากจะมีการเรียนการสอนวิชาสิทธิมนุษยชนโดยตรงแล้ว ยังมีการเรียนการสอนวิชากฎหมายรัฐธรรมนูญและกฎหมายเลือกตั้ง จึงทำให้ข้าราชการตำรวจระดับชั้นสัญญาบัตรมีโอกาสได้อ่านรัฐธรรมนูญ และมีความรู้ความเข้าใจว่ามีการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและมีการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลจากการจับของเจ้าหน้าที่ของรัฐเอาไว้ในรัฐธรรมนูญ ข้าราชการตำรวจทุกระดับชั้นจึงมีการรับรู้ที่เหมือนกันทั้งที่ข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนไม่เคยอ่านรัฐธรรมนูญ แต่ข้าราชการตำรวจระดับชั้นสัญญาบัตรอ่านรัฐธรรมนูญ

นอกจากนี้ในการฝึกอบรมของข้าราชการตำรวจทุกระดับทั้งระดับชั้นประทวนและระดับชั้นสัญญาบัตรมีการเรียนการสอนวิชาประมวลกฎหมายอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งมีบทบัญญัติที่สอดคล้องกันกับรัฐธรรมนูญ เช่น มาตรา 2 ของประมวลกฎหมายอาญา บัญญัติไว้ว่า “บุคคลจักต้องรับโทษในทางอาญาก็ต่อเมื่อได้ทำกรอันกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดเป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย” สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 ที่บัญญัติว่า “บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่จะได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้” และในส่วนที่เกี่ยวกับวิธีปฏิบัติในการจับผู้ต้องหาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 78 บัญญัติว่า “พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจะจับผู้ใดโดยไม่มีหมายจับหรือคำสั่งของศาลนั้นไม่ได้ เว้นแต่ ” ซึ่งสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 32 วรรคสอง ที่บัญญัติว่า “การจับและการคุมขังบุคคล จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ” ทำให้ข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนถึงแม้ว่าจะไม่มีความรู้ทางด้านกฎหมายรัฐธรรมนูญ แต่ก็มีความรู้มาจากการเรียนวิชาสิทธิมนุษยชนกับการปฏิบัติงานของตำรวจ ประมวลกฎหมายอาญา และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

## 2) การรับรู้หลักและวิธีปฏิบัติในการจับผู้ต้องหาตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

จากผลการวิจัยทำให้ทราบว่าข้าราชการตำรวจทุกระดับชั้นทั้ง 12 ตัวอย่าง มีการรับรู้และเข้าใจหลักในการจับบุคคลที่มีหมายจับและหลักในการจับบุคคลกรณีที่จับได้โดยไม่มีหมายจับที่ถูกต้องตามกฎหมาย กล่าวคือ มีการรับรู้และเข้าใจหลักในการจับบุคคลตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าการที่เจ้าหน้าที่ตำรวจจะจับบุคคลใดได้นั้นต้องมีหมายจับหรือ

คำสั่งของศาล หรือกระทำความผิดซึ่งหน้า ซึ่งถูกต้องสอดคล้องกับหลักในการจับบุคคลตาม บทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาตาม มาตรา 78 “เจ้าพนักงานตำรวจจะจับผู้ใด โดยไม่มีหมายจับหรือคำสั่งของศาลไม่ได้ เว้นแต่มีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติ.” การที่กฎหมายกำหนดให้ การจับบุคคลต้องมี หมายจับหรือคำสั่งของศาล เพราะรัฐต้องการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพใน ร่างกายของบุคคลที่จะไม่ถูกละเมิดหรือการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสมจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ รัฐจึง กำหนดให้ศาลมีอำนาจหน้าที่ตรวจสอบความเหมาะสมว่าบุคคลใดมีเหตุผลอันสมควรว่าน่าจะได้ กระทำความผิดจึงจะออกหมายจับได้ดังนั้นหลักสำคัญในการจับบุคคลของเจ้าพนักงานตำรวจคือ เจ้า พนักงานตำรวจจะจับบุคคลใดโดยไม่มีหมายจับหรือคำสั่งของศาลไม่ได้ เว้นแต่เป็นกรณียกเว้นตาม บทบัญญัติของกฎหมายที่บัญญัติให้เจ้าพนักงานตำรวจจับบุคคลได้โดยไม่ต้องมีหมายจับเท่านั้น

จากผลการวิจัยทำให้ทราบว่าข้าราชการตำรวจทุกระดับชั้นทั้ง 12 ตัวอย่าง มีการรับรู้ และเข้าใจว่าการจะจับบุคคลโดยไม่มีหมายจับหรือคำสั่งของศาลนั้น จับได้กรณีพบเห็นความผิด ความผิดซึ่งหน้าขณะกำลังกระทำ,หรือเมื่อพบบุคคลถูกไล่จับ โดยมีเสียงร้องให้ช่วยจับหรือมีเสียง ร้องว่ามีเหตุร้ายเกิดขึ้น, หรือเมื่อพบบุคคลในถิ่นแถวใกล้เคียงกับที่เกิดเหตุ และมีสิ่งของที่ได้มาจาก การกระทำผิด ได้ใช้ในการกระทำความผิด หรือมีอาวุธ หรือมีร่องรอยพิรุณที่เสื้อผ้า หรือเนื้อตัว,หรือเมื่อ ผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนี หรือบุคคลที่อยู่ในระหว่างประกันตัวหลบหนีประกัน, หรือเมื่อเมื่อ สงสัยว่าบุคคลได้กระทำความผิดที่มีโทษเกินสามปีและกำลังจะหลบหนีหรือจะไปยุ่งเหยิงกับ พยานหลักฐานหรือจะก่อเหตุอันตรายอย่างอื่น ซึ่งถูกต้องสอดคล้องกับหลักในการจับบุคคลตาม บทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาตาม มาตรา 78 “พนักงานฝ่ายปกครองหรือ ตำรวจจะจับผู้ใด โดยไม่มีหมายจับหรือคำสั่งของศาลนั้นไม่ได้ เว้นแต่ (1) เมื่อบุคคลนั้นได้กระทำความผิดซึ่งหน้าดังได้บัญญัติไว้ในมาตรา 80, (2) เมื่อพบบุคคลโดยมีพฤติการณ์อันควรสงสัยว่าผู้ นั้นน่าจะก่อเหตุร้ายให้เกิดภัยอันตรายแก่บุคคลหรือทรัพย์สินของผู้อื่น โดยมีเครื่องมือ อาวุธหรือวัตถุ อย่างอื่นอันสามารถอาจใช้ในการกระทำความผิด, (3) เมื่อมีเหตุที่จะออกหมายจับบุคคลนั้นตาม มาตรา 66 (2) แต่มีความจำเป็นเร่งด่วนที่ไม่อาจขอให้ศาลออกหมายจับบุคคลนั้นได้, (4) เป็นการ จับผู้ต้องหาหรือจำเลยที่หนีหรือจะหลบหนีในระหว่างถูกปล่อยชั่วคราวตามมาตรา 117” ซึ่งเป็น การรับรู้ที่ถูกต้องสอดคล้องกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลใน รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ใน หลักการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพในชีวิตและร่างกายที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 32 วรรคสอง “การจับ และการคุมขังบุคคล จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่ กฎหมายบัญญัติ” ซึ่งสอดคล้องกับการคุ้มครองสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองเรื่องการจับ การควบคุม ตัว และการเนรเทศในปณิญาสากลงว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ที่บัญญัติไว้ใน ข้อ 9 “บุคคลใดจะถูก จับกุม กักขัง หรือเนรเทศไปต่างถิ่นโดยพลการไม่ได้”

จากผลการวิจัยทำให้ทราบว่าข้าราชการตำรวจระดับชั้นทั้ง 12 ตัวอย่าง มีการรับรู้ และเข้าใจว่าในการจับบุคคลทั้งกรณีมีหมายจับและไม่มีหมายจับโดยปกติต้องปฏิบัติในการจับโดย ละมุนละม่อม ไม่ต้องใช้กำลังในการจับ กล่าวคือ ถ้าหากบุคคลที่ถูกจับไม่ต่อสู้ขัดขืนก็ไม่ต้องใช้ กำลังในการจับ จะใช้กำลังในการจับได้ต่อเมื่อผู้ถูกจับต่อสู้ขัดขืนการจับ ซึ่งจะใช้กำลังได้มาน้อย แคลไบนั่นเนื่องจากข้อหาที่เป็นความผิดและพฤติกรรมของผู้ถูกจับเป็นกรณี ๆ ไป ซึ่งถูกต้อง สอดคล้องกับหลักในการจับบุคคลตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาตาม มาตรา 83 วรรคสาม “หากบุคคลซึ่งจะถูกจับ ชัดขวาง หรือจะขัดขวางการจับ หรือหลบหนี หรือ พยายามจะหลบหนี ผู้ทำการจับมีอำนาจใช้วิธีหรือการป้องกันที่เหมาะสมแก่พฤติการณ์ แห่งเรื่อง ในการจับนั้น.” ซึ่งเป็นการรับรู้ที่ถูกต้องสอดคล้องกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลใน รัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550 ในหลักการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพในชีวิตและร่างกายที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 32 วรรคแรก “บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย การทรมาน ทารุณกรรม หรือ การลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือ ไร้มนุษยธรรมจะกระทำมิได้.” ซึ่งสอดคล้องกับการคุ้มครอง สิทธิที่จะไม่ถูกลงโทษด้วยวิธีการโหดร้าย ไร้มนุษยธรรมในปณิญาสากล่าวด้วยสิทธิมนุษยชน ที่ บัญญัติไว้ใน ข้อ 5 “บุคคลใด ๆ จะถูกทรมาน หรือได้รับผลปฏิบัติ หรือการลงโทษที่โหดร้ายผิด มนุษยธรรมหรือต่ำช้าไม่ได้”

จากผลการวิจัยทำให้ทราบว่า การรับรู้และเข้าใจวิธีปฏิบัติในการจับบุคคลที่มีหมายจับ และวิธีปฏิบัติในการจับบุคคลกรณีที่จับได้โดยไม่มีหมายจับตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความอาญานั้น ข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนมีการรับรู้ที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ทั้งหมด โดยไม่ได้ปฏิบัติในบางขั้นตอน เช่น ในขั้นตอนของการจับกุมไม่แจ้งสิทธิให้ผู้ถูกจับ ทราบขณะจับกุม, ไม่แจ้งว่าเขาต้องถูกจับขณะจับกุม, หรือไม่มอบสำเนาบันทึกการจับกุมให้ผู้ถูก จับ ส่วนข้าราชการตำรวจระดับชั้นสัญญาบัตรมีการรับรู้และเข้าใจวิธีปฏิบัติในการจับบุคคลที่มี หมายจับและวิธีปฏิบัติในการจับบุคคลกรณีที่จับได้โดยไม่มีหมายจับที่ถูกต้องตามกฎหมายทั้งหมด โดยปฏิบัติครบตามขั้นตอนที่กฎหมายบัญญัติ กล่าวคือ ในขั้นตอนของการจับกุมต้องแสดงตัวว่า เป็นตำรวจ ต้องแจ้งให้ผู้ถูกจับทราบว่าเขาต้องถูกจับ แล้วจึงแจ้งข้อกล่าวหาให้ทราบ ถ้าเป็น บุคคลตามหมายจับต้องแสดงหมายจับหรือแจ้งข้อความในหมายจับให้ทราบ ต้องแจ้งสิทธิของผู้ ถูกจับด้วยว่า ผู้ถูกจับมีสิทธิที่จะให้การหรือไม่ให้การก็ได้ ถ้าให้การถ้อยคำนั้นอาจใช้เป็น พยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้ ผู้ถูกจับมีสิทธิที่จะพบและปรึกษานาย หรือผู้ซึ่งจะเป็น ทนายความได้ผู้ถูกจับมีสิทธิที่จะแจ้งให้ญาติทราบถึงการจับกุม และมีสิทธิในการรักษาพยาบาลถ้า เจ็บป่วย จากนั้นแจ้งด้วยว่าต้องถูกควบคุมตัวไปที่ทำการพนักงานสอบสวน แล้วผู้จับก็ต้องควบคุม ตัวผู้ถูกจับมาที่ทำการของพนักงานสอบสวนที่สถานีตำรวจ เขียนบันทึกการจับกุม แจ้งรายละเอียด



ของพฤติการณ์ในการจับกุมให้ผู้ถูกจับทราบทราบ และแจ้งสิทธิในบันทึกการจับกุมอีกครั้งหนึ่ง อ่านบันทึกการจับกุมให้ผู้ถูกจับฟังหรือให้ผู้ถูกจับอ่านเอง แล้วให้ผู้ถูกจับเซ็นชื่อ มอบสำเนา บันทึกการจับกุมให้ผู้ถูกจับหนึ่งฉบับ เสร็จแล้วนำส่งพนักงานสอบสวน

ซึ่งถูกต้องสอดคล้องกับหลักในการจับบุคคลตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาตาม มาตรา 83 “ในการจับนั้นเจ้าพนักงานซึ่งทำการจับต้องแจ้งแก่ผู้ที่จะถูกจับ นั้นว่าเขาต้องถูกจับแล้วสั่งให้ผู้ถูกจับ ไปยังที่ทำการของพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ถูกจับพร้อม ด้วยผู้จับ เว้นแต่สามารถนำไปที่ทำการของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบได้ในขณะนั้นให้นำไป ที่ทำการของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบดังกล่าว แต่ถ้าจำเป็นก็ให้จับตัวไป ในกรณีที่เจ้า พนักงานเป็นผู้จับ ต้องแจ้งข้อกล่าวหาให้ผู้ถูกจับทราบหากมีหมายจับให้แสดงต่อผู้ถูกจับ พร้อมทั้ง แจ้งด้วยว่า ผู้ถูกจับมีสิทธิที่จะไม่ให้การหรือให้การก็ได้และถ้อยคำของผู้ถูกจับนั้นอาจใช้เป็น พยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้ และผู้ถูกจับมีสิทธิที่จะพบและปรึกษาทนายความหรือผู้ซึ่งจะ เป็นทนายความถ้าผู้ถูกจับประสงค์จะแจ้งให้ญาติหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจทราบถึงการจับกุมที่สามารถ ดำเนินการได้โดยสะดวกและไม่เป็นการขัดขวางการจับหรือการควบคุมผู้ถูกจับหรือทำให้เกิดความ ไม่ปลอดภัยแก่บุคคลหนึ่งบุคคลใดก็ให้เจ้าพนักงานอนุญาตให้ผู้ถูกจับดำเนินการได้ตามสมควรแก่ กรณี ในการนี้ให้เจ้าพนักงานผู้จับนั้นบันทึกการจับดังกล่าวไว้ด้วย ”

และ มาตรา 84 “เจ้าพนักงานผู้ทำการจับต้องเอาตัวผู้ถูกจับ ไปยังที่ทำการของพนักงาน สอบสวนตามมาตรา 83 โดยทันที และเมื่อถึงที่นั้นแล้ว ให้ส่งตัวผู้ถูกจับแก่พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจของที่ทำการของพนักงานสอบสวนดังกล่าว เพื่อดำเนินการดังต่อไปนี้ คือ ในกรณีที่เจ้า พนักงานเป็นผู้จับให้เจ้าพนักงานผู้จับนั้นแจ้งข้อกล่าวหาและรายละเอียดเกี่ยวกับเหตุแห่งการจับให้ ผู้ถูกจับทราบ ถ้ามีหมายจับให้แจ้งให้ผู้ถูกจับทราบและอ่านให้ฟังและมอบสำเนาบันทึกการจับแก่ผู้ ถูกจับนั้น ” ซึ่งเป็นการรับรู้ที่ถูกต้องสอดคล้องกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลใน รัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550 ในหลักการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาในคดีอาญาที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 40 “บุคคลย่อมมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรม ดังต่อไปนี้ผู้ต้องหา ผู้มีส่วนได้เสีย ในคดีมีสิทธิ ได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งสิทธิในการได้รับการ สอบสวนอย่างถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรม และการไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์กับตนเอง, มีสิทธิ ได้รับความคุ้มครอง และความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ ” ซึ่งสอดคล้องกันกับ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 11 (1) “ทุกคนที่ถูกกล่าวหาว่าทำผิดทางอาญา มีสิทธิที่จะ ได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ ได้ว่ามีผิดตามกฎหมายในการพิจารณา เปิดเผย ซึ่งตนได้รับหลักประกันบรรดาที่จำเป็นสำหรับการต่อสู้คดี”



สาเหตุที่ข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนมีการรับรู้และเข้าใจวิธีปฏิบัติในการจับบุคคลที่มีหมายจับและวิธีปฏิบัติในการจับบุคคลกรณีที่จับได้โดยไม่มีหมายจับที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายทั้งหมด ส่วนข้าราชการตำรวจระดับชั้นสัญญาบัตรมีความรู้ความเข้าใจวิธีปฏิบัติในการจับบุคคลที่มีหมายจับและวิธีปฏิบัติในการจับบุคคลกรณีที่จับได้โดยไม่มีหมายจับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ถูกต้องตามขั้นตอนของกฎหมาย นั่นเพราะในการสอบเลื่อนชั้นจากข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนเป็นข้าราชการตำรวจระดับชั้นสัญญาบัตรมีการแข่งขันกันสูงและรับเฉพาะข้าราชการตำรวจที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนที่ไม่จบปริญญาตรีก็ต้องมีความรู้ความเข้าใจในกฎหมาย กฎหมายรัฐธรรมนูญ ระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ทำให้ต้องอ่านกฎหมาย กฎหมายรัฐธรรมนูญระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ที่มากกว่าข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนที่ผ่านการเรียนประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแค่ครั้งเดียวขณะฝึกอบรมหลักสูตรการฝึกอบรมบุคคลภายนอกเข้ามาเป็นข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวน

ในขณะที่ข้าราชการตำรวจระดับชั้นสัญญาบัตรนอกจากจะต้องอ่านกฎหมาย กฎหมายรัฐธรรมนูญ ระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ หลายครั้งเพื่อการสอบแข่งขันแล้ว ในการฝึกอบรมหลักสูตรการฝึกอบรมข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนที่สอบเลื่อนชั้นเป็นข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตรมีการเรียนการสอนวิชาประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาอีกครั้งหนึ่ง ทำให้ข้าราชการตำรวจระดับชั้นสัญญาบัตรผ่านการอบรมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาถึงสองครั้ง นอกจากนี้ข้าราชการตำรวจระดับชั้นสัญญาบัตรที่สอบเลื่อนชั้นได้เป็นผู้ที่ผ่านการสอบคัดเลือกมาจากข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนอีกชั้นหนึ่ง ซึ่งมีการสอบวิชาประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และวิชาการต่าง ๆ สำหรับตำรวจ จึงเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถทางด้านกฎหมายมากกว่า จึงทำให้ข้าราชการตำรวจระดับชั้นสัญญาบัตรมีความรู้ความเข้าใจในหลักและวิธีปฏิบัติในการจับบุคคลของเจ้าพนักงานตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ถูกต้องมากกว่าข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวน

ผลจากการที่เจ้าพนักงานตำรวจไม่แจ้งสิทธิให้ผู้ถูกจับทราบขณะจับกุมนั้น นอกจากจะเป็นการละเมิดสิทธิของผู้ถูกจับแล้วยังส่งผลต่อการรับฟังเป็นพยานหลักฐานของศาลอีกด้วย ตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 84 วรรคท้าย บัญญัติว่า “ ถ้อยคำใดๆ ที่ผู้ถูกจับให้ไว้ต่อเจ้าพนักงานผู้จับ หรือพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ ในชั้นจับกุมหรือรับมอบตัวผู้ถูกจับ ถ้อยคำนั้นเป็นคำรับสารภาพของผู้ถูกจับว่าตนได้กระทำความผิด ห้ามมิให้รับฟังเป็นพยานหลักฐาน แต่ถ้าเป็นถ้อยคำอื่น จะรับฟังเป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของผู้ถูกจับได้ต่อเมื่อได้มีการแจ้งสิทธิแก่ผู้ถูกจับแล้ว” ดังนั้นในการจับกุมผู้ถูกจับเจ้าพนักงานตำรวจจึงต้องแจ้งสิทธิให้ผู้ถูกจับทราบขณะจับกุมทุกครั้ง แต่เมื่อข้าราชการตำรวจระดับชั้น

ประทวนไม่แจ้งสิทธิให้ผู้ถูกจับทราบในการจับกุมทำให้ไม่สามารถรับฟังถ้อยคำของผู้ถูกจับเป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของผู้ถูกจับในชั้นศาลได้ ซึ่งนอกจากจะเป็นการละเมิดสิทธิของประชาชนในสิทธิที่จะทำให้ผู้ถูกจับทราบว่ามิสิทธิจะให้การหรือไม่ให้การ สิทธิที่จะพบและปรึกษานายทนายหรือผู้ซึ่งจะเป็นทนายความได้สิทธิที่จะแจ้งให้ญาติทราบถึงการจับกุม สิทธิในการรักษาพยาบาลถ้าเจ็บป่วย ซึ่งนอกจากจะทำให้ประชาชนเสียสิทธิเหล่านี้แล้ว ถ้าหากผู้ถูกจับเป็นผู้กระทำผิดที่แท้จริง และผู้ถูกจับให้ถ้อยคำไว้โดยที่เจ้าพนักงานตำรวจไม่ได้แจ้งสิทธิให้ผู้ถูกจับทราบขณะจับกุมซึ่งตามกฎหมายห้ามมิให้ศาลรับฟังเป็นพยานหลักฐาน ก็จะส่งผลเสียต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญาได้ด้วย

หลักในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาเรียกว่า หลัก Miranda Rule เป็นหลักที่กำหนดให้ผู้ต้องสงสัยในคดีอาญามีสิทธิที่จะปฏิเสธต่อคำให้การที่จะปรักปรำตนเองได้ และมีสิทธิที่จะได้รับคำปรึกษาจากทนายความขณะที่ถูกควบคุมตัวอยู่ โดยหลักการดังกล่าวนี้มีที่มาจากคำพิพากษาศาลสูงของสหรัฐอเมริกาในคดี Miranda V. Arizona เมื่อวันที่ 13 มิถุนายน ค.ศ. 1966 สรุปหลักการสำคัญได้ว่า “ก่อนที่จะทำการสอบสวน เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องแจ้งให้บุคคลผู้ต้องสงสัยในคดีอาญาทราบว่า ผู้ที่ต้องสงสัยนั้น ๆ มีสิทธิที่จะไม่ตอบคำถามหรือกล่าวคำใด ๆ อันเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองซึ่งอาจนำไปสู่การฟ้องร้องคดี บุคคลผู้ต้องสงสัยมีสิทธิที่จะปรึกษานายทนายระหว่างถูกสอบสวน” (ประเสริฐ เมฆมณี 2523: 306 อ้างถึงใน สุพจน์ ณ บางช้าง 2548: 16) จากคดีดังกล่าวข้างต้นจึงกลายเป็นมาตรการการแจ้งสิทธิของผู้ต้องหาให้ผู้ต้องหาทราบขณะจับกุมและกลายมาเป็นหลักสากลที่ทุกประเทศต้องให้ความสำคัญกับสิทธิที่จะได้รับคำปรึกษาจากทนายความและสิทธิที่จะให้การหรือไม่ให้การของผู้ต้องหา การไม่แจ้งสิทธิดังกล่าวจึงถือเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนได้

จากการศึกษาวิจัยของ ปกรณ์ กำลังเลิศ (2547: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง การแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบถึงสิทธิที่จะไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองในคดีอาญาโดยการศึกษาจากเอกสารพบว่า จากหลัก Miranda Rules มีสิทธิสำคัญที่จะต้องแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบ 2 ประการ คือ สิทธิที่จะไม่ให้การ และสิทธิในการมีทนาย เมื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยอาศัยหลัก Miranda Rules พบว่ามีการบัญญัติที่สอดคล้องหรือรับตามรัฐธรรมนูญ ฯ เป็นอย่างดี และค่อนข้างจะครบถ้วน คือ มีการบัญญัติรับรองสิทธิที่จะให้การหรือไม่ก็ได้ รวมไปถึงมีผลของการให้การที่อาจใช้ถ้อยคำนั้นเป็นพยานในศาลได้ และมีการบัญญัติในเรื่องการแจ้งสิทธิดังกล่าวให้ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาทราบตามร่างมาตรา 83 ร่างมาตรา 84 และร่างมาตรา 134/4 ส่วนในกรณีการมีผู้พิทักษ์สิทธิ (ทนายความ) นั้น มีการบัญญัติรับรองสิทธิในการมีทนายความเข้าฟังการสอบปากคำตนได้ในชั้นสอบสวน สิทธิในการมีทนายความในชั้น

พิจารณา รวมไปถึงการบัญญัติในการแจ้งสิทธิดังกล่าวให้ผู้ถูกจับ ผู้ต้องหา หรือจำเลยทราบ ตามร่างมาตรา 7/1 ร่างมาตรา 134/1 ร่างมาตรา 134/3 ร่างมาตรา 134/4 และร่างมาตรา 173 ส่วนผลของการที่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจหรือพนักงานสอบสวนไม่แจ้งสิทธิดังกล่าวจะเป็นไปตามร่างมาตรา 134/4 วรรคสาม กล่าวคือ จะรับฟังถ้อยคำใด ๆ ที่ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาให้ไว้ต่อพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจหรือพนักงานสอบสวนก่อนมีการแจ้งสิทธินั้นเป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของผู้นั้นไม่ได้

จากงานวิจัยดังกล่าวจะเห็นได้ว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้บัญญัติสิทธิตามหลัก Miranda Rules สอดคล้องหรือรับตามรัฐธรรมนูญฯ เป็นอย่างดี และค่อนข้างจะครบถ้วน แต่โดยส่วนใหญ่ในขั้นตอนการปฏิบัติเจ้าพนักงานตำรวจมักจะไม่แจ้งสิทธิให้ผู้ถูกจับทราบในทันทีขณะจับกุม แต่จะพิมพ์ข้อความแจ้งสิทธิดังกล่าวลงในแบบฟอร์มบันทึกการจับกุมแทน ทั้งนี้สาเหตุอาจจะเนื่องมาจากเจ้าพนักงานตำรวจไม่คุ้นชินกับการที่ต้องแจ้งสิทธิให้ผู้ถูกจับทราบขณะจับกุม เนื่องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเปลี่ยนแปลงวิธีการปฏิบัติในการจับผู้ต้องหาจากเดิมไปหลายประการ และบังคับให้เจ้าพนักงานตำรวจต้องแจ้งสิทธิให้ผู้ถูกจับทราบขณะจับกุม เพื่อคุ้มครองสิทธิของประชาชนมากขึ้น ภายหลังรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ใช้บังคับซึ่งแต่เดิมก่อนที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจะเปลี่ยนแปลงตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 เจ้าพนักงานตำรวจไม่ต้องแจ้งสิทธิให้ผู้ต้องหาทราบในขณะจับกุม นอกจากนั้นยังให้อำนาจตำรวจและพนักงานฝ่ายปกครองในการออกหมายจับและหมายค้นได้เอง และพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่สามารถจับกุมได้โดยไม่ต้องมีหมายจับ

แต่เมื่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มีผลใช้บังคับทำให้มีการเปลี่ยนแปลงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในหลายประการ เช่น เปลี่ยนจากการให้อำนาจตำรวจและพนักงานฝ่ายปกครองในการออกหมายจับและหมายค้นไปเป็นให้ศาลเป็นผู้ดำเนินการออกหมาย, จำกัดเหตุในการจับโดยไม่มีหมายจับของเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจตามมาตรา 78 ให้แคบลง โดยให้เหลือเฉพาะกรณีที่มีความจำเป็นเร่งด่วน, ยกเลิกอำนาจของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ที่แต่เดิมสามารถจับกุมได้โดยไม่ต้องมีหมายจับ, ลดระยะเวลาการควบคุมตัวผู้ต้องหาในระหว่างสอบสวน จากเดิมตำรวจสามารถควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ระหว่างสอบสวนได้ 7 วัน มาเป็นควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ระหว่างสอบสวนได้ 48 ชั่วโมงกำหนดวิธีปฏิบัติในการจับผู้ต้องหาของเจ้าพนักงานตำรวจที่ทำการจับโดยคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกจับมากขึ้น

กล่าวคือ ในการจับนั้นเจ้าพนักงานซึ่งทำการจับต้องแจ้งแก่ผู้ที่จะถูกจับนั้นว่าเขาต้องถูกจับแล้วสั่งให้ผู้ถูกจับไปยังที่ทำการของพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ถูกจับพร้อมด้วยผู้จับวัน

แต่สามารถนำไปที่ทำการของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบได้ในขณะนั้นให้นำไปที่ทำการของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบดังกล่าวแต่ถ้าจำเป็นก็ให้จับตัวไป ในกรณีที่เจ้าพนักงานเป็นผู้จับต้องแจ้งข้อกล่าวหาให้ผู้ถูกจับทราบหากมีหมายจับให้แสดงต่อผู้ถูกจับ พร้อมทั้งแจ้งด้วยว่าผู้ถูกจับมีสิทธิที่จะไม่ให้การหรือให้การก็ได้และถ้อยคำของผู้ถูกจับนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้และผู้ถูกจับมีสิทธิที่จะพบและปรึกษานายความ หรือผู้ซึ่งจะเป็นทนายความถ้าผู้ถูกจับประสงค์จะแจ้งให้ญาติหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจทราบถึงการจับกุมที่สามารถดำเนินการได้โดยสะดวกและไม่เป็นการขัดขวางการจับหรือการควบคุมผู้ถูกจับหรือทำให้เกิดความไม่ปลอดภัยแก่บุคคลหนึ่งบุคคลใดก็ให้เจ้าพนักงานอนุญาตให้ผู้ถูกจับดำเนินการได้ตามสมควรแก่กรณีในการนี้ให้เจ้าพนักงานผู้จับนั้นบันทึกการจับดังกล่าวไว้ด้วย การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนแปลงในขั้นตอนของการจับกุมที่บังคับให้เจ้าพนักงานตำรวจต้องแจ้งให้ผู้ถูกจับทราบว่าเขาต้องถูกจับกุม ต้องแจ้งข้อกล่าวหาให้ทราบหากมีหมายจับต้องแสดงหมายจับ และต้องแจ้งสิทธิให้ผู้ถูกจับทราบด้วย เมื่อเป็นวิธีการปฏิบัติตามกฎหมายใหม่ จึงอาจจะเป็นสาเหตุที่ทำให้ข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนไม่คุ้นชินกับวิธีปฏิบัติตามกฎหมายที่เปลี่ยนแปลงไป

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ คมกริชสังข์ทอง(2546: บทคัดย่อ) ที่ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การจับผู้ต้องหาในคดีอาญา : ศึกษาผลกระทบการบังคับใช้มาตรา 237 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ในชั้นพนักงานสอบสวน ผลจากการวิจัยพบว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้มีการเปลี่ยนแปลงหลักเกณฑ์ในการจับหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นแนวคิดในการจับการกำหนดให้ศาลเป็นองค์กรเดียวในการออกหมายจับ และกำหนดเหตุในการออกหมายจับไว้อย่างรัดกุม ตลอดจนกำหนดกระบวนการภายหลังการจับ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลกระทบต่อการทำงานของผู้มีหน้าที่บังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งพนักงานสอบสวนที่มีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนคดีอาญา เนื่องจากยังขาดความเข้าใจในหลักเกณฑ์การจับที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงทั้งในข้อกฎหมาย การตีความที่นำไปสู่การปฏิบัติ และการนำหลักเกณฑ์ดังกล่าวไปบังคับใช้กับกฎหมายอื่น

และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิมพ์เพ็ญ พัทธโน (2542: บทคัดย่อ) ที่ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง กลไกทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ศึกษากรณีการจับ ผลจากการวิจัยพบว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ได้เปลี่ยนแปลงแนวทางในการบริหารงานยุติธรรมทางอาญาจากระบบควบคุมอาชญากรรม (Crime Control) เป็นรูปแบบนิติธรรม (Due Process) ทำให้หลักเกณฑ์ที่เกี่ยวกับเรื่องการคุ้มครองสิทธิเปลี่ยนแปลงไป ก่อให้เกิดปัญหาในด้านการบังคับใช้กฎหมายในเรื่องต่าง ๆ อีกทั้งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน จากงานวิจัยดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า



เมื่อวิธีปฏิบัติในการจับผู้ต้องหาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเปลี่ยนแปลงไปแต่เจ้าพนักงานตำรวจยังขาดความเข้าใจในหลักเกณฑ์การจับทั้งในข้อกำหนด การตีความที่นำไปสู่การปฏิบัติ และการนำหลักเกณฑ์ดังกล่าวไปบังคับใช้ จึงเป็นสาเหตุให้ข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนยังปฏิบัติไม่ถูกต้องครบถ้วนตามที่กฎหมายบัญญัติ

ส่วนความรู้ความเข้าใจเรื่องข้อจำกัดในการจับบุคคลตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในส่วนนี้จะเห็นได้ว่าข้าราชการทุกระดับชั้นทั้ง 12 ตัวอย่าง มีการรับรู้และเข้าใจที่ถูกต้องตามกฎหมายเรื่องข้อจำกัดในการจับบุคคลเนื่องจากเขตอำนาจ ข้าราชการตำรวจทุกระดับชั้นมีการรับรู้และเข้าใจว่าเจ้าพนักงานตำรวจมีอำนาจจับบุคคลผู้กระทำความผิดนอกเขตท้องที่ที่ตนประจำการอยู่ได้ เพราะเจ้าพนักงานตำรวจมีอำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดได้ทั่วราชอาณาจักร ไม่จำกัดเฉพาะในเขตท้องที่ที่ประจำการอยู่ ซึ่งถูกต้องสอดคล้องกับอำนาจของเจ้าพนักงานตำรวจตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 17 “พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจมีอำนาจสืบสวนคดีอาญาได้” ซึ่งให้อำนาจเจ้าพนักงานตำรวจสามารถสืบสวนจับกุมผู้กระทำความผิดได้ทั่วราชอาณาจักร ไม่จำกัดเฉพาะในเขตท้องที่ที่ประจำการอยู่เท่านั้น ถูกต้องสอดคล้องกับคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 140/2490 “ตำรวจมีอำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดนอกเขตท้องที่ที่ตนประจำการได้.” (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 140/2490 อ้างถึงใน สัจจินตนา ชุมวิสูตร 2552: 35) และถูกต้องสอดคล้องกับคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1259/2542 “เจ้าพนักงานตำรวจมีอำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดและสืบสวนคดีอาญาได้ทั่วราชอาณาจักร.” (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1259/2542 อ้างถึงใน สัจจินตนา ชุมวิสูตร 2552: 36)

ข้าราชการตำรวจทุกระดับชั้นทั้ง 12 ตัวอย่าง มีการรับรู้และเข้าใจที่ถูกต้องตามกฎหมายว่าเจ้าพนักงานตำรวจสามารถจับบุคคลในที่รโหฐานได้แต่ ต้องมีทั้งหมายจับและหมายค้น หรือเมื่อพบเห็นความผิดซึ่งหน้ากำลังกระทำในที่รโหฐาน, หรือเมื่อมีเสียงร้องให้ช่วยดังมาจากข้างในที่รโหฐาน หรือมีเสียงหรือลักษณะที่แสดงว่ามีเหตุร้ายเกิดขึ้นในที่รโหฐาน, หรือเมื่อบุคคลที่ได้กระทำความผิดซึ่งหน้าหนีเข้าไปในที่รโหฐาน, หรือเมื่อเจ้าของบ้านยินยอมให้เข้าไปจับได้, หรือเมื่อจะจับเจ้าของบ้านและมีหมายจับ และข้าราชการทุกระดับชั้นทั้ง 12 ตัวอย่าง มีการรับรู้และเข้าใจว่าที่สาธารณะสถาน หมายถึง สถานที่ที่ประชาชนมีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้ เช่น สวนสาธารณะ โรงพยาบาล โรงเรียน สถานีรถไฟ ฯลฯ และที่รโหฐาน หมายถึง สถานที่ที่ประชาชนไม่มีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้ เป็นที่ส่วนตัวของบุคคลเช่น บ้าน ที่อยู่อาศัย ห้องทำงาน ฯลฯ สามารถแยกแยะที่รโหฐานออกจากที่สาธารณะสถานได้ ซึ่งถูกต้องสอดคล้องกับข้อจำกัดในการจับบุคคลเนื่องจากสถานที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 81 ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่า “ไม่ว่าจะมีหมายจับหรือไม่ก็ตาม ห้ามมิให้จับในที่รโหฐาน เว้นแต่จะทำได้ทำ



ตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมายนี้อันว่าด้วยการค้นในที่รโหฐาน”ซึ่งคำว่า “ที่รโหฐาน” มาตรา 2 (13) ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานิยามว่า “ที่รโหฐาน หมายความว่าที่ต่าง ๆ ซึ่งมีใช้ที่สาธารณะสถานดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา” และคำว่า “สาธารณะสถาน” ตามความหมายใน มาตรา 1 (3) แห่งประมวลกฎหมายอาญานิยามว่า “สาธารณะสถาน หมายความว่า สถานที่ใด ๆ ซึ่งประชาชนมีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้” ดังนั้นที่รโหฐานจึงหมายถึง สถานที่ใด ๆ ที่ซึ่งประชาชนไม่มีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้ เป็นที่ที่บุคคลอยู่ได้อย่างสงบปลอดภัยจากการรบกวนจากภายนอก รวมถึงถึงการปลอดภัยจากการรบกวนจากอำนาจรัฐด้วย กฎหมายบัญญัติไว้เพื่อคุ้มครองสิทธิของเจ้าของที่รโหฐาน เหตุนี้การจะจับบุคคลในที่รโหฐาน กฎหมายจึงกำหนดให้ปฏิบัติให้ถูกต้องว่าด้วยเรื่องการค้นในที่รโหฐานเสียก่อน

ซึ่งการค้นในที่รโหฐานกฎหมายวางหลักเกณฑ์ไว้ใน มาตรา 92 “ห้ามมิให้ค้นในที่รโหฐานโดยไม่มีหมายหรือคำสั่งของศาล เว้นแต่เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจเป็นผู้ค้น และในกรณีดังต่อไปนี้ (1) เมื่อมีเสียงร้องให้ช่วยมาจากข้างในที่รโหฐาน หรือมีเสียงหรือพฤติการณ์อื่นใดอันแสดงได้ว่ามีเหตุร้ายเกิดขึ้นในที่รโหฐานนั้น (2) เมื่อปรากฏความผิดซึ่งหน้ากำลังกระทำลงในที่รโหฐาน (3) เมื่อบุคคลที่ได้กระทำความผิดซึ่งหน้าขณะที่ถูกไล่จับหนีเข้าไป หรือมีเหตุอันแน่นแฟ้นควรสงสัยว่าได้เข้าไปซุกซ่อนตัวอยู่ในที่รโหฐานนั้น (4) เมื่อมีพยานหลักฐานตามสมควรว่าสิ่งของที่มีไว้เป็นความผิดหรือได้มาโดยการกระทำความผิดหรือได้ใช้ หรือมีไว้เพื่อจะใช้ในการกระทำความผิดหรืออาจเป็นพยานหลักฐานพิสูจน์การกระทำความผิดได้ ซ่อนหรืออยู่ในที่นั้นประกอบทั้งต้องมีเหตุอันควรเชื่อว่าการเนิ่นช้ากว่าจะเอาหมายค้นมาได้ สิ่งของนั้นจะถูกโยกย้ายหรือทำลายเสียก่อนและ(5) เมื่อที่รโหฐานนั้นผู้จะต้องถูกจับเป็นเจ้าบ้าน และการจับนั้นมีหมายจับหรือจับตามมาตรา 78”

ซึ่งเป็นการรับรู้ที่ถูกต้องสอดคล้องกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลในรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550 ในหลักของการคุ้มครองศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์และความเสมอภาคของบุคคลที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 33 “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในเคหสถานและย่อมได้รับความคุ้มครองในการที่จะอยู่อาศัยและครอบครองเคหสถานโดยปกติสุข การเข้าไปในเคหสถาน โดยปราศจากความยินยอมของผู้ครอบครอง หรือการตรวจค้นเคหสถานหรือในที่รโหฐาน จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาล หรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ” ซึ่งสอดคล้องกันกับปณิญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 12 “บุคคลใด ๆ จะถูกแทรกสอดโดยพลการในความเป็นอยู่ส่วนตัว ในครอบครัว ในเคหสถานหรือในการสื่อสาร หรือจะถูกหลอในเกียรติยศและชื่อเสียงไม่ได้ ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองของกฎหมายต่อการแทรกสอด หรือการหลอดังกล่าวนี้”

จากผลการวิจัยทำให้ทราบว่าข้าราชการตำรวจทุกระดับชั้นทั้ง 12 ตัวอย่าง มีการรับรู้ที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายเกี่ยวกับข้อจำกัดในการจับบุคคลเนื่องจากสถานที่ในส่วนของ การจับบุคคลในพระราชวังหรือที่ประทับ มีทั้งที่มีการรับรู้และเข้าใจว่ามีอำนาจจับได้และที่มีการรับรู้และเข้าใจว่าไม่มีอำนาจจับได้ แต่ก็เป็นกรรับรู้และเข้าใจที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งหลักในการจับบุคคลในพระราชวังหรือที่ประทับที่บัญญัติใน มาตรา 81/1 ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา “ไม่ว่าจะมีหมายจับหรือไม่ก็ตาม ห้ามมิให้จับในพระบรมมหาราชวัง พระราชวัง วังของพระราชทายาท หรือของพระบรมวงศ์ตั้งแต่สมเด็จพระเจ้าฟ้าขึ้นไปพระราชานิเวศน์ พระตำหนัก หรือในที่ซึ่งพระมหากษัตริย์ พระราชินีพระราชทายาท พระบรมวงศ์ตั้งแต่สมเด็จพระเจ้าฟ้าขึ้นไป หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ประทับหรือพำนัก เว้นแต่ นายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีซึ่งนายกรัฐมนตรีมอบหมาย อนุญาตให้จับ และได้แจ้งเลขาธิการพระราชวัง หรือสมุหราชองครักษ์รับทราบ” ดังนั้นหลักในการจับบุคคลในพระบรมมหาราชวัง พระราชวัง วังของพระราชทายาท หรือของพระบรมวงศ์ตั้งแต่สมเด็จพระเจ้าฟ้าขึ้นไปพระราชานิเวศน์ พระตำหนัก หรือในที่ซึ่งพระมหากษัตริย์ พระราชินีพระราชทายาท พระบรมวงศ์ตั้งแต่สมเด็จพระเจ้าฟ้าขึ้นไป หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ประทับหรือพำนัก ไม่ว่าจะมีความหมายจับหรือไม่ก็ตาม ห้ามมิให้จับ จะสามารถจับได้ก็ต่อเมื่อนายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีซึ่งนายกรัฐมนตรีมอบหมาย อนุญาตให้จับ และได้แจ้งเลขาธิการพระราชวัง หรือสมุหราชองครักษ์รับทราบแล้วเท่านั้น

สาเหตุที่ข้าราชการตำรวจทุกระดับชั้นทั้ง 12 ตัวอย่าง มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องข้อจำกัดในการจับบุคคลเนื่องจากเขตอำนาจและข้อจำกัดในการจับบุคคลเนื่องจากสถานที่เฉพาะการจับบุคคลในที่ร โหฐาน ทั้งนี้เนื่องจากการฝึกอบรมบุคคลภายนอกเข้ามาเป็นข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนและในการฝึกอบรมข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนที่สอบเลื่อนชั้นเป็นข้าราชการตำรวจระดับชั้นสัญญาบัตรนั้น มีการเรียนการสอนวิชาประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ทำให้ข้าราชการตำรวจทุกคนมีความรู้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นพื้นฐานในการปฏิบัติหน้าที่ มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องขอบเขตอำนาจของตำรวจอำนาจในการจับหรือการค้นในที่ร โหฐาน และต้องใช้อำนาจเหล่านี้ในการปฏิบัติหน้าที่อยู่เป็นประจำ แต่สำหรับการจับบุคคลในพระราชวังหรือที่ประทับเป็นหลักกฎหมายที่บัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเหมือนกัน แต่เป็นเรื่องที่ไม่ได้ใช้ในจริงทางปฏิบัติและไม่ใช่น้ำหนักที่ต้องปฏิบัติอยู่เป็นประจำ ทำให้ตำรวจไม่มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในเรื่องการจับบุคคลในพระราชวังหรือที่ประทับ

จากผลการวิจัยทั้งหมดทำให้เห็นความแตกต่างว่าระดับชั้นของตำรวจมีผลต่อการรับรู้ของข้าราชการตำรวจที่แตกต่างกัน ทั้งความรู้ความเข้าใจในเรื่องสิทธิมนุษยชนตามบทบัญญัติ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในหมวด 3 ว่าด้วยสิทธิเสรีภาพของชนชาวไทย และในส่วนที่เกี่ยวกับการบัญญัติคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลในส่วนที่เกี่ยวกับการจับกุมในรัฐธรรมนูญ และความรู้ความเข้าใจในหลักและวิธีปฏิบัติในการจับบุคคลของเจ้าพนักงานตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา สาเหตุที่ปัจจัยทางด้านระดับชั้นมีผลต่อการรับรู้เนื่องจากข้าราชการตำรวจระดับชั้นสัญญาบัตรมีการเรียนการสอนวิชากฎหมายรัฐธรรมนูญและวิชาสิทธิมนุษยชนโดยตรง ในขณะที่ข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนไม่มีการเรียนการสอนวิชากฎหมายรัฐธรรมนูญ ข้าราชการตำรวจระดับชั้นสัญญาบัตรจึงมีโอกาสอ่านรัฐธรรมนูญ และมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องสิทธิมนุษยชนมากขึ้น นอกจากนี้ข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตรมีความรู้ความเข้าใจประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่มากกว่าข้าราชการตำรวจชั้นประทวน เนื่องจากต้องสอบแข่งขันกันเพื่อเลื่อนชั้นจากข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนเป็นข้าราชการตำรวจระดับชั้นสัญญาบัตร ซึ่งต้องอาศัยความรู้ทางด้านกฎหมายในการสอบเลื่อนชั้น รวมถึงความรู้ทางด้านประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และข้าราชการตำรวจระดับชั้นสัญญาบัตรผ่านการฝึกอบรมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา 2 ครั้งคือ การฝึกอบรมบุคคลภายนอกเป็นข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวน กับการฝึกอบรมข้าราชการตำรวจชั้นประทวนสอบเลื่อนชั้นเป็นข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตร ในขณะที่ข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนมีการฝึกอบรมบุคคลภายนอกเป็นข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนแค่ครั้งเดียว นอกจากนี้ข้าราชการตำรวจระดับชั้นสัญญาบัตรที่สอบเลื่อนชั้นได้เป็นผู้ที่ผ่านการสอบคัดเลือกมาจากข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนอีกชั้นหนึ่งจึงเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถทางด้านกฎหมายมากกว่า ทำให้ข้าราชการตำรวจระดับชั้นสัญญาบัตรมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องมากกว่าข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวน

ส่วนปัจจัยทางด้านระดับการศึกษาและอายุราชการไม่มีผลต่อการรับรู้ เนื่องจากถึงแม้ว่าข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนหลายคนจะมีการศึกษาระดับปริญญาตรี แต่หากไม่ได้จบการศึกษามาทางด้านกฎหมายหรือทางด้านนิติศาสตร์ก็จะไม่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องสิทธิมนุษยชนในรัฐธรรมนูญและหลักและวิธีปฏิบัติในการจับผู้ต้องหาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ส่วนปัจจัยทางด้านอายุราชการที่มากขึ้น ไม่มีผลต่อการรับรู้เพราะถึงแม้ว่าจะมีประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ที่มากขึ้น แต่เมื่อไม่ได้มีการอ่านกฎหมายรัฐธรรมนูญหรือไม่ได้อ่านประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเพิ่มเติม ก็ไม่มีการรับรู้สิทธิมนุษยชนในรัฐธรรมนูญและหลักและวิธีปฏิบัติในการจับผู้ต้องหาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเพิ่มขึ้น และอายุราชการที่มากขึ้นก็ไม่ได้ทำให้การปฏิบัติหน้าที่ถูกต้องตามกฎหมายมากขึ้น ถ้าไม่มีการรับรู้ที่ถูกต้องเพิ่มขึ้น

เมื่อพิจารณาถึงการรับสมัครบุคคลภายนอกเข้ามาเป็นข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนของ กองการสอบ กองบัญชาการศึกษา สำนักงานตำรวจแห่งชาติ พบว่าการคัดเลือก

บุคคลภายนอกผู้มีวุฒิประกาศนียบัตรมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6) หรือประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) หรือเทียบเท่าเพื่อบรรจุเป็นข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวน (นสต.) มีการสอบข้อเขียนเพื่อทดสอบความรู้ความสามารถ ซึ่งมีรายละเอียดวิชาที่สอบ คือ *ความสามารถทั่วไป* เป็นการทดสอบความสามารถในการคิดหาเหตุผล โดยใช้ข้อมูลหรือปัญหาทางสังคม ทางเศรษฐกิจ หรือทางอื่นที่เหมาะสมแก่การทดสอบความสามารถดังกล่าว อุปมาอุปไมย การประยุกต์ วิธีการทางสถิติกับข้อมูลจริง การแก้ปัญหาโจทย์อนุกรมการวิเคราะห์ตีความจากรูปภาพ เงื่อนไขภาษา สัญลักษณ์ โจทย์คณิตศาสตร์พื้นฐาน เปอร์เซ็นต์หรือร้อยละ สถิติข้อมูล กราฟ ตารางมิติสัมพันธ์ และแผนภูมิต่างๆ *ภาษาไทย* ทดสอบความรู้ความสามารถในการใช้ภาษาและความเข้าใจภาษา ได้แก่ ทักษะการใช้ภาษาด้านการอ่านการเขียนและการสื่อสารอย่างมีวิจารณญาณ การใช้ถ้อยคาสนวน การใช้คำให้ตรงกับความหมาย การใช้คำให้ตรงกับความหมายและค่านิยมการวิเคราะห์ สรุปความหรือตีความจากข้อความสั้น ๆ หรือบทความการพิจารณาเลือกใช้ภาษาในรูปแบบต่าง ๆ จากข้อความสั้น ๆ ประโยค กลุ่มคำหรือคำ *ภาษาต่างประเทศ(ภาษาอังกฤษ)* ทดสอบความรู้เกี่ยวกับ การอ่านเพื่อจับใจความ (Reading for Comprehension) คำศัพท์ (Vocabulary) โครงสร้างของประโยคต่าง ๆ (Structure Sentence) หลักไวยากรณ์ (Grammar) และการสนทนา (Conversation) *เทคโนโลยีสารสนเทศเบื้องต้น* ทดสอบความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ได้แก่ องค์ประกอบของระบบสารสนเทศ องค์ประกอบและหลักการงานของคอมพิวเตอร์ ระบบการสื่อสาร ข้อมูลสำหรับเครือข่ายคอมพิวเตอร์ คุณลักษณะของคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ต่อพ่วง การติดต่อสื่อสารค้นหาข้อมูลผ่านอินเทอร์เน็ต *จริยธรรมและกฎหมายที่ประชาชนควรรู้* ทดสอบความรู้เกี่ยวกับหลักศีลธรรม จริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตในสังคม และความรู้เกี่ยวกับกฎหมายเบื้องต้น

ส่วนการรับสมัครสอบคัดเลือกข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนสอบเลื่อนขั้นเป็นข้าราชการตำรวจระดับชั้นสัญญาบัตรนั้น รับสมัครจากข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนผู้มีคุณวุฒิรัฐศาสตร์บัณฑิตและนิติศาสตร์บัณฑิต และรับสมัครจากข้าราชการตำรวจชั้นประทวนผู้ที่มียศจำสิบตำรวจหรือดาบตำรวจ เพื่อปฏิบัติหน้าที่สายงานป้องกันปราบปราม มีการสอบข้อเขียนเพื่อทดสอบความรู้ความสามารถ ซึ่งมีรายละเอียดวิชาที่สอบ คือ *พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547, กฎ ก.ตร. ว่าด้วยประมวลจริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจ, กฎ ก.ตร. ว่าด้วยการสืบสวนข้อเท็จจริง, พ.ร.ก. ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546, ประมวลกฎหมายอาญา และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและพยานหลักฐาน*

จะเห็นได้ว่าการสอบบุคคลภายนอกเป็นข้าราชการตำรวจชั้นประทวนไม่มีการสอบประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือรัฐธรรมนูญ มีเพียงการสอบกฎหมายเบื้องต้น ซึ่งเป็นความรู้ทางด้านกฎหมายพื้นฐานที่ประชาชนทั่วไปควรรู้เท่านั้น ส่วน



ใหญ่ของการสอบเป็นความรู้พื้นฐานระดับมัธยมปลาย(ม.6) หรือเทียบเท่า และการเปิดรับสมัครจากบุคคลที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6)หรือประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) หรือเทียบเท่า ซึ่งการศึกษาในระดับนี้ก็ได้มีการเรียนการสอนวิชาประมวลกฎหมายอาญาประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือรัฐธรรมนูญแต่อย่างใด จึงไม่มีความรู้ทางด้านกฎหมายเป็นพื้นฐาน เมื่อสามารถสอบผ่านการคัดเลือกเข้ามาฝึกอบรมแล้วเท่านั้น จึงจะมีการเรียนการสอนวิชาประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่ก็ยังไม่มีการเรียนการสอนวิชารัฐธรรมนูญแต่อย่างใด จากผลการวิจัยจะเห็นได้ว่าเป็นสาเหตุที่ทำให้ข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนไม่เคยอ่านรัฐธรรมนูญ

เมื่อจบหลักสูตรการฝึกอบรมแล้วและได้รับการแต่งตั้งให้ไปดำรงตำแหน่งในสถานีตำรวจต่าง ๆ ก็จะไม่มีการฝึกอบรมทบทวนความรู้ทางด้านประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือรัฐธรรมนูญเพิ่มเติมอีกเลย ทำให้ข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนที่ปฏิบัติหน้าที่ป้องกันปราบปราม ใช้พื้นฐานความรู้เดิมเท่าที่มี มาจากการฝึกอบรมบุคคลภายนอกเพื่อเป็นข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งเป็นการผ่านการฝึกอบรมมาแค่ครั้งเดียว ระดับความรู้ความเข้าใจในประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ก็ขึ้นอยู่กับความสนใจและความตั้งใจในการเรียนรู้ของบุคคลเป็นสำคัญ เมื่อบางคนสนใจใฝ่รู้น้อยก็ทำให้มีความรู้ความเข้าใจน้อยตามไปด้วย และในขณะเดียวกันหากเป็นผู้ที่ใฝ่รู่มากแต่ผ่านการอบรมมาแค่ครั้งเดียว เมื่อผ่านการปฏิบัติหน้าที่มาเป็นระยะเวลานานขึ้น ไม่มีการฝึกอบรมทบทวนความรู้เพิ่มเติมก็อาจจะลืมเลือนไปได้ ดังนั้น อาจารย์ที่เพิ่มมากขึ้นจึงไม่ได้ช่วยให้ข้าราชการตำรวจปฏิบัติหน้าที่ได้ถูกต้องตามกฎหมายและหลักสิทธิมนุษยชนมากขึ้นแต่อย่างใด

เมื่อพิจารณาระดับการศึกษาของการรับสมัครบุคคลภายนอกเข้ามาเป็นข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนของ กองการสอบ กองบัญชาการศึกษา สำนักงานตำรวจแห่งชาติ พบว่าข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนนั้น รับสมัครจากบุคคลภายนอกผู้มีวุฒิปประกาศนียบัตรมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6)หรือประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) หรือเทียบเท่า ซึ่งไม่มีความรู้ทางด้านประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือรัฐธรรมนูญเป็นพื้นฐานมาก่อน เนื่องจากไม่มีการเรียนการสอนในระดับนี้ เป็นการเปิดรับสมัครบุคคลในลักษณะกว้าง ๆ กล่าวคือ ต้องการรับสมัครจากบุคคลจำนวนมากที่มีคุณสมบัติดังกล่าว ซึ่งไม่ได้รับสมัครจากบุคคลที่มีความรู้ความสามารถพื้นฐานเหมาะสมสำหรับการปฏิบัติหน้าที่ทางด้านป้องกันปราบปรามเป็นการเฉพาะที่ต้องจบรัฐศาสตร์หรือนิติศาสตร์ ทำให้บุคคลที่มาสมัครมีระดับการศึกษาและสำเร็จการศึกษาจากหลากหลายสาขาทั้ง คณะมัธยมศึกษาตอนปลายหรือ ม. 6 คณะวุฒิปประกาศนียบัตรวิชาชีพ หรือ ปวช. ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง หรือ ปวส. ในส่วนของผู้สำเร็จ



การศึกษาทางด้านวิชาชีพนี้มีทั้ง ช่างยนต์ ช่างเชื่อมโลหะ ช่างไฟฟ้า ช่างกลโรงงาน ฯลฯ และผู้ที่มีคุณวุฒิปริญญาตรีในหลากหลายสาขาเช่นกัน เช่น บริหารธุรกิจ คอมพิวเตอร์ ศิลปะศาสตร์ เกษตร รัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ ฯลฯ ซึ่งผู้ที่จบการศึกษาหลากหลายนี้หากไม่ได้สำเร็จการศึกษามาทางด้านรัฐศาสตร์หรือนิติศาสตร์ แต่เป็นสาขาอื่น ๆ เช่น คอมพิวเตอร์ธุรกิจ เกษตร บริหารธุรกิจ ฯลฯ เมื่อสอบผ่านเข้ามาเป็นข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนแล้ว ไม่สามารถใช้ความรู้พื้นฐานที่จบการศึกษามาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ได้ และกลายเป็นการทำงานที่ไม่ตรงกับสาขาที่เรียนมา

และโดยเฉพาะอย่างยิ่งถึงแม้ว่าบุคคลที่ผ่านการสอบคัดเลือกเข้ามาเป็นข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวน จะจบการศึกษาระดับปริญญาตรี แต่หากไม่ได้จบการศึกษามาทางรัฐศาสตร์ที่เรียนประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือนิติศาสตร์ ก็จะไม่มีความรู้ทางด้านนี้ ซึ่งในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจนั้น ต้องใช้ความรู้ในประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา สำหรับการปฏิบัติหน้าที่ ผู้ที่ผ่านการคัดเลือกถึงแม้ว่าจะมีวุฒิปริญญาตรี แต่เมื่อไม่มีความรู้ทางด้านกฎหมายที่ใช้เป็นพื้นฐานในการปฏิบัติหน้าที่ได้ ทำให้ระดับการศึกษาที่สูงขึ้นไม่ได้มีผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ในส่วนของการจับกุมผู้ต้องหาตามกฎหมาย หรือการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญได้ ซึ่งจากผลการวิจัยจะเห็นได้ว่าระดับการศึกษาไม่มีผลทำให้การรับรู้ประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือรัฐธรรมนูญของข้าราชการตำรวจมากขึ้นแต่อย่างใด

ส่วนการรับสมัครสอบคัดเลือกข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนสอบเลื่อนขั้นเป็นข้าราชการตำรวจระดับชั้นสัญญาบัตรนั้น รับสมัครจากข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนผู้มีความรู้รัฐศาสตร์บัณฑิตและนิติศาสตร์บัณฑิต และรับสมัครจากข้าราชการตำรวจชั้นประทวนผู้ที่มียศจำสิบตำรวจหรือดาบตำรวจ เพื่อปฏิบัติหน้าที่สายงานป้องกันปราบปราม การสอบคัดเลือกจะมีการสอบประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและพยานหลักฐานโดยตรง แต่ก็ยังไม่มีการสอบกฎหมายรัฐธรรมนูญเช่นกัน ในส่วนนี้จึงเห็นได้ชัดเจนว่าผู้ที่ผ่านการสอบเป็นข้าราชการตำรวจระดับชั้นสัญญาบัตรได้นั้น ต้องมีความรู้ทางด้านประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นพื้นฐานมาก่อน ต่างจากการสอบบุคคลภายนอกเป็นข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนที่ไม่ต้องมีพื้นฐานความรู้เหล่านี้ เพราะไม่มีการสอบวิชาเหล่านี้แต่อย่างใด จะมีการเรียนการสอนก็แต่หลังจากสอบผ่านแล้วเท่านั้น ในขณะที่การสอบข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนเป็นข้าราชการตำรวจระดับชั้นสัญญาบัตร นอกจากจะมีความรู้ด้านประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นพื้นฐานแล้ว เมื่อผ่านการสอบคัดเลือกเข้ามาฝึกอบรมมีการเรียนการสอนวิชาประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา รัฐธรรมนูญ อีกด้วย

จากผลการวิจัยจะเห็นได้ว่าเป็นสาเหตุที่ทำให้ข้าราชการตำรวจระดับชั้นสัญญาบัตรอ่านรัฐธรรมนูญ และจากการที่ข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตรต้องสอบแข่งขันทำให้ต้องอ่านประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามากขึ้น ทั้งยังผ่านการฝึกอบรมประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา 2 ครั้ง คือการฝึกอบรมบุคคลภายนอกเป็นข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนหนึ่งครั้ง และการฝึกอบรมข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนสอบเลื่อนชั้นเป็นข้าราชการตำรวจระดับชั้นสัญญาบัตรอีกครั้งหนึ่ง จึงเป็นสาเหตุที่ผลของการวิจัยทำให้ทราบว่าข้าราชการตำรวจระดับชั้นสัญญาบัตรมีการรับรู้วิถีปฏิบัติในการจับผู้ต้องหาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ถูกต้องตามขั้นตอนของกฎหมาย และระดับชั้นของข้าราชการมีผลต่อการรับรู้ด้วย เนื่องจากเมื่อข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนต้องอ่านประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเพื่อใช้ในการสอบเลื่อนชั้นเป็นข้าราชการตำรวจระดับชั้นสัญญาบัตร และต้องเป็นผู้ที่ผ่านการสอบคัดเลือกจึงจะเป็นผู้ที่มีสิทธิเข้ารับการฝึกอบรมแต่งตั้งเป็นข้าราชการตำรวจระดับชั้นสัญญาบัตร โดยไม่จำกัดว่าข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนจะมีอายุราชการเท่าไร หากสามารถผ่านการสอบคัดเลือกได้ก็จะมีสิทธิเลื่อนชั้นเป็นข้าราชการตำรวจระดับชั้นสัญญาบัตรได้ จากผลการวิจัยจึงทำให้ทราบว่า อายุราชการไม่มีผลต่อการรับรู้ของข้าราชการตำรวจ

เมื่อพิจารณาคุณระดับการศึกษาของการรับสมัครสอบคัดเลือกข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนสอบเลื่อนชั้นเป็นข้าราชการตำรวจระดับชั้นสัญญาบัตรนั้น ในส่วนของการสอบคัดเลือกข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนผู้มีคุณวุฒิรัฐศาสตร์บัณฑิตและนิติศาสตร์บัณฑิตเป็นข้าราชการตำรวจระดับชั้นสัญญาบัตรสายงานป้องกันปราบปราม ผู้ที่จะสมัครสอบได้ต้องจบการศึกษาระดับปริญญาตรีทางด้านรัฐศาสตร์ ที่เรียนกฎหมายประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และผู้ที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีทางด้านนิติศาสตร์ ซึ่งเป็นสาขาที่มีความรู้ตรงกับกรปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจ สามารถใช้ความรู้พื้นฐานทางด้านนี้ในการปฏิบัติหน้าที่ได้ และถือว่าปฏิบัติงานตรงกับสาขาที่เรียนมา ในส่วนของการสอบคัดเลือกข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนผู้ที่มียศจำสิบตำรวจหรือดาบตำรวจเป็นข้าราชการตำรวจระดับชั้นสัญญาบัตรสายงานป้องกันปราบปราม ถึงแม้ว่าจะไม่ใช่ผู้ที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีทางด้านรัฐศาสตร์ ที่เรียนกฎหมายประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และผู้ที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีทางด้านนิติศาสตร์ อาจจะจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือ ม.6 คุณวุฒิประกาศนียบัตรวิชาชีพ หรือ ปวช. ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง หรือ ปวส. ในส่วนวิชาชีพนี้มีทั้ง ช่างยนต์ ช่างเชื่อมโลหะ ช่างไฟฟ้า ช่างกลโรงงาน ฯลฯ และผู้ที่มีคุณวุฒิปริญญาตรีในหลากหลายสาขา เช่น บริหารธุรกิจ คอมพิวเตอร์

ศิลปะศาสตร์ เกษตร รัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ ฯลฯ แต่ก็ต้องผ่านการสอบประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเหมือนกันกับการสอบคัดเลือกข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนผู้มีคุณวุฒิรัฐศาสตร์บัณฑิตและนิติศาสตร์บัณฑิตเป็นข้าราชการตำรวจระดับชั้นสัญญาบัตรสายงานป้องกันปราบปราม จึงต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ทางด้านประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จึงจะเป็นผู้ที่สอบผ่านการคัดเลือกได้ ทำให้เห็นว่าระดับการศึกษาไม่มีผลต่อการรับรู้ เพราะไม่ว่าจะมีการศึกษาระดับใด หากเป็นผู้ที่มีความรู้ผ่านเกณฑ์ก็สามารถสอบเลื่อนขั้นเป็นข้าราชการตำรวจระดับชั้นสัญญาบัตรได้

เมื่อข้าราชการตำรวจระดับชั้นสัญญาบัตรมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องตามกฎหมายที่มากกว่าข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนทั้งเรื่องสิทธิมนุษยชนในรัฐธรรมนูญและหลักและวิธีปฏิบัติในการจับผู้ต้องหาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ทำให้เลือกวิธีการปฏิบัติที่ถูกต้องตามกฎหมายมากกว่าและลดการละเมิดสิทธิมนุษยชนได้มากกว่า เห็นได้จากการเลือกวิธีปฏิบัติในการจับผู้ต้องหาตามแนวคิดทฤษฎีที่ว่าด้วยการให้ความยุติธรรมทางอาญาที่แตกต่างกัน 2 รูปแบบ คือ รูปแบบทฤษฎีควบคุมอาชญากรรม (The Crime Control Model) ที่เน้นความรวดเร็วเด็ดขาดในการจับกุมผู้ต้องหา และอาจใช้วิธีการที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายเพื่อให้ได้ตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษโดยเร็วและรูปแบบทฤษฎีกระบวนการนิติธรรม (The Due Process Model) ที่เน้นการปฏิบัติตามขั้นตอนของกฎหมายโดยเคร่งครัด และคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน

จากผลการวิจัยจะเห็นได้ว่าข้าราชการตำรวจระดับชั้นสัญญาบัตรยึดถือแนวคิดทฤษฎีที่ว่าด้วยการให้ความยุติธรรมทางอาญาตามรูปแบบทฤษฎีกระบวนการนิติธรรม (The Due Process Model) คือ ให้ความสำคัญต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนเน้นที่วิธีการแสวงหาพยานหลักฐานที่เชื่อถือได้ชอบด้วยขั้นตอนของกฎหมายผู้ถูกกล่าวหาได้รับการคุ้มครอง โดยได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าศาลที่เป็นกลางจะได้ตัดสินว่ามีความผิดจริงตามที่ถูกกล่าวหาการพิจารณาต้องกระทำให้เกิดความเป็นธรรมทุกขั้นตอนตั้งแต่สืบสวน จับกุมสอบสวน จนถึงการพิจารณาคดี ในขณะที่ข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวน จำนวน 6 ตัวอย่าง เลือกวิธีปฏิบัติในการจับผู้ต้องหาในลักษณะผสมผสานกันไประหว่างรูปแบบทฤษฎีกระบวนการนิติธรรม (The Due Process Model) และรูปแบบทฤษฎีควบคุมอาชญากรรม (The Crime Control Model) ข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนทั้ง 6 ตัวอย่าง เห็นว่าเมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นแล้วและต้องติดตามจับกุมผู้ต้องหานั้นเลือกที่จะปฏิบัติตามขั้นตอนของกฎหมาย โดยคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน เน้นการแสวงหาพยานหลักฐานที่เชื่อถือได้และชอบด้วยกฎหมายก่อน แต่ถ้าการทำตามขั้นตอนของกฎหมายไม่ได้ผล เกิดความล่าช้า หรืออาจจะไม่ได้ข่าวหรือข้อมูลที่ต้องการ ก็จะใช้วิธีการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายร่วมด้วยซึ่งได้ผลมากกว่า

กลุ่มตัวอย่างข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนทั้ง 6 ตัวอย่างให้เหตุผลว่าสาเหตุที่เลือกการปฏิบัติในลักษณะผสมผสานทั้งสองแบบเพราะการทำให้ถูกต้องตามกฎหมายมักไม่ได้ผลในทางปฏิบัติ ไม่ได้ข่าวและข้อมูลที่จำเป็นต่อการสืบสวน แต่ถ้าใช้วิธีการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายร่วมด้วยจะได้ผลมากกว่า แต่จะใช้เฉพาะวิธีการขู่เข็ญเท่านั้นไม่ถึงกับต้องใช้กำลัง และมีข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนจำนวน 1 ตัวอย่าง เลือกวิธีปฏิบัติในการจับผู้ต้องหาตามรูปแบบทฤษฎีควบคุมอาชญากรรม (The Crime Control Model) โดยเห็นว่าควรเลือกใช้วิธีปฏิบัติที่จะจับกุมผู้กระทำความผิดให้ได้อย่างรวดเร็ว โดยใช้วิธีการที่เด็ดขาด ซึ่งอาจจะใช้วิธีการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายมากนัก แต่ต้องกระทำเพื่อให้ได้ตัวผู้กระทำความผิดมารับโทษโดยเร็ว เพื่อให้ได้ตัวผู้กระทำความผิดไว้ก่อน เป็นการสร้างความน่าเชื่อถือศรัทธาของประชาชนต่อการปฏิบัติงานของตำรวจ แล้วค่อยสืบสวนหาข้อเท็จจริงต่อไปในภายหลัง

มีเพียงข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนจำนวน 1 ตัวอย่าง และข้าราชการตำรวจระดับชั้นสัญญาบัตรทั้ง 4 ตัวอย่าง เลือกวิธีการปฏิบัติต่อผู้ต้องหาที่ถูกต้องตามหลักกฎหมายโดยเคร่งครัด คำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน เน้นการแสวงหาพยานหลักฐานที่เชื่อถือได้และชอบด้วยกฎหมาย โดยให้เหตุผลว่าเพราะตำรวจเป็นหน่วยงานแรกในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่มีหน้าที่สืบสวน จับกุม สอบสวน และรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ เพื่อนำผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดีตามกฎหมาย ซึ่งต้องให้มีความเป็นธรรมและความชอบธรรม ถ้าตำรวจไม่ปฏิบัติตามขั้นตอนของกฎหมาย ไม่คำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน ไม่แสวงหาพยานหลักฐานที่เชื่อถือได้และชอบด้วยกฎหมาย ก็จะส่งผลให้ตำรวจโดนฟ้องร้อง ต้องจ่ายค่าเสียหาย และกระทบต่อภาพลักษณ์ของตำรวจในทางเสื่อมเสีย จนส่งผลต่อกระบวนการยุติธรรมที่ไม่เป็นธรรมได้

จากหลักการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะหลักการที่เป็นสากลตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 1 ที่ระบุว่า “มนุษย์ทั้งหลายเกิดมามีอิสระและเสมอภาคกันในเกียรติศักดิ์และสิทธิ ต่างมีเหตุผลและมโนธรรม และควรปฏิบัติต่อกันด้วยเจตนารมณ์แห่งภราดรภาพ” ข้อ 2 “ทุกคนย่อมมีสิทธิและอิสรภาพบรรดาที่กำหนดไว้ในปฏิญญานี้ โดยปราศจากความแตกต่างไม่ว่าชนิดใด ๆ ดังเช่น เชื้อชาติ ผิว เพศ ภาษา ศาสนา การคิดเห็นทางการเมืองหรือทางอื่น เผ่าพันธุ์แห่งชาติ หรือสังคม ทรัพย์สิน กำเนิด หรือสถานะอื่น ๆ.” และข้อ 7 “ทุกคนเสมอกันตามกฎหมายและมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองของกฎหมายเท่าเทียมกัน โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใด ๆ ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองเท่าเทียมกันจากการเลือกปฏิบัติใด ๆ อันเป็นการล่วงละเมิดปฏิญญา และจากการยุยงให้เลือกปฏิบัติดังกล่าว” แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของหลักการความเสมอภาคในสิทธิ เสรีภาพ และการไม่เลือกปฏิบัติต่อกันของบุคคล รวมทั้งต้องให้ทุกคนได้รับการคุ้มครองจากรัฐโดยเท่าเทียมกันในทางกฎหมายด้วย นอกจากนี้แล้วเจตนารมณ์



ของปรัชญาสาขากล่าวว่าด้วยสิทธิมนุษยชนนี้ยังได้ให้มนุษย์ปฏิบัติต่อกันอย่างเอื้อเพื่อเกื้อกูลต่อกัน เห็นออกเห็นใจกัน ปฏิบัติต่อกันเหมือนเป็นพี่น้องกัน เห็นได้จากคำว่า “และควรปฏิบัติต่อกันด้วยเจตนารมณ์แห่งการศรัทธา”

แนวคิดในการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพนี้ได้รับอิทธิพลจากนักคิดตะวันตกอย่าง John Locke ความคิดที่ว่า “มนุษย์ในสภาวะธรรมชาตินั้นเป็นสภาวะแห่งสันติสุขต่างช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีความเสมอภาค และเป็นอิสระ มีสิทธิที่สำคัญ 3 ประการคือ สิทธิในชีวิต อิสระภาพทรัพย์สิน และสิทธิที่จะอยู่อย่างมีความสุข” แนวคิดของ Jean Jacques Rousseau “ในธรรมชาติมนุษย์ทุกคนอยู่อย่างมีอิสระ เสรี มีความเท่าเทียมกันรวมถึงสิทธิที่จะได้มาซึ่งทรัพย์สินและสิทธิในความเท่าเทียมกันทางการเมือง” ซึ่งแนวคิดเหล่านี้ปรากฏเป็นรากฐานที่มาของคำประกาศเอกราชอเมริกาเมื่อ ค.ศ. 1776 “เรายึดถือความจริงซึ่งชัดในตัวเองว่ามนุษย์ทุกคนถูกสร้างขึ้นมาเท่าเทียมกันและเขาได้รับสิทธิซึ่งไม่สามารถแย่งชิงไปได้ ในบรรดาสิทธิต่าง ๆ นั้น มีสิทธิในชีวิต ในเสรีภาพ และในการที่จะแสวงหาความสุขในชีวิต” ซึ่งแนวคิดเหล่านี้ก็มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อคำประกาศสิทธิมนุษยย์และพลเมืองของฝรั่งเศส ค.ศ. 1789 ที่ว่า “มนุษย์ทุกคนเกิดมาและดำรงอยู่อย่างเสรีและมีสิทธิอย่างเท่าเทียมกัน” และแนวคิดเหล่านี้ได้รับการยอมรับไปทั่วโลกเมื่อมีการบัญญัติไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 ที่ระบุใน ข้อ 1 “มนุษย์ทั้งหลายเกิดมา มีอิสระและเสมอภาคกันในเกียรติศักดิ์และสิทธิ ต่างมีเหตุผลและมโนธรรม และควรปฏิบัติต่อกันด้วยเจตนารมณ์แห่งการศรัทธา”

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ก็ได้บัญญัติรับรองสิทธิดังกล่าวข้างต้นไว้ใน มาตรา 4 “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง” เป็นการยอมรับว่ามนุษย์ทุกคนมีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ เป็นเจ้าของสิทธิ เสรีภาพ โดยที่ทุกคนมีศักดิ์ศรี สิทธิ เสรีภาพ อย่างเสมอภาคกัน และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย และมาตรา 26 ยังกล่าวถึงหลักในการปฏิบัติของผู้ใช้อำนาจอธิปไตยว่า “การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กร ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพ ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้” แสดงให้เห็นว่าในความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างรัฐ องค์กรของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกับประชาชน การใช้อำนาจนั้นต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพ ตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติรับรองไว้ด้วย จะใช้อำนาจตามอำเภอใจไม่ได้ ต้องคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนตามรัฐธรรมนูญ และต้องใช้อำนาจในทางปฏิบัติอย่างเอื้อเพื่อเกื้อกูลต่อกัน เห็นออกเห็นใจกัน ปฏิบัติต่อกันเหมือนเป็นพี่น้องกัน

การที่ข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนยึดถือแนวคิดทฤษฎีที่ว่าด้วยการให้ความยุติธรรมทางอาญาตามรูปแบบทฤษฎีควบคุมอาชญากรรม (The Crime Control Model) ที่มีวิธีการ



ดำเนินการที่รวดเร็วเด็ดขาดเน้นประสิทธิภาพของการบังคับใช้กฎหมายต่อผู้ต้องหา และเห็นว่าถ้าการทำตามขั้นตอนของกฎหมายไม่ได้ผล เกิดความล่าช้า หรืออาจจะไม่ได้ข่าวหรือข้อมูลที่ต้องการ ก็จะใช้วิธีการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายร่วมด้วยซึ่งได้ผลมากกว่าถึงแม้ว่าจะใช้เฉพาะวิธีการขู่เข็ญเท่านั้นไม่ถึงกับต้องใช้กำลัง แต่ก็ถือเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนแล้ว การขู่เข็ญ ถือเป็นการละเมิดกฎหมายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในหลักการให้ถ้อยคำของผู้ต้องหาที่ว่า “มีสิทธิที่จะไม่ให้การหรือให้การก็ได้” กฎหมายต้องการให้ผู้ต้องหาให้การโดยสมัครใจ ไม่ใช่ให้การเพราะถูกบีบบังคับ หรือขู่เข็ญ อันเป็นการกระทำที่ละเมิดต่อหลักกฎหมายและหลักสิทธิมนุษยชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิรพจน์ ไทยเล็ก (2544: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาวิจัยเรื่องปัญหาการคุ้มครองสิทธิทางอาญาตามรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ศึกษากรณี : สิทธิที่จะไม่ปรักปรำตนเองก่อนถูกฟ้องคดี ผลการวิจัยพบว่า บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องได้ให้การคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาได้ใกล้เคียงกับมาตรฐานสากลของประเทศต่าง ๆ ซึ่งมีข้อเพิ่มเติมเพียงบางเรื่องที่ทำให้การบังคับใช้เป็นไปตามสิทธิที่ได้รับประกันที่ดีขึ้น และเพิ่มมาตรการการควบคุมการใช้อำนาจที่ไม่ชอบของเจ้าพนักงานในกระบวนการก่อนฟ้อง การวิจัยเกี่ยวกับสิทธิที่จะไม่ปรักปรำตนเองของผู้ต้องหาตามกฎหมายไทยในปัจจุบันพบว่า ผู้ต้องหายังไม่ได้รับการคุ้มครองสิทธิที่จะไม่ปรักปรำตนเองตามกฎหมาย ทั้งยังถูกละเมิดจากเจ้าพนักงานของรัฐในการปฏิบัติงานตามกฎหมาย ตั้งแต่เริ่มกระบวนการขึ้นจับกุม โดยยึดโยงเกี่ยวเนื่องกันไปทั้งระบบ

และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยวรรณ ดินาน (2544: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาวิจัยเรื่องการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาให้ต้องรับสารภาพโดยไม่สมัครใจ ผลการวิจัยพบว่า มีกฎหมายรองรับการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาอยู่แล้วตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่ยังมีช่องว่างจากการที่ระบบกฎหมายของประเทศไทยแยกการสอบสวนออกจากการฟ้องร้อง เมื่อถึงกระบวนการฟ้องร้องก็ไม่มีกรเข้ามาตรวจสอบโดยศาลในชั้นไต่สวนมูลฟ้องของพนักงานอัยการอีกครั้งหนึ่ง ทำให้เห็นว่าขาดกระบวนการกานอำนาจโดยองค์กรของรัฐที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาในเรื่องการรับสารภาพ ทำให้เกิดการรับสารภาพที่ไม่สมัครใจขึ้น นอกจากนี้ การขู่เข็ญผู้ต้องหา ยังเป็นการละเมิดหลักสิทธิมนุษยชนในรัฐธรรมนูญด้วยตาม มาตรา 26 “การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กรต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพ ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้” ข้าราชการตำรวจต้องคำนึงว่าการใช้อำนาจในการปฏิบัติหน้าที่นั้น ต้องให้ถูกต้องตามกฎหมาย ต้องใช้อำนาจโดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพ ตามรัฐธรรมนูญบัญญัติรับรองไว้ หากใช้อำนาจโดยไม่คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพ ตามรัฐธรรมนูญบัญญัติรับรองไว้ ก็จะเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องหา

ทั้งนี้การไม่เคารพต่อหลักสิทธิมนุษยชนอาจจะเนื่องมาจากความขัดแย้งกันของแนวคิดสิทธิมนุษยชนที่ให้ความสำคัญต่อหลักสิทธิมนุษยชนแตกต่างกันในระหว่างสังคมตะวันตกและสังคมตะวันออก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมตะวันออกที่ให้ความสำคัญกับสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมมากกว่าสิทธิในทางการเมืองและสิทธิพลเมือง เน้นหนักเฉพาะเจาะจงในสิทธิทางวัฒนธรรมมากกว่าสิทธิของปัจเจกชน โดยที่สังคมในเอเชียมุ่งเน้นถึงความรับผิดชอบของผู้มีอำนาจรัฐในการทำให้สังคมเป็นระเบียบเรียบร้อยโดยที่ประชาชนต้องให้ความเคารพต่อผู้มีอำนาจหรือที่เรียกว่า คุณค่าเอเชีย (Asian Values) หรือ วิถีเอเชีย (Asian Ways) สิทธิสากลบางประการ เช่น เสรีภาพในการแสดงออกและแสดงความคิดเห็น เสรีภาพในการรวมกลุ่ม ฯลฯ อาจต้องถูกจำกัดเพื่อให้สังคมมีระเบียบและมีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (ศรีประภา เพชรมีศรี 2552 : 176-179) ซึ่งแตกต่างกับสังคมในตะวันตกที่มุ่งเน้นการให้ความสำคัญต่อสิทธิของปัจเจกชนและเสรีภาพส่วนบุคคล

ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ ประมุขลักษณ์ (2541: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาวิจัยเรื่องสิทธิมนุษยชนที่ถูกละเมิดโดยรัฐ : ศึกษากรณีการแถลงข่าวผลการจับกุมผู้ต้องหาของข้าราชการตำรวจผลการศึกษาจึงทราบว่า การแถลงข่าวผลการจับกุมผู้ต้องหาของข้าราชการตำรวจเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน ตามแนวความคิดอุดมการณ์สิทธิมนุษยชนหรือแนวคิดปรัชญาตะวันตกเมื่อนำมาปรับใช้กับสังคมไทยจึงได้ทำการศึกษาทัศนคติของสังคมต่อกรณีดังกล่าวพบว่า การแถลงข่าวผลการจับกุมผู้ต้องหาของข้าราชการตำรวจไม่ว่ากรณีของผู้ต้องหากระทำความผิดต่อบุคคลอื่นอันมีเอกชนเป็นผู้เสียหายหรือกรณีกระทำความผิดอันกฎหมายบัญญัติให้เป็นความผิดไม่มีเอกชนเป็นผู้เสียหาย (รัฐเป็นผู้เสียหาย) ไม่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนตามทัศนคติของสังคมไทย เห็นได้ว่าความคิดของสังคมไทยไม่สอดคล้องต่อแนวความคิดอุดมการณ์สิทธิมนุษยชนอันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำในการคุ้มครองสิทธิของมนุษย์สรุปได้ว่ารากฐานแนวความคิดอุดมการณ์สิทธิมนุษยชนในสังคมไทยยังเป็นกระแสดความคิดรองซึ่งจะต้องให้การศึกษาแนวความคิดในเรื่องสิทธิธรรมชาติสิทธิปัจเจกบุคคลสิทธิส่วนตัวและสิทธิมนุษยชนเป็นพื้นฐานอันจะก่อให้เกิดความเข้าใจเรื่องสิทธิมนุษยชนและนำมาปรับใช้กับสังคมไทยสิทธิของปัจเจกชนจึงได้รับความคุ้มครองอย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

การที่ข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนยึดถือแนวคิดทฤษฎีที่ว่าด้วยการให้ความสำคัญยุติธรรมทางอาญาตามรูปแบบทฤษฎีควบคุมอาชญากรรม (The Crime Control Model) และมีแนวคิดเน้นประสิทธิภาพของการบังคับใช้กฎหมายต่อผู้ต้องหา ใช้วิธีการดำเนินการที่รวดเร็วเด็ดขาดและเห็นว่าถ้าการทำตามขั้นตอนของกฎหมายไม่ได้ผล เกิดความล่าช้า หรืออาจจะไม่ได้ข่าวหรือข้อมูลที่ต้องการ ก็จะใช้วิธีการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายร่วมด้วยซึ่งได้ผลมากกว่า

โดยเฉพาะการใช้วิธีการขู่เข็ญซึ่งการที่ข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนมีแนวคิดแบบนี้เป็นเพราะการมีแนวคิดแบบคุณค่าเอเชีย (Asian Values) หรือ วิถีเอเชีย (Asian Ways) ผสมผสานกับความคิดแบบสังคมไทย ที่มุ่งเน้นถึงความรับผิดชอบของผู้มีอำนาจรัฐในการทำให้สังคมเป็นระเบียบเรียบร้อยโดยที่ประชาชนต้องให้ความเคารพต่อผู้มีอำนาจ และมีทัศนคติความคิดแบบสังคมไทย โดยมองว่าการกระทำดังกล่าวหากเป็นไปได้เพื่อทำให้สังคมเป็นระเบียบเรียบร้อยแล้ว ถือว่าไม่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน

ประกอบกับประเทศไทยมีวัฒนธรรมที่ขัดต่อหลักการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน กล่าวคือมี วัฒนธรรมไทยเป็นแบบอำนาจนิยม เนื่องจากเคยชินต่อระบบศักดินา ที่แบ่งคนออกเป็นระดับชั้นซึ่งมีมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย และเด่นชัดในสมัยอยุธยา ที่ควบคุมคนภายใต้ ระบบไพร่ - ทาส ทำให้ผู้ใต้ปกครองต้องปฏิบัติตามคำสั่งของผู้ปกครอง มีการบังคับบัญชาดล้นกันไปตามศักดินา และยิ่งประกอบกับ ลัทธิเทวราชา ที่ผู้ปกครองนำมาใช้ปกครองในขณะนั้น โดยเน้นการใช้อำนาจเด็ดขาดของผู้ปกครอง ยิ่งทำให้ประชาชนเคยชินกับการใช้อำนาจ ในขณะเดียวกันก็ทำให้เกิดพฤติกรรมยอมตาม หรือยอมสยบต่ออำนาจด้วยความสมัครใจของประชาชน แม้ว่าในปัจจุบันนี้ประเทศไทยจะมีการปกครองในระบบประชาธิปไตยแล้วก็ตาม แต่วัฒนธรรมแบบอำนาจนิยม ก็ยังฝังรากลึกอยู่ในสังคมไทย เป็นวัฒนธรรมแบบเอเชียที่ประชาชนต้องให้ความเคารพต่อผู้มีอำนาจ มุ่งเน้นถึงความรับผิดชอบของผู้มีอำนาจรัฐในการทำให้สังคมเป็นระเบียบเรียบร้อย มากกว่าการคุ้มครองสิทธิของประชาชน

วัฒนธรรมทางการเมืองแบบอำนาจนิยมของไทยซึ่งไม่เอื้ออำนวยต่อการเคารพต่อหลักสิทธิมนุษยชนนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ ร.ศ. ดร. เกษียร เตชะพีระ (2547: 3) ที่กล่าวถึงวัฒนธรรมในสังคมไทยว่าเป็น “วัฒนธรรมที่มองและวินิจฉัยคนแบบ สัมบูรณ์ญาณลัทธิทางศีลธรรม (Moral Absolutism) กล่าวคือ แบ่งคนในสังคมระหว่างคนดี คนชั่ว ออกจากกันอย่างเด็ดขาดดูขาวกับดำ เป็นเกณฑ์วัดตัดสินทุกคนทุกอย่างในสังคม โดยไม่สนใจดูบริบทเงื่อนไขที่ส่งอิทธิพลแวดล้อมให้คนมีพฤติกรรมดังกล่าว ตามเกณฑ์สัมบูรณ์ญาณลัทธิทางศีลธรรมแล้ว คนชั่วจึงย่อมไม่มีสิทธิ” จากแนวคิดดังกล่าวนี้ทำให้เห็นได้ว่า แม้รัฐธรรมนูญจะบัญญัติคุ้มครองหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพของบุคคลพลเมืองทุกคนอย่างเสมอภาค และให้ความคุ้มครองตามกฎหมายเอาไว้ ทัศนคติมองคนแบบแยก ดี - ชั่ว ออกจากกันอย่างเด็ดขาด และเมื่อมองว่าเป็นคนชั่วแล้วย่อมไม่มีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครอง และเช่นเดียวกันหากเจ้าพนักงานตำรวจเน้นการจับผู้ต้องหาให้ได้โดยเร็ว แล้วก็ใช้อำนาจในการขู่เข็ญเพื่อให้ได้ข่าวและข้อมูลที่เป็นต่อการสืบสวนเอาผิด แล้วค่อยมาสืบสวนหาข้อเท็จจริงในภายหลังว่าผู้ต้องหาที่จับมาได้ นั้นมีความผิดจริงหรือไม่ แม้ว่าการกระทำดังกล่าวนี้จะกระทำต่อผู้กระทำผิดที่แท้จริงก็ตาม แต่ก็ถือ

เป็นการละเมิดสิทธิและไม่เคารพต่อศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ และสะท้อนความคิดภายใต้วัฒนธรรมอำนาจนิยมแบบสัมบูรณาญาสิทธิราชที่มองว่าเมื่อเป็นคนผิดแล้ว ย่อมไม่มีสิทธิ และไม่ได้รับ “การปฏิบัติต่อกันด้วยเจตนารมณ์แห่งการศรัทธา” คือไม่ได้มองว่าผู้ต้องหาเป็นมนุษย์คนหนึ่งที่ควรได้รับสิทธิเสรีภาพเช่นเดียวกับคนอื่น ๆ และควรจะปฏิบัติต่อกันอย่างเอื้อเพื่อเกื้อกูลต่อกัน เห็นอกเห็นใจกัน ปฏิบัติต่อกันเหมือนเป็นพี่น้องกัน

นอกจากนี้การที่เจ้าพนักงานตำรวจมุ่งเน้นการจับผู้ต้องหาให้ได้โดยเร็ว แล้วก็ใช้อำนาจในการขู่เข็ญเพื่อให้ได้ข่าวและข้อมูลที่เป็นต่อการสืบสวนเอาผิด แล้วค่อยมาสืบสวนหาข้อเท็จจริงในภายหลัง ยังเป็นการละเมิดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 “ในคดีอาญาต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด ก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิดจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้” เพราะจากแนวคิดอำนาจนิยมดังกล่าวข้างต้น ทำให้การปฏิบัติต่อผู้ต้องหาเป็นไปในลักษณะที่ขัดแย้งกับบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ โดยปฏิบัติต่อผู้ต้องหาเหมือนผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำความผิดจริง เป็นการใช้อุบายพิถีในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจ เป็นลักษณะของการใช้อำนาจตามอำเภอใจ มุ่งเน้นเพื่อให้ได้ผลการปฏิบัติมากกว่าคำนึงถึงหลักกฎหมาย สิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ นอกจากนี้ การจับ ยังเป็นการกระทำที่กระทบต่อเสรีภาพของประชาชนเป็นอย่างมาก หากเจ้าพนักงานตำรวจมุ่งเน้นการจับกุมให้ได้โดยเร็ว แล้วค่อยมาสืบสวนหาข้อเท็จจริงในภายหลัง ยิ่งเป็นการทำให้ประชาชนถูกจำกัดเสรีภาพโดยไม่เป็นธรรม และไม่ถูกต้องต่อหลักการของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่มุ่งเน้นในการคุ้มครองสิทธิของประชาชนด้วย จึงจะได้ชื่อว่ากระบวนการยุติธรรม

การมีวัฒนธรรมอำนาจนิยมนี้ สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ วัฒนา บุญเหิน(2544: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาวิจัยเรื่องมาตรการคุ้มครองผู้ต้องหาในการสอบสวนคดีอาญา จากการศึกษาพบว่าหน้าที่ของรัฐ นอกจากจะต้องดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยแล้ว ยังจะต้องให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนไม่ให้ถูกล่วงละเมิดด้วย โดยเฉพาะรัฐที่มีการปกครองในระบอบเสรีประชาธิปไตยและยึดหลักนิติธรรมประเทศไทยก็ได้มีการกำหนดหลักการเรื่องนี้ไว้ในรัฐธรรมนูญทุกฉบับ ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นหน้าที่ของรัฐ ที่จะต้องให้การคุ้มครองป้องกัน มิให้สิทธิเสรีภาพของพลเมืองถูกล่วงเกินโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นการกระทำของรัฐเอง หรือการกระทำจากบุคคลอื่นใดก็ตาม โดยเฉพาะสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในชั้นสอบสวนนั้น ในช่วงที่ผ่านมาเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือพนักงานสอบสวนยังมีทัศนคติในเชิงอำนาจนิยม กล่าวคือ แสวงหาพยานหลักฐานด้วยวิธีการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายและขัดต่อหลักนิติธรรมในนิติรัฐ

วัฒนธรรมอำนาจนิยมของไทยนี้ควบคู่ไปกับ วัฒนธรรมต่างเมินเฉย (ร.ศ. ดร. เกษียร เตชะพีระ 2547: 16) ที่ประชาชนโดยส่วนใหญ่พร้อมที่จะเพิกเฉยต่อการละเมิดสิทธิของประชาชน



กลุ่มอื่น หรือคนอื่น โดยไม่รู้สึกรู้ว่าการละเมิดสิทธินั้นเป็นการกระทำที่ผิด และจะเกิดผลกระทบ ต่อตนเองได้อย่างไร เมื่อสิทธิของคนหนึ่งถูกละเมิด ก็ไม่มีหลักประกันว่าสิทธิของคนอื่นจะได้รับ การเคารพ แทนที่วัฒนธรรมจะเป็นไปด้วยความสมานฉันท์ เป็นสังคมแห่งภราดรภาพ ต่างเห็นอก เห็นใจห่วงใยกัน และช่วยเหลือเกื้อกูลกันเมื่อเดือดร้อนหรือถูกละเมิดสิทธิ กลับถูกวัฒนธรรม แบบอำนาจนิยม และวัฒนธรรมต่างเมินเฉกกดทับเอาไว้ จึงทำให้แทนที่เจ้าของสิทธิจะหวงแหน สิทธิของตนและช่วยกันปกป้องสิทธิของผู้อื่น กลับกลายเป็นเรื่องที่ต่างก็เพิกเฉย ปล่อยให้การ ละเมิดสิทธิกลายเป็นเรื่องที่มีความชอบธรรมไป หากเจ้าพนักงานตำรวจมีแนวคิดแบบอำนาจนิยม ก็จะสามารถใช้อำนาจที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายได้ โดยที่ผู้ถูกละเมิดยังเพิกเฉยต่อการละเมิดและ ขอมสขบต่อการใช้อำนาจดังกล่าว

ซึ่งสอดคล้องกับรายงานประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในประเทศไทย ปี พ.ศ 2544 – พ.ศ. 2546 ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ที่กล่าวถึงสภาพปัญหาสิทธิมนุษยชนใน ประเทศไทยว่า วัฒนธรรมสิทธิมนุษยชน ที่รวมถึงกฎหมาย กฎระเบียบ สถาบัน องค์กร จารีต ทางสังคม ตลอดจนค่านิยมและทัศนคติ ที่จะนำไปสู่การเคารพ ปกป้อง และส่งเสริมสิทธิ มนุษยชน ได้ถูกขัดขวางโดย วัฒนธรรมอำนาจนิยม เป็นสภาวะที่อำนาจกลายเป็นธรรม และการ ตัดสินการกระทำตามอำเภอใจของผู้มีอำนาจ และการใช้อำนาจนี้กลับกลายเป็นบรรทัดฐานที่อยู่ เหนือหลักสิทธิเสรีภาพที่เกิดจากข้อตกลงทางสังคม และสิ่งที่มีควบคู่ไปกับวัฒนธรรมอำนาจนิยม คือ วัฒนธรรมแบบเพิกเฉยและสขบขอมต่ออำนาจ เมื่อพิจารณาจากผลการวิจัยที่ข้าราชการตำรวจ ระดับชั้นประทวนเน้นการใช้อำนาจในทางปฏิบัติ ซึ่งอาจจะนำไปสู่การกระทำที่ไม่ถูกต้องตาม กฎหมาย ก็สอดคล้องกับสภาพปัญหาสิทธิมนุษยชนในสังคมไทย ตามที่คณะกรรมการสิทธิ มนุษยชนแห่งชาติได้กล่าวไว้

วัฒนธรรมการใช้อำนาจของผู้ปกครองหรือผู้ใช้อำนาจรัฐ ที่ผู้ใช้อำนาจมุ่งเน้นการใช้ อำนาจโดยไม่ให้ความสำคัญต่อการคุ้มครองสิทธิของประชาชน และวัฒนธรรมแบบเพิกเฉยและ สขบขอมต่ออำนาจของประชาชน ที่นอกจากจะเพิกเฉยสขบขอมต่ออำนาจแล้ว ยังไม่พยายาม ศึกษาและทำความเข้าใจในหลักสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของตนเองตามรัฐธรรมนูญ สอดคล้อง กับการศึกษาวิจัยของ สรภัทร สีระสาพร (2547: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาวิจัยเรื่องความสำคัญของคำ ประกาศสิทธิมนุษยชนและพลเมือง ค.ศ. 1789 ของฝรั่งเศสที่มีต่อบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิและ เสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 โดยทำการศึกษาในลักษณะ วิเคราะห์เปรียบเทียบกับบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร ไทยฉบับต่างๆ โดยเฉพาะรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 โดยอาศัยกรอบ แนวคิดและหลักการที่สำคัญของคำประกาศสิทธิมนุษยชนและพลเมืองค.ศ. 1789 เป็นแกนหลักใน



การวิเคราะห์เพราะต่างก็ล้วนมีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือ เพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน จำกัดการใช้อำนาจที่มีขอบของผู้ปกครองทั้งนี้เพื่อแสวงหาแนวคิดและมาตรฐานของหลักการและทางปฏิบัติของการรับรองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชน

จากการศึกษาพบว่า ความสำคัญของคำประกาศสิทธิมนุษยชนและพลเมือง ค.ศ. 1789 ที่มีต่อบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้ปรากฏในรูปของแนวความคิดเกี่ยวกับลัทธิปัจเจกชนนิยม (Individualism) ลัทธิเสรีนิยม (Liberalism) สัญญาประชาคม (Social Contract) และความคิดเรื่องสิทธิทางการเมือง (Political Rights) บางประการที่สะท้อนให้เห็นในรูปของบทบัญญัติที่รับรองสิทธิเสรีภาพของบุคคลแต่ละคนและได้กลายมาเป็นส่วนหนึ่งของแนวคิดที่ฝังรากลึกในระบอบรัฐธรรมนูญไทยมาตั้งแต่สมัยแรกเริ่ม อีกทั้งหลักการดังกล่าวยังได้รับการพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างไรก็ตามในส่วนของการปฏิบัติตามบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของรัฐธรรมนูญจะเห็นได้ว่า ปัจจัยสำคัญประการหนึ่ง คือ สัมพันธภาพทางอำนาจการเมืองการปกครอง อันเป็นต้นกำเนิดของรัฐธรรมนูญล้วนส่งผลทำให้ลักษณะของการรับรองสิทธิและเสรีภาพมีระดับที่แตกต่างกันหรือในบางครั้งก็ไม่ปรากฏบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพอยู่เลย ดังนั้นประชาชนจะได้รับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพมากน้อยเพียงใดจำเป็นต้องขึ้นอยู่กับกระบวนการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งทัศนคติของผู้ใช้อำนาจปกครองจะต้องตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าวและในส่วนของคนเองจะต้องพยายามศึกษาและทำความเข้าใจในหลักสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของรัฐธรรมนูญเพื่อให้สามารถปกป้องสิทธิและเสรีภาพของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สภาพสังคมไทยโดยทั่วไปยังมีประชาชนที่ด้อยโอกาสทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมอยู่เป็นจำนวนมาก รัฐจึงต้องเป็นผู้ที่มีบทบาทมากที่สุดในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนให้กับประชาชนภายในประเทศ ประชาชนมีความคาดหวังจากรัฐในการประกันสิทธิของประชาชนให้ได้รับการคุ้มครองและการปฏิบัติจากรัฐอย่างเท่าเทียมกัน นอกจากนี้รัฐจะต้องบัญญัติรับรองสิทธิ เสรีภาพของประชาชนไว้ในรัฐธรรมนูญแล้ว รัฐยังต้องมีภาระหน้าที่ในการให้ความเคารพ ปกป้อง และทำให้สิทธิ เสรีภาพใช้ได้จริงในทางปฏิบัติ และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ใช้อำนาจรัฐ ต้องมีหน้าที่ที่จะต้องให้ความเคารพ ปกป้อง และทำให้สิทธิ เสรีภาพของประชาชนใช้ได้จริงในทางปฏิบัติด้วยแนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของประชาชนโดยรัฐนี้มีรากฐานมาจากนักปรัชญาเมธีสำคัญ ๆ เช่น โทมัส ฮอบส์ (Thomas Hobbes) ปรัชญาเมธีชาวอังกฤษ ได้กล่าวถึงสภาวะธรรมชาติของมนุษย์ไว้ในหนังสือ The Leviathan ฮอบส์ ชี้ให้เห็นว่า “โดยธรรมชาติมนุษย์มีสัญชาตญาณแห่งความกลัว แก่งแย่งต่อสู้กันเพื่อระเบียบในสังคม ปัจเจกเมื่อได้ทำสัญญาสังคม/

ประชาคม ควรได้รับการประกันสิทธิในชีวิตของเขา เช่น สิทธิในความปลอดภัย ความจำเป็นดังกล่าวนี้สำคัญยิ่ง ถึงขนาดที่ปัจเจกเลือกที่จะมอบอำนาจให้แก่ผู้มีอำนาจสูงสุดในรัฐ เพื่อแลกกับการคุ้มครองที่มีประสิทธิภาพ” โดย ฮอบส์ เห็นว่า มนุษย์จำเป็นต้องสละสิทธิตามธรรมชาติของตนที่มีอยู่ทั้งสิ้นให้กับรัฐ เพื่อแลกกับการที่รัฐจะคุ้มครองความปลอดภัยให้

จอห์น ล็อก (John Locke) ปรัชญาเมธีชาวอังกฤษ ได้เสนอความคิดเรื่องสภาวะธรรมชาติและสัญญาประชาคม ไว้ในหนังสือชื่อ The Second Treaties of Government ว่า “มนุษย์ในสภาวะธรรมชาตินั้นเป็นสภาวะแห่งสันติสุข ต่างช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีความเสมอภาค และเป็นอิสระ มีสิทธิที่สำคัญ 3 ประการคือ สิทธิในชีวิต อิสระภาพ และทรัพย์สิน ภายใต้การควบคุมของกฎธรรมชาติ” “มนุษย์เรานั้นมีธรรมชาติที่รักสงบ มีจิตใจดีงามช่วยเหลือกัน แต่ความที่มนุษย์เราแต่ละคนมีเสรีภาพตามธรรมชาติอันเท่าเทียมกัน ทำให้ไม่มีสภาพบังคับระหว่างมนุษย์ต่อมนุษย์ด้วยกัน จึงเกิดความขัดแย้งและไม่มั่นคงปลอดภัย มนุษย์จึงได้เข้ามาสละสิทธิตามธรรมชาติที่จะบังคับตนเองเมื่อเกิดการละเมิดสิทธิ และโอนสิทธิในการบังคับกันนี้ไว้ให้แก่สังคมเป็นผู้ใช้อำนาจนี้แต่ผู้เดียว” “รัฐบาลยังคงมีความชอบธรรม ตราบเท่าที่สามารถรักษาสหัตถ์ขั้นพื้นฐานที่มนุษย์มีในสภาวะธรรมชาติเท่านั้น สิทธิดังกล่าวได้แก่ สิทธิในชีวิต เสรีภาพ และสิทธิในทรัพย์สิน” ล็อกเห็นว่า มนุษย์ต้องยอมสละสิทธิตามธรรมชาติที่จะบังคับตนเองเมื่อเกิดการละเมิดสิทธิ และโอนสิทธิในการบังคับกันนี้ไว้ให้แก่รัฐเป็นผู้ใช้อำนาจนี้แต่ผู้เดียว และรัฐบาลยังคงมีความชอบธรรม ตราบเท่าที่สามารถรักษาสหัตถ์ขั้นพื้นฐานที่มนุษย์มีในสภาวะธรรมชาติเท่านั้น สิทธิดังกล่าวได้แก่ สิทธิในชีวิต เสรีภาพ และสิทธิในทรัพย์สิน หากรัฐละเมิดสิทธิของประชาชน ประชาชนมีสิทธิล้มล้างและตั้งรัฐบาลขึ้นใหม่ได้

ฌองฌาคส์ รูสโซ (Jean Jacques Rousseau) ปรัชญาเมธีชาวฝรั่งเศส ได้เสนอแนวคิดเรื่องสภาวะธรรมชาติและสัญญาประชาคมว่า “มนุษย์ทุกคนอยู่อย่างมีอิสระเสรี มีความเท่าเทียมกัน ต่อมามนุษย์แต่ละคนได้เข้ารวมกันโดยสมัครใจเป็นสังคม และมอบอำนาจให้แก่สังคมหรือรัฐ อำนาจอธิปไตยอันมาจากประชาชนทุกคน โดยต่างยินยอมพร้อมใจมอบอำนาจทุกอย่างที่มีอยู่ร่วมกันภายใต้อำนาจสูงสุด อันเป็นเจตนารมณ์ร่วมกันของสังคมมิใช่คนใดคนหนึ่ง” “มนุษย์มีเสรีภาพในการเลือกรัฐบาลที่ดีและมีสิทธิล้มล้างได้หากเป็นรัฐบาลที่ทำให้ประชาชนขาดความสุข ซึ่งถือเป็นสิทธิที่เขามีอยู่เดิมในธรรมชาติ” รูสโซ เห็นว่า มนุษย์แต่ละคนได้เข้ารวมกันโดยสมัครใจเป็นสังคม และมอบอำนาจให้แก่สังคมหรือรัฐ อำนาจอธิปไตยอันมาจากประชาชนทุกคน โดยต่างยินยอมพร้อมใจมอบอำนาจทุกอย่างที่มีอยู่ร่วมกันภายใต้อำนาจสูงสุด และมนุษย์มีเสรีภาพในการเลือกรัฐบาลที่ดีและมีสิทธิล้มล้างได้หากเป็นรัฐบาลที่ทำให้ประชาชนขาดความสุข ซึ่งถือเป็นสิทธิที่เขามีอยู่เดิมในธรรมชาติ

จากแนวคิดของปรัชญาเมธีเหล่านี้จะเห็นได้ว่ารัฐมีขึ้นเพื่อคุ้มครองความปลอดภัยให้แก่ประชาชนภายในรัฐ และคุ้มครองสิทธิของประชาชนภายในรัฐด้วย หากรัฐใดละเมิดสิทธิของประชาชน ประชาชนมีสิทธิที่จะล้มล้างรัฐบาลและตั้งรัฐบาลขึ้นใหม่ได้ ในปัจจุบันเครื่องมือที่รัฐใช้ในการคุ้มครองสิทธิของประชาชนภายในรัฐก็คือ กฎหมาย โดยเฉพาะกฎหมายรัฐธรรมนูญ รัฐจะบัญญัติคุ้มครองสิทธิของประชาชนไว้ในรัฐธรรมนูญ อันเป็นที่มาของหลัก นิติรัฐ หรือหลักปกครองโดยกฎหมาย ที่รัฐจะต้องเคารพและผูกพันต่อกฎหมาย ต้องเคารพต่อสิทธิ เสรีภาพของประชาชน ซึ่งรวมถึงองค์กรหรือบุคคลที่ใช้อำนาจรัฐ จะต้องเคารพและผูกพันต่อกฎหมาย ต้องเคารพต่อสิทธิ เสรีภาพของประชาชนด้วย

แต่การกระทำที่ไม่เคารพต่อกฎหมายของเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้น เห็นได้ในหลายกรณี เช่น “กรณีกรือเซะ” คือ เหตุการณ์รุนแรงเมื่อวันที่ 28 เมษายน พ.ศ. 2547 มีวัยรุ่นและชายฉกรรจ์มุสลิมหลายร้อยคนบุกเข้าโจมตีป้อมจุดตรวจและสถานีตำรวจของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ทหาร รวม 11 จุดในจังหวัดปัตตานี ยะลา และสงขลาแต่จุดใหญ่ที่สุดอยู่ที่ป้อมจุดตรวจกรือเซะ หน้ามัสยิดกรือเซะ อำเภอเมืองจังหวัดปัตตานี มีการยิงปะทะกันและกลุ่มผู้โจมตีส่วนหนึ่งได้หนีเข้าไปหลบในมัสยิดฝ่ายเจ้าหน้าที่ได้วางกำลังล้อมอยู่หลายชั่วโมงกระทั่งตอนบ่ายได้สั่งยิงอาวุธหนักเข้าไปด้านในมัสยิดทำให้มีผู้เสียชีวิตถึง 32 รายขณะที่เหตุการณ์โจมตีป้อมจุดตรวจในวันนั้นทั้ง 11 จุด มีผู้เสียชีวิตทั้งสิ้น 108 ราย ต่อมารัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ได้ตั้งคณะกรรมการอิสระขึ้นไต่สวนข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ โดยมี นายสุจินดาณรงค์ เป็นประธานผลการไต่สวนสรุปว่าเจ้าหน้าที่รัฐที่ปฏิบัติการในวันนั้น (ที่มัสยิดกรือเซะ) กระทำการเกินสมควรแก่เหตุ

“เหตุการณ์ตากใบ”คือเหตุการณ์สลายผู้ชุมนุมที่หน้า สถานีตำรวจภูธรตากใบ จังหวัดนราธิวาส และเคลื่อนย้ายผู้ชุมนุมไปควบคุมสอบสวนต่อที่ค่ายอิงคยุทธบริหาร อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี เมื่อวันที่ 25 ตุลาคม พ.ศ. 2547 ทำให้มีผู้เสียชีวิตระหว่างการสลายการชุมนุม 7 ราย และระหว่างการเคลื่อนย้ายด้วยการจับถอดเสื้อมัดมือ โพล์หลัง แล้วนำไปนอนเรียงซ้อนกันบนรถบรรทุกของทหารอีก 78 ราย รวมมีผู้เสียชีวิตทั้งสิ้น 85 ราย หลังเกิดเหตุมีการตั้งคณะกรรมการอิสระขึ้นไต่สวนข้อเท็จจริงเช่นกัน โดยมีนายพิเชต สุนทรพิพิธ เป็นประธานสรุปว่าการเคลื่อนย้ายผู้ชุมนุมไปยังค่ายอิงคยุทธบริหาร จนทำให้มีผู้เสียชีวิตจำนวนมากนั้น เป็นการปฏิบัติหน้าที่บกพร่องและขาดความรับผิดชอบของผู้บังคับบัญชาในระดับต่าง ๆ ของทหารที่ควบคุมสถานการณ์ในวันนั้น

ตามแนวคิดเสรีนิยมประชาธิปไตยนั้น เมื่อรัฐมีขึ้นเพื่อคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของประชาชนภายในรัฐนั้นให้มีความมั่นคงปลอดภัย และสร้างหลักประกันไม่ให้มีการละเมิดสิทธิซึ่งกันและกันไว้โดยบทบัญญัติของกฎหมาย แต่การก่อความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ นั้น เป็นการกระทำเพื่อยุให้รัฐ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐละเมิดต่อหลักการดังกล่าว กลุ่มก่อความไม่สงบ

ต้องการทำลายความชอบธรรมของรัฐ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้รัฐหันมาใช้ความรุนแรงนอกกฎหมาย กติกา หรือในอีกทางหนึ่งเพื่อสร้างความไม่ไว้วางใจต่อรัฐในกลุ่มประชาชนเป้าหมายที่กลุ่มก่อความไม่สงบต้องการปลุกระดม ยิ่งรัฐหรือเจ้าหน้าที่ผู้ใช้อำนาจรัฐใช้กำลังความรุนแรง หรือใช้วิธีการที่ไม่เป็นไปตามกฎหมายจนละเมิดสิทธิของประชาชน ไม่เป็นไปตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และไม่เคารพต่อหลักนิติรัฐแล้ว ก็จะไม่สอดคล้องกับฝ่ายกลุ่มก่อความไม่สงบ ที่ต้องการแสดงให้เห็นว่า รัฐไม่สามารถปกป้องคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของประชาชน และไม่สามารถคุ้มครองความปลอดภัยให้กับประชาชนได้ รัฐก็จะหมดความชอบธรรมในการคงอยู่ของรัฐได้

จากกรณี “กรือเซะ” และ “เหตุการณ์ตากใบ” จะเห็นผลสรุปจาก คณะกรรมการอิสระได้สวนข้อเท็จจริง ว่าเจ้าหน้าที่รัฐที่ปฏิบัติการกระทำการเกินสมควรแก่เหตุและการปฏิบัติหน้าที่บกพร่องและขาดความรับผิดชอบของผู้บังคับบัญชาระดับต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่าทัศนคติของข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนในการปฏิบัติต่อผู้ต้องหาที่มุ่งเน้นประสิทธิภาพของการบังคับใช้กฎหมาย และหากใช้วิธีการตามขั้นตอนของกฎหมายแล้วไม่ได้ข่าวหรือข้อมูล ก็จะใช้วิธีการขู่เข็ญเพื่อให้ได้ข่าวหรือข้อมูลที่ต้องการ เน้นการจับกุมผู้กระทำความผิดให้ได้อย่างรวดเร็วแล้วค่อยสืบสวนหาข้อเท็จจริงในภายหลัง และยังเป็นวิธีการปฏิบัติต่อผู้ต้องหาเหมือนผู้กระทำความผิดที่แท้จริง เมื่อเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติมีแนวคิดอย่างนี้จึงทำให้มีวิธีการปฏิบัติที่ไม่เป็นไปตามหลักกฎหมายได้ ในกรณีกรือเซะและเหตุการณ์ตากใบข้อสรุปของคณะกรรมการอิสระขึ้นได้สวนข้อเท็จจริงจึงออกมาในลักษณะของการกระทำที่เกินสมควรแก่เหตุของเจ้าหน้าที่และผู้บังคับบัญชาที่ปฏิบัติหน้าที่บกพร่องและขาดความรับผิดชอบ ซึ่งแสดงถึงวัฒนธรรมอำนาจนิยมและวัฒนธรรมตำแหน่งของเจ้าหน้าที่ในระดับต่าง ๆ อันส่งผลต่อรัฐด้วย ผลจากการกระทำที่ไม่เคารพต่อกฎหมายและสิทธิมนุษยชนของประชาชนโดยรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ได้กลับกลายเป็นรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐละเมิดต่อหลักนิติรัฐเสียเอง และกลายเป็นเงื่อนไขให้กลุ่มก่อความไม่สงบใช้สร้างความชอบธรรมและแสวงหาความร่วมมือจากประชาชนในพื้นที่ เพื่อก่อความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ตอบโต้กับการกระทำของรัฐที่ละเมิดต่อสิทธิ เสรีภาพของประชาชน

หากมองตามแนวคิดของ จอห์น ล็อก และรูสโซ จะเห็นได้ว่า รัฐนั้นมีขึ้นเพื่อคุ้มครองความปลอดภัยให้แก่ประชาชนภายในรัฐ และคุ้มครองสิทธิของประชาชนภายในรัฐด้วย หากรัฐใดละเมิดสิทธิของประชาชน ประชาชนมีสิทธิที่จะล้มล้างรัฐบาลและตั้งรัฐบาลขึ้นใหม่ได้ ดังนั้น การก่อความไม่สงบที่เกิดขึ้นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อาจมีสาเหตุมาจากการที่กลุ่มก่อความไม่สงบดังกล่าว มองว่ารัฐละเมิดต่อหลักสิทธิมนุษยชนของประชาชน และกลุ่มของตนมีสิทธิที่จะล้มล้างรัฐบาลเดิม หรือตั้งรัฐบาลใหม่ได้ ซึ่งในกรณีของกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้คือ การแบ่งแยกดินแดนก่อตั้งรัฐใหม่ ดังนั้น รัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐจึง



ต้องให้ความสำคัญต่อการปฏิบัติตามหลักกฎหมายและหลักสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะการจับกุมผู้ต้องหาในคดีความมั่นคงเกี่ยวกับการก่อความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ยิ่งต้องให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตามหลักกฎหมายและหลักสิทธิมนุษยชน เพราะหากเป็นการจับกุมผู้บริสุทธิ์แล้วมีการละเมิดสิทธิมนุษยชนจะยิ่งกลายเป็นเงื่อนไขให้กับกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ และหากเป็นการจับกุมผู้กระทำความผิดที่แท้จริงแต่มีการละเมิดสิทธิมนุษยชน ก็จะต้องยกย่องการใช้อำนาจข่มเหงรังแกประชาชนของเจ้าหน้าที่รัฐ

การปฏิบัติต่อผู้ต้องหานั้น แม้ว่าผู้ต้องหานั้นจะเป็นผู้กระทำความผิดที่แท้จริงก็ตาม แต่เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่มีสิทธิที่จะไปละเมิดสิทธิของเขา ศ. ดร. นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2557: 30) ได้กล่าวถึงการเคารพศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ โดยยกตัวอย่างการเคารพคนโกงไว้ว่า “เราควรเคารพคนโกง อันเป็นคนละเรื่องกับการเคารพการโกง การโกงเป็นสิ่งที่น่ารังเกียจ ไม่ควรได้รับความเห็นชอบจากใครทั้งสิ้น แม้เราไม่สามารถเคารพการโกงได้ แต่เราก็ยังควรเคารพคนโกงอยู่นั่นเอง นั่นคือ เคารพในความเป็นคนหรือความเป็นมนุษย์ของเขา ไม่ว่าเขาจะชั่วร้ายคนโกงมาอย่างไร สิ่งที่ไม่ควรมองหายไประหว่างเขา คือ ความเป็นมนุษย์ซึ่งเราควรให้ความเคารพ” จากแนวคิดดังกล่าวนี้จึงเห็นได้ว่าแม้ผู้ต้องหาที่เจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมมาจะก่อคดีในลักษณะโหดร้าย ไร้มนุษยธรรม เช่น ฆ่า ข่มขืน หรือเป็นผู้ก่อความไม่สงบ เจ้าหน้าที่ตำรวจก็ต้องปฏิบัติต่อเขอย่างคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ปฏิบัติตามหลักกฎหมาย และหลักสิทธิมนุษยชน จะละเว้นไม่ปฏิบัติไม่ได้ ยิ่งเป็นการจับกุมผู้ต้องสงสัยในคดีความมั่นคงเกี่ยวกับการก่อความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้แล้ว เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติยังต้องเคร่งครัดต่อหลักการของกฎหมาย เพราะไม่เช่นนั้นแล้ว ประชาชนในพื้นที่อาจจะเห็นจริงตามที่กลุ่มก่อความไม่สงบกล่าวอ้างว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐข่มเหงรังแกประชาชน เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ให้ความเป็นธรรมกับประชาชน เมื่อประชาชนไม่ไว้วางใจต่อรัฐ มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนอยู่เนือง ๆ กลุ่มก่อความไม่สงบอาจยกเป็นเหตุผลที่จะแบ่งแยกดินแดนได้

ในส่วนของผู้พนักงานตำรวจซึ่งมีหน้าที่ในการจับผู้ต้องหานั้น มีหลักกฎหมายบัญญัติถึงหลักในการปฏิบัติและระบุดังสิทธิต่าง ๆ ของประชาชนในส่วนที่เกี่ยวกับการจับ และการตกเป็นผู้ถูกจับ หรือผู้ต้องหา อย่างชัดเจน เมื่อผู้พนักงานตำรวจไม่ปฏิบัติตามหลักกฎหมายหลักสิทธิมนุษยชน มีแนวคิดแบบอำนาจนิยม ก็มีแนวโน้มที่จะนำไปสู่การใช้ความรุนแรงประเภทอื่นได้แม้ว่าผลจากการวิจัยที่ได้จากการสัมภาษณ์จะได้ผลการวิจัยว่า รูปแบบการใช้ความรุนแรงที่ข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนใช้ คือ การขู่ขู่แต่ไม่ถึงกับใช้กำลังก็ตาม ประกอบกับการที่ข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนยึดถือแนวคิดทฤษฎีที่ว่าด้วยการให้ความยุติธรรมทางอาญาตามรูปแบบทฤษฎีควบคุมอาชญากรรม (The Crime Control Model) ที่มีวิธีการดำเนินการที่



รวดเร็วเด็ดขาดเน้นประสิทธิภาพของการบังคับใช้กฎหมายมีการดำเนินการรวดเร็วตอบโต้กับอาชญากรรมอย่างฉับพลันทันต่อพัฒนาการของอาชญากรรมที่เปลี่ยนแปลงไปวิธีการตามรูปแบบนี้มีข้อบกพร่องคือ ทำให้เจ้าพนักงานตำรวจใช้อำนาจมากจนอาจเกินขอบเขตที่กฎหมายให้อำนาจ มีการใช้ดุลพินิจอย่างกว้างขวาง

การที่ตำรวจระดับชั้นประทวนให้น้ำหนักกับทฤษฎีควบคุมอาชญากรรม(Crime Control Model)มากเกินไปส่งผลให้มีการปฏิบัติที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายในลักษณะที่รุนแรงขึ้นไปได้เช่น การล่อลวง ข่มขู่การจับ การค้นที่ไม่เป็นไปตามขั้นตอนของกฎหมายการใช้กำลังทำร้าย การซ้อมทรมานเพื่อได้รับสารภาพ ฯลฯ ซึ่งส่งผลให้สิทธิเสรีภาพของประชาชนถูกล่วงละเมิดได้โดยง่าย และมีแนวโน้มที่จะละเมิดสิทธิมนุษยชนขั้นรุนแรงเมื่อเป็นเช่นนี้อาจทำให้มีการใช้อำนาจไปในทางที่มิชอบหรือเป็นลักษณะแบบอำเภอใจ (Arbitrary) จะมีลักษณะกลายเป็นผู้ก่ออาชญากรรมเป็นอันตรายต่อสังคมเสียเอง รูปแบบนี้จึงต้องแก้ไขที่การควบคุม (Control) อำนาจ โดยคำนึงถึงการปฏิบัติตามขั้นตอนของกฎหมายและสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลเพิ่มขึ้น

การใช้ความรุนแรงตามแนวคิดของ มาร์ค ทเวน (Mark Twain 1998 อ้างถึงใน สุกมิตร ปิติพัฒน์ 2555: 26-27)ที่กล่าวถึงการใช้ความรุนแรงว่ามี 2 ประเภท คือ “ความรุนแรงอันนำหวั่นสะพรึงนั้นมีอยู่ด้วยกันสองแบบ แบบหนึ่ง เกิดจากการห้ามนั้นประหัดประหารกันด้วยความรู้สึกอันเร่าร้อน อีกแบบหนึ่งเป็นความรุนแรงชนิดเลือดเย็นไร้หัวใจ แบบหนึ่งกินเวลายาวนานนับเดือน แบบหนึ่งกินเวลายาวนานนับพันปี แบบหนึ่งนำความตายมาสู่คนจำนวนหมื่น อีกแบบหนึ่งนั้นนับเป็นร้อยล้าน แต่เรากลักรู้สึกกลัวกับความรุนแรงขนาดย่อม แต่ทว่าความน่าหวาดกลัวของความตายที่เกิดขึ้นอย่างฉับพลันจากคมขวาน จะเทียบอะไรได้กับความตายที่ยาวนานชั่วชีวิต อันเกิดจากความหิวโหย ความหนาวเย็น การถูกเหยียดหยาม ความโหดร้ายทารุณ และการย่ำยีจิตใจ.”

ความรุนแรงแบบแรกที่ มาร์ค ทเวน พูดถึงก็คือ ความรุนแรงในรูปของการใช้กำลังประทุษร้ายต่อกัน การทำสงคราม การประหัดประหารกัน การก่อการร้าย การคุกคามข่มขู่ การใช้กำลังบังคับส่วนความรุนแรงในแบบที่สองนั้น จะอยู่ในรูปแบบของความรุนแรงที่แฝงเร้นอยู่ในชีวิตปกติประจำวัน ทั้งในทางโครงสร้างของสังคมและในความคิดจิตใจคน ที่แสดงผลออกมาในรูปแบบที่แตกต่างกันไม่ว่าจะเป็น ความอดอยากยากจน การกีดกัน การกดขี่ข่มเหง ความไม่เสมอภาค ความไม่เป็นธรรม ความแตกต่างทางชนชั้น เชื้อชาติ ศาสนา ฯลฯ และเมื่อความรุนแรงในรูปแบบนี้เป็นสภาวะแฝงเร้นอยู่ในโครงสร้างและความสัมพันธ์ทางสังคม และแฝงเร้นอยู่ในความคิดจิตใจคน ทำให้ความรุนแรงแบบนี้กลายเป็นเรื่องปกติที่เกิดขึ้นอยู่โดยทั่วไป และความรุนแรงในแบบที่สองนี้ถ้ามีสะสมอยู่ในสังคมจะเป็นตัวสร้างเงื่อนไขและเป็นเหตุปัจจัยที่จะนำไปสู่ความรุนแรงใน

แบบแรกได้ ผลจากการถูกกดขี่ การย้ายยัศศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การแบ่งแยกเชื้อชาติศาสนา อาจกลายเป็นแรงผลักดันและแรงจูงใจ ในการรื้อระดมเรียกร้องให้คนลุกขึ้นต่อสู้ด้วยกำลังความรุนแรง และใช้เป็นข้ออ้างที่ให้ความชอบธรรมในการใช้ความรุนแรงดังกล่าว

จากผลการวิจัยจะเห็นได้ว่าข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนมีแนวคิดที่มุ่งเน้นการจับผู้ต้องหาให้ได้โดยเร็ว แล้วค่อยมาสืบสวนหาข้อเท็จจริงในภายหลังว่าผู้ต้องหาที่จับมาได้ นั้น มีความผิดจริงหรือไม่ และอาจจะมีการขู่เข็ญเพื่อให้ได้ข่าวและข้อมูลที่เป็นต่อการสืบสวนเอาผิด หากมองการใช้ความรุนแรงตามกรอบแนวคิดของ มาร์ค ทเวน ที่แบ่งความรุนแรงไว้เป็น 2 ประเภท จะเห็นได้ว่า การขู่เข็ญ ถือเป็นการใช้ความรุนแรงประเภทที่หนึ่ง และการที่เน้นการจับผู้ต้องหาให้ได้โดยเร็วแล้วค่อยสืบสวนหาข้อเท็จจริงในภายหลัง การกระทำในลักษณะดังกล่าวนี้ ยิ่งหากเป็นการกระทำต่อผู้บริสุทธิ์ด้วยแล้วถือเป็นการละเมิดสิทธิของเขา ขณะเดียวกันผู้ที่ได้รับผลร้ายจากการกระทำดังกล่าวจะรู้สึกว่าจะได้รับความเป็นธรรม และไม่ได้ได้รับความยุติธรรม และเมื่อจับผู้ต้องหาได้แล้วปฏิบัติต่อผู้ต้องหาเหมือนผู้กระทำผิดที่แท้จริง ไม่คำนึงถึงหลักกฎหมายว่าในคดีอาญาต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด ก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิดจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้

ในช่วงต้นเมื่อประชาชนถูกเจ้าหน้าที่ของรัฐโดยเฉพาะ ตำรวจ กระทำโดยไม่เป็นธรรมดังกล่าว ด้วยวัฒนธรรมแบบอำนาจนิยมและวัฒนธรรมแบบต่างเมินเฉย อาจจะทำให้ผู้ถูกกระทำต่างสยบยอม และยอมรับต่อการกระทำในลักษณะดังกล่าว แต่เมื่อถูกขู่เข็ญ ข่มขู่ รังแก และได้รับการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม ไม่เป็นไปตามกฎหมายและหลักสิทธิมนุษยชน มุ่งเน้นแต่เพียงผลการปฏิบัติโดยไม่สนใจวิธีการ เมื่อลักษณะความรุนแรงแบบนี้สะสมไปเรื่อย ๆ จึงกลายเป็นตัวสร้างเงื่อนไขและเป็นเหตุปัจจัยที่นำไปสู่การลุกขึ้นสู้ด้วยกำลังและอาวุธต่อรัฐบาลได้ หากมองตามกรอบความคิดของ มาร์ค ทเวน จะเห็นได้ชัดเจนว่าหากข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนซึ่งปฏิบัติหน้าที่อยู่ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ใช้วิธีการขู่เข็ญซึ่งเป็นรูปแบบการใช้ความรุนแรงในแบบที่หนึ่ง ร่วมกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องหาอย่างไม่เป็นธรรมในลักษณะของความรุนแรงในประเภทที่สองนั้น เมื่อสะสมเป็นระยะเวลายาวนานอาจกลายเป็นเงื่อนไขและเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดการลุกขึ้นสู้ด้วยกำลังและอาวุธในลักษณะของการก่อความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งเป็นการใช้ความรุนแรงในแบบที่หนึ่งได้

สถานการณ์การก่อความไม่สงบในประเทศไทยเป็นเหตุการณ์รุนแรงที่เกิดขึ้นใน 3 จังหวัดภาคใต้ ได้แก่ นราธิวาส ปัตตานี และยะลา โดยมีเหตุการณ์ลอบทำร้าย วางเพลิง วางระเบิด และจลาจลเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องถึงแม้ว่าจะมีความเคลื่อนไหวในลักษณะต้องการแบ่งแยกดินแดนบริเวณปัตตานีมาเป็นเวลาหลายทศวรรษแล้ว แต่ความไม่สงบดังกล่าวเริ่มบานปลายขึ้น

หลังจากปีพ.ศ.2547 สภาพของการก่อความไม่สงบเป็นการสร้างสถานการณ์เพื่อให้ประชาชนเสื่อมศรัทธาในรัฐ เป็นสงครามช่วงชิงประชาชน เป็นสถานการณ์ที่มีความอ่อนไหว เพราะบางและมีความขัดแย้งทางสังคมสูง นำไปสู่การล่องล่เมิดปะทะ ต่อสู้ การใช้กำลังและอาวุธ การดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญายังต้องมีความเคร่งครัดต่อมาตรฐานการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ และยิ่งต้องปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชนมากยิ่งขึ้นเพื่อป้องกันมิให้ฝ่ายผู้ก่อความไม่สงบนำมาเป็นเงื่อนไขหรือข้ออ้างปลุกเร้าประชาชนให้ไม่ไว้วางใจรัฐ ทำให้ประชาชนเกิดความระแวงในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สร้างความเสื่อมศรัทธาต่ออำนาจรัฐ ซึ่งจะยิ่งสร้างความยากลำบากในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบที่เกิดขึ้น

เมื่อใดก็ตามที่พฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐไปสอดคล้องกับข้อกล่าวหาว่าไม่เคารพกฎหมาย ข่มเหงรังแกประชาชน และละเมิดสิทธิมนุษยชน ก็จะกลายเป็นข้ออ้างของฝั่งติดอาวุธแบ่งแยกดินแดนที่จะหาแนวร่วมในการสนับสนุนจากประชาชนในพื้นที่ หากตำรวจซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติงานภายใต้กฎหมาย หลักสิทธิมนุษยชน และปฏิบัติตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ที่ถูกต้อง การปลุกระดม การโฆษณาชวนเชื่อ การบิดเบือนศาสนาและประวัติศาสตร์ของกลุ่มแบ่งแยกดินแดนก็จะมีน้ำหนักน้อยลงและขาดการสนับสนุนจากประชาชนได้มากที่สุด ปัญหาเกี่ยวกับความยุติธรรมและความเป็นธรรมเป็นปัญหาพื้นฐานที่ต้องได้รับการแก้ไขเป็นปัญหาแรก ๆ การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐโดยเฉพาะตำรวจปฏิบัติตามกฎหมายและหลักสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา จะนำไปสู่การสร้างควมไว้วางใจและความร่วมมือร่วมใจของประชาชนในพื้นที่ที่จะร่วมกันแก้ไขปัญหาความไม่สงบที่เกิดขึ้นใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้

ในระดับสากลปัจจุบันนี้ประเทศต่าง ๆ มีแนวโน้มที่จะปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งระบอบการปกครองนี้มีการมุ่งเน้นถึงการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ซึ่งเป็นที่มาของหลักสิทธิมนุษยชน สิ่งที่ตามมาก็คือ การให้ความสำคัญต่อหลักสิทธิมนุษยชนของประเทศต่าง ๆ มีมากยิ่งขึ้น เป็นผลให้การใช้อำนาจรัฐของประเทศต่าง ๆ ต้องปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชนและต้องให้ความสำคัญคุ้มครองสิทธิมนุษยชนกับประชาชนภายในประเทศของตนด้วย หากการกระทำโดยรัฐของประเทศใดมีการกระทำที่ขัดแย้งกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย หลักนิติธรรม และละเมิดต่อหลักสิทธิมนุษยชน ก็จะถูกประณาม แสดงท่าทีไม่เห็นด้วย ถูกกดดันทางการเมืองหรือการกดดันทางการค้าจากประเทศมหาอำนาจและนานาชาติ

นอกจากนี้สิทธิและเสรีภาพเป็นรากฐานสำคัญในการปกครองระบอบประชาธิปไตย และการที่จะรู้ว่าประเทศใดมีความเป็นประชาธิปไตยมากน้อยเพียงใด ต้องดูที่สิทธิเสรีภาพของประชาชนในประเทศนั้น ๆ เป็นสำคัญ ถ้าประชาชนมีสิทธิเสรีภาพมากความเป็นประชาธิปไตย

ของประเทศนั้นก็มามาก หากสิทธิเสรีภาพของประชาชนถูกจำกัด ถัดรอง หรือถูกละเมิดโดยรัฐบาลหรือผู้มีอำนาจในการปกครองประชาธิปไตยของประเทศนั้นก็ม่น้อย ประเทศที่มีความเป็นประชาธิปไตยสูงจึงบัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพของประชาชนไว้ในรัฐธรรมนูญอย่างชัดเจน รวมทั้งกำหนดให้มีมาตรการคุ้มครองและป้องกันการละเมิดสิทธิของประชาชนเอาไว้ด้วย

ประเทศไทยได้บัญญัติหลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มีเนื้อหาสาระสอดคล้องกับมาตรฐานขององค์การสหประชาชาติที่กำหนดไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และตามข้อตกลงระดับนานาชาติอื่น ๆ ด้านสิทธิมนุษยชน แต่ เจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งถือเป็นหนึ่งในเจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นผู้ใช้อำนาจรัฐมีหน้าที่บังคับใช้กฎหมายให้เกิดความสงบเรียบร้อยของสังคมภายในประเทศ โดยใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยซึ่งมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนโดยตรง นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ตำรวจยังเป็นต้นธารของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่มีความสำคัญยิ่ง แต่เจ้าหน้าที่ตำรวจโดยเฉพาะอย่างยิ่งจากผลการวิจัยทำให้ทราบว่าข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนยึดถือแนวคิดทฤษฎีที่ว่าด้วยการให้ความยุติธรรมทางอาญารูปแบบทฤษฎีควบคุมอาชญากรรม (The Crime Control Model) ผสมผสานกับรูปแบบทฤษฎีกระบวนการนิติธรรม (The Due Process Model) โดยปฏิบัติตามขั้นตอนของกฎหมาย คำนิ่งถึงหลักสิทธิมนุษยชน และในบางครั้งก็ใช้วิธีการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายร่วมด้วย ซึ่งไม่สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่นอกจากเจ้าหน้าที่ตำรวจจะจับกุมผู้กระทำผิดมาลงโทษตามกฎหมายแล้ว เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องปฏิบัติตามหลักการที่ถูกต้องของกฎหมาย คำนิ่งถึงหลักสิทธิมนุษยชนและคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาด้วย

สิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากที่สุด ซึ่งเป็นไปตามที่ ซาดิซซ์เดซสุริยะ (2549: 1) กล่าวไว้ว่า “หากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศใดปราศจากการเคารพต่อหลักสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญานั้นแล้ว ย่อมไม่อาจเรียกได้ว่ากระบวนการยุติธรรมทางอาญา เป็น ได้แค่เพียงกระบวนการดำเนินคดีทางอาญาหรือกระบวนการลงโทษทางอาญาเท่านั้น” กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นหลักประกันและเป็นวิธีการนำไปสู่ความถูกต้อง ชอบธรรม และความยุติธรรม โดยที่กระบวนการยุติธรรมทางอาญามีหน้าที่ที่จะต้องตรวจสอบให้ได้ความจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิดและผู้กระทำความผิด ต้องมีมาตรฐานที่แน่นอน ถูกต้อง ของการปฏิบัติทุกขั้นตอนตั้งแต่จุดเริ่มต้นของคดีไปจนกระทั่งเสร็จสิ้นกระบวนการทั้งหมดของคดีนั้น

สิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นหัวใจหลักของหลักนิติธรรมและการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยหลักนิติธรรมเป็นการจัดการสังคมให้เป็นไปด้วย

ความชอบธรรมตามครรลองของกฎหมาย โดยยึดถือกฎหมายเป็นหลักมาตรฐานในการปฏิบัติ และเจ้าหน้าที่ตำรวจต้องยึดหลักกฎหมายโดยเคร่งครัดในการปฏิบัติหน้าที่ โดยเฉพาะในส่วนของวิธีปฏิบัติในการจับผู้ต้องหาที่ต้องเป็นไปตามรูปแบบทฤษฎีกระบวนการนิติธรรม (The Due Process Model) โดยยึดกฎหมายเป็นสำคัญ เน้นในการปฏิบัติตามกฎหมายและมุ่งคุ้มครองสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล คนจะผิดได้ต้องผ่านการตัดสินของศาลการดำเนินคดีจะต้องกระทำลงไปโดยมิให้ผิดพลาดได้ไม่มีอคติและไม่ใช้อำนาจในทางที่ผิด ผู้บริสุทธิ์จะต้องได้รับการคุ้มครองผู้กระทำผิดก็ควรได้รับการลงโทษผู้ที่ถูกสงสัยว่ากระทำความผิดจึงยังเป็นผู้บริสุทธิ์อยู่นกว่าจะพิสูจน์ได้ว่าเขาเป็นผู้ที่กระทำผิดจริงพยานหลักฐานต่าง ๆ ต้องได้มาอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ไม่ใช่ได้มาจากการไต่สวนคนอื่นพูด ชู่เซ็น หรือหลอกลวง จึงจะเป็นกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอย่างแท้จริง

การปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองที่ประชาชนมีสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาค โดยที่การคุ้มครองสิทธิของประชาชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นเรื่องที่แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า หากเจ้าหน้าที่ตำรวจปฏิบัติตามหลักกฎหมาย สามารถคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้ ระดับการมีสิทธิเสรีภาพของบุคคลในสังคมนั้นก็สูง แสดงว่าสังคมนั้นยึดหลักนิติธรรมและมีการปกครองที่เป็นประชาธิปไตยแต่ถ้าในสังคมนั้นเจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อำนาจตามอำเภอใจโดยไม่คำนึงถึงหลักกฎหมาย ผู้ใช้อำนาจรัฐเลือกที่จะปฏิบัติหน้าที่ตามความสะดวกของตนมากกว่าการคำนึงถึงการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน เจ้าหน้าที่ผู้รักษากฎหมายก็จะกลายเป็นผู้กระทำผิดกฎหมายเสียเอง เมื่อผู้พิทักษ์คุ้มครองสิทธิของประชาชน อาศัยอำนาจตามกฎหมายในนามของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เป็นผู้ใช้กฎหมายในทางทำลายสิทธิเสรีภาพของประชาชน ประชาชนก็หมดสิ้นหลักประกันแห่งสิทธิเสรีภาพ ยิ่งหากสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาถูกละเมิดอยู่เนือง ๆ เช่น มีการซ้อมทรมานผู้ต้องหา มีการชู่เซ็น หลอกลวงผู้ต้องหา ก็จะยิ่งส่งผลต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญาทั้งระบบ ความเชื่อถือศรัทธาที่ประชาชนมีต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญาก็จะเสื่อมถอยไปด้วยทั้งยังส่งผลต่อภาพลักษณ์ของประเทศ และส่งผลกระทบต่อหลักนิติธรรมและความเป็นประชาธิปไตยของประเทศนั้น ๆ ด้วย

#### 4. ข้อเสนอแนะ

##### 4.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

จากผลการวิจัยจะเห็นได้ว่าข้าราชการตำรวจระดับชั้นสัญญาบัตรมีความรู้ความเข้าใจเรื่องสิทธิมนุษยชนในรัฐธรรมนูญ หลักและวิธีปฏิบัติในการจับผู้ต้องหาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่มากกว่าข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวน ข้าราชการตำรวจระดับชั้น



ประทวนโดยส่วนใหญ่ไม่เคยอ่านรัฐธรรมนูญ มีการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายในการจับกุมผู้ต้องหา และปฏิบัติต่อผู้ต้องหาตามแนวคิดทฤษฎีที่ว่าด้วยการให้ความยุติธรรมทางอาญาตามรูปแบบทฤษฎีควบคุมอาชญากรรม (The Crime Control Model) ผสมผสานกับรูปแบบทฤษฎีกระบวนการนิติธรรม (The Due Process Model) ใช้วิธีการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้องตามขั้นตอนของกฎหมาย ซึ่งอาจจะเกิดได้จาก 2 สาเหตุคือ 1) การที่ข้าราชการตำรวจระดับชั้นสัญญาบัตรมีการรับรู้ที่มากกว่าข้าราชการตำรวจชั้นประทวนและ 2) การที่ข้าราชการตำรวจระดับชั้นสัญญาบัตรผ่านการสอบคัดเลือกจากผู้ที่มีความรู้ความสามารถในระดับชั้นประทวน จากเหตุผลดังกล่าวสามารถนำมากำหนดมาตรการในการป้องกันปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนจากการปฏิบัติหน้าที่ในส่วนที่เกี่ยวกับวิธีปฏิบัติในการจับผู้ต้องหาของข้าราชการตำรวจได้ดังนี้

#### 4.1.1 การรับสมัครบุคคลเข้ารับราชการตำรวจ

การรับสมัครบุคคลภายนอกเข้ามาเป็นข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนของกองการสอบ กองบัญชาการศึกษา สำนักงานตำรวจแห่งชาติ พบว่ารับสมัครจากบุคคลภายนอกผู้มีวุฒิประกาศนียบัตรมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6) หรือประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) หรือเทียบเท่าเพื่อบรรจุเป็นข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวน (นสต.) ซึ่งไม่ได้มีความรู้พื้นฐานทางด้านประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นความรู้พื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการตำรวจ และวิชาที่ใช้สอบคัดเลือกส่วนใหญ่จะเป็นความรู้พื้นฐานของมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า คือ ความสามารถทั่วไปภาษาไทยภาษาอังกฤษ เทคโนโลยีสารสนเทศเบื้องต้นจริยธรรมและกฎหมายที่ประชาชนควรรู้ไม่มีการสอบ ประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือรัฐธรรมนูญ ซึ่งการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจนั้นต้องอาศัยความรู้ทางด้านประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และหลักสิทธิมนุษยชนในรัฐธรรมนูญ

เมื่อเทียบกับการรับสมัครสอบคัดเลือกข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนเป็นข้าราชการตำรวจระดับชั้นสัญญาบัตร ที่รับสมัครจากข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนผู้มีความรู้ด้านรัฐศาสตร์บัณฑิตและนิติศาสตร์บัณฑิต ซึ่งความรู้พื้นฐานทางด้านรัฐศาสตร์หรือนิติศาสตร์เหมาะสมกับการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจ หรือในส่วนของข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนผู้ที่ยศจำสิบตำรวจหรือดาบตำรวจ ถึงแม้ว่าจะไม่มีคุณวุฒิปริญญาตรีทางด้านรัฐศาสตร์หรือนิติศาสตร์ แต่ก็ต้องผ่านการสอบ พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547 กฎ ก.ตร. ว่าด้วยประมวลจริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจ กฎ ก.ตร. ว่าด้วยการสืบสวนข้อเท็จจริง พ.ร.ก. ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ประมวลกฎหมายอาญา ประมวล

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและพยานหลักฐาน เหมือนกันกับข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนผู้มีคุณวุฒิรัฐศาสตร์บัณฑิตและนิติศาสตร์บัณฑิตซึ่งทำให้ข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนผู้ที่มียศจำสิบตำรวจหรือดาบตำรวจ จะต้องมีความรู้พื้นฐานทางด้านประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จึงจะสอบผ่านการคัดเลือกได้

ดังนั้นในการรับสมัครบุคคลภายนอกเข้ามาเป็นข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวน เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ในสายงานป้องกันปราบปราม ข้าราชการตำรวจสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย สามารถคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และถูกต้องตรงกับสาขาที่สำเร็จการศึกษามาให้กองการสอบ กองบัญชาการศึกษา สำนักงานตำรวจแห่งชาติ เปลี่ยนจากการรับสมัครจากบุคคลภายนอกผู้มีวุฒิปริญญาตรีมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6)หรือประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) หรือเทียบเท่ามาเป็นรับสมัครจากบุคคลภายนอกผู้มีคุณวุฒิรัฐศาสตร์บัณฑิตและนิติศาสตร์บัณฑิต และปรับเปลี่ยนวิชาที่ใช้สอบคัดเลือกบุคคลภายนอกเป็นข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนโดยให้มีการทดสอบความรู้ทางด้านประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และรัฐธรรมนูญร่วมด้วย และในส่วนของ การสอบคัดเลือกข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนเป็นข้าราชการตำรวจระดับชั้นสัญญาบัตร ซึ่งขณะนี้ในการสอบคัดเลือกยังไม่มี การสอบกฎหมายรัฐธรรมนูญ ควรปรับเปลี่ยนให้มีการทดสอบกฎหมายรัฐธรรมนูญด้วยเช่นกัน

#### 4.1.2 การฝึกอบรม

ในการฝึกอบรมบุคคลภายนอกเข้ามาเป็นข้าราชการตำรวจชั้นประทวน หลักสูตรของกองบัญชาการศึกษา สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีการเรียนการสอนวิชาการต่าง ๆ ที่เป็นพื้นฐานสำหรับการเป็นตำรวจ เช่น จริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจ สิทธิมนุษยชนกับการปฏิบัติงานของตำรวจ ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมาย กฎหมายอาญา กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญา การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม กระบวนการยุติธรรมทางอาญา และกฎหมายเฉพาะอื่นที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจ แต่ยังไม่มีการเรียนการสอนวิชากฎหมายรัฐธรรมนูญโดยตรง ในขณะที่การฝึกอบรมข้าราชการตำรวจชั้นประทวนที่สอบเลื่อนชั้นเป็นข้าราชการตำรวจระดับชั้นสัญญาบัตร นอกจากจะมีการเรียนการสอนวิชาการพื้นฐานต่าง ๆ สำหรับตำรวจแล้ว ยังมีมีการเรียนการสอนวิชาการต่าง ๆ เพิ่มเติมอีก เช่น กฎหมายอาญา กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญา สิทธิมนุษยชน หลักอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม การบริหารงานยุติธรรมทางอาญา กฎหมายรัฐธรรมนูญและกฎหมายเลือกตั้ง จะเห็นได้ว่าการฝึกอบรมในระดับนี้มีการเรียนการสอนวิชากฎหมายรัฐธรรมนูญโดยตรง จากผลการวิจัยที่พบว่าข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนโดยส่วนใหญ่ไม่เคยอ่านรัฐธรรมนูญ สาเหตุเพราะไม่มีการเรียนการสอนวิชากฎหมายรัฐธรรมนูญ ดังนั้น เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว และให้ข้าราชการตำรวจ

ระดับชั้นประทวน ใช้ความรู้จากรัฐธรรมนูญโดยเฉพาะหลักสิทธิมนุษยชนในการปฏิบัติหน้าที่ได้ กองบัญชาการศึกษานำสำนักงานตำรวจแห่งชาติจึงควรปรับปรุงหลักสูตรให้มีการบรรจุวิชากฎหมาย รัฐธรรมนูญไว้ใน การฝึกอบรมบุคคลภายนอกเข้ามาเป็นข้าราชการตำรวจชั้นประทวนด้วย

#### 4.1.3 การฝึกอบรมเพิ่มเติมอย่างสม่ำเสมอ

จากผลการวิจัยจะเห็นได้ว่าเมื่อข้าราชการตำรวจระดับชั้นสัญญาบัตรมีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องตามกฎหมายที่มากกว่าข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวนทั้งเรื่องสิทธิมนุษยชนในรัฐธรรมนูญและหลักและวิธีปฏิบัติในการจับผู้ต้องหาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ทำให้เลือกวิธีการปฏิบัติที่ถูกต้องตามกฎหมายมากกว่าและลดการละเมิดสิทธิมนุษยชนได้มากกว่า และโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจต้องคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน สิทธิของผู้ต้องหา สิทธิของผู้เสียหาย สิทธิของพยาน สิทธิเด็ก สิทธิสตรี ฯลฯ ดังนั้นเพื่อให้ข้าราชการตำรวจทุกระดับชั้นได้มีการรับรู้หลักสิทธิมนุษยชนในกฎหมายรัฐธรรมนูญ และลดการละเมิดสิทธิมนุษยชนในการปฏิบัติหน้าที่ จึงต้องมีการฝึกอบรมทบทวนวิชาความรู้ที่จำเป็นสำหรับตำรวจ เช่น สิทธิมนุษยชน สิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา กฎหมายรัฐธรรมนูญ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กฎหมายอาญา ฯลฯ ให้ข้าราชการตำรวจทุกระดับชั้นรับรู้อย่างสม่ำเสมอ เช่น ปีละ 1 ครั้ง เพื่อเป็นการเพิ่มพูนความรู้และช่วยให้ข้าราชการตำรวจมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง ช่วยให้การปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการตำรวจสามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย กระบวนการยุติธรรมทางอาญาและลดการละเมิดสิทธิมนุษยชนเมื่อข้าราชการตำรวจมีความรู้ที่ถูกต้องในหลักกฎหมายและหลักสิทธิมนุษยชน ก็จะช่วยลดการใช้อำนาจตามวัฒนธรรมแบบอำนาจนิยมลง และคำนึงถึงการคุ้มครองสิทธิของประชาชนเพิ่มมากขึ้นได้ ทั้งยังเป็นการลดเงื่อนไขในการกล่าวอ้างของกลุ่มก่อความไม่สงบในการปลุกระดมมวลชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ปฏิบัติตามกฎหมายและละเมิดสิทธิมนุษยชนได้อีกด้วย

#### 4.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเฉพาะกรณีวิธีปฏิบัติในการจับผู้ต้องหา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเท่านั้น ซึ่งกระบวนการขั้นต้นของตำรวจในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่จะนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษตามกฎหมายนั้นยังมีอีกหลายขั้นตอน และในแต่ละขั้นตอนการปฏิบัติอาจจะไปละเมิดสิทธิมนุษยชนของประชาชนได้ถ้ามีการรับรู้ที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย เช่น การค้น การควบคุม การออกหมายเรียก การออกหมายจับ การออก

หมายค้น และการสอบสวน เป็นต้น ซึ่งน่าจะได้ทำการศึกษาวิจัยว่าข้าราชการตำรวจมีการรับรู้ที่ถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ เพื่อป้องกันการละเมิดสิทธิมนุษยชนของประชาชน

2. การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะกรณีการรับรู้วิธีปฏิบัติในการจับผู้ต้องหาของข้าราชการตำรวจภูธร สถานีตำรวจภูธรยะหริ่งเท่านั้น ซึ่งน่าจะได้ทำการศึกษาวิจัยว่าข้าราชการตำรวจในท้องที่อื่น เช่น ข้าราชการตำรวจในจังหวัดอื่น ข้าราชการตำรวจนครบาล หรือข้าราชการตำรวจที่ปฏิบัติสายงานอื่น เช่น จราจร ชุมการ อำนวยการ หน่วยปฏิบัติการพิเศษ สืบสวน สอบสวน ตำรวจตระเวนชายแดน เป็นต้น ซึ่งมีอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาด้วยกัน จะมีการรับรู้ที่เหมือนกันหรือแตกต่างกันอย่างไร

3. การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเฉพาะข้าราชการตำรวจ แต่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญายังมีเจ้าพนักงานอื่นที่มีอำนาจเช่นเดียวกับเจ้าพนักงานตำรวจ เช่น เจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง โดยเฉพาะ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งมีหลายกรณีที่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จับกุมลูกบ้านนำส่งพนักงานสอบสวนด้วยตนเอง จึงน่าจะได้ศึกษาวิจัยว่าเจ้าพนักงานอื่นหรือเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองมีการรับรู้วิธีปฏิบัติต่อผู้ต้องหาถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ อย่างไร เพื่อป้องกันการละเมิดสิทธิมนุษยชนของประชาชน

4. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นกฎหมายที่ให้อำนาจและบ่งบอกวิธีในการปฏิบัติของตำรวจ โดยมีประมวลกฎหมายอาญาและพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญาต่าง ๆ เป็นกฎหมายที่บ่งบอกความผิดไว้ ซึ่งน่าจะได้ศึกษาวิจัยว่าข้าราชการตำรวจใช้ดุลยพินิจตามกฎหมายอย่างไรในการปฏิบัติ และมีการรับรู้กฎหมายเหล่านี้มากน้อยแค่ไหน เพื่อป้องกันการตรวจค้น จับกุม สอบสวน ฯลฯ ที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายหรือกฎหมายไม่ได้ให้อำนาจไว้ อันเป็นการละเมิดสิทธิของประชาชนได้



บรรณานุกรม



## บรรณานุกรม

- “กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา” กองบัญชาการศีกษา สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (2555)  
กรุงเทพมหานคร
- กรกาญจน์ อรุณปลอด(2543) “การคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร  
ไทย: ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแนวความคิดทางกฎหมายและกระบวนการบังคับ  
ใช้” วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย  
(ออนไลน์) สาระสังเขป ค้นคืนวันที่ 20 กันยายน 2556 จาก  
<http://www.thaithesis.org/detail.php?id=1082543000498>
- กรุงเทพธุรกิจ ออนไลน์ กรือเซะ-ตากใบ.เกี่ยวอะไรด้วยสาระสังเขปออนไลน์ ค้นคืนวันที่ 20 กุมภาพันธ์  
2557 จาก <http://bangkokbiznews.com/.กรือเซะ-ตากใบเกี่ยวอะไรด้วย.html>
- กองการสอบ ADMISSION DIVISION สาระสังเขปออนไลน์ ค้นคืนวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2557  
<http://rcm.edupol.org/>
- “การปฏิวัติในสหรัฐอเมริกา” สาระสังเขปออนไลน์ ค้นคืนวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2557  
จาก [http://freedom-thing.blogspot.com/2011/05/blog-post\\_23.html](http://freedom-thing.blogspot.com/2011/05/blog-post_23.html)
- กุลพล พลวัน (2538) *พัฒนาการแห่งสิทธิมนุษยชน* พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์วิญญูชน  
\_\_\_\_\_. (2538) *สิทธิมนุษยชนในสังคมไทย* กรุงเทพมหานคร
- เกษียร เตชะพีระ (2547) “วัฒนธรรมการเมืองอำนาจนิยมปฏิบัติกับรัฐภายใต้ระบอบทักษิณ”  
ใน สมชาย หอมลออ บรรณาธิการ *การหายไปของนายสมชาย นีละไพจิตร* หน้า  
3-19 กรุงเทพมหานคร บริษัท สุขุมและบุตร จำกัด
- เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์และคณะ (2529) *สิทธิมนุษยชนและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาใน  
ประเทศไทย* กรุงเทพมหานคร มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์  
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- คณิต ฅ นคร (2546) *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา* พิมพ์ครั้งที่ 6 กรุงเทพมหานคร  
สำนักพิมพ์วิญญูชน

- คมกริช สังข์ทอง(2546) “การจับผู้ต้องหาในคดีอาญา: ศึกษาผลกระทบการบังคับใช้มาตรา 237 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540”ในชั้นพนักงานสอบสวน วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ออนไลน์) สาระสังเขป คืบ คืบ วันที่ 20 กันยายน 2556 จาก<http://www.thaithesis.org/detail.php?id=1082546000987>
- “คำประกาศว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและพลเมือง 1789 : นิติราษฎร์” สาระสังเขปออนไลน์ คืบวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2557 <http://www.enlightened-jurists.com/directory/44/Declaration-universelle-des-droits-de-Homme-et-du-citoyen-de-1789.html>
- “คำประกาศอิสรภาพแห่งสหรัฐอเมริกา”สาระสังเขปออนไลน์ คืบวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2557 จาก [th.wikisource.org/wiki/คำประกาศอิสรภาพแห่งสหรัฐอเมริกา](http://th.wikisource.org/wiki/คำประกาศอิสรภาพแห่งสหรัฐอเมริกา)
- “จากยุคมีดสู่รุ่งอรุณใหม่ ย้อนรอยการปฏิวัติฝรั่งเศส ค.ศ.1789” สาระสังเขปออนไลน์ คืบวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2557 <http://education.kapook.com/view55270.html>
- จิรพจน์ ไทยเล็ก(2544) “ปัญหาการคุ้มครองสิทธิทางอาญาตามรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ศึกษา เฉพาะกรณี: สิทธิที่จะไม่ปรักปรำตนเองก่อนถูกฟ้องคดี” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- จุฑารัตน์ เอื้ออำนวยและคณะ (2548) การดำเนินกระบวนการยุติธรรมใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ : ปัญหาและแนวทางการแก้ไข กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์เดือนตุลา
- จตุติ ธรรมมโนวานิช (2552) “มาตรการบังคับทางอาญาเกี่ยวกับหมายเรียก หมายอาญา และการจับ” ใน เอกสารการสอนชุดวิชา กฎหมายวิธีสบัญญัติ 3: วิธีพิจารณาความอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 5) หน่วยที่ 2 หน้า 1-50 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชานิติศาสตร์
- ชาติชัย เดชสุริยะ (2549) มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์เดือนตุลา
- โชติ ช่วยชู (2540) “การปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานต่อผู้ต้องหา: กรณีศึกษาในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่” การศึกษาค้นคว้าอิสระ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ทิวลิป เครือมา (2554) “แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม” ใน เอกสารการสอนชุดวิชาการบริหารงานยุติธรรมทางอาญา บทที่ 2 หน้า 7-14 คณะตำรวจศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

- นิติ เอียวศรีวงศ์ (2557) “Respect the Crook? Yes, We Should.” *มติชนสุดสัปดาห์* 34, 1747 (7-13 กุมภาพันธ์) : 30-31
- บรรเจิด สิงคะเนติ (2555) *การตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่กระทบต่อสิทธิมนุษยชน* นครปฐม บริษัท มิสเตอร์ ก้อบปี (ประเทศไทย) จำกัด
- ปกรณ์ กำลังเลิศ (2547) “การแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบถึงสิทธิที่จะไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองในคดีอาญา” สารนิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ประพจน์ ศรีทองคำ (2542) “สิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาในกระบวนการสอบสวน: ศึกษาเฉพาะกรณี กระบวนการสอบสวนของกองบัญชาการตำรวจนครบาล” วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ออนไลน์) สารระสังเขป ค้นคืนวันที่ 20 กันยายน 2556 จาก <http://www.thaithesis.org/detail.php?id=1082542001132>
- “ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา” สมชาย พงษ์พัฒนาศิลป์, เผ่าพันธ์ ขอบน้ำตาล (2555) พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร เจริญรัฐการพิมพ์
- ประมุข ลักษณ์ (2541) “สิทธิมนุษยชนที่ถูกละเมิดโดยรัฐ: ศึกษากรณีการแถลงข่าวผลการจับกุมผู้ต้องหาของข้าราชการตำรวจ” วิทยานิพนธ์ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย(ออนไลน์) สารระสังเขป ค้นคืนวันที่ 20 กันยายน 2556 จาก <http://www.thaithesis.org/detail.php?id=1082541000480>
- “ประวัติความเป็นมาของขบวนการสิทธิมนุษยชน” สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เรื่องที่ 4 สิทธิมนุษยชน เล่มที่ 32 สารระสังเขปออนไลน์ ค้นคืนวันที่ 1 กันยายน 2556 จาก <http://kanchanapisek.or.th/kp6/New/sub/book/book.php?book=32&chap=4&page=chap4.htm>
- ปิยวรรณ ดินาน (2545) “การคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาในคดีอาญามีให้ต้องรับสารภาพโดยไม่สมัครใจ” วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ออนไลน์) สารระสังเขป ค้นคืนวันที่ 20 กันยายน 2556 จาก <http://www.thaithesis.org/detail.php?id=1082545001776>
- พัชรศรี ศรีเมือง และคณะ (2546) “การรับรู้สิทธิเสรีภาพของประชาชนชาวไทย” สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม
- พิเชษฐ์ เดชผิว (2547) *สิทธิของเรา* กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์เพิ่มทรัพย์การพิมพ์

- พิมพ์เพ็ญ พัฒโน (2542) “กลไกทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย : ศึกษากรณีการจับ” วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ออนไลน์) สาระสังเขป ค้นคืนวันที่ 20 กันยายน 2556 จาก <http://www.thaithesis.org/detail.php?id=1082542000522>
- ยิ่งรัตน์ สะอาดยิ่ง (2542) “ประชาชนกับกระบวนการยุติธรรม ศึกษาเฉพาะกรณี เจ้าหน้าที่ตำรวจ” วิทยานิพนธ์ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ออนไลน์) สาระสังเขป ค้นคืนวันที่ 20 กันยายน 2556 จาก <http://www.thaithesis.org/detail.php?id=1082542001134>
- ยุทธพร อิศระชัย (2554) “การคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ และส่งเสริมสิทธิชุมชน และการเมืองภาคประชาชน” ใน *ประมวลสาระชุดวิชา การเมืองการปกครองไทย* หน่วยที่ 12 หน้า (12-1)-(12-135) นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชารัฐศาสตร์
- “ระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี” กองบัญชาการศึกษา สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (2555) กรุงเทพมหานคร
- รัชนิกร โชติชัยสถิต (2537) “กลไกระดับชาติในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา” วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 1) และ (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2554” สมชาย พงษ์พัฒนาศิลป์, เผ่าพันธ์ ขอบน้ำตาล (2554) พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร เจริญรัฐการพิมพ์
- รุ่งพงษ์ ชัยนาม (2555) “สิทธิมนุษยชน” ใน *ประมวลสาระชุดวิชา กระแสโลกศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 3)* หน่วยที่ 6 หน้า (6-1)-(6-42) นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชารัฐศาสตร์
- วัฒนาบุญเหิน (2544) “มาตรการคุ้มครองผู้ต้องหาในการสอบสวนคดีอาญา” วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ออนไลน์) สาระสังเขปค้นคืนวันที่ 20 กันยายน 2556 จาก <http://www.thaithesis.org/detail.php?id=1082544001460>
- ศรีประภา เพชรมีศรี (2552) “แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน” ใน *ประมวลสาระชุดวิชา แนวคิดทางการเมืองและสังคม (พิมพ์ครั้งที่ 5)* หน่วยที่ 11 หน้า 153-210 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชารัฐศาสตร์

- ศุภมิตร ปิติพัฒน์ (2555) “โลกยุคหลังสงครามเย็น” ใน *ประมวลสาระชุดวิชา กระแสโลกศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 3)* หน่วยที่ 1 หน้า (1-1)-(1-54) นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชา รัฐศาสตร์
- สรภัทร สีระสาพร (2547) “ความสำคัญของคำประกาศสิทธิมนุษยชนและพลเมือง ค.ศ. 1789 ของฝรั่งเศสที่มีต่อบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540” วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิตคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ออนไลน์) สาระสังเขป ค้นคืนวันที่ 20 กันยายน 2556 จาก <http://www.thaitheiss.org/detail.php?id=1082547000008>
- สวัสดิ์ เตียววิรัช (2542) “ความรู้ของผู้ต้องหาเกี่ยวกับสิทธิผู้ต้องหาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ศึกษาเฉพาะกรณีกองบังคับการตำรวจนครบาล 3” วิทยานิพนธ์รัฐศาสตร์มหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (2556) “คำสั่ง ตร.ที่ 419/2556 เรื่องอำนวยความสะดวกธรรมดาในคดีอาญา” ประกาศ ณ วันที่ 1 กรกฎาคม 2556
- สำนักงานสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (2549) *รายงานประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในประเทศไทย ปี 2544 – 2546* กรุงเทพมหานคร สำนักงานสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
- “สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ของประชาชนชาวไทยตามรัฐธรรมนูญ” สาระสังเขปออนไลน์ ค้นคืนวันที่ 1 กันยายน 2556 จาก [http://www.trueplookpanya.com/true/knowledge\\_detail.php?](http://www.trueplookpanya.com/true/knowledge_detail.php?)
- สุจินตนา ชุมวิสูตร (2552) “ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับวิธีพิจารณาความอาญา อำนาจสืบสวน สอบสวน และอำนาจศาล” ใน *เอกสารการสอนชุดวิชา กฎหมายวิธีสบัญญัติ 3: วิธีพิจารณาความอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 5)* หน่วยที่ 1 หน้า 1-60 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชานิติศาสตร์
- สุพจน์ ฌ บางช้าง (2548) *กระบวนการบังคับใช้กฎหมายกับการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540* กรุงเทพมหานคร สถาบันพระปกเกล้า
- เสนีย์ คำสุข (2555) “การศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดทางการเมืองและสังคม” ใน *ประมวลสาระชุดวิชา แนวคิดทางการเมืองและสังคม (พิมพ์ครั้งที่ 4)* หน่วยที่ 1 หน้า 67 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชา รัฐศาสตร์
- อังคณา บุญสิทธิ์และคณะ (2550) “รายงานการวิจัยเรื่อง สิทธิมนุษยชนในวิถีทางของความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์” *กลุ่มสืบเสาะและพินิจ สำนักพัฒนาการคุมประพฤติ เอกสาร* หมายเลข 3/2550 กรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม
- อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์ (2553) *สิทธิมนุษยชน* พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์วิญญูชน





ภาคผนวก

## คำประกาศอิสรภาพสหรัฐอเมริกา ค.ศ. 1776

### (Declaration of Independence)

เมื่อใดวิถีแห่งเหตุการณ์ของมนุษย์ได้บังเกิดความจำเป็นที่ประชาชนพวกหนึ่ง จะต้องทำลายข้อผูกพันทางการเมืองซึ่งตนมีอยู่กับประชาชนพวกอื่นให้หมดไป และจะจัดตั้งแหล่งที่อันเป็นเอกเทศและเท่าเทียมกันขึ้นใหม่ในหมู่อำนาจบนพื้นพิภพนี้ ตามที่กฎแห่งธรรมชาติและพระเจ้าแห่งธรรมชาติได้ทรงกำหนดให้ไว้ เมื่อนั้นความเคารพที่พึงมีต่อความเห็นของมวลมนุษย์เรียกร้องว่า พวกเขาจะต้องแถลงถึงสาเหตุที่บังคับให้ต้องก้าวไปสู่การแบ่งแยกดังกล่าวนี้

เราถือว่าความจริงต่อไปนี้เป็นสิ่งที่ประจักษ์แจ้งอยู่ในตัวเอง นั่นคือมนุษย์ทุกคนถูกสร้างขึ้นมาอย่างเท่าเทียมกัน และพระเจ้าผู้สร้างได้มอบสิทธิบางประการที่จะเพิกถอนมิได้ไว้ให้แก่มนุษย์ ในบรรดาสิทธิเหล่านั้น ได้แก่ ชีวิต เสรีภาพ และการเสาะแสวงหาความสุข

เพื่อที่จะคุ้มครองสิทธิเหล่านั้นให้มั่นคง รัฐบาลจึงถูกสถาปนาขึ้นในหมู่มวลมนุษย์ โดยได้อำนาจที่ยุติธรรมอันเนื่องมาจากความยินยอมของผู้ที่อยู่ใต้การปกครอง เมื่อใดก็ตามที่รูปแบบของรัฐบาลใดเป็นสิ่งที่ทำลายเป้าหมายเหล่านี้ เมื่อนั้นย่อมเป็นสิทธิของประชาชนที่จะเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกรัฐบาลแบบนั้นเสีย และสถาปนารัฐบาลขึ้นใหม่โดยให้มีรากฐานอยู่บนหลักการดังกล่าว และโดยการกำหนดอำนาจของรัฐบาลนั้นให้เป็นไปในรูปแบบที่พวกเขาเห็นว่าน่าจะมีผลต่อความปลอดภัยและความผาสุกของพวกเขามากที่สุด แน่แน่นอนว่าความสุขุมรอบคอบย่อมจะกำหนดว่ารัฐบาลที่จะได้จัดตั้งมาช้านานแล้ว ไม่ควรที่จะต้องเปลี่ยนแปลงไปด้วยเหตุเพียงเล็กน้อยและชั่วแล่น และโดยเหตุนี้เอง ประสบการณ์ทั้งปวงก็ได้แสดงให้เห็นว่ามนุษยชาติมีแนวโน้มที่จะยอมอดทนหากความชั่วร้ายนั้นพอทนได้ ยิ่งกว่าที่จะแก้ไขให้แก่ตนเองโดยการทำลายล้างแบบอย่างที่คุณเคยชินอยู่ แต่เมื่อการใช้อำนาจไปในทางที่ผิดและการช่วงชิงอำนาจมีอยู่อย่างยาวนาน โดยมุ่งหมายต่อวัตถุประสงค์เดิมอย่างไม่เสื่อมคลาย จนชี้ให้เห็นว่ามีแผนการที่จะกดพวกเขาลงภายใต้การปกครองโดยเด็ดขาดของคน ๆ เดียวแล้ว ย่อมเป็นสิทธิ ย่อมเป็นหน้าที่ของพวกเขาคือจะล้มล้างรัฐบาลเช่นนั้น และจัดหาเครื่องป้องกันใหม่สำหรับความมั่นคงในอนาคตของพวกเขา นี่คือการทบทวนที่ได้อุดหนุนมาช้านานแล้วของอาณานิคมเหล่านี้ และนี่ก็คือความจำเป็นในปัจจุบันที่บีบบังคับให้พวกเขาต้องเปลี่ยนระบบการปกครองเก่าของตนเสียใหม่ ประวัติของกษัตริย์องค์ปัจจุบันของอังกฤษ คือประวัติแห่งการสร้างความทุกข์ทรมานและการช่วงชิงอำนาจซ้ำแล้วซ้ำเล่าโดย ล้วนแต่มีวัตถุประสงค์อันแน่วแน่ที่จะสถาปนาระบบทรราชอันเด็ดขาดคานเหนือรัฐเหล่านั้น เพื่อที่จะพิสูจน์ข้อนี้ ขอให้โลกที่เที่ยงตรงได้พิจารณาข้อเท็จจริงต่อไปนี้ด้วย

พระองค์ปฏิเสธไม่ยอมเห็นชอบด้วยกับกฎหมายซึ่งเป็นที่มีความจำเป็นเพื่อสาธารณประโยชน์

พระองค์ห้ามมิให้ผู้ว่าการรัฐของพระองค์ผ่านกฎหมาย ซึ่งมีความสำคัญอันเร่งรีบและต้องใช้โดยด่วน และให้ระงับไว้ก่อนจนกว่าพระองค์จะเห็นชอบด้วย และเมื่อได้ระงับไว้แล้วพระองค์ก็ได้เพิกเฉยไม่สนพระทัยแต่อย่างใด

พระองค์ปฏิเสธไม่ยอมผ่านกฎหมายอื่น ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่เขตที่มีประชาชนจำนวนมาก นอกเสียจากว่าประชาชนเหล่านั้นจะยอมสละสิทธิอันมีค่าประมาณีมิได้ของพวกเขา และเป็นสิ่งที่น่าเกรงกลัวก็เฉพาะต่อพวกทรราชเท่านั้น

พระองค์ได้เรียกประชุมสภานิติบัญญัติในที่ต่าง ๆ ซึ่งผิดปรกติวิสัย ไม่สะดวกและห่างไกลจากแหล่งรวมเอกสารทางราชการของพวกเขา โดยมีวัตถุประสงค์ประการเดียว คือ เพื่อให้พวกเขาเหนื่อยล้าและยอมปฏิบัติตามมาตรการของพระองค์

กษัตริย์พระองค์นี้ได้ยุบสภาผู้แทนราษฎรหลายครั้งหลายหน โดยเหตุที่ได้คัดค้านอย่างหนักแน่นและอย่างกล้าหาญต่อการรุกรานสิทธิของประชาชนของพระองค์ หลังจากที่ได้ยุบสภาแบบนี้แล้ว พระองค์ก็ได้ปฏิเสธที่จะให้มีการเลือกตั้งคนอื่น ๆ ขึ้นอีกเป็นเวลานาน ทำให้การใช้อำนาจนิติบัญญัติซึ่งไม่อาจถูกทำลายได้ ต้องกลับไปสู่ประชาชนโดยทั่วไป ในขณะที่เดียวกันนี้ รัฐก็ตกอยู่ในสภาพที่ล่อแหลมต่ออันตรายทั้งปวงจากการรุกรานจากภายนอกและความปั่นป่วนภายในประเทศ

พระองค์ได้พยายามขัดขวางประชารัฐเหล่านั้น โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะหยุดยั้งกฎหมายเรื่องการแปลงสัญชาติของคนต่างด้าว และปฏิเสธไม่ยอมออกกฎหมายอื่น ๆ ที่จะสนับสนุนให้พวกเขาเหล่านั้นได้อพยพอิสรภาพทั้งเพิ่มเงื่อนไขของการจัดแบ่งที่ดินใหม่ขึ้น

พระองค์ได้ขัดขวางการบริหารงานยุติธรรม โดยปฏิเสธไม่ให้ความเห็นชอบกับการออกกฎหมายจัดตั้งอำนาจทางตุลาการ

พระองค์ทำให้ผู้พิพากษาต้องขึ้นอยู่กับเจตนาของพระองค์แต่ผู้เดียว ทั้งในเรื่องระยะเวลาอยู่ในตำแหน่ง จำนวนเงินและการจ่ายเงินเดือนของพวกเขาด้วย

พระองค์ได้จัดตั้งหน่วยงานใหม่ ๆ ขึ้นอีกมากมาย และได้ส่งข้าราชการในพระองค์จำนวนมากมาขัดขวางประชาชนของเรา และหาเลี้ยงชีพจากสิ่งที่มีอยู่

พระองค์ได้นำกองทัพประจำการเข้ามาไว้ในหมู่พวกเราในยามสงบโดยไม่ได้รับความเห็นชอบจากสภานิติบัญญัติของเรา

พระองค์ได้ทำให้ฝ่ายทหารอยู่เหนือและเป็นอิสระจากฝ่ายพลเรือน

พระองค์ได้ร่วมกับบุคคลอื่นในการทำให้เราต้องขึ้นกับเขตอำนาจการปกครองที่ผิดแปลกออกไปจากรัฐธรรมนูญของเรา และเป็นสิ่งซึ่งกฎหมายของเรามีได้ยอมรับ โดยทรง

เห็นชอบกับการกระทำของบุคคลเหล่านั้นในการออกกฎหมายจอมปลอม เช่น การนำเอากองทหารจำนวนมากที่มีอาวุธเข้ามาไว้ในหมู่พวกเรา การให้ความคุ้มครองแก่บุคคลเหล่านั้นโดยการดำเนินคดีจอมปลอมเช่นเดียวกัน เพื่อมิให้บุคคลเหล่านั้นต้องถูกลงโทษจากการฆาตกรรมใด ๆ อันพึงกระทำต่อผู้อาศัยอยู่ในรัฐเหล่านั้น การตัดขาดการค้าของเราบางส่วนอื่น ๆ ทั้งหมดของโลก การบังคับเก็บภาษีจากเราโดยที่มิได้รับความยินยอมจากเรา การตัดโอกาสของพวกเราในหลาย ๆ กรณีในการที่จะได้รับประโยชน์จากระบบการพิจารณาคดีโดยคณะลูกขุน การนำตัวพวกเราข้ามน้ำข้ามทะเลไปดำเนินคดีตามข้อกล่าวหาที่เสกสรรปั้นแต่งขึ้น การยกเลิกระบบกฎหมายอังกฤษอันเสรีในรัฐใกล้เคียง โดยจัดตั้งรัฐบาลเผด็จการขึ้นแทน ทั้งยังได้ขยายขอบเขตออกไปเพื่อให้เป็นตัวอย่างและเป็นเครื่องมือ สำหรับการนำเอาการปกครองโดยเด็ดขาดแบบเดียวกันนี้มาใช้ในอาณานิคมทั้งหลายได้โดยทันที การเพิกถอนกฎบัตรและยกเลิกกฎหมายกฎหมายที่มีค่าสูงสุดต่างๆของเรา เปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองของเราในระดับมูลฐาน การยกเลิกสิทธิบัญญัติของเราและประกาศตนว่ามีอำนาจที่จะตรากฎหมายสำหรับเราในทุกกรณีไม่ว่าจะเป็นเรื่องใด ๆ

พระองค์ได้ล้มเลิกรัฐบาลที่นี้ โดยประกาศให้เราอยู่นอกความคุ้มครองของพระองค์และทำสงครามกับเรา

พระองค์ปล้นสะดมทะเลของเรา ทำลายฝั่งทะเล เผาบ้านเผาเมืองและทำลายชีวิตประชาชนของเรา ขณะนี้พระองค์ได้ส่งทหารรับจ้างชาวต่างด้าวเป็นจำนวนมากเข้ามาเพื่อกระทำการฆ่าฟันคน ทำลายล้างและใช้ระบบทรราชที่ได้เริ่มขึ้นแล้วให้สมบูรณ์อย่างโหดเหี้ยม ทารุณและเต็มไปด้วยความทรยศหลอกลวงอย่างยากที่จะหาบุคคลอื่นป่าเถื่อนที่สุดยุคใดเสมอเหมือน และอย่างไม่เหมาะสมโดยสิ้นเชิงกับประมุขของประเทศที่มีอารยธรรม

พระองค์ได้บังคับให้เพื่อร่วมชาติของเราที่ถูกจับในท้องทะเลหลวงต้องจับอาวุธเข้าต่อสู้กับประเทศของพวกเขา บังคับให้พวกเขาเป็นผู้สังหารมิตรสหายและพี่น้องของพวกเขาเองหรือไม่ก็ต้องตายด้วยน้ำมือของพระองค์

พระองค์ได้ยุยงให้เกิดการกบฏขึ้นภายในหมู่ของพวกเรา และได้พยายามที่จะนำเอาผู้ที่อาศัยอยู่ตามพรมแดนของเรา คือ ชาวอินเดียนที่ป่าเถื่อนไร้ความกรุณาปราณี ผู้ซึ่งก่อกวนในการทำสงครามของพวกเราได้แก่การทำลายล้างชีวิตผู้คนโดยไม่คำนึงถึงเพศ วัยและสภาพ เข้ามา

ในทุกระยะของการกบฏเหล่านี้ เราได้ร้องขอให้มีการแก้ไขด้วยความถ่อมตนเป็นที่สุด แต่คำขอร้องครั้งแล้วครั้งเล่าของเรากลับทำให้ได้รับการประทุษร้ายซ้ำแล้ว ซ้ำอีก กษัตริย์ผู้ซึ่งมีกษัตริย์กระทำอันมีลักษณะซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นทรราชนั้น ไม่สมควรที่จะเป็นผู้ปกครองของประชาชนที่เป็นอิสระ

สำหรับพี่น้องชาวอังกฤษของเรา ก็ใช้ว่าเราจะขาดซึ่งการเรียกร้องความสนใจ เราได้เตือนพวกเขาให้ทราบเป็นระยะ ๆ ถึงการที่สิทธิบัญญัติของพวกเขาได้ พยายามขยายเขตอำนาจ

การปกครอง โดยไม่มีสิทธิเหนือพวกเรา เราได้เตือนให้พวกเขาทราบถึงสภาพแวดล้อม การอพยพและการตั้งหลักแหล่ง ณ ที่แห่งนี้ของพวกเรา เราได้ร้องอุทธรณ์ต่อความยุติธรรมในสายเลือดของพวกเขา และต่อความสูงส่งของพวกเขา เราได้วิงวอนพวกเขาโดยอาศัยความสัมพันธ์จากเชื้อสายเดียวกัน ขอให้เลิกการช่วงชิงอำนาจเหล่านี้ ซึ่งจำทำให้ความสัมพันธ์และการติดต่อของเราขาดสะบั้นลงอย่างแน่นอน พวกเขาก็เช่นเดียวกันที่มีได้สนใจโยคีต่อเสียงเรียกหาความยุติธรรมและความเป็นสายเลือดเดียวกัน ดังนั้น เราจึงต้องยอมจำนนต่อความจำเป็นที่จะต้องประกาศการแยกตัวของเรา และถือว่าพวกเขาก็เช่นเดียวกับมนุษยชาติอื่น ๆ คือ เป็นข้าศึกในยามสงครามและเป็นมิตรในยามสงบ

เพราะฉะนั้น เรา คณะผู้แทนของสหรัฐอเมริกา ในสภาองเกรสที่ได้มาประชุมกัน โดยการวิงวอนต่อผู้พิพากษาสูงสุดแห่งโลก เพื่อให้ความยุติธรรมแก่เจตจำนงของเรา จึงขอบันทึกและประกาศในนามและโดยอาศัยอำนาจของประชาชนผู้สุจริตแห่งอาณานิคมเหล่านี้ว่า อาณานิคมที่รวมกันเหล่านี้ มีสิทธิและโดยสิทธิ ควรที่จะได้เป็นรัฐที่มีอิสระและเป็นเอกราช และพวกเขาได้ตัดขาดซึ่งความจงรักภักดีที่มีต่อกษัตริย์อังกฤษ ความสัมพันธ์ทางการเมืองทั้งหลายทั้งปวงระหว่างพวกเขากับรัฐอังกฤษได้สิ้นสุดและควรจะสิ้นสุดลงโดยสิ้นเชิง และในฐานะที่เป็นรัฐเอกราชที่อิสระเสรี ก็ย่อมมีอำนาจอย่างสมบูรณ์ที่จะทำสงคราม ทำให้เกิดสันติภาพ ทำสัญญาเป็นพันธมิตร จัดตั้งพาณิชย์กรรม และกระทำการอื่นใดและสิ่งอื่นใดทั้งปวงซึ่งรัฐเอกราชมีสิทธิที่จะทำ เพื่อเป็นการสนับสนุนคำประกาศนี้ โดยยึดมั่นในการคุ้มครองของพระเจ้า ผู้ทรงมหิตานุภาพ เราขอให้สัญญาต่อกันและกันด้วยชีวิต ทรัพย์สิน และเกียรติอันศักดิ์สิทธิ์ของเรา





## คำประกาศว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและพลเมืองของฝรั่งเศส ค.ศ. 1789

### (La déclaration des droits de l'homme et du citoyen)

โดยที่พิจารณาเห็นว่า ความเหลื่อมล้ำ ปัญหาความหลังลึ้มหรือความละเลยเพิกเฉยต่อสิทธิประการต่าง ๆ ของมนุษย์นั้นเป็นสาเหตุแต่เพียงประการเดียวของความหายนะที่เกิดขึ้นแก่ส่วนรวมและของความฉ้อฉลที่เกิดขึ้นในรัฐบาลชุดต่าง ๆ บรรดาผู้แทนปวงชนชาวฝรั่งเศสซึ่งรวมตัวกันเป็นสภาแห่งชาติจึงเห็นพ้องต้องกัน ในอันที่จะออกประกาศอย่างเป็นทางการซึ่งปฏิญญาว่าด้วยสิทธิทั้งหลายตามธรรมชาติอันมิอาจถ่ายโอนแก่กันได้และเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของมนุษย์เพื่อว่าเมื่อปฏิญญาฉบับนี้ได้ปรากฏแก่สมาชิกทั้งมวลอันประกอบกันขึ้นเป็นสังคมจตุรคนแล้วจะกระตุ้นให้สมาชิกเหล่านั้นได้ตระหนักอยู่เสมอถึงบรรดาสิทธิและหน้าที่ของพวกเขา เพื่อว่าเมื่อพิจารณาถึงการกระทำแห่งอำนาจนิติบัญญัติและอำนาจปกครองบริหาร ไม่ว่าจะในคราวใดก็ตาม ประกอบกันเข้ากับวัตถุประสงค์แห่งสถาบันทางการเมืองทุกสถาบัน (อำนาจนิติบัญญัติและอำนาจปกครองบริหารที่ว่านั้น) จักพึงได้รับการเคารพยิ่งขึ้น เพื่อว่าข้อเรียกร้องทั้งปวงของพลเมือง – ซึ่งนับแต่บัดนี้ไป จักตั้งอยู่บนหลักการต่าง ๆ อันชัดเจนและเป็นหลักการที่มีอาจปฏิเสธได้อีกต่อไป – จักมุ่งไปสู่การธำรงไว้ซึ่งรัฐธรรมนูญและประโยชน์สุขร่วมกันของทุกคน

ด้วยเหตุผลที่ว่ามานี้ต่อเบื้องหน้าและภายใต้การคุ้มครองแห่งองค์พระผู้เป็นเจ้าสูงสุด สภาแห่งชาติจึงรับรองและประกาศซึ่งสิทธิทั้งหลายแห่งมนุษยชนและพลเมืองไว้ดังต่อไปนี้

**ข้อ 1.** มนุษย์ทั้งหลายเกิดมาและทรงไว้ซึ่งเสรีภาพและความเสมอภาคเท่าเทียมกันใน (การมีและการใช้) สิทธิประการต่าง ๆ ความแตกต่างทางสังคมไม่ว่าจะอยู่ในลักษณะเช่นไรก็ตามจะมีขึ้นได้ก็แต่เพื่อประโยชน์สาธารณะร่วมกันเท่านั้น

**ข้อ 2.** วัตถุประสงค์แห่งสังคมการเมือง ได้แก่การธำรงรักษาไว้ซึ่งสิทธิทั้งหลาย (ที่กำเนิดขึ้นและมีมา) ตามธรรมชาติและ(เป็นสิทธิซึ่ง) มิอาจยกเลิกเพิกถอนได้ของมนุษย์ สิทธิทั้งหลายเหล่านี้ได้แก่ เสรีภาพ กรรมสิทธิ์ (ในทรัพย์สิน) ความปลอดภัย (ในชีวิตและร่างกาย) และ (สิทธิใน) การขัดขืนต่อการกดขี่ (ไม่ว่าในรูปแบบใด)

**ข้อ 3.** หลักการซึ่งเกี่ยวข้องกับอำนาจอธิปไตยย่อม (ถือกำเนิดขึ้นจากหรือ) หยั่งรากลงในประชาชาติ (ทั้งมวล) องค์กรใดองค์กรหนึ่งหรือปัจเจกชนผู้หนึ่งผู้ใดจะใช้อำนาจที่มาจากประชาชาติโดยตรงแต่ลำพังตนนั้นมิได้

**ข้อ 4.**เสรีภาพ ได้แก่ ความสามารถ (ของบุคคล)ที่จะกระทำการใด ๆ ได้โดยไม่ก่ออันตรายเสียหายแก่ผู้อื่น ด้วยเหตุนี้การใช้สิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์แต่ละคนนั้นย่อมถูกจำกัดลงได้แต่เฉพาะที่จะให้การประกันแก่ผู้เป็นสมาชิกคนอื่น ๆ ในสังคมเพื่อที่จะสามารถใช้สิทธิอย่างเดียวกันนั้นได้ด้วยข้อจำกัดทั้งหลายในการใช้สิทธิเหล่านี้จะกระทำได้อีกแต่โดยอาศัยบทกฎหมายเท่านั้น

**ข้อ 5.**บทกฎหมายมีสิทธิจะห้ามได้ก็แต่การกระทำซึ่งอาจก่ออันตรายเสียหายแก่สังคมการใดซึ่งมิได้ถูกห้ามไว้โดยบทกฎหมาย การนั้น (บุคคล) ย่อมสามารถจะกระทำได้และบุคคลจะถูกบังคับให้กระทำการที่บทกฎหมายมิได้บัญญัติไว้ (ให้บุคคลต้องกระทำการเช่นนั้น) มิได้

**ข้อ 6.**บทกฎหมายเป็นสิ่งแสดงออกซึ่งเจตจำนงร่วมกันพลเมืองทุกคนย่อมมีสิทธิเข้าร่วมในการร่างบทกฎหมายไม่ว่าจะโดยเข้าร่วมด้วยตนเองหรือโดยผ่านทางผู้แทนของพลเมืองกฎหมายจักต้องมีผลบังคับเสมอกันแก่ทุกคนไม่ว่าจะเป็นกรณีที่บทกฎหมายอาจกำหนดให้ความคุ้มครอง (แก่สิทธิของบุคคล)หรือกรณีที่บทกฎหมายอาจกำหนดให้ลงโทษ (แก่บุคคล)พลเมืองทุกคนซึ่งเสมอภาคกันต่อหน้ากฎหมายอาจจะมีฐานะมีตำแหน่งและงานอาชีพใด ๆ ทางสังคมก็ได้โดยคำนึงถึงความสามารถของแต่ละบุคคลและไม่จำเป็นต้องพิจารณาความแตกต่างอื่นใดเว้นเสียแต่ความแตกต่างอันเนื่องมาจากลักษณะเฉพาะตนและความแตกต่างในด้านความสามารถของบุคคลแต่ละคน

**ข้อ 7.**บุคคลจะถูกกล่าวหา ถูกจับกุมหรือถูกคุมขังได้ ก็แต่โดยมีบทกฎหมายซึ่งให้อำนาจกระทำได้ในกรณีนั้นและจะกระทำการ (เช่นว่านั้น)ผิดแผกไปจากที่กำหนดไว้โดยบทกฎหมายนั้นก็มิได้เช่นกัน ผู้ใดที่ร้องขอหรือจัดส่งหรือได้ปฏิบัติให้เป็นไปหรือใช้ให้กระทำการตามคำสั่งที่สั่งโดยอำเภอใจ (โดยปราศจากกฎหมาย)ย่อมจะต้องถูกลงโทษแต่หากพลเมืองถูกเรียกหรือถูกจับกุมโดยอาศัยอำนาจแห่งกฎหมายจักต้องยอมปฏิบัติตามแต่โดยดีการฝ่าฝืนขึ้นขัดในกรณีนี้ย่อมถือว่าเป็นผู้ต้องกระทำความผิด

**ข้อ 8.**กฎหมายจะกำหนดบทลงโทษใด ๆ ได้ก็แต่เฉพาะเท่าที่จำเป็นอย่างยิ่งและเห็นเป็นที่ประจักษ์ชัดเท่านั้นผู้ใดจะถูกลงโทษได้ก็แต่โดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายที่บัญญัติขึ้นและประกาศใช้ก่อนหน้าการกระทำอันเป็นความผิด และได้ใช้บทบัญญัติของกฎหมายนั้น ๆ โดยชอบแล้วเท่านั้น

**ข้อ 9.**บุคคลทุกคนย่อมได้รับข้อสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีคำวินิจฉัยตัดสินว่าเป็นผู้ต้องกระทำความผิดและหากหลีกเลี่ยงมิได้ที่จะต้องจับกุมบุคคล มาตรการเข้มงวดใด ๆ ก็ตามที่มีได้มีความจำเป็นแก่การประกันความปลอดภัยในสภาพบุคคลของคนผู้นั้นแล้ว กฎหมายจักต้องยกเลิกเสียให้สิ้นเชิง

**ข้อ 10.**บุคคลสามารถแสดงออกซึ่งความคิดเห็นของตนได้โดยไม่จำเป็นต้องเกรงต่อเหตุใด ๆ โดยมีเงื่อนไขว่าการแสดงความคิดเห็นของบุคคลนั้นจักต้องไม่กระทบต่อความสงบเรียบร้อยแห่งสาธารณะซึ่งรับรองโดยกฎหมาย

**ข้อ 11.** การสื่อสารแลกเปลี่ยนระหว่างบุคคลโดยเสรีในทางความคิดและความเห็นเป็นสิทธิประการหนึ่งในบรรดาสิทธิอันมีค่าอย่างยิ่งของมนุษย์พลเมืองทุกคนจึงสามารถพูด เขียน พิมพ์เผยแพร่ได้อย่างเสรี (ซึ่งความคิดและความเห็นของตน) เว้นเสียแต่ในกรณีที่ถูกกฎหมายกำหนดไว้ว่า (การกระทำใด) เป็นการใส่เสรีภาพผิดไปจากเจตนารมณ์ที่แท้จริง

**ข้อ 12.** การธำรงรักษาไว้ซึ่งบรรดาสิทธิมนุษยชนและพลเมืองเหล่านี้ย่อมจักต้องอาศัยอำนาจสาธารณะอำนาจสาธารณะเช่นว่านี้จักก่อตั้งขึ้นเพื่อประโยชน์ร่วมกันของทุกคนหาใช่เป็นประโยชน์เฉพาะแก่ผู้ซึ่งได้รับมอบให้ใช้อำนาจนั้นไม่

**ข้อ 13.** เพื่อธำรงไว้ซึ่งอำนาจสาธารณะและค่าใช้จ่ายทางการปกครองเป็นการจำเป็นที่จะต้องเรียกให้ (สมาชิกใน) สังคมเข้ามารับภาระในเรื่องนี้ร่วมกับการมีส่วนร่วมในค่าใช้จ่ายสาธารณะจะต้องกำหนดสัดส่วนในระหว่างพลเมืองโดยเท่าเทียมกัน โดยคำนึงถึงความสามารถของพลเมืองแต่ละคน(ในการรับภาระค่าใช้จ่ายสาธารณะ)

**ข้อ 14.** พลเมืองมีสิทธิที่จะตรวจสอบโดยตนเองหรือโดยผ่านทางผู้แทนในเรื่อง (ต่างๆ) ที่ว่ามีความจำเป็นเพียงใดในการเข้ารับการชำระค่าใช้จ่ายสาธารณะในเรื่องที่ว่าจะยอมรับภาระค่าใช้จ่ายสาธารณะหรือไม่ก็ได้โดยเสรี(และ)ในเรื่องที่ว่าจะตรวจสอบการใช้จ่ายสาธารณะตลอดจนความมากน้อยของค่าใช้จ่ายรายการของค่าใช้จ่าย การเรียกคืนและระยะเวลาในการใช้จ่าย (ก็สามารถจะกระทำได้)

**ข้อ 15.** สังคมย่อมมีสิทธิเรียกให้หน่วยงานสาธารณะทุกหน่วยงานรายงานการปฏิบัติการกิจในส่วนที่ตนรับผิดชอบอยู่นั้นได้

**ข้อ 16.** สังคมใดมิได้มีหลักประกันแห่งสิทธิทั้งปวงและมิได้มีการแบ่งแยกอำนาจโดยชัดเจน สังคมนั้นย่อมปราศจากรัฐธรรมนูญ

**ข้อ 17.** กรรมสิทธิ์ในฐานะที่เป็นสิทธิอันมีอาก้วลวงได้ และเป็นสิทธิอันศักดิ์สิทธิ์บุคคลจะถูกพรากไปซึ่งกรรมสิทธิ์ได้ก็แต่กรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างเห็นประจักษ์ชัดตามที่กฎหมายบัญญัติ และโดยมีเงื่อนไขในการ (จ่ายค่า) ชดเชยที่เป็นธรรมและกำหนดไว้เป็นการล่วงหน้าแล้ว

**ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ.1948**  
(United Nations Universal Declaration on Human Rights)

**คำปรารภ**

โดยที่การยอมรับนับถือเกียรติศักดิ์ประจำตัว และสิทธิเท่าเทียมกันและโอนมิได้ของบรรดาสมาชิกทั้งหลายแห่งครอบครัวมนุษย์เป็นหลักมูลเหตุแห่งอิสรภาพ และความยุติธรรม และสันติภาพในโลก

โดยไม่นำพาและเหยียดหยามต่อมนุษยชน ยังผลให้มีการกระทำอย่างป่าเถื่อน ซึ่งเป็นการละเมิดมโนธรรมของมนุษยชาติอย่างร้ายแรง และได้มีการประกาศว่า ปฏิญญาสูงสุดของสามัญชนได้แก่ ความต้องการให้มนุษย์มีชีวิตอยู่ในโลกด้วยอิสรภาพ ในการพูดและความเชื่อถือ และอิสรภาพพ้นจากความหวาดกลัวและความต้องการ

โดยที่เป็นความจำเป็นอย่างเต็มที่สิทธิมนุษยชนควรได้รับความคุ้มครองโดยหลักบังคับของกฎหมาย ถ้าไม่ประสงค์จะให้คนตกอยู่ในบังคับให้หันเข้าหาขบถขัดแย้งต่อพระราชและการกดขี่เป็นวิถีทางสุดท้าย

โดยที่เป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะส่งเสริมวิวัฒนาการแห่งสัมพันธไมตรีระหว่างนานาชาติ

โดยที่ประชาชนแห่งสหประชาชาติได้ยืนยันไว้ในกฎบัตรถึงความเชื่อมั่นในสิทธิมนุษยชนอันเป็นหลักมูล ในเกียรติศักดิ์และคุณค่าของมนุษย์และสิทธิในความเท่าเทียมกันของบรรดาชายและหญิง และได้ตกลงใจที่จะส่งเสริมความก้าวหน้าทางสังคมและมาตรฐานแห่งชีวิตที่ดีขึ้นด้วยในอิสรภาพอันกว้างขวางยิ่งขึ้น

โดยที่รัฐสมาชิกต่างปฏิญาณจะให้บรรลุถึงซึ่งการส่งเสริมการเคารพและปฏิบัติตามทั่วสากลต่อสิทธิมนุษยชนและอิสรภาพหลักมูล โดยร่วมมือกับสหประชาชาติ

โดยที่ความเข้าใจร่วมกันในสิทธิ และอิสรภาพเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญยิ่ง เพื่อให้ปฏิญญา  
นี้สำเร็จผลเต็มบริบูรณ์

ฉะนั้น บัดนี้ สมัชชาจึงประกาศว่า

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนนี้ เป็นมาตรฐานร่วมกันแห่งความสำเร็จสำหรับบรรดาประชากรและชาติทั้งหลาย เพื่อจุดหมายปลายทางที่ว่าเอกชนทุกคนและองค์การสังคมทุกองค์การ โดยการรำลึกถึงปฏิญญานี้เป็นเนื่องนิจ จะบากบั่นพยายามด้วยการสอนและศึกษา ในอันที่ส่งเสริมการเคารพสิทธิและอิสรภาพเหล่านี้ และด้วยมาตรการอันก้าวหน้าทั้งในและระหว่างประเทศ ในอันที่จะ

ส่งเสริมการเคารพสิทธิและอิสรภาพเหล่านี้ และด้วยมาตรการอันก้าวหน้าทั้งในและระหว่างประเทศใน อันที่จะให้มีการยอมรับนับถือ และการปฏิบัติตามโดยสากลและอย่างเป็นทางการเป็นผลจริงจัง ทั้งในบรรดา ประชาชนของรัฐสมาชิกด้วยกันเอง และในบรรดาประชาชนของดินแดนที่อยู่ใต้อำนาจของรัฐนั้น ๆ

**ข้อ 1** มนุษย์ทั้งหลายเกิดมามีอิสระและเสมอภาคกันในเกียรติศักดิ์และสิทธิ ต่างมี เหตุผลและมโนธรรม และควรปฏิบัติต่อกันด้วยเจตนารมณ์แห่งการดรภาพ

**ข้อ 2 (1)** ทุกคนย่อมมีสิทธิและอิสรภาพบรรดาที่กำหนดไว้ในปฏิญญานี้ โดยปราศจาก ความแตกต่างไม่ว่าชนิดใด ๆ ดังเช่น เชื้อชาติ ผิว เพศ ภาษา ศาสนา การคิดเห็นทางการเมือง หรือทางอื่น เผ่าพันธุ์แห่งชาติ หรือสังคม ทรัพย์สิน กำเนิด หรือสถานะอื่น ๆ

(2) อนึ่งจะไม่มี ความแตกต่างใด ๆ ตามมูลฐานแห่งสถานะทางการเมือง ทาง การ ศาสด หรือทางการเมืองระหว่างประเทศของประเทศหรือดินแดนของบุคคลสังกัด ไม่ว่าดินแดนนี้เป็นเอก ราช อยู่ในความพิทักษ์ไม่ได้ปกครองตนเอง หรืออยู่ภายใต้การจำกัดอธิปไตยใด ๆ ทั้งสิ้น

**ข้อ 3** คนทุกคนมีสิทธิในการดำรงชีวิตเสรีภาพและความมั่นคงแห่งตัวตน

**ข้อ 4** บุคคลใด ๆ จะถูกยึดเป็นทาส หรือต้องภาระความจำยอมไม่ได้ ความเป็นทาส และการค้าทาส เป็นห้ามขาดทุกรูป

**ข้อ 5** บุคคลใด ๆ จะถูกทรมาน หรือได้รับผลปฏิบัติ หรือการลงโทษที่โหดร้ายผิด มนุษยธรรมหรือต่ำช้าไม่ได้

**ข้อ 6** ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการยอมรับนับถือว่าเป็นบุคคลตามกฎหมายทุกแห่งทุกหน

**ข้อ 7** ทุกคนเสมอภาคกันตามกฎหมายและมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองของกฎหมายเท่า เทียมกัน โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใด ๆ ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองเท่าเทียมกันจาก การเลือกปฏิบัติใด ๆ อันเป็นการล่วงละเมิดปฏิญญา และจากการขยงให้เลือกปฏิบัติดังกล่าว

**ข้อ 8** ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับบำนาญอันเป็นผลจริงจังจากศาลที่มีอำนาจแห่งชาติต่อการ กระทำอันละเมิดสิทธิหลักมูล ซึ่งตนได้รับตามรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย

**ข้อ 9** บุคคลใดจะถูกจับกุม กักขัง หรือเนรเทศไปต่างถิ่นโดยพลการไม่ได้

**ข้อ 10** ทุกคนมีสิทธิโดยเสมอภาคเต็มที่ในอันที่จะได้รับการพิจารณาที่เป็นธรรมและ เปิดเผยจากศาลที่อิสระและเที่ยงธรรมในการกำหนดสิทธิและหน้าที่ของตนและการกระทำผิด อาชญาใด ๆ ที่ตนถูกกล่าวหา

**ข้อ 11 (1)** ทุกคนที่ถูกกล่าวหาว่าทำผิดทางอาชญา มีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ ก่อนว่าบริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ ได้ว่ามีผิดตามกฎหมายในการพิจารณาเปิดเผย ซึ่งตนได้รับ หลักประกันบรรดาที่จำเป็นสำหรับการต่อสู้คดี



(2) จะถือบุคคลใด ๆ ว่ามีความผิดทางอาญาเนื่องด้วยการกระทำหรือละเว้นใด ๆ อันมิได้จัดเป็นความผิดทางอาญาตามกฎหมายแห่งชาติหรือกฎหมายระหว่างประเทศในขณะได้กระทำการนั้นขึ้นไม่ได้ และจะลงโทษอันหนักกว่าที่ใช้อยู่ในขณะที่ได้กระทำความผิดทางอาญานั้นไม่ได้

ข้อ 12 บุคคลใด ๆ จะถูกแทรกสอดโดยพลการในความเป็นอยู่ส่วนตัว ในครอบครัว ในเคหสถานหรือในการสื่อสาร หรือจะถูกหลบหลู่ในเกียรติยศและชื่อเสียงไม่ได้ ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองของกฎหมายต่อการแทรกสอด หรือการหลบหลู่ดังกล่าวนี้

ข้อ 13 (1) ทุกคนมีสิทธิในอิสรภาพแห่งการเคลื่อนไหวกวและสถานที่อยู่ภายในเขตของแต่ละรัฐ

(2) ทุกคนมีสิทธิที่จะออกจากประเทศใด ๆ ไป รวมทั้งประเทศของตนเองด้วย และที่จะกลับยังประเทศตน

ข้อ 14 (1) ทุกคนมีสิทธิที่จะแสวงหาและที่จะได้อาศัยพำนักในประเทศอื่นเพื่อลี้ภัยจากการประหัตประหาร

(2) จะอ้างสิทธินี้ไม่ได้ ในกรณีที่มีการดำเนินคดีสืบเนื่องอย่างแท้จริงมาจากความผิดที่ไม่ใช่ทางการเมือง หรือจากการกระทำอันขัดต่อวัตถุประสงค์และหลักการของสหประชาชาติ

ข้อ 15 (1) ทุกคนมีสิทธิในการถือสัญชาติหนึ่ง

(2) บุคคลใด ๆ จะถูกตัดสัญชาติของตนโดยพลการ หรือถูกปฏิเสธสิทธิที่จะเปลี่ยนสัญชาติไม่ได้

ข้อ 16 (1) ชายและหญิงที่มีอายุเต็มบริบูรณ์มีสิทธิที่จะทำการสมรส และจะก่อตั้งครอบครัวโดยปราศจากการจำกัดใด ๆ อันเนื่องมาจากเชื้อชาติ สัญชาติหรือ ศาสนา ต่างมีสิทธิเท่าเทียมกันในเรื่องการสมรส ระหว่างการสมรส และการขาดจากสมรส

(2) การสมรสจะกระทำกันก็แต่ด้วยความยินยอมโดยอิสระและเต็มที่ของผู้ที่เจตนาจะเป็นคู่สมรส

(3) ครอบครัวเป็นหน่วยธรรมชาติและหลักมูลของสังคมและมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองจากสังคมและรัฐ

ข้อ 17 (1) ทุกคนมีสิทธิที่จะเป็นเจ้าของทรัพย์สิน โดยลำพังตนเองเช่นเดียวกับโดยร่วมกับผู้อื่น

(2) บุคคลใด ๆ ที่จะถูกริบทรัพย์สินโดยพลการไม่ได้

ข้อ 18 ทุกคนมีสิทธิในอิสรภาพแห่งความคิดมโนธรรมและศาสนาสิทธินี้รวมถึงอิสรภาพในการที่จะประกาศศาสนา หรือความเชื่อของตน โดยการสอน การปฏิบัติสักการบูชาและการประกอบพิธีกรรม ไม่ว่าจะโดยลำพังตนเองหรือประจักษ์ร่วมกับผู้อื่น และเป็นการสาธารณะหรือส่วนบุคคล

**ข้อ 19** ทุกคนมีสิทธิในอิสรภาพแห่งความเห็นและการแสดงออกสิทธินี้รวมถึงอิสรภาพในการที่จะถือเอาความคิดโดยปราศจากความแทรกสอดและที่จะแสวงหา รับและแจกจ่ายข่าวสารและความคิดเห็นไม่ว่าโดยวิธีใด ๆ และโดยไม่คำนึงถึงเขตแดน

**ข้อ 20** (1) ทุกคนมีสิทธิในอิสรภาพแห่งการร่วมประชุมและการตั้งสมาคมโดยสันติ  
(2) บุคคลใด ๆ จะถูกบังคับให้สังกัดสมาคมใดสมาคมหนึ่งไม่ได้

**ข้อ 21** (1) ทุกคนมีสิทธิที่จะมีส่วนร่วมในรัฐบาลของประเทศตน จะเป็นโดยตรงหรือโดยการผ่านทางผู้แทนซึ่งได้เลือกตั้งโดยอิสระ

(2) บุคคลมีสิทธิที่เข้าถึงบริการสาธารณะในประเทศของตนโดยเสมอภาค

(3) เจตจำนงของประชาชนจะต้องเป็นมูลฐานแห่งอำนาจของรัฐบาล เจตจำนงนี้จะต้องแสดงออกทางการเลือกตั้งตามกำหนดเวลา และอย่างแท้จริง ซึ่งอาศัยการออกเสียงกันอย่างทั่วไปและเสมอภาค และการลงคะแนนลับ หรือวิธีการลงคะแนนโดยอิสระอย่างอื่นทำนองเดียวกัน

**ข้อ 22** ทุกคนในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคมมีสิทธิในทางมั่นคงของสังคมและสิทธิในการบรรลุถึงซึ่งสิทธิทางเศรษฐกิจ ทางสังคม และทางวัฒนธรรม อันจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับเกียรติศักดิ์ของตน และการพัฒนาบุคลิกภาพของตนอย่างอิสระ ทั้งนี้ โดยความเพียรพยายามแห่งชาติและความร่วมมือระหว่างประเทศ และตามระบอบการและทรัพยากรของแต่ละรัฐ

**ข้อ 23** (1) ทุกมีสิทธิในการทำงาน ในการเลือกงาน โดยอิสระในเงื่อนไขอันยุติธรรม และเป็นประโยชน์แห่งการทำงาน และการคุ้มครองแห่งการว่างงาน

(2) ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับเงินค่าจ้างเท่าเทียมกันสำหรับงานเท่าเทียมกันโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใด ๆ

(3) ทุกคนที่ทำงานมีสิทธิที่จะได้รับค่าจ้างที่ยุติธรรมและเป็นประโยชน์ที่จะให้ประกันแก่ตนเองครอบครัวแห่งตน ซึ่งความเป็นอยู่อันคู่ควรแก่เกียรติศักดิ์ของมนุษย์ และถ้าจำเป็นก็จะต้องได้รับวิถีทางคุ้มครองทางสังคมอื่น ๆ เพิ่มเติมด้วย

(4) ทุกคนมีสิทธิที่จะจัดตั้งและที่จะเข้าร่วมสหพันธ์กรรมกรเพื่อความคุ้มครองแห่งประโยชน์ของตน

**ข้อ 24** ทุกคนมีสิทธิในการพักผ่อนและเวลาว่าง รวมทั้งจำกัดเวลาการทำงานตามสมควร และวันหยุดงานเป็นครั้งคราวโดยได้รับสินจ้าง

**ข้อ 25** (1) ทุกคนมีสิทธิในมาตรฐานการครองชีพอันเพียงพอสำหรับสุขภาพและความเป็นอยู่ดีของตนและครอบครัว รวมทั้งอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และการดูแลสุขภาพทางการแพทย์และบริการสังคมที่จำเป็น และมีสิทธิในความมั่นคงในยามว่างงาน เจ็บป่วยพิการ เป็นหม้าย วยชรา หรือขาดอาชีพอื่นในพฤติการณ์ที่นอกเหนืออำนาจของตน

(2) มารดาและเด็กมีสิทธิที่จะรับการดูแลรักษาและช่วยเหลือเป็นพิเศษ เด็กทั้งปวงไม่ว่าจะเกิดในหรือนอกสมรส จะต้องได้รับการคุ้มครองทางสังคมเช่นเดียวกัน

ข้อ 26 (1) ทุกคนมีสิทธิในศึกษา การศึกษาจะต้องให้เปล่าอย่างน้อยในชั้นประถมศึกษาและการศึกษาขั้นหลักสูตร การประถมศึกษาต้องเป็นการบังคับ การศึกษาทางเทคนิคและวิชาชีพจะต้องเป็นอันเปิดโดยทั่วไป และการศึกษาขั้นสูงสุดขึ้นไปจะต้องเป็นอันเปิดสำหรับทุกคน เข้าได้ถึงโดยเสมอภาคตามมาตรฐานแห่งคุณวุฒิ

(2) การศึกษาจะได้จัดไปในทางพัฒนาบุคลิกภาพของมนุษย์อย่างเต็มที่และยังความเคารพต่อสิทธิมนุษยชน และอิสรภาพหลักสูตรให้มั่นคงแข็งแรง จะต้องส่งเสริมความเข้าใจขั้นศีลธรรม และมิตรภาพแห่งบรรดาประชาชาติ กลุ่มเชื้อชาติ หรือศาสนา และจะต้องส่งเสริมกิจกรรมของสหประชาชาติ เพื่อธำรงไว้ซึ่งสันติภาพ

(3) บิดามารดามีสิทธิเบื้องต้นที่จะเลือกชนิดของการศึกษาอันจะให้แก่บุตรหลานของตน

ข้อ 27 (1) ทุกคนมีสิทธิที่เข้าร่วมในชีวิตทางวัฒนธรรมของประชาชนโดยอิสระ ที่จะบันเทิงใจในศิลปะและที่มีส่วนในความรุดหน้า และคุณประโยชน์ทางวิทยาศาสตร์

(2) ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองผลประโยชน์ทางศีลธรรมและทางวัตถุ อันเป็นผลจากการประดิษฐ์กรรมใด ๆ ทางวิทยาศาสตร์ วรรณกรรมและทางศิลปกรรมซึ่งตนเป็นผู้สร้าง

ข้อ 28 ทุกคนมีสิทธิในระเบียบทางสังคมและระหว่างประเทศ ซึ่งจะเป็นทางให้สำเร็จผลเต็มที่ตามสิทธิและอิสรภาพดังกล่าวไว้ในปฏิญญานี้

ข้อ 29 (1) ทุกคนมีหน้าที่ต่อประชาคมด้วยการพัฒนาต่อบุคลิกภาพของตนโดยอิสรภาพเต็มที่ จะกระทำได้อีกแก่ประชาคมเท่านั้น

(2) ในการใช้สิทธิและอิสรภาพแห่งตน ทุกคนตกอยู่ในบังคับของข้อจำกัดเพียงเท่าที่ได้กำหนดลงโดยกฎหมายเท่านั้น เพื่อประโยชน์ที่ได้มาซึ่งการนับถือ และเคารพสิทธิและอิสรภาพของผู้อื่นตามสมควรและที่จะเผชิญกับความเรียกร้องต้องการอันเที่ยงธรรมของศีลธรรม ความสงบเรียบร้อยของประชาชน และสวัสดิการทั่วไปในสังคมประชาธิปไตย

(3) สิทธิและอิสรภาพเหล่านี้จะใช้ขัดต่อวัตถุประสงค์และหลักการของสหประชาชาติไม่ได้ว่าในกรณีใด ๆ

ข้อ 30 ไม่มีบทใดในปฏิญญานี้ที่จะอนุমানว่าให้สิทธิใด ๆ แก่รัฐ หมู่คน หรือบุคคลในอันที่จะดำเนินกิจกรรมใด ๆ หรือปฏิบัติการใด ๆ อันมุ่งต่อการทำลายสิทธิและอิสรภาพ ดังกำหนดไว้ ณ ที่นี้

## รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

### หมวด 3

#### สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย

##### 1. บททั่วไป (มาตรา 4, 26, 27, 28, 29)

**มาตรา 4** ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง

**มาตรา 26** การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กร ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพ ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้

**มาตรา 27** สิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้โดยชัดแจ้ง โดยปริยายหรือโดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ย่อมได้รับความคุ้มครองและผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรีศาล รวมทั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญ และหน่วยงานของรัฐโดยตรงในการตรากฎหมาย การใช้บังคับกฎหมาย และการตีความกฎหมายทั้งปวง

**มาตรา 28** บุคคลย่อมอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของตนได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน

บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้

บุคคลย่อมสามารถใช้สิทธิทางศาลเพื่อบังคับให้รัฐต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติในหมวดนี้ได้โดยตรง หากการใช้สิทธิและเสรีภาพในเรื่องใดมีกฎหมายบัญญัติรายละเอียดแห่งการใช้สิทธิและเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้แล้ว ให้การใช้สิทธิและเสรีภาพในเรื่องนั้นเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับการส่งเสริม สนับสนุน และช่วยเหลือจากรัฐ ในการใช้สิทธิตามความในหมวดนี้

**มาตรา 29** การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ จะกระทำมิได้เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้ และเท่าที่จำเป็น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้

กฎหมายตามวรรคหนึ่งต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป และไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ทั้งต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย

บทบัญญัติในวรรคหนึ่งและวรรคสองให้นำมาใช้บังคับกับกฎที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายด้วยโดยอนุโลม

## 2. ความเสมอภาค (มาตรา 30, 31)

**มาตรา 30** บุคคลย่อมเสมอภาคกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน

ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้

มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ย่อมไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม

**มาตรา 31** บุคคลผู้เป็นทหาร ตำรวจ ข้าราชการ เจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ และพนักงานหรือลูกจ้างขององค์กรของรัฐ ย่อมมีสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป เว้นแต่ที่จำกัดไว้ในกฎหมายหรือกฎที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการเมือง สมรรถภาพ วินัย หรือจริยธรรม

## 3. สิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคล (มาตรา 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38)

**มาตรา 32** บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย

การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมจะกระทำมิได้ แต่การลงโทษตามคำพิพากษาของศาลหรือตามที่กฎหมายบัญญัติไม่ถือว่าเป็นการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมตามความในวรรคนี้

การจับและการคุมขังบุคคล จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ



การค้นตัวบุคคลหรือการกระทำใดอันกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติ

ในกรณีที่มีการกระทำซึ่งกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง ผู้เสียหาย พนักงานอัยการ หรือบุคคลอื่นใดเพื่อประโยชน์ของผู้เสียหาย มีสิทธิร้องต่อศาลเพื่อให้สั่งระงับหรือเพิกถอนการกระทำเช่นนั้น รวมทั้งจะกำหนดวิธีการตามสมควรหรือการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นด้วยก็ได้

### มาตรา 33 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในเคหสถาน

บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองในการที่จะอยู่อาศัยและครอบครองเคหสถานโดยปกติสุข

การเข้าไปในเคหสถานโดยปราศจากความยินยอมของผู้ครอบครอง หรือการตรวจค้นเคหสถานหรือในที่รโหฐาน จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาล หรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 34 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการเดินทางและมีเสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่ภายในราชอาณาจักร

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือสวัสดิภาพของประชาชน การผังเมือง หรือเพื่อสวัสดิภาพของผู้เยาว์

การเนรเทศบุคคลผู้มีสัญชาติไทยออกนอกราชอาณาจักร หรือห้ามมิให้บุคคลผู้มีสัญชาติไทยเข้ามาในราชอาณาจักร จะกระทำมิได้

มาตรา 35 สิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง ตลอดจนความเป็นอยู่ส่วนตัวย่อมได้รับความคุ้มครอง

การกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความหรือภาพไม่ว่าด้วยวิธีใดไปยังสาธารณชน อันเป็นการละเมิดหรือกระทบถึงสิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัว จะกระทำมิได้ เว้นแต่กรณีที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ

บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองจากการแสวงประโยชน์โดยมิชอบจากข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

### มาตรา 36 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการสื่อสารถึงกันโดยทางที่ชอบด้วยกฎหมาย

การตรวจ การกัก หรือการเปิดเผยสิ่งสื่อสารที่บุคคลมีติดต่อกัน การกระทำด้วยประการอื่นใดเพื่อให้ล่วงรู้ถึงข้อความในสิ่งสื่อสารทั้งหลายที่บุคคลมีติดต่อกัน จะกระทำมิได้

เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

**มาตรา 37** บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการถือศาสนา นิกายของศาสนา หรือลัทธิ นิยมในทางศาสนา และย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติตามศาสนธรรม ศาสนบัญญัติ หรือปฏิบัติ พิธีกรรมตามความเชื่อถือของตน เมื่อไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมืองและไม่เป็นการขัดต่อ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

ในการใช้เสรีภาพดังกล่าวตามวรรคหนึ่ง บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองมิให้รัฐ กระทบการใด ๆ อันเป็นการรอนสิทธิหรือเสียประโยชน์อันควรมีควรได้ เพราะเหตุที่ถือศาสนา นิกายของศาสนา ลัทธินิยมในทางศาสนาหรือปฏิบัติตามศาสนธรรม ศาสนบัญญัติ หรือปฏิบัติ พิธีกรรมตามความเชื่อถือแตกต่างจากบุคคลอื่น

**มาตรา 38** การเกณฑ์แรงงานจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่ง กฎหมาย เฉพาะเพื่อประโยชน์ในการป้องกันภัยพิบัติสาธารณะอันมีมาเป็นการฉุกเฉิน หรือโดยอาศัย อำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายซึ่งให้กระทำได้ในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะสงครามหรือ การรบ หรือในระหว่างเวลาที่มีประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินหรือประกาศใช้กฎอัยการศึก

#### 4. สิทธิในกระบวนการยุติธรรม (มาตรา 39, 40)

**มาตรา 39** บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่จะได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ใน เวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่า โทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่ทำความผิดมิได้

ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด

ก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิดจะปฏิบัติต่อบุคคล นั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้

**มาตรา 40** บุคคลย่อมมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรม ดังต่อไปนี้

- (1) สิทธิเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว และทั่วถึง
- (2) สิทธิพื้นฐานในกระบวนการพิจารณา ซึ่งอย่างน้อยต้องมีหลักประกันขั้นพื้นฐาน เรื่องการได้รับการพิจารณาโดยเปิดเผย การได้รับทราบข้อเท็จจริงและตรวจเอกสารอย่างเพียงพอ การเสนอข้อเท็จจริง ข้อโต้แย้ง และพยานหลักฐานของตน การคัดค้านผู้พิพากษาหรือตุลาการ การได้รับการพิจารณาโดยผู้พิพากษาหรือตุลาการที่นั่งพิจารณาคดีครบองค์คณะ และการได้รับ ทราบเหตุผลประกอบคำวินิจฉัย คำพิพากษา หรือคำสั่ง

(3) บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะให้คดีของตนได้รับการพิจารณาอย่างถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม

(4) ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา โจทก์ จำเลย คู่กรณี ผู้มีส่วนได้เสีย หรือพยานในคดีมีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งสิทธิในการได้รับการสอบสวนอย่างถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรม และการไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์กับตนเอง

(5) ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย และพยานในคดีอาญา มีสิทธิได้รับความคุ้มครองและความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ ส่วนค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายที่จำเป็น ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

(6) เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ หรือผู้พิการหรือทุพพลภาพ ย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอย่างเหมาะสม และย่อมมีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในคดีที่เกี่ยวกับความรุนแรงทางเพศ

(7) ในคดีอาญา ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีที่ถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม โอกาสในการต่อสู้คดีอย่างเพียงพอ การตรวจสอบหรือได้รับทราบพยานหลักฐานตามสมควร การได้รับความช่วยเหลือในทางคดีจากทนายความ และการได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว

(8) ในคดีแพ่ง บุคคลมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายอย่างเหมาะสมจากรัฐ

## 5. สิทธิในทรัพย์สิน (มาตรา 41, 42)

**มาตรา 41** สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครอง ขอบเขตแห่งสิทธิ และการจำกัดสิทธิเช่นนี้ย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

การสืบทอดย่อมได้รับความคุ้มครอง สิทธิของบุคคลในการสืบทอดย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

**มาตรา 42** การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะกิจการของรัฐเพื่อการอันเป็นสาธารณูปโภค การอันจำเป็นในการป้องกันประเทศ การได้มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ การผังเมือง การส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม การพัฒนาการเกษตรหรือการอุตสาหกรรม การปฏิรูปที่ดิน การอนุรักษ์โบราณสถาน และแหล่งทางประวัติศาสตร์ หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น และต้องชดเชยค่าทดแทนที่เป็นธรรมภายในเวลาอันควรแก่เจ้าของตลอดจนผู้ทรงสิทธิบรรดาที่ได้รับความเสียหายในการเวนคืนนั้น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การกำหนดค่าทดแทนตามวรรคหนึ่งต้องกำหนดให้เป็นอย่างเป็นธรรมโดยคำนึงถึงราคาซื้อขายกันตามปกติในท้องตลาด การได้มา สภาพและที่ตั้งของอสังหาริมทรัพย์ ความเสียหายของผู้ถูกเวนคืนและประโยชน์ที่รัฐและผู้ถูกเวนคืนได้รับจากการใช้สอยอสังหาริมทรัพย์ที่ผู้ถูกเวนคืน

กฎหมายเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ต้องระบุวัตถุประสงค์แห่งการเวนคืนและกำหนดระยะเวลาการเข้าใช้สอยอสังหาริมทรัพย์ไว้ให้ชัดเจน ถ้ามิได้ใช้เพื่อการนั้นภายในระยะเวลาที่กำหนดดังกล่าว ต้องคืนให้เจ้าของเดิมหรือทายาท

การคืนอสังหาริมทรัพย์ให้เจ้าของเดิมหรือทายาทตามวรรคสาม และการเรียกคืนค่าทดแทนที่ชดใช้ไป ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

## 6. สิทธิและเสรีภาพในการประกอบอาชีพ (มาตรา 43, 44)

**มาตรา 43** บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพ และการแข่งขัน โดยเสรีอย่างเป็นธรรม

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐหรือเศรษฐกิจของประเทศ การคุ้มครองประชาชนในด้านสาธารณสุข โภค การรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การจัดระเบียบการประกอบอาชีพ การคุ้มครองผู้บริโภค การผังเมือง การรักษาทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม สวัสดิภาพของประชาชน หรือเพื่อป้องกันการผูกขาดหรือขัดขวางไม่เป็นธรรมในการแข่งขัน

**มาตรา 44** บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับหลักประกันความปลอดภัยและสวัสดิภาพในการทำงานรวมทั้งมีหลักประกันในการดำรงชีพทั้งในระหว่างการทำงานและเมื่อพ้นภาวะการทำงาน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

## 7. เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลและสื่อมวลชน (มาตรา 45, 46, 47, 48)

**มาตรา 45** บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ เกียรติยศชื่อเสียง สิทธิใน

ครอบครัวหรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุขภาพของประชาชน

การสั่งปิดกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นเพื่อลดรอนเสรีภาพตามมาตรานี้ จะกระทำมิได้

การห้ามหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นเสนอข่าวสารหรือแสดงความคิดเห็นทั้งหมดหรือบางส่วน หรือการแทรกแซงด้วยวิธีการใด ๆ เพื่อลดรอนเสรีภาพตามมาตรานี้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายซึ่งได้ตราขึ้นตามวรรคสอง

การให้นำข่าวหรือบทความไปให้เจ้าหน้าที่ตรวจก่อนนำไปโฆษณาในหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่น จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะกระทำในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะสงคราม แต่ทั้งนี้จะต้องกระทำโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายซึ่งได้ตราขึ้นตามวรรคสอง

เจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นต้องเป็นบุคคลสัญชาติไทย

การให้เงินหรือทรัพย์สินอื่นเพื่ออุดหนุนกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นของเอกชน รัฐจะกระทำมิได้

**มาตรา 46** พนักงานหรือลูกจ้างของเอกชนที่ประกอบกิจการหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หรือสื่อมวลชนอื่น ย่อมมีเสรีภาพในการเสนอข่าวและแสดงความคิดเห็นภายใต้ข้อจำกัดตามรัฐธรรมนูญ โดยไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือเจ้าของกิจการนั้น แต่ต้องไม่ขัดต่อจริยธรรมแห่งการประกอบวิชาชีพ และมีสิทธิจัดตั้งองค์กรเพื่อปกป้องสิทธิเสรีภาพและความเป็นธรรม รวมทั้งมีกลไกควบคุมกันเองขององค์กรวิชาชีพ

ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจในกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หรือสื่อมวลชนอื่น ย่อมมีเสรีภาพเช่นเดียวกับพนักงาน หรือลูกจ้างของเอกชนตามวรรคหนึ่ง

การกระทำใด ๆ ไม่ว่าในทางตรงหรือทางอ้อมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือเจ้าของกิจการ อันเป็นการขัดขวางหรือแทรกแซงการเสนอข่าวหรือแสดงความคิดเห็นในประเด็นสาธารณะของบุคคลตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง ให้ถือว่าเป็นการจงใจใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบและไม่มีผลใช้บังคับ เว้นแต่เป็นการกระทำเพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายหรือจริยธรรมแห่งการประกอบวิชาชีพ

**มาตรา 47** คลื่นความถี่ที่ใช้ในการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และโทรคมนาคม เป็นทรัพยากรสื่อสารของชาติเพื่อประโยชน์สาธารณะ



ให้มือจักรของรัฐที่เป็นอิสระองค์กรหนึ่งทำหน้าที่จัดสรรคลื่นความถี่ตามวรรคหนึ่ง และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม ทั้งนี้ตามที่ กฎหมายบัญญัติ

การดำเนินการตามวรรคสองต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของประชาชนในระดับชาติ และระดับท้องถิ่น ทั้งในด้านการศึกษา วัฒนธรรม ความมั่นคงของรัฐ และประโยชน์สาธารณะ อันรวมทั้งการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม รวมทั้งต้องจัดให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการ ดำเนินการสื่อมวลชนสาธารณะ

การกำกับการประกอบกิจการตามวรรคสองต้องมีมาตรการเพื่อป้องกันการควบรวม การครอบสิทธิข้ามสื่อ หรือการครอบงำระหว่างสื่อมวลชนด้วยกันเองหรือโดยบุคคลอื่นใด ซึ่งจะมี ผลเป็นการขัดขวางเสรีภาพในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารหรือปิดกั้นการได้รับข้อมูลข่าวสารที่ หลากหลายของประชาชน

**มาตรา 48** ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะเป็นเจ้าของกิจการหรือถือหุ้นในกิจการ หนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หรือโทรคมนาคม มิได้ ไม่ว่าในนามของตนเอง หรือให้ผู้อื่นเป็นเจ้าของกิจการหรือถือหุ้นแทน หรือจะดำเนินการโดยวิธีการอื่น ไม่ว่าโดยทางตรง หรือทางอ้อมที่สามารถบริหารกิจการดังกล่าวได้ในทำนองเดียวกับการเป็นเจ้าของกิจการหรือถือ หุ้นในกิจการดังกล่าว

## 8. สิทธิและเสรีภาพในการศึกษา (มาตรา 49, 50)

**มาตรา 49** บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐ จะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าเล่าเรียน

ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ต้องได้รับสิทธิตาม วรรคหนึ่งและการสนับสนุนจากรัฐเพื่อให้ได้รับการศึกษาโดยทัดเทียมกับบุคคลอื่น

การจัดการศึกษาอบรมขององค์กรวิชาชีพหรือเอกชน การศึกษาทางเลือกของ ประชาชน การเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ย่อมได้รับความคุ้มครองและส่งเสริมที่ เหมาะสมจากรัฐ

**มาตรา 50** บุคคลย่อมมีเสรีภาพในทางวิชาการ

การศึกษอบรม การเรียนการสอน การวิจัย และการเผยแพร่งานวิจัยตามหลัก วิชาการย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ เท่าที่ไม่ขัดต่อหน้าที่ของพลเมืองหรือศีลธรรมอันดีของ ประชาชน

## 9. สิทธิในการได้รับบริการสาธารณสุขและสวัสดิการจากรัฐ(มาตรา 51, 52, 53, 54, 55)

**มาตรา 51** บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับบริการทางสาธารณสุขที่เหมาะสมและได้มาตรฐาน และผู้ยากไร้มีสิทธิได้รับการรักษาพยาบาลจากสถานบริการสาธารณสุขของรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับการบริการสาธารณสุขจากรัฐซึ่งต้องเป็นไปอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ

บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับการป้องกันและขจัดโรคติดต่ออันตรายจากรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายและทันต่อเหตุการณ์

**มาตรา 52** เด็กและเยาวชน มีสิทธิในการอยู่รอดและได้รับการพัฒนาด้านร่างกาย จิตใจและสติปัญญา ตามศักยภาพในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ

เด็ก เยาวชน สตรี และบุคคลในครอบครัว มีสิทธิได้รับความคุ้มครองจากรัฐ ให้ปราศจากการใช้ความรุนแรงและการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม ทั้งมีสิทธิได้รับการบำบัดฟื้นฟูในกรณีที่มีเหตุดังกล่าว

การแทรกแซงและการจำกัดสิทธิของเด็ก เยาวชน และบุคคลในครอบครัวจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อสงวนและรักษาไว้ซึ่งสถานะของครอบครัวหรือประโยชน์สูงสุดของบุคคลนั้น

เด็กและเยาวชนซึ่งไม่มีผู้ดูแลมีสิทธิได้รับการเลี้ยงดูและการศึกษาอบรมที่เหมาะสมจากรัฐ

**มาตรา 53** บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์และไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ มีสิทธิได้รับสวัสดิการ สิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะอย่างสมศักดิ์ศรี และความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐ

**มาตรา 54** บุคคลซึ่งพิการหรือทุพพลภาพ มีสิทธิเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากสวัสดิการ สิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ และความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐ

**มาตรา 55** บุคคลซึ่งไร้ที่อยู่อาศัยและไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ ย่อมมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐ

## 10. สิทธิในข้อมูลข่าวสารและการร้องเรียน (มาตรา 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62)

**มาตรา 56** บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับทราบและเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น เว้นแต่การเปิดเผยข้อมูลหรือข่าวสารนั้นจะกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยของประชาชน หรือส่วนได้เสียอันพึงได้รับความคุ้มครองของบุคคลอื่น หรือเป็นข้อมูลส่วนบุคคล ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

**มาตรา 57** บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ก่อนการอนุญาตหรือการดำเนินโครงการ หรือกิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดที่เกี่ยวกับตนหรือชุมชนท้องถิ่น และมีสิทธิแสดงความคิดเห็นของตนต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปประกอบการพิจารณาในเรื่องดังกล่าว

การวางแผนพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ การวางผังเมือง การกำหนดเขตการใช้ประโยชน์ในที่ดิน และการออกกฎที่อาจมีผลกระทบต่อส่วนได้เสียสำคัญของประชาชน ให้รัฐจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนอย่างทั่วถึงก่อนดำเนินการ

**มาตรา 58** บุคคลย่อมมีสิทธิมีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในการปฏิบัติราชการทางปกครองอันมีผลหรืออาจมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของตน

**มาตรา 59** บุคคลย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องราวร้องทุกข์และได้รับแจ้งผลการพิจารณาภายในเวลาอันรวดเร็ว

**มาตรา 60** บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะฟ้องหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นของรัฐที่เป็นนิติบุคคล ให้รับผิดชอบเนื่องจากการกระทำหรือการละเว้นการกระทำของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยงานนั้น

**มาตรา 61** สิทธิของบุคคลซึ่งเป็นผู้บริโภคย่อมได้รับความคุ้มครองในการได้รับข้อมูลที่ เป็นความจริง และมีสิทธิร้องเรียนเพื่อให้ได้รับการแก้ไขเยียวยาความเสียหาย รวมทั้งมีสิทธิรวมตัวกันเพื่อพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภค

ให้มีองค์การเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภคที่เป็นอิสระจากหน่วยงานของรัฐ ซึ่งประกอบด้วยตัวแทนผู้บริโภค ทำหน้าที่ให้ความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาของหน่วยงานของรัฐในการตราและการบังคับใช้กฎหมายและกฎ และให้ความเห็นในการกำหนดมาตรการต่าง ๆ เพื่อคุ้มครองผู้บริโภค รวมทั้งตรวจสอบและรายงานการกระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการคุ้มครองผู้บริโภค ทั้งนี้ ให้รัฐสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการขององค์การอิสระดังกล่าวด้วย

**มาตรา 62** บุคคลย่อมมีสิทธิติดตามและร้องขอให้มีการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หน่วยงานของรัฐ และเจ้าหน้าที่ของรัฐ

บุคคลผู้ให้ข้อมูลโดยสุจริตแก่องค์กรตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐหรือหน่วยงานของรัฐเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หน่วยงานของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐย่อมได้รับความคุ้มครอง

## 11. เสรีภาพในการชุมนุมและการสมาคม (มาตรา 63, 64, 65)

**มาตรา 63** บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะในกรณีการชุมนุมสาธารณะ และเพื่อคุ้มครองความสงบของประชาชนที่จะใช้ที่สาธารณะ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะสงคราม หรือในระหว่างเวลาที่มีประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินหรือประกาศใช้กฎอัยการศึก

**มาตรา 64** บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร องค์กรเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน หรือหมู่คณะอื่น

ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐย่อมมีเสรีภาพในการรวมกลุ่มเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป แต่ทั้งนี้ต้องไม่กระทบประสิทธิภาพในการบริหารราชการแผ่นดินและความต่อเนื่องในการจัดทำบริการสาธารณะ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งและวรรคสองจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของประชาชน เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันมิให้มีการผูกขาดตัดตอนในทางเศรษฐกิจ

**มาตรา 65** บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันจัดตั้งเป็นพรรคการเมืองเพื่อสร้างเจตนารมณ์ทางการเมืองของประชาชนและเพื่อดำเนินกิจกรรมในทางการเมืองให้เป็นไปตามเจตนารมณ์นั้นตามวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้

การจัดองค์กรภายใน การดำเนินกิจการ และข้อบังคับของพรรคการเมืองต้องสอดคล้องกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเป็นสมาชิกของพรรคการเมือง กรรมการบริหารของพรรคการเมือง หรือสมาชิกพรรคการเมืองตามจำนวนที่กำหนดในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง ซึ่งเห็นว่ามีมติหรือข้อบังคับในเรื่องใดของพรรคการเมืองที่ตน

เป็นสมาชิกอยู่นั้นจะขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญนี้ หรือขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีสิทธิร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ามติหรือข้อบังคับดังกล่าวขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ให้มติหรือข้อบังคับนั้นเป็นอันยกเลิกไป

## 12. สิทธิของชุมชนท้องถิ่น (มาตรา 66, 67)

**มาตรา 66** บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน

**มาตรา 67** สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐและชุมชนในการอนุรักษ์ บำรุงรักษา และการได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพ และในการคุ้มครอง ส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ดำรงชีพอยู่ได้อย่างปกติและต่อเนื่องในสิ่งแวดล้อมที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ หรือคุณภาพชีวิตของตน ย่อมได้รับความคุ้มครองตามความเหมาะสม

การดำเนิน โครงการหรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบอย่างรุนแรงทางด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ และสุขภาพ จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะได้ศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนในชุมชน และจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียก่อนรวมทั้งได้ให้องค์การอิสระซึ่งประกอบด้วยผู้แทนองค์กรเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ และผู้แทนสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรธรรมชาติหรือด้านสุขภาพให้ความเห็นประกอบก่อนมีการดำเนินการดังกล่าว

สิทธิของชุมชนที่จะฟ้องหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นของรัฐที่เป็นนิติบุคคลเพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ตามบทบัญญัตินี้ ย่อมได้รับความคุ้มครอง



### 13. สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ (มาตรา 68, 69)

มาตรา 68 บุคคลจะใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญนี้ หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ มิได้

ในกรณีที่บุคคลหรือพรรคการเมืองใดกระทำการตามวรรคหนึ่ง ผู้ทราบการกระทำดังกล่าวย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องให้อัยการสูงสุดตรวจสอบข้อเท็จจริงและยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้เลิกการกระทำดังกล่าว แต่ทั้งนี้ ไม่กระทบกระเทือนการดำเนินคดีอาญาต่อผู้กระทำการดังกล่าว

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้พรรคการเมืองใดเลิกกระทำการตามวรรคสองศาลรัฐธรรมนูญอาจสั่งยุบพรรคการเมืองดังกล่าวได้

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคการเมืองตามวรรคสามให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารของพรรคการเมืองที่ถูกยุบในขณะที่กระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นระยะเวลาห้าปีนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งดังกล่าว

มาตรา 69 บุคคลย่อมมีสิทธิต่อต้าน โดยสันติวิธีซึ่งการกระทำใด ๆ ที่เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้



## ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในส่วนที่เกี่ยวกับวิธีปฏิบัติในการจับผู้ต้องหา

**มาตรา 2** ในประมวลกฎหมายนี้

(10) “การสืบสวน” หมายความว่า การแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐานซึ่งพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจได้ปฏิบัติไปตามอำนาจและหน้าที่เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน และเพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิด

(13) “ที่ร โหลาน” หมายความว่า ที่ต่างๆ ซึ่งมีใช้ที่สาธารณสถานดังบัญญัติไว้ในกฎหมายลักษณะอาญา

(16) “พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ” หมายความว่า เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้มิอำนาจและหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน ให้รวมทั้งพศติเจ้าพนักงานกรมสรรพสามิต กรมศุลกากร กรมเจ้าท่า พนักงานตรวจคนเข้าเมืองและเจ้าพนักงานอื่นๆ ในเมื่อทำการอันเกี่ยวกับการจับกุมปราบปรามผู้กระทำความผิดกฎหมายซึ่งตนมีหน้าที่ต้องจับกุมหรือปราบปราม

**มาตรา 17** พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจมีอำนาจทำการสืบสวนคดีอาญาได้

**มาตรา 61** ภายใต้บังคับแห่งมาตรา 97 พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจมีอำนาจหน้าที่จัดการให้เป็นไปตามหมายอาญาซึ่งได้มอบหรือส่งมาให้จัดการภายในอำนาจของเขา

หมายอาญาใดซึ่งศาลได้ออกจะมอบหรือส่งไปยังพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจซึ่งอยู่ภายในเขตอำนาจของศาลดังกล่าวในหมาย หรือแก่หัวหน้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจประจำจังหวัดอำเภอ กิ่งอำเภอ หรือตำบล ซึ่งจะให้จัดการให้เป็นไปตามหมายนั้นก็ได้อ

ในกรณีหลังเจ้าพนักงานผู้ได้รับหมายต้องรับผิดชอบในการจัดการตามหมายนั้นจะจัดการเองหรือสั่งให้เจ้าพนักงานรองลงไปจัดการให้ก็ได้หรือจะมอบหรือส่งสำเนาหมายอันรับรองว่าถูกต้องให้แก่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจคนอื่นซึ่งมีหน้าที่จัดการตามหมายซึ่งตนได้รับนั้นก็ได้อถ้าหมายนั้นได้มอบหรือส่งให้แก่เจ้าพนักงานตั้งแต่สองนายขึ้นไปเจ้าพนักงานจะจัดการตามหมายนั้นแยกกันหรือร่วมกันก็ได้

**มาตรา 66** เหตุที่จะออกหมายจับได้มีดังต่อไปนี้

(1) เมื่อมีหลักฐานตามสมควรว่าบุคคลใดน่าจะได้กระทำความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสามปี หรือ

(2) เมื่อมีหลักฐานตามสมควรว่าบุคคลใดน่าจะได้กระทำความผิดอาญาและมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะหลบหนี หรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานหรือก่อเหตุอันตรายประการอื่น

ถ้าบุคคลนั้นไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง หรือไม่มาตามหมายเรียกหรือตามนัด โดยไม่มีข้อแก้ตัวอันควร ให้สันนิษฐานว่าบุคคลนั้นจะหลบหนี

**มาตรา 78** พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจะจับผู้ใด โดยไม่มีหมายจับหรือคำสั่งของศาลนั้น ไม่ได้ เว้นแต่

- (1) เมื่อบุคคลนั้นได้กระทำความผิดซึ่งหน้าดังได้บัญญัติไว้ในมาตรา 80
- (2) เมื่อพบบุคคลโดยมีพฤติการณ์อันควรสงสัยว่าผู้นั้นน่าจะก่อเหตุร้ายให้เกิดอันตรายแก่บุคคลหรือทรัพย์สินของผู้อื่น โดยมีเครื่องมือ อาวุธหรือวัตถุอย่างอื่นอันสามารถอาจใช้ในการกระทำความผิด
- (3) เมื่อมีเหตุที่จะออกหมายจับบุคคลนั้นตามมาตรา 66 (2) แต่มีความจำเป็นเร่งด่วนที่ไม่อาจขอให้ศาลออกหมายจับบุคคลนั้นได้
- (4) เป็นการจับผู้ต้องหาหรือจำเลยที่หนีหรือจะหลบหนีในระหว่างถูกปล่อยชั่วคราวตามมาตรา 117

**มาตรา 80** ที่เรียกว่าความผิดซึ่งหน้านั้น ได้แก่ความผิดซึ่งเห็นกำลังกระทำหรือพบในอาการใดซึ่งแทบจะไม่มีเวลาสงสัยเลยว่าเขาได้กระทำความผิดมาแล้ว

อย่างไรก็ดี ความผิดอาญาตั้งระบುವไว้ในบัญชีท้ายประมวลกฎหมายนี้ ให้ถือว่าความผิดนั้นเป็นความผิดซึ่งหน้าในกรณีดังนี้

- (1) เมื่อบุคคลหนึ่งถูกไล่จับตั้งผู้กระทำโดยมีเสียงร้องเอะอะ
- (2) เมื่อพบบุคคลหนึ่งแทบจะทันทีทันใดหลังจากการกระทำความผิดในถิ่นแถวใกล้เคียงกับที่เกิดเหตุ นั้นและมีสิ่งของที่ได้มาจากการกระทำความผิด หรือมีเครื่องมืออาวุธหรือวัตถุอย่างอื่นอันสันนิษฐานได้ว่าได้ใช้ในการกระทำความผิดหรือมีร่องรอยพิรุณเห็นประจักษ์ที่เสื้อผ้าหรือเนื้อตัวของผู้นั้น

**มาตรา 81** ไม่ว่าจะมีความหมายจับหรือไม่ก็ตาม ห้ามมิให้จับในที่รโหฐาน เว้นแต่จะทำได้ตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมายนี้อันว่าด้วยการค้นในที่รโหฐาน

**มาตรา 81/1** ไม่ว่าจะมีความหมายจับหรือไม่ก็ตาม ห้ามมิให้จับในพระบรมมหาราชวัง พระราชวังวังของพระราชทายาทหรือของพระบรมวงศ์ตั้งแต่สมเด็จพระเจ้าฟ้าขึ้น ไปพระราชนิเวศน์ พระตำหนัก หรือในที่ซึ่งพระมหากษัตริย์ พระราชินีพระราชทายาท พระบรมวงศ์ตั้งแต่สมเด็จพระเจ้าฟ้าขึ้น ไปหรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ประทับหรือพำนัก เว้นแต่

- (1) นายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีซึ่งนายกรัฐมนตรีมอบหมาย อนุญาตให้จับ และได้แจ้งเลขาธิการพระราชวัง หรือสมุหราชองครักษ์รับทราบแล้ว

(2) เจ้าพนักงานผู้ถวายหรือให้ความปลอดภัยแก่พระมหากษัตริย์ พระราชินีพระราชทายาท พระบรมวงศ์ตั้งแต่สมเด็จพระเจ้าฟ้าขึ้น ไปหรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ เป็นผู้จับตามกฎหมายว่าด้วยราชองครักษ์หรือตามกฎหมาย กฎ หรือระเบียบเกี่ยวกับการให้ความปลอดภัย

**มาตรา 83** ในการจับนั้นเจ้าพนักงานหรือราษฎรซึ่งทำการจับต้องแจ้งแก่ผู้ที่จะถูกจับนั้นว่าเขาต้องถูกจับแล้วสั่งให้ผู้ถูกจับ ไปยังที่ทำการของพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ถูกจับพร้อมด้วยผู้จับเว้นแต่สามารถนำไปที่ทำการของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบได้ในขณะนั้นให้นำไปที่ทำการของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบดังกล่าวแต่ถ้าจำเป็นก็ให้จับตัวไป

ในกรณีที่เจ้าพนักงานเป็นผู้จับ ต้องแจ้งข้อกล่าวหาให้ผู้ถูกจับทราบหากมีหมายจับให้แสดงต่อผู้ถูกจับ พร้อมทั้งแจ้งด้วยว่าผู้ถูกจับมีสิทธิที่จะไม่ให้การหรือให้การก็ได้และถ้อยคำของผู้ถูกจับนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้และผู้ถูกจับมีสิทธิที่จะพบและปรึกษาทนายความ หรือผู้ซึ่งจะเป็นทนายความถ้าผู้ถูกจับประสงค์จะแจ้งให้ญาติหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจทราบถึงการจับกุมที่สามารถดำเนินการได้โดยสะดวกและไม่เป็นการขัดขวางการจับหรือการควบคุมผู้ถูกจับหรือทำให้เกิดความไม่ปลอดภัยแก่บุคคลหนึ่งบุคคลใดก็ให้เจ้าพนักงานอนุญาตให้ผู้ถูกจับดำเนินการได้ตามสมควรแก่กรณีในการนี้ให้เจ้าพนักงานผู้จับนั้นบันทึกการจับดังกล่าวไว้ด้วย

ถ้าบุคคลซึ่งจะถูกจับขัดขวางหรือจะขัดขวางการจับ หรือหลบหนีหรือพยายามจะหลบหนีผู้ทำการจับมีอำนาจใช้วิธีหรือการป้องกันทั้งหลายเท่าที่เหมาะสมแก่พฤติการณ์แห่งเรื่องในการจับนั้น

**มาตรา 84** เจ้าพนักงานหรือราษฎรผู้ทำการจับต้องเอาตัวผู้ถูกจับ ไปยังที่ทำการของพนักงานสอบสวนตามมาตรา 83 โดยทันที และเมื่อถึงที่นั้นแล้วให้ส่งตัวผู้ถูกจับแก่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจของที่ทำการของพนักงานสอบสวนดังกล่าว เพื่อดำเนินการดังต่อไปนี้

(1) ในกรณีที่เจ้าพนักงานเป็นผู้จับให้เจ้าพนักงานผู้จับนั้นแจ้งข้อกล่าวหาและรายละเอียดเกี่ยวกับเหตุแห่งการจับให้ผู้ถูกจับทราบถ้ามีหมายจับให้แจ้งให้ผู้ถูกจับทราบและอ่านให้ฟังและมอบสำเนาบันทึกการจับแก่ผู้ถูกจับนั้น

(2) ในกรณีที่ราษฎรเป็นผู้จับให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจซึ่งรับมอบตัวบันทึกชื่อ อาชีพที่อยู่ของผู้จับ อีกทั้งข้อความและพฤติการณ์แห่งการจับนั้นไว้และให้ผู้จับลงลายมือชื่อกำกับไว้เป็นสำคัญเพื่อดำเนินการแจ้งข้อกล่าวหาและรายละเอียดแห่งการจับให้ผู้ถูกจับทราบและแจ้งให้ผู้ถูกจับทราบด้วยว่าผู้ถูกจับมีสิทธิที่จะไม่ให้การหรือให้การก็ได้และถ้อยคำของผู้ถูกจับอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้

เมื่อได้ดำเนินการตามวรรคหนึ่งแล้วให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจซึ่งมีผู้นำผู้ถูกจับมาส่งแจ้งให้ผู้ถูกจับทราบถึงสิทธิตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 7/1 รวมทั้งจัดให้ผู้ถูกจับสามารถ

ติดต่อกับญาติหรือผู้ซึ่งผู้ถูกจับไว้วางใจเพื่อแจ้งให้ทราบถึงการจับกุมและสถานที่ที่ถูกควบคุมได้ในโอกาสแรกเมื่อผู้ถูกจับมาถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวนตามวรรคหนึ่งหรือถ้ากรณีผู้ถูกจับร้องขอให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจเป็นผู้แจ้งก็ให้จัดการตามคำร้องขอ นั้นโดยเร็วและให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจบันทึกไว้ในกรณีนี้มิให้เรียกค่าใช้จ่ายใดๆ จากผู้ถูกจับ

ในกรณีที่เป็น เจ้าพนักงานหรือราษฎรซึ่งทำการจับจะจัดการพยาบาลผู้ถูกจับเสียก่อนนำตัวไปส่งตามมาตรฐานก็ได้

ถ้อยคำใดๆ ที่ผู้ถูกจับให้ไว้ต่อเจ้าพนักงานผู้จับหรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจในชั้นจับกุมหรือรับมอบตัวผู้ถูกจับถ้าถ้อยคำนั้นเป็นคำรับสารภาพของผู้ถูกจับว่าตนได้กระทำความผิดห้ามมิให้รับฟังเป็นพยานหลักฐาน แต่ถ้าเป็นถ้อยคำอื่นจะรับฟังเป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของผู้ถูกจับได้ต่อเมื่อได้มีการแจ้งสิทธิตามวรรคหนึ่ง หรือตามมาตรา 83 วรรคสองแก่ผู้ถูกจับแล้วแต่กรณี

**มาตรา 91** ให้นำบทบัญญัติในมาตรา 81/1 มาบังคับในเรื่องนี้ โดยอนุโลม

**มาตรา 92** ห้ามมิให้ค้นในที่รโหฐาน โดยไม่มีหมายค้นหรือคำสั่งของศาล เว้นแต่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจเป็นผู้ค้น และในกรณีดังต่อไปนี้

(1) เมื่อมีเสียงร้องให้ช่วยมาจากข้างในที่รโหฐาน หรือมีเสียงหรือพฤติกรรมอื่นใดอันแสดงได้ว่ามีเหตุร้ายเกิดขึ้นในที่รโหฐานนั้น

(2) เมื่อปรากฏความผิดซึ่งหน้ากำลังกระทำลงในที่รโหฐาน

(3) เมื่อบุคคลที่ได้กระทำความผิดซึ่งหน้าขณะที่ถูกไล่จับหนีเข้าไปหรือมีเหตุอันแน่นแฟ้นควรสงสัยว่าได้เข้าไปซุกซ่อนตัวอยู่ในที่รโหฐานนั้น

(4) เมื่อมีพยานหลักฐานตามสมควรว่าสิ่งของที่มีไว้เป็นความผิดหรือได้มาโดยการกระทำความผิดหรือได้ใช้หรือมีไว้เพื่อจะใช้ในการกระทำความผิดหรืออาจเป็นพยานหลักฐาน พิสูจน์การกระทำความผิดได้ซ่อนหรืออยู่ในนั้นประกอบทั้งต้องมีเหตุอันควรเชื่อว่าเนื่องจากการเนิ่นช้ากว่าจะเอาหมายค้นมาได้สิ่งของนั้นจะถูกโยกย้ายหรือทำลายเสียก่อน

(5) เมื่อที่รโหฐานนั้นผู้จะต้องถูกจับเป็นเจ้าบ้าน และการจับนั้นมีหมายจับหรือจับตามมาตรา 78

การใช้อำนาจตาม (4) ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจผู้ค้นส่งมอบสำเนาบันทึกการตรวจค้นและบัญชีทรัพย์สินที่ได้จากการตรวจค้นรวมทั้งจัดทำบันทึกแสดงผลที่ทำให้สามารถเข้าค้นได้เป็นหนังสือให้ไว้แก่ผู้ครอบครองสถานที่ที่ถูกตรวจค้น แต่ถ้าไม่มีผู้ครอบครองอยู่ ณ ที่นั้นให้ส่งมอบหนังสือดังกล่าวแก่บุคคลเช่นว่านั้นในทันทีที่กระทำได้และรับรายงานเหตุผลและผลการตรวจค้นเป็นหนังสือต่อผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไป



มาตรา 117 เมื่อผู้ต้องหาหรือจำเลยหนีหรือจะหลบหนีให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจที่พบการกระทำความผิดกล่าวมีอำนาจจับผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นได้แต่ในกรณีที่บุคคลซึ่งทำสัญญาประกันหรือเป็นหลักประกันเป็นผู้พบเห็นการกระทำความผิดกล่าวอาจขอให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจที่ใกล้ที่สุดจับผู้ต้องหาหรือจำเลยได้ถ้าไม่สามารถขอความช่วยเหลือจากเจ้าพนักงานได้ทันทีก็ให้มีอำนาจจับผู้ต้องหาหรือจำเลยได้เองแล้วส่งไปยังพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจที่ใกล้ที่สุดและให้เจ้าพนักงานนั้นรีบจัดส่งผู้ต้องหาหรือจำเลยไปยังเจ้าพนักงานหรือศาลโดยคิดค่าพาหนะจากบุคคลซึ่งทำสัญญาประกันหรือเป็นหลักประกันนั้น



บัญชีแนบท้ายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

-----  
 ความผิดในกฎหมายลักษณะอาญา ที่มาตรา 79 อ้างถึง  
 ซึ่งราษฎรมีอำนาจจับได้โดยไม่ต้องมีหมาย  
 -----

ประทุษร้ายต่อพระบรมราชตระกูล	มาตรา 97 และ 99
ขบถภายในพระราชอาณาจักร	มาตรา 101 ถึง 104
ขบถภายนอกพระราชอาณาจักร	มาตรา 105 ถึง 111
ความผิดต่อทางพระราชไมตรีกับต่างประเทศ	มาตรา 112
ทำอันตรายแก่ธง หรือเครื่องหมายของต่างประเทศ	มาตรา 115
ความผิดต่อเจ้าพนักงาน	มาตรา 119 ถึง 122 และ 127
หลบหนีจากที่คุมขัง	มาตรา 163 ถึง 166
ความผิดต่อศาสนา	มาตรา 172 และ 173
ก่อการจลาจล	มาตรา 183 และ 184
กระทำให้เกิดภัยอันตรายแก่สาธารณชน	มาตรา 185 ถึง 194, 196, 197 และ
กระทำให้สาธารณชนปราศจากความสะอาด	199
ในการไปมาและการส่งข่าวและของถึงกัน	
และกระทำให้สาธารณชนปราศจากความสุสบาย	
ปลอมแปลงเงินตรา	
ข่มขืนกระทำชำเรา	มาตรา 202 ถึง 205 และ 210
ประทุษร้ายแก่ชีวิต	มาตรา 243 ถึง 246
ประทุษร้ายแก่ร่างกาย	มาตรา 249 ถึง 251
ความผิดฐานกระทำให้เสื่อมเสียอิสรภาพ	มาตรา 254 ถึง 257
ลักทรัพย์	มาตรา 268, 270 และ 276
วิ่งราว ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ และโจรสลัด	มาตรา 288 ถึง 296
กรรโชก	มาตรา 237 ถึง 302
	มาตรา 303

หมายเหตุ • บัญชีแนบท้ายปวอ.แก้ไขเพิ่มเติมโดยพรบ.แก้ไขเพิ่มเติมปวอ. (ฉบับที่ 6) พ.ศ.2499

## แบบสัมภาษณ์

การรับรู้สิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา :  
ศึกษากรณีวิธีปฏิบัติในการจับผู้ต้องหาของข้าราชการตำรวจ สถานีตำรวจภูธรยะหริ่ง  
จังหวัดปัตตานี

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบ

1. ท่านเป็นข้าราชการตำรวจระดับชั้นใด .....
2. ท่านเป็นข้าราชการตำรวจตำแหน่งใด .....
3. ท่านปฏิบัติหน้าที่สายงานใด .....
4. ท่านรับราชการเป็นข้าราชการตำรวจมาแล้วกี่ปี.....
5. ท่านสำเร็จการศึกษาระดับใด .....

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการรับรู้สิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

1. ความรู้ความเข้าใจเรื่องสิทธิ เสรีภาพ สิทธิมนุษยชน และกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

1.1 ท่านเข้าใจความหมายของคำว่า สิทธิ หรือไม่ ท่านเข้าใจว่าอย่างไร

.....

.....

1.2 ท่านเข้าใจความหมายของคำว่า เสรีภาพ หรือไม่ ท่านเข้าใจว่าอย่างไร

.....

.....

1.3 ท่านเข้าใจความหมายของคำว่า สิทธิตามธรรมชาติ และสิทธิมนุษยชน หรือไม่ ท่านเข้าใจว่าอย่างไร

.....  
.....

1.4 ท่านทราบหรือไม่ว่ากระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นกระบวนการอย่างไร และมีไว้เพื่ออะไร

.....  
.....

1.5 ท่านคิดว่าสิทธิมนุษยชนมีความสำคัญต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญาหรือไม่ เพราะอะไร

.....  
.....

1.6 ในฐานะที่ท่านเป็นเจ้าพนักงานตำรวจท่านมีอำนาจหน้าที่อย่างไรบ้าง และท่านมีความสำคัญอย่างไรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

.....  
.....

1.7 เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น ท่านเลือกที่จะจับกุมผู้กระทำความผิดให้ได้อย่างรวดเร็ว โดยใช้วิธีการที่เด็ดขาด ซึ่งอาจจะใช้วิธีการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายมากนัก แต่ต้องกระทำเพื่อให้ได้ตัวผู้กระทำความผิดมารับโทษโดยเร็ว กับการปฏิบัติตามขั้นตอนของกฎหมายอย่างเคร่งครัด คำนี้ถึงหลักสิทธิมนุษยชน เน้นการแสวงหาพยานหลักฐานที่เชื่อถือได้และชอบด้วยกฎหมาย แต่อาจจะมีความล่าช้าไปบ้างในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ ท่านจะเลือกปฏิบัติอย่างไร เพราะอะไร

.....  
.....

2. การรับรู้สิทธิมนุษยชนตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในหมวด 3 ว่าด้วยสิทธิเสรีภาพของชนชาวไทย โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับสิทธิของประชาชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

2.1 ท่านทราบหรือไม่ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มีการบัญญัติคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเอาไว้หรือไม่ ถ้ามีบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องใดบ้าง

.....

.....

2.2 ท่านทราบการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในส่วนที่เกี่ยวกับการจับหรือไม่ ถ้าทราบมีการคุ้มครองสิทธิไว้อย่างไร

.....

.....

2.3 ในการปฏิบัติหน้าที่ของท่าน ท่านต้องคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนหรือไม่ เพราะอะไร

.....

.....

2.4 ถ้าท่านละเมิดสิทธิของประชาชนท่านคิดว่าจะโดนฟ้องร้องหรือต้องเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากการละเมิดนั้นหรือไม่ เพราะอะไร

.....

.....

2.5 ท่านจะจับบุคคลโดยที่เขาไม่มีความผิดได้หรือไม่ เพราะอะไร

.....

.....

2.6 เมื่อท่านจับผู้ต้องหาได้แล้วท่านต้องปฏิบัติต่อเขาเหมือนผู้กระทำผิดได้เลยหรือไม่ เพราะเหตุใด

.....

.....



3. การรับรู้หลักในการจับบุคคลของเจ้าพนักงานตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

3.1 ท่านทราบหลักในการจับบุคคลตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหรือไม่ ถ้าทราบมีหลักในการจับอย่างไร

.....  
.....

3.2 ท่านสามารถจับบุคคลโดยไม่มีหมายจับได้หรือไม่ ถ้าได้ท่านสามารถจับได้ในกรณีใดบ้าง

.....  
.....

4. การรับรู้วิธีปฏิบัติในการจับบุคคลตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

4.1 เมื่อท่านต้องจับบุคคลที่มีหมายจับ ท่านมีวิธีปฏิบัติในการจับอย่างไร

.....  
.....

4.2 เมื่อท่านต้องจับบุคคลในกรณีที่จับได้โดยไม่ต้องมีหมายจับ ท่านมีวิธีปฏิบัติในการจับอย่างไร

.....  
.....

4.3 ในการจับบุคคลทั้งกรณีมีหมายจับและไม่มีหมายจับท่านต้องใช้กำลังในการจับหรือไม่ เพราะอะไร และท่านสามารถใช้กำลังในการจับได้ในกรณีใดบ้าง

.....  
.....

5. การรับรู้ข้อจำกัดในจับบุคคลตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

5.1 ในฐานะที่ท่านเป็นเจ้าของพนักงานตำรวจ ท่านมีอำนาจจับบุคคลผู้กระทำความผิดนอกเขต  
ท้องที่ที่ท่านประจำการอยู่ได้หรือไม่ เพราะอะไร

.....  
.....

5.2 ท่านเข้าใจลักษณะของ“ที่สาธารณะสถาน” กับ “ที่รโหฐาน” หรือไม่ว่ามีลักษณะ  
แตกต่างกันอย่างไร

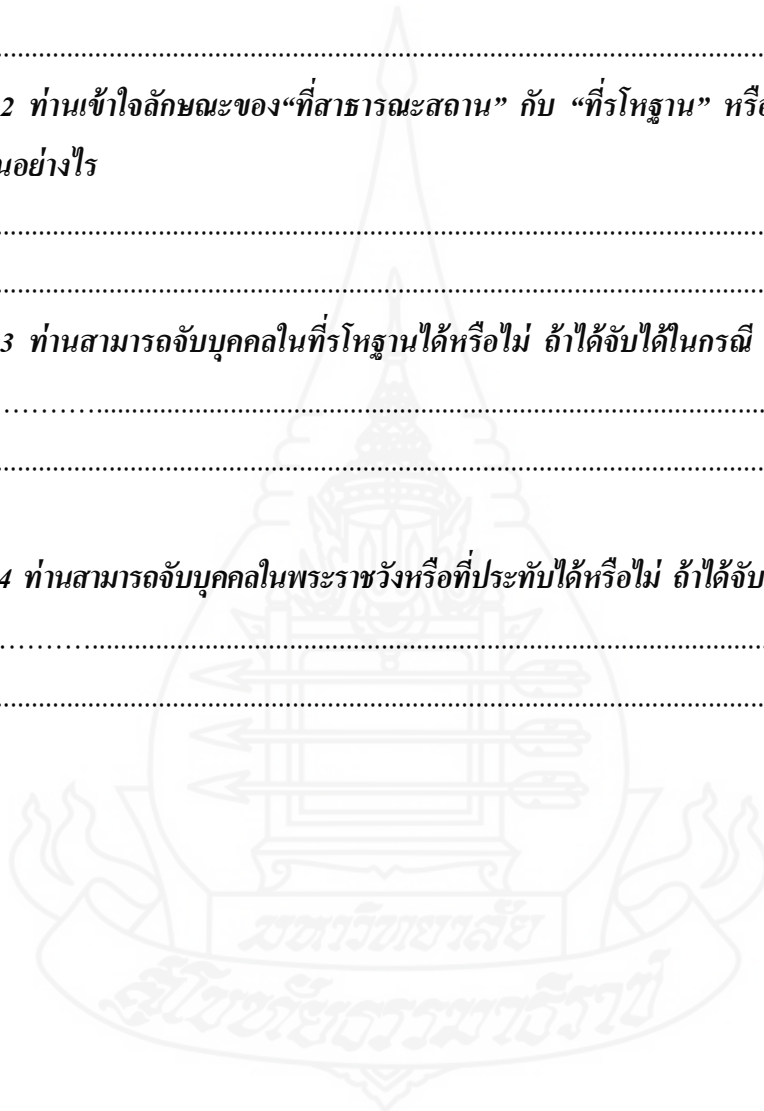
.....  
.....

5.3 ท่านสามารถจับบุคคลในที่รโหฐานได้หรือไม่ ถ้าได้จับได้ในกรณี  
ใดบ้าง.....

.....  
.....

5.4 ท่านสามารถจับบุคคลในพระราชวังหรือที่ประทับได้หรือไม่ ถ้าได้จับได้ในกรณี  
ใดบ้าง.....

.....  
.....



## ผลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง

### 1 ข้าราชการตำรวจชั้นประทวนจำนวน 8 ตัวอย่าง ดังนี้

#### 1.1 การศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรี อายุราชการต่ำกว่า 5 ปีจำนวน 2 ตัวอย่าง

#### ตัวอย่างที่ 1

##### ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบ

1. ท่านเป็นข้าราชการตำรวจระดับชั้นใด “ระดับชั้นประทวน”
2. ท่านเป็นข้าราชการตำรวจตำแหน่งใด “ผู้บังคับหมู่”
3. ท่านปฏิบัติหน้าที่สายงานใด “ป้องกันปราบปราม”
4. ท่านรับราชการเป็นข้าราชการตำรวจมาแล้วกี่ปี “1 ปี”
5. ท่านสำเร็จการศึกษาระดับใด “ปวส.”

##### ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการรับรู้สิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

#### 1. ความรู้ความเข้าใจเรื่องสิทธิ เสรีภาพ สิทธิมนุษยชน และกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

##### 1.1 ท่านเข้าใจความหมายของคำว่า สิทธิ หรือไม่ ท่านเข้าใจว่าอย่างไร

“เข้าใจว่า สิทธิ หมายถึง สิทธิที่บุคคลแต่ละคนมี ทั้งสิทธิในร่างกาย ทรัพย์สิน หรือ สิทธิที่จะทำอะไรก็ได้ ๆ อันไม่ขัดต่อกฎหมาย”

##### 1.2 ท่านเข้าใจความหมายของคำว่า เสรีภาพ หรือไม่ ท่านเข้าใจว่าอย่างไร

“เข้าใจว่า เสรีภาพ หมายถึง ความมีอิสระในการดำรงชีวิต ความคิด และการกระทำ ที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย”

1.3 ท่านเข้าใจความหมายของคำว่า สิทธิตามธรรมชาติ และสิทธิมนุษยชน หรือไม่ ท่านเข้าใจว่าอย่างไร

“เข้าใจว่า สิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์คือ สิทธิที่คิดตัวมนุษย์มาตั้งแต่เกิด เป็นสิทธิเฉพาะตัวบุคคล เป็นสิทธิที่มนุษย์แต่ละคนมี เช่น สิทธิในร่างกาย ทรัพย์สิน การกระทำ ความคิด สิทธิมนุษยชนคือ สิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ที่มนุษย์แต่ละคนมี”

#### **1.4 ท่านทราบหรือไม่ว่ากระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นกระบวนการอย่างไร และมีไว้เพื่ออะไร**

“กระบวนการยุติธรรมทางอาญาคือ กระบวนการพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาซึ่งประกอบด้วยตำรวจ อัยการ ศาล และราชทัณฑ์ โดยเริ่มตั้งแต่ตำรวจจับกุมผู้ต้องหา นำส่งพนักงานสอบสวน พนักงานสอบสวนส่งสำนวนต่อไปยังอัยการ อัยการส่งฟ้องศาล เมื่อศาลตัดสินว่ามีความผิดจึงนำไปลงโทษยังราชทัณฑ์ กระบวนการยุติธรรมทางอาญามีไว้เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลทั้งผู้ต้องหา โจทก์ และจากการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐ”

#### **1.5 ท่านคิดว่าสิทธิมนุษยชนมีความสำคัญต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญาหรือไม่ เพราะอะไร**

“สิทธิมนุษยชนมีความสำคัญต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพราะมนุษย์ทุกคนมีสิทธิตามกฎหมายมาตั้งแต่เกิด เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องยึดหลักสิทธิมนุษยชนควบคู่ไปกับกฎหมายในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เจ้าหน้าที่ของรัฐจะใช้อำนาจนอกเหนือจากที่กฎหมายให้อำนาจไปละเมิดสิทธิประชาชนไม่ได้”

#### **1.6 ในฐานะที่ท่านเป็นเจ้าพนักงานตำรวจท่านมีอำนาจหน้าที่อย่างไรบ้าง และท่านมีความสำคัญอย่างไรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา**

“อำนาจหน้าที่ของตำรวจ คือ ตำรวจมีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม ป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ความสำคัญของตำรวจในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาคือ ตำรวจมีหน้าที่บังคับใช้กฎหมายต่อประชาชนโดยตรงในการจับกุมผู้กระทำผิดมาดำเนินคดีตามกฎหมาย”

#### **1.7 เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น ท่านเลือกที่จะจับกุมผู้กระทำความผิดให้ได้อย่างรวดเร็ว โดยใช้วิธีการที่เด็ดขาด ซึ่งอาจจะใช้วิธีการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายมากนัก แต่ต้องกระทำเพื่อให้ได้ตัวผู้กระทำความผิดมารับโทษโดยเร็ว กับการปฏิบัติตามขั้นตอนของกฎหมายอย่างเคร่งครัด คำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน เน้นการแสวงหาพยานหลักฐานที่เชื่อถือได้และชอบด้วยกฎหมาย แต่อาจจะมีความล่าช้าไปบ้างในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ ท่านจะเลือกปฏิบัติอย่างไร เพราะอะไร**

“ต้องปฏิบัติผสมผสานกันกล่าวคือ โดยปกติต้องปฏิบัติตามขั้นตอนของกฎหมาย คำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน เน้นการแสวงหาพยานหลักฐานที่เชื่อถือได้และชอบด้วยกฎหมาย เพราะ

จะได้ไม่ไปละเมิดสิทธิเขาและป้องกันการฟ้องร้อง แต่บางสถานการณ์จำเป็นต้องใช้วิธีการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายบ้าง เช่น เพื่อให้ได้ข้อมูลในการสืบสวน หรือเมื่อมีการต่อสู้คดีขึ้นจำเป็นต้องใช้กำลังและวิธีการที่เด็ดขาดซึ่งอาจจะเกินกว่าเหตุไปบ้างแต่ก็ต้องทำ เพราะถ้าไม่ใช้วิธีการรุนแรงหรือกำลังบ้างอาจจะไม่ได้ข้อมูลที่จำเป็นต่อการสืบสวน แต่ถ้าเลี่ยงได้ก็จะเลี่ยงไม่กระทำ”

2. การรับรู้สิทธิมนุษยชนตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในหมวด 3 ว่าด้วยสิทธิเสรีภาพของชนชาวไทย โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับสิทธิของประชาชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

2.1 ท่านทราบหรือไม่ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มีการบัญญัติคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเอาไว้หรือไม่ ถ้ามีบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องใดบ้าง

“ทราบว่ามี แต่ไม่เคยอ่านรัฐธรรมนูญ น่าจะมีสิทธิในร่างกาย สิทธิในทรัพย์สิน การกระทำ ความคิด”

2.2 ท่านทราบการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในส่วนที่เกี่ยวกับการจับหรือไม่ ถ้าทราบมีการคุ้มครองสิทธิไว้อย่างไร

“ไม่ทราบ ไม่เคยอ่านรัฐธรรมนูญ”

2.3 ในการปฏิบัติหน้าที่ของท่าน ท่านต้องคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนหรือไม่ เพราะอะไร

“ต้องคำนึงถึง เพราะผู้กระทำความผิดก็เป็นมนุษย์คนหนึ่งซึ่งมีสิทธิเหมือนกับคนทั่วไป ที่ใครก็ไปละเมิดสิทธิไม่ได้ ในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจจึงต้องคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนด้วย จะไปละเมิดสิทธิเขาไม่ได้”

2.4 ถ้าท่านละเมิดสิทธิของประชาชนท่านคิดว่าจะโดนฟ้องร้องหรือต้องเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากการละเมิดนั้นหรือไม่ เพราะอะไร

“ถ้าไปละเมิดสิทธิของประชาชนอาจจะโดนฟ้องร้อง และต้องเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากการละเมิดนั้นด้วย เพราะถ้าตำรวจไปละเมิดสิทธิประชาชน ประชาชนอาจจะฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายได้”

2.5 ท่านจะจับบุคคลใดโดยที่เขาไม่มีความผิดได้หรือไม่ เพราะอะไร

“จะจับบุคคลใดโดยเขาไม่มีความผิดไม่ได้ เพราะเขาไม่ได้กระทำความผิดซึ่งขัดต่อกฎหมาย กฎหมายไม่ได้ให้อำนาจ”



## 2.6 เมื่อท่านจับผู้ต้องหาได้แล้วท่านต้องปฏิบัติต่อเขาเหมือนผู้กระทำผิดได้เลย

หรือไม่ เพราะเหตุใด

“เมื่อจับผู้ต้องหาได้แล้วจะปฏิบัติต่อผู้ต้องหาเหมือนผู้กระทำความผิดไม่ได้ เพราะหากศาลยังไม่ตัดสินว่ามีความผิด ยังเป็นแค่ผู้ต้องหาไม่ใช่ผู้กระทำความผิด”

## 3. การรับรู้หลักในการจับบุคคลของเจ้าพนักงานตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

### 3.1 ท่านทราบหลักในการจับบุคคลตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหรือไม่ ถ้าทราบมีหลักในการจับอย่างไร

“ทราบ จับได้กรณีมีหมายจับหรือคำสั่งของศาล หรือความผิดซึ่งหน้า”

### 3.2 ท่านสามารถจับบุคคลโดยไม่มีหมายจับได้หรือไม่ ถ้าได้ท่านสามารถจับได้ในกรณีใดบ้าง

“จับได้ กรณีความผิดซึ่งหน้าพบเห็นความผิดขณะกำลังกระทำ

เมื่อพบบุคคลถูกไล่จับโดยมีเสียงร้องให้ช่วยจับ หรือมีเสียงร้องว่ามีเหตุร้ายเกิดขึ้น

เมื่อพบบุคคลในถิ่นแถวใกล้เคียงกับที่เกิดเหตุและมีสิ่งของที่ได้มาจากการกระทำผิดได้ใช้ในการกระทำผิด หรือมีอาวุธ หรือมีร่องรอยพิรุณที่เสื่อผ้า หรือเนื้อตัว”

## 4. การรับรู้วิธีปฏิบัติในการจับบุคคลตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

### 4.1 เมื่อท่านต้องจับบุคคลที่มีหมายจับ ท่านมีวิธีปฏิบัติในการจับอย่างไร

“วิธีปฏิบัติ ควบคุมตัว แจ้งว่ามีหมายจับของศาลที่ออกหมายจับ แจ้งข้อหาที่ออกหมายจับ แจ้งสิทธิว่าคุณมีสิทธิที่จะให้การหรือไม่ให้การก็ได้ ถ้าคุณให้การถ้อยคำนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้ และ คุณมีสิทธิที่จะพบและปรึกษาทนาย หรือผู้ซึ่งจะเป็นทนายความได้คุณมีสิทธิที่จะแจ้งให้ญาติทราบ คุณมีสิทธิในการรักษาพยาบาลถ้าเจ็บป่วย จากนั้นก็ควบคุมตัวมาที่ทำการของพนักงานสอบสวนที่สถานีตำรวจ เขียนบันทึกการจับกุม แจ้งสิทธิในบันทึกการจับกุมอีกครั้งหนึ่ง แล้วให้ผู้ต้องหาเซ็นชื่อ ไม่ต้องมอบสำเนาบันทึกการจับกุม เสร็จแล้วนำส่งพนักงานสอบสวน”

### 4.2 เมื่อท่านต้องจับบุคคลในกรณีที่จับได้โดยไม่ต้องมีหมายจับ ท่านมีวิธีปฏิบัติในการจับอย่างไร

“วิธีปฏิบัติ ควบคุมตัว แข็งข้อหาที่เป็นความผิด แข็งสิทธิว่าคุณมีสิทธิที่จะให้การหรือไม่ให้การก็ได้ ถ้าคุณให้การถ้อยคำนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้ และ คุณ มีสิทธิที่จะพบและปรึกษาทนาย หรือผู้ซึ่งจะเป็นทนายความได้ คุณมีสิทธิที่จะแจ้งให้ญาติทราบ คุณมีสิทธิในการรักษาพยาบาลถ้าเจ็บป่วย จากนั้นก็ควบคุมตัวมาที่ทำการของพนักงานสอบสวนที่สถานีตำรวจ เขียนบันทึกการจับกุม แข็งสิทธิในบันทึกการจับกุมอีกครั้งหนึ่ง แล้วให้ผู้ต้องหาเซ็นชื่อ ไม่ต้องมอบสำเนาบันทึกการจับกุม เสร็จแล้วนำส่งพนักงานสอบสวน”

**4.3 ในการจับบุคคลทั้งกรณีมีหมายจับและไม่มีหมายจับท่านต้องใช้กำลังในการจับหรือไม่ เพราะอะไร และท่านสามารถใช้กำลังในการจับได้ในกรณีใดบ้าง**

“ปกติไม่ต้องใช้กำลัง เพราะถ้าหากบุคคลที่ถูกจับไม่ต่อสู้ขัดขืนก็ไม่ต้องใช้กำลังในการจับ จะใช้กำลังในการจับได้ต่อเมื่อผู้ถูกจับต่อสู้ขัดขืนการจับแต่ต้องใช้กำลังให้พอสมควรแก่เหตุด้วย โดยดูพฤติกรรมการผู้ถูกจับเป็นกรณี ๆ ไป”

## 5. การรับรู้ข้อจำกัดในจับบุคคลตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

**5.1 ในฐานะที่ท่านเป็นเจ้าพนักงานตำรวจ ท่านมีอำนาจจับบุคคลผู้กระทำความผิดนอกเขตท้องที่ที่ท่านประจำการอยู่ได้หรือไม่ เพราะอะไร**

“จับได้ เพราะเจ้าพนักงานตำรวจมีอำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดได้ทั่วราชอาณาจักร ไม่จำกัดเฉพาะในเขตท้องที่ที่ประจำการอยู่”

**5.2 ท่านเข้าใจลักษณะของ“ที่สาธารณะสถาน” กับ “ที่รโหฐาน” หรือไม่ว่ามีลักษณะแตกต่างกันอย่างไร**

“ที่สาธารณะสถาน หมายถึง ที่ที่ไม่ใช่ส่วนบุคคล เป็นที่ที่บุคคลทั่ว ๆ ไป สามารถเข้าไปได้ เช่น สวนสาธารณะ ห้างสรรพสินค้า

ที่รโหฐาน หมายถึง ที่ส่วนบุคคล เป็นที่ที่บุคคลทั่ว ๆ ไป ไม่สามารถเข้าไปได้ เช่น บ้านที่อยู่อาศัย”

**5.3 ท่านสามารถจับบุคคลในที่รโหฐานได้หรือไม่ ถ้าได้จับได้ในกรณีใดบ้าง**

“จับได้ กรณีมีหมายจับและหมายค้น

เมื่อมีเสียงร้องให้ช่วยมาจากข้างในที่รโหฐาน หรือมีเสียงหรือลักษณะที่แสดงว่ามีเหตุร้ายเกิดขึ้นในที่รโหฐาน

เมื่อความผิดซึ่งหน้ากำลังกระทำในที่รโหฐาน

เมื่อบุคคลที่ได้กระทำความผิดซึ่งหน้า หนีเข้าไปในที่รโหฐาน”

#### 5.4 ท่านสามารถจับบุคคลในพระราชวังหรือที่ประทับได้หรือไม่ ถ้าได้จับได้ในกรณีใดบ้าง

“จับได้ แต่ต้องแจ้งเลขาธิการพระราชวังหรือสมุหราชองครักษ์รับทราบก่อน”

#### ตัวอย่างที่ 2

##### ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบ

- |   |                   |
|---|-------------------|
| 1. ท่านเป็นข้าราชการตำรวจระดับชั้นใด          | “ระดับชั้นประทวน” |
| 2. ท่านเป็นข้าราชการตำรวจตำแหน่งใด            | “ผู้บังคับหมู่”   |
| 3. ท่านปฏิบัติหน้าที่สายงานใด                 | “ป้องกันปราบปราม” |
| 4. ท่านรับราชการเป็นข้าราชการตำรวจมาแล้วกี่ปี | “1 ปี”            |
| 5. ท่านสำเร็จการศึกษาระดับใด                  | “ม.6”             |

##### ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการรับรู้สิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

#### 1. ความรู้ความเข้าใจเรื่องสิทธิ เสรีภาพ สิทธิมนุษยชน และกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

##### 1.1 ท่านเข้าใจความหมายของคำว่า สิทธิ หรือไม่ ท่านเข้าใจอย่างไร

“เข้าใจว่า สิทธิ หมายถึง สิทธิตามที่กฎหมายระบุให้เป็นสิทธิ เช่น สิทธิในชีวิต สิทธิในทรัพย์สิน สิทธิในที่อยู่อาศัย สิทธิในการรักษาพยาบาล สิทธิที่จะประกอบอาชีพ สิทธิที่จะนับถือศาสนา”

##### 1.2 ท่านเข้าใจความหมายของคำว่า เสรีภาพ หรือไม่ ท่านเข้าใจอย่างไร

“เข้าใจว่า เสรีภาพ หมายถึง อิสระในการดำรงชีวิต ในการแสดงความคิดเห็น หรืออิสระที่จะทำอะไรก็ได้ที่ไม่ผิดกฎหมาย”

##### 1.3 ท่านเข้าใจความหมายของคำว่า สิทธิตามธรรมชาติ และสิทธิมนุษยชน หรือไม่ ท่านเข้าใจอย่างไร

“เข้าใจว่า สิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์คือ สิทธิที่มนุษย์จะทำอะไรก็ได้ สิทธิที่มนุษย์จะทำตามใจตนเอง สิทธิมนุษยชนคือ สิทธิต่างๆ เช่น สิทธิเด็ก สิทธิสตรี สิทธิในชีวิต

ทรัพย์สิน สิทธิในที่อยู่อาศัย สิทธิในการรักษาพยาบาล สิทธิที่จะประกอบอาชีพ สิทธิที่จะนับถือศาสนา”

#### **1.4 ท่านทราบหรือไม่ว่ากระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นกระบวนการอย่างไร และมีไว้เพื่ออะไร**

“กระบวนการยุติธรรมทางอาญาคือ กระบวนการพิจารณาข้อเท็จจริงของผู้ถูกกล่าวหา หรือผู้กระทำความผิด ซึ่งประกอบด้วยตำรวจ ฝ่ายปกครอง อัยการ และศาล โดยเริ่มตั้งแต่ตำรวจ จับกุมผู้ต้องหา นำส่งพนักงานสอบสวน พนักงานสอบสวนส่งสำนวนต่อไปยังอัยการ อัยการส่งฟ้องศาล ศาลจะทำหน้าที่ตัดสินคดีว่าผู้ต้องหากระทำความผิดจริงหรือไม่ กระบวนการยุติธรรมทางอาญามีไว้เพื่อสร้างความยุติธรรมให้เกิดขึ้นในสังคม ให้ความยุติธรรมแก่ประชาชนที่โดนละเมิดสิทธิจากบุคคลอื่น”

#### **1.5 ท่านคิดว่าสิทธิมนุษยชนมีความสำคัญต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญาหรือไม่ เพราะอะไร**

“สิทธิมนุษยชนมีความสำคัญต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพราะประชาชนมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองเมื่อถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดอาญา เป็นสิทธิที่จะไม่ถูกละเมิดโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐทั้งทางร่างกาย วาจา และการทำร้ายจิตใจ”

#### **1.6 ในฐานะที่ท่านเป็นเจ้าพนักงานตำรวจท่านมีอำนาจหน้าที่อย่างไรบ้าง และท่านมีความสำคัญอย่างไรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา**

“หน้าที่หลักของตำรวจ คือ หน้าที่ดูแลรักษาความสงบเรียบร้อย ความสงบสุขของประชาชน ป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม โดยการออกตรวจพื้นที่ หาข่าวหาข้อมูลของผู้กระทำความผิดกฎหมาย หรือกลุ่มบุคคลที่น่าจะทำความผิดกฎหมาย ความสำคัญของตำรวจในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาคือ การจับกุมผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดีตามกฎหมาย”

#### **1.7 เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น ท่านเลือกที่จะจับกุมผู้กระทำความผิดให้ได้อย่างรวดเร็ว โดยใช้วิธีการที่เด็ดขาด ซึ่งอาจจะใช้วิธีการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายมากนัก แต่ต้องกระทำเพื่อให้ได้ตัวผู้กระทำความผิดมารับโทษโดยเร็ว กับการปฏิบัติตามขั้นตอนของกฎหมายอย่างเคร่งครัด คำนี้ถึงหลักสิทธิมนุษยชน เน้นการแสวงหาพยานหลักฐานที่เชื่อถือได้และชอบด้วยกฎหมาย แต่อาจจะมีความล่าช้าไปบ้างในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ ท่านจะเลือกปฏิบัติอย่างไร เพราะอะไร**

“เลือกที่จะจับกุมผู้กระทำความผิดให้ได้อย่างรวดเร็ว โดยใช้วิธีการที่เด็ดขาด ซึ่งอาจจะใช้วิธีการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายมากนัก แต่ต้องกระทำเพื่อให้ได้ตัวผู้กระทำความผิดมารับโทษโดยเร็ว

เพราะต้องปฏิบัติเพื่อให้ได้ตัวผู้กระทำความผิดไว้ก่อน เป็นการสร้างความน่าเชื่อถือศรัทธาของประชาชนต่อการปฏิบัติงานของตำรวจ แล้วค่อยสืบสวนหาข้อเท็จจริงต่อไปในภายหลัง”

2. การรับรู้สิทธิมนุษยชนตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในหมวด 3 ว่าด้วยสิทธิเสรีภาพของชนชาวไทย โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับสิทธิของประชาชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

2.1 ท่านทราบหรือไม่ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มีการบัญญัติคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเอาไว้หรือไม่ ถ้ามีบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องใดบ้าง

“ทราบว่ามี แต่ไม่เคยอ่านรัฐธรรมนูญ แต่น่าจะมีสิทธิในชีวิต สิทธิเด็ก สิทธิสตรี สิทธิในชีวิต ทรัพย์สิน สิทธิในที่อยู่อาศัย สิทธิในการรักษาพยาบาล สิทธิที่จะประกอบอาชีพ สิทธิที่จะนับถือศาสนา”

2.2 ท่านทราบการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในส่วนที่เกี่ยวกับการจับหรือไม่ ถ้าทราบมีการคุ้มครองสิทธิไว้อย่างไร

“ไม่ทราบ ไม่เคยอ่านรัฐธรรมนูญ”

2.3 ในการปฏิบัติหน้าที่ของท่าน ท่านต้องคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนหรือไม่ เพราะอะไร

“ต้องคำนึงถึง เพราะ เราไม่สามารถไปละเมิดสิทธิของบุคคลอื่นได้ ปฏิบัติหน้าที่ได้เท่าที่มีกฎหมายให้อำนาจไว้เท่านั้นและต้องคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนด้วย”

2.4 ถ้าท่านละเมิดสิทธิของประชาชนท่านคิดว่าจะโดนฟ้องร้องหรือต้องเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากการละเมิดนั้นหรือไม่ เพราะอะไร

“ถ้าไปละเมิดสิทธิของประชาชนอาจจะโดนฟ้องร้อง และต้องเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากการละเมิดนั้นได้ เพราะถ้าตำรวจไปละเมิดสิทธิให้เขาเสียหาย ตำรวจต้องจ่ายค่ารักษาพยาบาล ค่าบาดเจ็บ ค่าเสียหายทางแพ่ง ค่าทำขวัญ”

2.5 ท่านจะจับบุคคลใดโดยที่เขาไม่มีความผิดได้หรือไม่ เพราะอะไร

“จะจับบุคคลใดโดยเขาไม่มีความผิดไม่ได้ เพราะกฎหมายไม่ได้ให้อำนาจ”

2.6 เมื่อท่านจับผู้ต้องหาได้แล้วท่านต้องปฏิบัติต่อเขาเหมือนผู้กระทำผิดได้เลยหรือไม่ เพราะเหตุใด

“เมื่อจับผู้ต้องหาได้แล้วจะปฏิบัติต่อผู้ต้องหาเหมือนผู้กระทำความผิดไม่ได้ เพราะยังไม่มีข้อเท็จจริงใดที่จะแสดงว่าเขาทำผิดจริงจนกว่าศาลจะตัดสินว่าเขาผิดจริง”



### 3. การรับรู้หลักในการจับบุคคลของเจ้าพนักงานตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

#### 3.1 ท่านทราบหลักในการจับบุคคลตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหรือไม่ ถ้าทราบมีหลักในการจับอย่างไร

“ทราบ กรณีกระทำความผิดซึ่งหน้า หรือมีหมายจับ”

#### 3.2 ท่านสามารถจับบุคคลโดยไม่มีหมายจับได้หรือไม่ ถ้าได้ท่านสามารถจับได้ในกรณีใดบ้าง

“จับได้ กรณีพบเห็นขณะกำลังกระทำความผิดความผิดซึ่งหน้า

เมื่อพบบุคคลที่ได้กระทำความผิดอยู่ใกล้กับที่เกิดเหตุมีอาวุธ หรือมีร่องรอยพิรุณที่เสื้อผ้า หรือเนื้อตัว

เมื่อพบบุคคลถูกไล่จับโดยมีเสียงร้องให้ช่วยจับ”

### 4. การรับรู้วิธีปฏิบัติในการจับบุคคลตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

#### 4.1 เมื่อท่านต้องจับบุคคลที่มีหมายจับ ท่านมีวิธีปฏิบัติในการจับอย่างไร

“วิธีปฏิบัติ ถ้ากรณีมีหมายจับให้จับโดยใส่เครื่องพันธนาการก่อนเลย แล้วจึงแจ้งข้อหา และแจ้งว่ามีหมายจับ แล้วจึงแจ้งสิทธิว่าคุณมีสิทธิที่จะให้การหรือไม่ให้การก็ได้ ถ้าคุณให้การถ้อยคำนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้ และ คุณมีสิทธิที่จะพบและปรึกษาทนาย หรือผู้ซึ่งจะเป็นทนายความได้คุณมีสิทธิที่จะแจ้งให้ญาติทราบการจับกุม คุณมีสิทธิในการรักษาพยาบาลถ้าเจ็บป่วย จากนั้นก็ควบคุมตัวมาที่ทำการของพนักงานสอบสวนท้องที่ที่จับ เขียนบันทึกการจับกุม แจ้งสิทธิในบันทึกการจับกุมอีกครั้งหนึ่ง แล้วให้ผู้ต้องหาเซ็นชื่อ ถ่ายสำเนาบันทึกการจับกุมเก็บไว้หนึ่งฉบับแต่ไม่ต้องให้ผู้ต้องหา เซ็นแล้วนำส่งพนักงานสอบสวน”

#### 4.2 เมื่อท่านต้องจับบุคคลในกรณีที่จับได้โดยไม่ต้องมีหมายจับ ท่านมีวิธีปฏิบัติในการจับอย่างไร

“วิธีปฏิบัติ คุณก่อนว่าเป็นความผิดขนาดไหนถ้าความผิดเล็กน้อยไม่ต้องใส่เครื่องพันธนาการแต่ถ้าเป็นความผิดที่มีโทษสูงต้องจับใส่เครื่องพันธนาการ จากนั้นจึงแจ้งข้อหา และแจ้งสิทธิว่าคุณมีสิทธิที่จะให้การหรือไม่ให้การก็ได้ ถ้าคุณให้การถ้อยคำนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้ และ คุณมีสิทธิที่จะพบและปรึกษาทนาย หรือผู้ซึ่งจะเป็นทนายความได้คุณ

มีสิทธิที่จะแจ้งให้ญาติทราบการจับกุม คุณมีสิทธิในการรักษาพยาบาลถ้าเจ็บป่วย จากนั้นก็ควบคุมตัวมาที่ทำการของพนักงานสอบสวนท้องที่ที่จับ เขียนบันทึกการจับกุม แจ้งสิทธิในบันทึกการจับกุมอีกครั้งหนึ่ง แล้วให้ผู้ต้องหาเซ็นชื่อ ถ่ายสำเนาบันทึกการจับกุมเก็บไว้หนึ่งฉบับ แต่ไม่ต้องให้ผู้ต้องหาเสร็จแล้วนำส่งพนักงานสอบสวน”

**4.3 ในการจับบุคคลทั้งกรณีมีหมายจับและไม่มีหมายจับท่านต้องใช้กำลังในการจับหรือไม่ เพราะอะไร และท่านสามารถใช้กำลังในการจับได้ในกรณีใดบ้าง**

“ปกติไม่ต้องใช้กำลัง เพราะถ้าหากบุคคลที่ถูกจับยอมให้จับก็ไม่ต้องใช้กำลัง แต่ถ้าไม่ยอมให้จับหรือต่อสู้ก็ต้องใช้กำลังในการจับ จะใช้กำลังได้ในกรณีที่ผู้ถูกจับไม่ยอมให้จับ ต่อสู้หรือจะทำร้ายเจ้าหน้าที่ ซึ่งก็แล้วแต่ดุลยพินิจเป็นกรณีว่าจะใช้กำลังขนาดไหน”

**5. การรับรู้ข้อจำกัดในจับบุคคลตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา**

**5.1 ในฐานะที่ท่านเป็นเจ้าพนักงานตำรวจ ท่านมีอำนาจจับบุคคลผู้กระทำความผิดนอกเขตท้องที่ที่ท่านประจำการอยู่ได้หรือไม่ เพราะอะไร**

“จับได้ เพราะตำรวจมีอำนาจจับได้ทั่วประเทศ ไม่จำกัดเฉพาะในเขตท้องที่ที่ประจำการอยู่”

**5.2 ท่านเข้าใจลักษณะของ“ที่สาธารณะสถาน” กับ “ที่รโหฐาน” หรือไม่ว่ามีลักษณะแตกต่างกันอย่างไร**

“สาธารณะสถาน หมายถึง ที่ที่บุคคลบุคคลทั่ว ๆ ไป สามารถมาทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้ บุคคลใดก็สามารถเข้าไปได้ เช่น สวนสาธารณะ วัด

ที่รโหฐาน หมายถึงความถึง ที่ส่วนบุคคล ที่ที่มีเจ้าของ ถ้าไม่ใช่เจ้าของไม่สามารถเข้าไปได้ เช่น บ้าน”

**5.3 ท่านสามารถจับบุคคลในที่รโหฐานได้หรือไม่ ถ้าได้จับได้ในกรณีใดบ้าง**

“จับได้ กรณีจับตามหมายจับแต่ต้องมีหมายค้นด้วย

เมื่อมีความผิดซึ่งหน้า

เมื่อมีเสียงร้องขอให้ช่วยมาจากข้างในที่รโหฐาน หรือมีเหตุร้ายเกิดขึ้นในที่รโหฐาน

เมื่อเข้าไปจับเจ้าของบ้าน

เมื่อไล่จับบุคคลที่กระทำความผิดหนีเข้าไปในที่รโหฐาน”

**5.4 ท่านสามารถจับบุคคลในพระราชวังหรือที่ประทับได้หรือไม่ ถ้าได้จับได้ในกรณีใดบ้าง**

“จับได้ ทั้งกรณีมีหมายจับและไม่มีหมายจับ แต่ต้องแจ้งตำรวจราชสำนัก หรือ  
องครักษ์รับทราบก่อน”

## 1.2 การศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรี อายุราชการมากกว่า 5 ปีจำนวน 2 ตัวอย่าง

### ตัวอย่างที่ 1

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบ

- |   |                   |
|---|-------------------|
| 1. ท่านเป็นข้าราชการตำรวจระดับชั้นใด          | “ระดับชั้นประทวน” |
| 2. ท่านเป็นข้าราชการตำรวจตำแหน่งใด            | “ผู้บังคับหมู่”   |
| 3. ท่านปฏิบัติหน้าที่สายงานใด                 | “ป้องกันปราบปราม” |
| 4. ท่านรับราชการเป็นข้าราชการตำรวจมาแล้วกี่ปี | “6 ปี”            |
| 5. ท่านสำเร็จการศึกษาระดับใด                  | “ม.6”             |

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการรับรู้สิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

1. ความรู้ความเข้าใจเรื่องสิทธิ เสรีภาพ สิทธิมนุษยชน และกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

#### 1.1 ท่านเข้าใจความหมายของคำว่า สิทธิ หรือไม่ ท่านเข้าใจอย่างไร

“เข้าใจว่า สิทธิ หมายถึง สิ่งที่เราควรจะมี ควรจะได้ โดยถูกต้องตามกฎหมาย เช่น  
สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว สิทธิในทรัพย์สิน สิทธิในทางการเมือง”

#### 1.2 ท่านเข้าใจความหมายของคำว่า เสรีภาพ หรือไม่ ท่านเข้าใจอย่างไร

“เข้าใจว่า เสรีภาพ หมายถึง ความมีอิสระ ความสามารถที่จะทำอะไรก็ได้ การที่ไม่  
มีใครมาบังคับได้”

1.3 ท่านเข้าใจความหมายของคำว่า สิทธิตามธรรมชาติ และสิทธิมนุษยชน หรือไม่  
ท่านเข้าใจอย่างไร

“เข้าใจว่าสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์คือ ทั้งสิทธิและเสรีภาพที่มนุษย์มีอยู่แล้วใน  
ธรรมชาติ ดิดตัวมนุษย์มาตั้งแต่เกิด มนุษย์ไม่ต้องร้องขอจากใคร สิทธิมนุษยชนคือ สิทธิที่  
ประชาชนทั่ว ๆ ไป มี เป็นสิทธิที่ทุกคนควรได้หรือควรจะทำได้ ที่ไม่ทำให้อื่นเดือดร้อนและ

ไม่ผิดกฎหมาย เช่น สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว สิทธิในทรัพย์สิน สิทธิในทางการเมือง สิทธิในการชุมนุม สิทธิในการนับถือศาสนา”

#### **1.4 ท่านทราบหรือไม่ว่ากระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นกระบวนการอย่างไร และมีไว้เพื่ออะไร**

“กระบวนการยุติธรรมทางอาญาคือ กระบวนการแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดของผู้ถูกกล่าวหาให้เกิดความยุติธรรมมากที่สุดตามขั้นตอนของกฎหมายโดยเริ่มจากตำรวจจับกุมผู้ต้องหา นำส่งพนักงานสอบสวน พนักงานสอบสวนทำสำนวนส่งยังอัยการ อัยการส่งฟ้องศาล ศาลมีหน้าที่ตัดสินความผิดของผู้ต้องหา กระบวนการยุติธรรมทางอาญามีไว้เพื่อพิสูจน์หาความยุติธรรมให้กับผู้กระทำความผิด ผู้เสียหาย และป้องกันไม่ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการใดที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย”

#### **1.5 ท่านคิดว่าสิทธิมนุษยชนมีความสำคัญต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญาหรือไม่ เพราะอะไร**

“สิทธิมนุษยชนมีความสำคัญต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพราะถ้าไม่มีสิทธิมนุษยชนหรือสิทธิมนุษยชนถูกละเมิด โดยการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐ กระบวนการยุติธรรมทางอาญาจะไม่โปร่งใส ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ส่งผลต่อความน่าเชื่อถือของเจ้าหน้าที่และกระบวนการยุติธรรมทางอาญา”

#### **1.6 ในฐานะที่ท่านเป็นเจ้าพนักงานตำรวจท่านอำนาจหน้าที่อย่างไรบ้าง และท่านมีความสำคัญอย่างไรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา**

“หน้าที่หลักของตำรวจ คือ บังคับใช้กฎหมายเพื่อดูแลรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน รักษาความสงบเรียบร้อยในบ้านเมือง ให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนที่เดือดร้อน ความสำคัญของตำรวจในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาคือ ตำรวจเป็นเจ้าหน้าที่ที่ต้องบังคับใช้กฎหมายเพื่อดูแลรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน และเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในบ้านเมือง”

**1.7 เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น ท่านเลือกที่จะจับกุมผู้กระทำความผิดให้ได้อย่างรวดเร็ว โดยใช้วิธีการที่เด็ดขาด ซึ่งอาจจะใช้วิธีการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายมากนัก แต่ต้องกระทำเพื่อให้ได้ตัวผู้กระทำความผิดมาจับโทษโดยเร็ว กับการปฏิบัติตามขั้นตอนของกฎหมายอย่างเคร่งครัด คำนี้ถึงหลักสิทธิมนุษยชน เน้นการแสวงหาพยานหลักฐานที่เชื่อถือได้และชอบด้วยกฎหมาย แต่อาจจะมีความล่าช้าไปบ้างในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ ท่านจะเลือกปฏิบัติอย่างไร เพราะอะไร**

“ต้องผสมผสานกันคือ ต้องปฏิบัติตามขั้นตอนของกฎหมาย โดยคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน เน้นการแสวงหาพยานหลักฐานที่เชื่อถือได้และชอบด้วยกฎหมายก่อน แต่ถ้าการทำตามขั้นตอนของกฎหมายไม่ได้ผล เกิดความล่าช้า อาจจะไม่ได้อ้างหรือข้อมูลที่ต้องการก็ต้องใช้วิธีการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายบ้างซึ่งได้ผลมากกว่า เหตุผลที่เลือกผสมผสานทั้งสองแบบเพราะการทำให้ถูกต้องตามกฎหมายมักไม่ได้ผลในทางปฏิบัติ ไม่ได้ข่าวและข้อมูลที่จำเป็น ถ้าใช้วิธีการนอกแบบร่วมด้วยจะได้ผลมากกว่า แต่จะใช้เฉพาะวิธีการขู่เข็ญเท่านั้นไม่ถึงกับต้องใช้กำลัง”

**2. การรับรู้สิทธิมนุษยชนตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในหมวด 3 ว่าด้วยสิทธิเสรีภาพของชนชาวไทย โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับสิทธิของประชาชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา**

**2.1 ท่านทราบหรือไม่ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มีการบัญญัติคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเอาไว้หรือไม่ ถ้ามีบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องใดบ้าง**

“ทราบว่ามี แต่ไม่เคยอ่านรัฐธรรมนูญ แต่คิดว่าน่าจะมี การคุ้มครองจากการข่มเหงรังแกโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ คุ้มครองการปฏิบัติที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายของเจ้าหน้าที่ของรัฐ สิทธิและเสรีภาพต่าง ๆ เช่น สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว สิทธิในทรัพย์สิน สิทธิในทางการเมือง สิทธิในการชุมนุม สิทธิในการนับถือศาสนา”

**2.2 ท่านทราบการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในส่วนที่เกี่ยวกับการจับหรือไม่ ถ้าทราบมีการคุ้มครองสิทธิไว้อย่างไร**

“ไม่ทราบ ไม่เคยอ่านรัฐธรรมนูญ แต่น่าจะมีการคุ้มครองสิทธิเอาไว้คือ ถ้าจะไปจับใครกฎหมายต้องให้อำนาจไม่อย่างนั้นคงจับไม่ได้”

**2.3 ในการปฏิบัติหน้าที่ของท่าน ท่านต้องคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนหรือไม่ เพราะอะไร**

“ต้องคำนึงถึง เพราะ ถ้าไม่คำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน ในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจจะไปละเมิดสิทธิของประชาชนแน่นอน”

**2.4 ถ้าท่านละเมิดสิทธิของประชาชนท่านคิดว่าจะโดนฟ้องร้องหรือต้องเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากการละเมิดนั้นหรือไม่ เพราะอะไร**



“ถ้าไปละเมิดสิทธิของเขาเราก็อาจจะโดนฟ้องร้องได้ และโดนฟ้องร้องแน่ แต่ปัจจุบันเขายังไม่ค่อยฟ้องกัน และถ้าโดนฟ้องร้องเพื่อให้เรื่องยุติก็อาจจะต้องจ่ายค่าเสียหาย เพราะเราไปละเมิดสิทธิของเขา เขามีสิทธิที่จะฟ้องเรากลับได้”

### 2.5 ท่านจะจับบุคคลใดโดยที่เขาไม่มีความผิดได้หรือไม่ เพราะอะไร

“จะจับบุคคลใดโดยเขาไม่มีความผิดไม่ได้ เพราะเขายังไม่มีความผิดเลย เราไปจับเขาโดยไม่มีความผิดเป็นการละเมิดสิทธิของเขาโดนฟ้องร้องแน่นอน และถ้าไปจับคนที่เขาไม่ผิดยิ่งทำให้เกิดความไม่ยุติธรรมในกระบวนการยุติธรรม”

### 2.6 เมื่อท่านจับผู้ต้องหาได้แล้วท่านต้องปฏิบัติต่อเขาเหมือนผู้กระทำผิดได้เลยหรือไม่ เพราะเหตุใด

“จะปฏิบัติต่อผู้ต้องหาเหมือนผู้กระทำความผิดไม่ได้ เพราะยังไม่ได้มีการสอบสวนหาความผิดที่แท้จริง จะไปถือว่าเขากระทำผิดไม่ได้จนกว่าจะมีหลักฐานพิสูจน์ได้ว่าผิดตามข้อหา นั้นจริง ซึ่งพนักงานสอบสวนต้องเป็นคนหาพยานหลักฐานไปฟ้องศาลเพื่อให้ศาลตัดสินว่ามีความผิดจริงก่อน”

## 3. การรับรู้หลักในการจับบุคคลของเจ้าพนักงานตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

### 3.1 ท่านทราบหลักในการจับบุคคลตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหรือไม่ ถ้าทราบมีหลักในการจับอย่างไร

“ทราบ ต้องสงสัยว่ากระทำผิด ต้องมีหมายจับหรือคำสั่งของศาล หรือเป็นความผิดซึ่งหน้า”

### 3.2 ท่านสามารถจับบุคคลโดยไม่มีหมายจับได้หรือไม่ ถ้าได้ท่านสามารถจับได้ในกรณีใดบ้าง

“จับได้ กรณีเมื่อพบเห็นความผิดซึ่งหน้าขณะกระทำความผิด  
เมื่อพบบุคคลในบริเวณใกล้เคียงที่เกิดเหตุ มีอาวุธ หรือสิ่งของสามารถอาจใช้ในการกระทำผิด

เมื่อพบบุคคลถูกไล่จับ โดยมีเสียงร้องให้ช่วยจับ

เมื่อพบบุคคลที่น่าสงสัยว่าน่าจะก่อเหตุร้าย เช่น มีลักษณะพิรุณเห็นประจักษ์ที่เสื้อผ้าหรือเนื้อตัว เช่น มีเสื้อผ้าเปื้อนเลือด มีร่องรอยการต่อสู้ มีรอยขีดข่วน

เมื่อมีเสียงร้องให้ช่วยดังมาจากในบ้าน”

#### 4. การรับรู้วิธีปฏิบัติในการจับบุคคลตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

##### 4.1 เมื่อท่านต้องจับบุคคลที่มีหมายจับ ท่านมีวิธีปฏิบัติในการจับอย่างไร

“วิธีปฏิบัติ แสดงตัวว่าเป็นตำรวจ ขอคุบตรประชาชนเพื่อพิสูจน์บุคคล เมื่อทราบแน่ชัดว่าเป็นบุคคลตามหมายจับต้องแจ้งว่าคุณต้องถูกจับ แจ้งให้ทราบว่าหมายจับของศาลที่ออกหมายจับ แจ้งข้อหาตามหมายจับ จากนั้นก็ควบคุมตัวมาที่ทำการของพนักงานสอบสวนที่สถานีตำรวจ เขียนบันทึกการจับกุม แจ้งสิทธิให้ทราบว่า คุณมีสิทธิที่จะให้การหรือไม่ให้การก็ได้ ถ้าคุณให้การถ้อยคำนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้ และ คุณมีสิทธิที่จะพบและปรึกษานาย หรือผู้ซึ่งจะเป็นทนายความได้ คุณมีสิทธิที่จะแจ้งให้ญาติทราบการจับกุม คุณมีสิทธิในการรักษาพยาบาลถ้าเจ็บป่วย และเขียนสิทธิในบันทึกการจับกุมด้วย อ่านบันทึกการจับกุมให้ผู้ต้องหาฟังหรือให้ผู้ต้องหาอ่านเอง แล้วให้ผู้ต้องหาเซ็นชื่อ มอบสำเนาบันทึกจับกุมให้ผู้ต้องหาหนึ่งฉบับ เสร็จแล้วนำส่งพนักงานสอบสวน”

##### 4.2 เมื่อท่านต้องจับบุคคลในกรณีที่ยังไม่ได้โดยไม่มีหมายจับ ท่านมีวิธีปฏิบัติในการจับอย่างไร

“วิธีปฏิบัติ แสดงตัวว่าเป็นตำรวจ แจ้งว่าคุณต้องถูกจับ แจ้งข้อหาที่เป็นความผิดให้ทราบ จากนั้นก็ควบคุมตัวมาที่ทำการของพนักงานสอบสวนที่สถานีตำรวจ แจ้งสิทธิให้ทราบว่า คุณมีสิทธิที่จะให้การหรือไม่ให้การก็ได้ ถ้าคุณให้การถ้อยคำนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้ และ คุณมีสิทธิที่จะพบและปรึกษานาย หรือผู้ซึ่งจะเป็นทนายความได้ คุณมีสิทธิที่จะแจ้งให้ญาติทราบการจับกุม คุณมีสิทธิในการรักษาพยาบาลถ้าเจ็บป่วย และเขียนสิทธิในบันทึกการจับกุม แจ้งสิทธิในบันทึกการจับกุมอีกครั้งหนึ่ง อ่านบันทึกการจับกุมให้ผู้ต้องหาฟังหรือให้ผู้ต้องหาอ่านเอง แล้วให้ผู้ต้องหาเซ็นชื่อ มอบสำเนาบันทึกจับกุมให้ผู้ต้องหาหนึ่งฉบับ เสร็จแล้วนำส่งพนักงานสอบสวน”

##### 4.3 ในการจับบุคคลทั้งกรณีที่มีหมายจับและไม่มีหมายจับท่านต้องใช้กำลังในการจับหรือไม่ เพราะอะไร และท่านสามารถใช้กำลังในการจับได้ในกรณีใดบ้าง

“ไม่จำเป็นต้องใช้กำลัง เพราะถ้าผู้ต้องหาไม่ได้ขัดขืนต่อสู้ก็ไม่ต้องใช้กำลัง จะใช้กำลังในการจับได้กรณีที่ผู้ต้องหาขัดขืนต่อสู้ไม่ยินยอมให้จับกุม โดยดูจากพฤติกรรมของผู้ต้องหาอาวุธที่ใช้ ซึ่งแตกต่างกันในแต่ละสถานการณ์”

## 5. การรับรู้ข้อจำกัดในจับบุคคลตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

5.1 ในฐานะที่ท่านเป็นเจ้าของพนักงานตำรวจ ท่านมีอำนาจจับบุคคลผู้กระทำความผิดนอกเขตท้องที่ที่ท่านประจำการอยู่ได้หรือไม่ เพราะอะไร

“จับได้ เพราะตำรวจมีหน้าที่ดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยในบ้านเมืองมีอำนาจจับกุมทั่วราชอาณาจักร จับต่างท้องที่ที่ประจำการอยู่ได้”

5.2 ท่านเข้าใจลักษณะของ“ที่สาธารณะสถาน” กับ “ที่รโหฐาน” หรือไม่ว่ามีลักษณะแตกต่างกันอย่างไร

“ที่สาธารณะสถาน หมายถึง ที่ที่ประชาชนสามารถเข้าไปได้ทุกคน เช่น ห้างสรรพสินค้า โรงพยาบาล สวนสาธารณะ

ที่รโหฐาน หมายความว่า ที่ส่วนบุคคลชาวชนประทั่วไปไม่สามารถเข้าไปได้ เช่น บ้าน ที่อยู่อาศัย”

5.3 ท่านสามารถจับบุคคลในที่รโหฐานได้หรือไม่ ถ้าได้จับได้ในกรณีใดบ้าง

“จับได้ แต่ต้องมีหมายจับและหมายค้น

เมื่อบุคคลที่ได้กระทำความผิดซึ่งหน้าโดนไล่จับหนีเข้าไปในที่รโหฐาน

เมื่อความผิดซึ่งหน้ากำลังกระทำลงในที่รโหฐาน”

5.4 ท่านสามารถจับบุคคลในพระราชวังหรือที่ประทับได้หรือไม่ ถ้าได้จับได้ในกรณีใดบ้าง

“จับไม่ได้ ต้องแจ้งให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับพระราชวังเป็นผู้จับ จะเข้าไปจับเองไม่ได้”

### ตัวอย่างที่ 2

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบ

1. ท่านเป็นข้าราชการตำรวจระดับชั้นใด “ระดับชั้นประทวน”
2. ท่านเป็นข้าราชการตำรวจตำแหน่งใด “ผู้บังคับหมู่”
3. ท่านปฏิบัติหน้าที่สายงานใด “ป้องกันปราบปราม”
4. ท่านรับราชการเป็นข้าราชการตำรวจมาแล้วกี่ปี “9 ปี”
5. ท่านสำเร็จการศึกษาระดับใด “ปวช.”

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการรับรู้สิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

### 1. ความรู้ความเข้าใจเรื่องสิทธิ เสรีภาพ สิทธิมนุษยชน และกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

#### 1.1 ท่านเข้าใจความหมายของคำว่า สิทธิ หรือไม่ ท่านเข้าใจว่าอย่างไร

“เข้าใจว่า สิทธิ หมายถึง ความเสมอภาค ความเท่าเทียมกันของมนุษย์ในด้านต่าง ๆ ที่ระบุในกฎหมาย เช่น สิทธิในชีวิต สิทธิในทรัพย์สิน สิทธิในการแสดงออก สิทธิในการการ แสดงความคิดเห็น”

#### 1.2 ท่านเข้าใจความหมายของคำว่า เสรีภาพ หรือไม่ ท่านเข้าใจว่าอย่างไร

“เข้าใจว่า เสรีภาพ หมายถึง ความมีอิสระในที่จะทำอะไรก็ได้ที่กฎหมายให้อำนาจ กระทำได้ เช่น การเลือกถิ่นที่อยู่ การแสดงความคิดเห็น”

#### 1.3 ท่านเข้าใจความหมายของคำว่า สิทธิตามธรรมชาติ และสิทธิมนุษยชน หรือไม่ ท่านเข้าใจว่าอย่างไร

“เข้าใจว่า สิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์คือ สิทธิของมนุษย์ที่เกิดขึ้นมาเองตาม ธรรมชาติ เช่น สิทธิในการมีทรัพย์สิน สิทธิในการมีชีวิต สิทธิมนุษยชนคือ ความเสมอภาค ความเท่าเทียมกันของมนุษย์ในด้านต่าง ๆ ที่ระบุในกฎหมายสากล เช่น สิทธิในชีวิต สิทธิใน ทรัพย์สิน สิทธิในการแสดงออก สิทธิในการการ แสดงความคิดเห็น”

#### 1.4 ท่านทราบหรือไม่ว่ากระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นกระบวนการอย่างไร และมีไว้เพื่ออะไร

“กระบวนการยุติธรรมทางอาญาคือ กระบวนการหรือวิธีการสอบสวนหาความถูกต้อง ของผู้ถูกกล่าวหาโดยฝ่ายโจทก์ เป็นกระบวนการของตำรวจ พนักงานสอบสวน อัยการ และศาล ในการร่วมกันพิสูจน์หาความจริงความถูกต้องดังกล่าว กระบวนการยุติธรรมทางอาญามีไว้เพื่อ ลงโทษผู้กระทำผิดและคืนความถูกต้องชอบธรรมให้ผู้เสียหายเป็นกระบวนการที่สร้างความ ยุติธรรมให้เกิดขึ้น”

#### 1.5 ท่านคิดว่าสิทธิมนุษยชนมีความสำคัญต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญาหรือไม่ เพราะอะไร

“สิทธิมนุษยชนมีความสำคัญมากต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพราะสิทธิ มนุษยชนโดยเฉพาะความเท่าเทียมกันตามกฎหมายเป็นสิ่งที่สำคัญ คนรวย คนจน ต้องมีสิทธิเท่า เทียมกัน การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมต้องปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน ไม่ แบ่งชนชั้น ไม่เลือกปฏิบัติ เพราะจะก่อให้เกิดความไม่ยุติธรรม”

## 1.6 ในฐานะที่ท่านเป็นเจ้าของพนักงานตำรวจท่านมีอำนาจหน้าที่อย่างไรบ้าง และท่านมีความสำคัญอย่างไรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

“หน้าที่หลักของตำรวจ คือ ป้องกันมิให้มีผู้กระทำความผิด เมื่อมีผู้กระทำความผิดเกิดขึ้นต้องจับกุมมาดำเนินคดีตามกฎหมาย เพื่อดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม ความสำคัญของตำรวจในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาคือ ตำรวจเป็นองค์กรแรกในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ถ้าตำรวจไม่ปฏิบัติตามกฎหมายทำคนถูกให้เป็นผิด ทำคนผิดให้เป็นถูก จะส่งผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมที่ไม่เป็นธรรม ทำให้คนมีอำนาจ คนมีเงิน กระทำความผิดและสร้างความเดือดร้อนให้สังคมมากขึ้น”

### 1.7 เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น ท่านเลือกที่จะจับกุมผู้กระทำความผิดให้ได้อย่างรวดเร็ว โดยใช้วิธีการที่เด็ดขาด ซึ่งอาจจะใช้วิธีการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายมากนัก แต่ต้องกระทำเพื่อให้ได้ตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษโดยเร็ว กับการปฏิบัติตามขั้นตอนของกฎหมายอย่างเคร่งครัด คำนี้ถึงหลักสิทธิมนุษยชน เน้นการแสวงหาพยานหลักฐานที่เชื่อถือได้และชอบด้วยกฎหมาย แต่อาจจะมีความล่าช้าไปบ้างในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ ท่านจะเลือกปฏิบัติอย่างไร เพราะอะไร

“ต้องปฏิบัติผสมผสานกันคือ ต้องปฏิบัติตามขั้นตอนของกฎหมาย คำนี้ถึงหลักสิทธิมนุษยชน เน้นการแสวงหาพยานหลักฐานที่เชื่อถือได้และชอบด้วยกฎหมายก่อน แต่ก็ต้องจับกุมผู้กระทำความผิดให้ได้อย่างรวดเร็ว บางครั้งอาจต้องใช้วิธีการที่เด็ดขาดในการจับกุม และอาจจะใช้วิธีการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายบ้างเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สำคัญ เพราะการปฏิบัติตามกฎหมายทำให้ได้ผลช้า ผู้กระทำความผิดอาจก่อความผิดอื่นหรือกระทำความผิดซ้ำอีกส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือศรัทธาของประชาชนต่อการปฏิบัติงานของตำรวจ”

## 2. การรับรู้สิทธิมนุษยชนตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในหมวด 3 ว่าด้วยสิทธิเสรีภาพของชนชาวไทย โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับสิทธิของประชาชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

### 2.1 ท่านทราบหรือไม่ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มีการบัญญัติคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเอาไว้หรือไม่ ถ้ามีบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องใดบ้าง

“ทราบว่า มี แต่ไม่เคยอ่านรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550 น่าจะมีสิทธิในชีวิต สิทธิในทรัพย์สิน สิทธิในการรักษาพยาบาล สิทธิที่จะประกอบอาชีพ”



2.2 ท่านทราบการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในส่วนที่เกี่ยวกับการจับหรือไม่ ถ้าทราบมีการคุ้มครองสิทธิไว้อย่างไร

“ไม่ทราบ ไม่เคยอ่านรัฐธรรมนูญ แต่น่าจะมีวิธีการปฏิบัติในการจับกุมเด็ก การปฏิบัติต่อผู้ต้องหา ผู้เสียหายที่เป็นเด็ก การปฏิบัติต่อสตรี ระยะเวลาในการควบคุมตัว สิทธิต่าง ๆ ของผู้ต้องหา”

2.3 ในการปฏิบัติหน้าที่ของท่าน ท่านต้องคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนหรือไม่ เพราะอะไร  
“ต้องคำนึงถึง เพราะ ตำรวจต้องไม่เลือกปฏิบัติ ต้องไม่ไปละเมิดสิทธิของบุคคลอื่น”

2.4 ถ้าท่านละเมิดสิทธิของประชาชนท่านคิดว่าจะโดนฟ้องร้องหรือต้องเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากการละเมิดนั้นหรือไม่ เพราะอะไร

“ถ้าไปละเมิดสิทธิของประชาชนอาจจะโดนฟ้องร้อง และต้องเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากการละเมิดนั้น เพราะตำรวจไม่ปฏิบัติตามกระบวนการขั้นตอนของกฎหมายที่ถูกต้อง”

2.5 ท่านจะจับบุคคลใดโดยที่เขาไม่มีความผิดได้หรือไม่ เพราะอะไร

“จะจับบุคคลใดโดยเขาไม่มีความผิดไม่ได้ เพราะเขายังไม่มีความผิด กฎหมายไม่ได้ให้อำนาจ จะจับได้เมื่อถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดเท่านั้น”

2.6 เมื่อท่านจับผู้ต้องหาได้แล้วท่านต้องปฏิบัติต่อเขาเหมือนผู้กระทำผิดได้เสียหรือไม่ เพราะเหตุใด

“จะปฏิบัติต่อผู้ต้องหาเหมือนผู้กระทำความผิดไม่ได้ เพราะยังไม่มี การตัดสินว่าเขามีความผิด เขาเป็นเพียงผู้ถูกกล่าวหาจนกว่าศาลจะได้ตัดสินว่าเขามีความผิดจริง”

3. การรับรู้หลักในการจับบุคคลของเจ้าพนักงานตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

3.1 ท่านทราบหลักในการจับบุคคลตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหรือไม่ ถ้าทราบมีหลักในการจับอย่างไร

“ทราบ กรณีกระทำความผิดซึ่งหน้า หรือมีหมายจับ”

3.2 ท่านสามารถจับบุคคลโดยไม่มีหมายจับได้หรือไม่ ถ้าได้ท่านสามารถจับได้ในกรณีใดบ้าง

“จับได้ กรณีพบเห็นขณะกำลังกระทำความผิดความผิดซึ่งหน้า

เมื่อพบบุคคลที่ได้กระทำความผิดอยู่ใกล้กับที่เกิดเหตุมีอาวุธ หรือมีร่องรอยพิรุณที่ เสื้อผ้า หรือเนื้อตัว

เมื่อพบบุคคลถูกไล่จับโดยมีเสียงร้องให้ช่วยจับ”

#### 4. การรับรู้วิธีปฏิบัติในการจับบุคคลตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

##### 4.1 เมื่อท่านต้องจับบุคคลที่มีหมายจับ ท่านมีวิธีปฏิบัติในการจับอย่างไร

“วิธีปฏิบัติ แสดงตัว แจ้งว่ามีหมายจับของศาลที่ออกหมายจับ แจ้งข้อหาที่เป็นเหตุให้ออกหมายจับ จากนั้นก็ควบคุมตัวมาที่ทำการของพนักงานสอบสวนท้องที่ที่จับ เขียนบันทึกการจับกุมแจ้งสิทธิในบันทึกการจับกุมคือ คุณมีสิทธิที่จะให้การหรือไม่ให้การก็ได้ ถ้าคุณให้การถ้อยคำนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้ และ คุณมีสิทธิที่จะพบและปรึกษานายทนาย หรือผู้ซึ่งจะเป็นทนายความได้ คุณมีสิทธิที่จะแจ้งให้ญาติทราบการจับกุม คุณมีสิทธิในการรักษาพยาบาลถ้าเจ็บป่วย อ่านบันทึกการจับกุมให้ผู้ต้องหาฟังหรือให้ผู้ต้องหาอ่านเองแล้วให้ผู้ต้องหาเซ็นชื่อ ถ่ายสำเนาบันทึกการจับกุมให้ผู้ต้องหาหนึ่งฉบับ เสร็จแล้วนำส่งพนักงานสอบสวน”

##### 4.2 เมื่อท่านต้องจับบุคคลในกรณีที่จับได้โดยไม่ต้องมีหมายจับ ท่านมีวิธีปฏิบัติในการจับอย่างไร

“วิธีปฏิบัติ แสดงตัว แจ้งข้อหาที่เป็นความผิดให้ทราบ จากนั้นก็ควบคุมตัวมาที่ทำการของพนักงานสอบสวนท้องที่ที่จับ เขียนบันทึกการจับกุมแจ้งสิทธิในบันทึกการจับกุมคือ ว่า คุณมีสิทธิที่จะให้การหรือไม่ให้การก็ได้ ถ้าคุณให้การถ้อยคำนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้ และ คุณมีสิทธิที่จะพบและปรึกษานายทนาย หรือผู้ซึ่งจะเป็นทนายความได้ คุณมีสิทธิที่จะแจ้งให้ญาติทราบการจับกุม คุณมีสิทธิในการรักษาพยาบาลถ้าเจ็บป่วย อ่านบันทึกการจับกุมให้ผู้ต้องหาฟังหรือให้ผู้ต้องหาอ่านเองแล้วให้ผู้ต้องหาเซ็นชื่อ ถ่ายสำเนาบันทึกการจับกุมให้ผู้ต้องหาหนึ่งฉบับ เสร็จแล้วนำส่งพนักงานสอบสวน”

##### 4.3 ในการจับบุคคลทั้งกรณีมีหมายจับและไม่มีหมายจับท่านต้องใช้กำลังในการจับหรือไม่ เพราะอะไร และท่านสามารถใช้กำลังในการจับได้ในกรณีใดบ้าง

“ปกติไม่ต้องใช้กำลัง แต่ถ้าไม่ยอมให้จับหรือต่อสู้ก็ต้องใช้กำลังในการจับ จะใช้กำลังได้ในกรณีที่ผู้ถูกจับขัดขืนไม่ยอมให้จับ หรือต่อสู้เจ้าหน้าที่ จะใช้กำลังได้ขนาดไหนต้องดูจากความร้ายแรงของข้อหาและพฤติกรรมของผู้กระทำความผิด”

## 5. การรับรู้ข้อจำกัดในจับบุคคลตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

5.1 ในฐานะที่ท่านเป็นเจ้าของพนักงานตำรวจ ท่านมีอำนาจจับบุคคลผู้กระทำความผิดนอกเขตท้องที่ที่ท่านประจำการอยู่ได้หรือไม่ เพราะอะไร

“จับได้ เพราะตำรวจมีอำนาจจับได้ทั่วประเทศ ไม่จำกัดเฉพาะในเขตท้องที่ที่ประจำการอยู่ แต่เมื่อจับแล้วต้องประสานการปฏิบัติกับท้องที่ที่จับด้วย”

5.2 ท่านเข้าใจลักษณะของ“ที่สาธารณะสถาน” กับ “ที่รโหฐาน” หรือไม่ว่ามีลักษณะแตกต่างกันอย่างไร

“สาธารณะสถาน หมายถึง ที่ที่ใครก็ตามสามารถเข้าไปได้ เช่น ศูนย์การค้า โรงหนัง ที่รโหฐาน หมายความว่า ที่ที่มีเจ้าของ บุคคลทั่วไปไม่สามารถเข้าไปได้ เช่น ที่อยู่อาศัย”

5.3 ท่านสามารถจับบุคคลในที่รโหฐานได้หรือไม่ ถ้าได้จับได้ในกรณีใดบ้าง

“จับได้ กรณีจับตามหมายจับแต่ต้องมีหมายค้นด้วย

เมื่อมีการทำความผิดซึ่งหน้า

เมื่อมีเสียงร้องขอให้ช่วยมาจากข้างในที่รโหฐาน หรือมีเหตุร้ายเกิดขึ้นในที่รโหฐาน

เมื่อไล่จับบุคคลที่กระทำความผิดหนีเข้าไปในที่รโหฐาน”

5.4 ท่านสามารถจับบุคคลในพระราชวังหรือที่ประทับได้หรือไม่ ถ้าได้จับได้ในกรณีใดบ้าง

“จับไม่ได้ ต้องแจ้งตำรวจราชสำนัก หรือองครักษ์เป็นผู้จับ”

1.3 การศึกษาระดับปริญญาตรี อายุราชการต่ำกว่า 5 ปีจำนวน 2 ตัวอย่าง

### ตัวอย่างที่ 1

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบ

- |   |                   |
|---|-------------------|
| 1. ท่านเป็นข้าราชการตำรวจระดับชั้นใด          | “ระดับชั้นประทวน” |
| 2. ท่านเป็นข้าราชการตำรวจตำแหน่งใด            | “ผู้บังคับหมู่”   |
| 3. ท่านปฏิบัติหน้าที่สายงานใด                 | “ป้องกันปราบปราม” |
| 4. ท่านรับราชการเป็นข้าราชการตำรวจมาแล้วกี่ปี | “1 ปี”            |
| 5. ท่านสำเร็จการศึกษาระดับใด                  | “ปริญญาตรี”       |

## ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการรับรู้สิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

### 1. ความรู้ความเข้าใจเรื่องสิทธิ เสรีภาพ สิทธิมนุษยชน และกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

#### 1.1 ท่านเข้าใจความหมายของคำว่า สิทธิ หรือไม่ ท่านเข้าใจว่าอย่างไร

“เข้าใจว่า สิทธิ หมายถึง การที่จะทำอะไรก็ได้ภายใต้กรอบของกฎหมาย”

#### 1.2 ท่านเข้าใจความหมายของคำว่า เสรีภาพ หรือไม่ ท่านเข้าใจว่าอย่างไร

“เข้าใจว่า เสรีภาพ หมายถึง การที่จะทำอะไรก็ได้ภายใต้กรอบของกฎหมาย เหมือนกันกับสิทธิ”

#### 1.3 ท่านเข้าใจความหมายของคำว่า สิทธิตามธรรมชาติ และสิทธิมนุษยชน หรือไม่ ท่านเข้าใจว่าอย่างไร

“ไม่ทราบที่สิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์คืออะไร ส่วนสิทธิมนุษยชนคือ สิทธิของมนุษย์ที่มนุษย์มีตามกฎหมาย เช่น สิทธิในชีวิต สิทธิในทรัพย์สิน สิทธิการศึกษา สิทธิในการรักษาพยาบาล”

#### 1.4 ท่านทราบหรือไม่ว่ากระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นกระบวนการอย่างไร และมีไว้เพื่ออะไร

“กระบวนการยุติธรรมทางอาญาคือ กระบวนการที่ประกอบด้วยผู้เสียหาย ผู้ต้องหา ตำรวจ อัยการ และศาล โดยเริ่มจากการกระทำความผิดเกิดขึ้นแล้วผู้เสียหายไปแจ้งความร้องทุกข์เพื่อให้ดำเนินคดีกับผู้ต้องหา เมื่อตำรวจจับผู้ต้องหาได้นำส่งพนักงานสอบสวน พนักงานสอบสวนสอบสวนเสร็จก็ส่งอัยการ อัยการส่งฟ้องคดีต่อศาล ศาลก็จะตัดสินคดี กระบวนการยุติธรรมทางอาญามีไว้เพื่อลงโทษผู้ที่กระทำความผิดทางอาญา ให้เกิดความสงบสุขในสังคม”

#### 1.5 ท่านคิดว่าสิทธิมนุษยชนมีความสำคัญต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญาหรือไม่ เพราะอะไร

“สิทธิมนุษยชนมีความสำคัญต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพราะถ้าเกิดมีการละเมิดสิทธิกันก็สามารถฟ้องร้องให้ดำเนินคดีตามกฎหมายได้ เราทุกคนต่างมีสิทธิตามกฎหมาย บุคคลอื่นจะมาละเมิดสิทธิไม่ได้”

1.6 ในฐานะที่ท่านเป็นเจ้าพนักงานตำรวจท่านมีอำนาจหน้าที่อย่างไรบ้าง และท่านมีความสำคัญอย่างไรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

“หน้าที่หลักของตำรวจ คือ ป้องกันอาชญากรรมไม่ให้เกิดขึ้น ความสำคัญของตำรวจในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาคือ ตำรวจมีหน้าที่จับกุมผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดีตามกฎหมาย”

1.7 เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น ท่านเลือกที่จะจับกุมผู้กระทำความผิดให้ได้อย่างรวดเร็ว โดยใช้วิธีการที่เด็ดขาด ซึ่งอาจจะใช้วิธีการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายมากนัก แต่ต้องกระทำเพื่อให้ได้ตัวผู้กระทำความผิดมารับโทษโดยเร็ว กับการปฏิบัติตามขั้นตอนของกฎหมายอย่างเคร่งครัด คำนี้ถึงหลักสิทธิมนุษยชน เน้นการแสวงหาพยานหลักฐานที่เชื่อถือได้และชอบด้วยกฎหมาย แต่อาจจะมีความล่าช้าไปบ้างในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ ท่านจะเลือกปฏิบัติอย่างไร เพราะอะไร

“ต้องปฏิบัติตามขั้นตอนของกฎหมาย คำนี้ถึงหลักสิทธิมนุษยชน เน้นการแสวงหาพยานหลักฐานที่เชื่อถือได้และชอบด้วยกฎหมาย เพราะถ้าใช้วิธีการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายแม้ว่าจะได้ตัวผู้กระทำความผิดมารับโทษโดยเร็ว แต่อาจจะถูกฟ้องร้องได้ ทำให้ตำรวจเดือดร้อนได้ในภายหลัง”

2. การรับรู้สิทธิมนุษยชนตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในหมวด 3 ว่าด้วยสิทธิเสรีภาพของชนชาวไทย โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับสิทธิของประชาชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

2.1 ท่านทราบหรือไม่ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มีการบัญญัติคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเอาไว้หรือไม่ ถ้ามีบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องใดบ้าง

“ทราบว่ามี แต่ไม่เคยอ่านรัฐธรรมนูญ แต่คิดว่ามี สิทธิในชีวิต สิทธิในทรัพย์สิน สิทธิการศึกษา สิทธิในการรักษาพยาบาล”

2.2 ท่านทราบการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในส่วนที่เกี่ยวกับการจับหรือไม่ ถ้าทราบมีการคุ้มครองสิทธิไว้อย่างไร

“ไม่ทราบ ไม่เคยอ่านรัฐธรรมนูญ”



**2.3 ในการปฏิบัติหน้าที่ของท่าน ท่านต้องคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนหรือไม่ เพราะอะไร**  
 “ต้องคำนึงถึง เพราะ ในการปฏิบัติหน้าที่ต้องแจ้งสิทธิให้ผู้ต้องหาทราบทุกครั้งในการจับกุม ในการปฏิบัติหน้าที่จึงต้องคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนด้วย”

**2.4 ถ้าท่านละเมิดสิทธิของประชาชนท่านคิดว่าจะโดนฟ้องร้องหรือต้องเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากการละเมิดนั้นหรือไม่ เพราะอะไร**

“ถ้าไปละเมิดสิทธิของประชาชนอาจจะโดนฟ้องร้องได้ และต้องจ่ายค่าเสียหายด้วยเพราะเราไปละเมิดสิทธิของเขา ซึ่งเราไปละเมิดไม่ได้”

**2.5 ท่านจะจับบุคคลใดโดยที่เขาไม่มีความผิดได้หรือไม่ เพราะอะไร**

“จะจับบุคคลใดโดยเขาไม่มีความผิดไม่ได้ เพราะเท่ากับเป็นการไปละเมิดสิทธิของเขา ตำรวจมีอำนาจจับได้เฉพาะผู้ต้องสงสัยหรือผู้ต้องหาเท่านั้น บุคคลที่ไม่ได้กระทำผิดไปจับเขาไม่ได้ เขาฟ้องเอาได้”

**2.6 เมื่อท่านจับผู้ต้องหาได้แล้วท่านต้องปฏิบัติต่อเขาเหมือนผู้กระทำผิดได้เลยหรือไม่ เพราะเหตุใด**

“จะปฏิบัติต่อผู้ต้องหาเหมือนผู้กระทำความผิดไม่ได้ เพราะต้องพิสูจน์ความผิดผู้ต้องหาเสียก่อน โดยพนักงานสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานส่งฟ้องศาลก่อน เมื่อศาลตัดสินว่ามีความผิดจึงจะถือว่าเป็นผู้กระทำผิด”

**3. การรับรู้หลักในการจับบุคคลของเจ้าพนักงานตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา**

**3.1 ท่านทราบหลักในการจับบุคคลตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหรือไม่ ถ้าทราบมีหลักในการจับอย่างไร**

“ทราบ จับได้กรณีมีหมายจับหรือคำสั่งของศาล หรือความผิดซึ่งหน้า”

**3.2 ท่านสามารถจับบุคคลโดยไม่มีหมายจับได้หรือไม่ ถ้าได้ท่านสามารถจับได้ในกรณีใดบ้าง**

“จับได้ กรณีความผิดซึ่งหน้าที่เห็นขณะกระทำผิด

เมื่อพบบุคคลที่มีสิ่งของที่ได้อาจจากการกระทำผิด ได้ใช้ในการกระทำผิด หรือมีอาวุธ

เมื่อพบบุคคลถูกไล่จับโดยมีเสียงร้องให้ช่วยจับ

เมื่อพบบุคคลในบริเวณใกล้เสียงที่เกิดเหตุ และมีลักษณะพิรุธ เช่น มีเสื้อผ้าเปื้อนเลือด มีร่องรอยขีดข่วน”

#### 4. การรับรู้วิธีปฏิบัติในการจับบุคคลตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

##### 4.1 เมื่อท่านต้องจับบุคคลที่มีหมายจับ ท่านมีวิธีปฏิบัติในการจับอย่างไร

“วิธีปฏิบัติ ต้องแจ้งว่าคุณต้องถูกจับ แจ้งให้ทราบว่ามีหมายจับของศาลที่ออกหมายจับ แจ้งข้อหาที่ตามหมายจับ แจ้งสิทธิว่าคุณมีสิทธิที่จะให้การหรือไม่ให้การก็ได้ ถ้าคุณให้การถ้อยคำนั้น อาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้ และ คุณมีสิทธิที่จะพบและปรึกษานาย หรือผู้ซึ่งจะเป็นทนายความได้ คุณมีสิทธิที่จะแจ้งให้ญาติทราบ จากนั้นก็ควบคุมตัวมาที่ทำการของพนักงานสอบสวนที่สถานีตำรวจ เขียนบันทึกการจับกุม แจ้งสิทธิในบันทึกการจับกุมอีกครั้งหนึ่ง แล้วให้ผู้ต้องหาเซ็นชื่อ ไม่ต้องมอบสำเนาบันทึกการจับกุมให้ผู้ต้องหา เสร็จแล้วนำส่งพนักงานสอบสวน”

##### 4.2 เมื่อท่านต้องจับบุคคลในกรณีที่จับได้โดยไม่ต้องมีหมายจับ ท่านมีวิธีปฏิบัติในการจับอย่างไร

“วิธีปฏิบัติ ต้องแจ้งว่าคุณต้องถูกจับ แจ้งข้อหาที่เป็นความคิดให้ทราบ แจ้งสิทธิว่าคุณมีสิทธิที่จะให้การหรือไม่ให้การก็ได้ ถ้าคุณให้การถ้อยคำนั้น อาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้ และ คุณมีสิทธิที่จะพบและปรึกษานาย หรือผู้ซึ่งจะเป็นทนายความได้ คุณมีสิทธิที่จะแจ้งให้ญาติทราบ จากนั้นก็ควบคุมตัวมาที่ทำการของพนักงานสอบสวนที่สถานีตำรวจ เขียนบันทึกการจับกุม แจ้งสิทธิในบันทึกการจับกุมอีกครั้งหนึ่ง แล้วให้ผู้ต้องหาเซ็นชื่อ ไม่ต้องมอบสำเนาบันทึกการจับกุมให้ผู้ต้องหา เสร็จแล้วนำส่งพนักงานสอบสวน”

##### 4.3 ในการจับบุคคลทั้งกรณีมีหมายจับและไม่มีหมายจับท่านต้องใช้กำลังในการจับหรือไม่ เพราะอะไร และท่านสามารถใช้กำลังในการจับได้ในกรณีใดบ้าง

“ไม่ต้องใช้กำลัง เพราะถ้าผู้ต้องหายินยอมให้จับก็ไม่ต้องใช้กำลัง จะใช้กำลังในการจับได้กรณีที่ผู้ต้องหาขัดขืนไม่ยินยอมให้จับกุม โดยใช้กำลังได้พอสมควรแก่เหตุ ดูจากพฤติกรรมการของผู้ต้องหาว่าขัดขืนมากน้อยแค่ไหนแล้วจึงใช้ระดับการใช้กำลังไปตามนั้น”

#### 5. การรับรู้ข้อจำกัดในจับบุคคลตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

##### 5.1 ในฐานะที่ท่านเป็นเจ้าพนักงานตำรวจ ท่านมีอำนาจจับบุคคลผู้กระทำความผิดนอกเขตท้องที่ที่ท่านประจำการอยู่ได้หรือไม่ เพราะอะไร

“จับได้ เพราะตำรวจมีอำนาจจับกุมทั่วราชอาณาจักร ไม่เกี่ยวกับท้องที่ที่ดำรงตำแหน่ง ต่างกับฝ่ายปกครอง เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำนาจจับขึ้นอยู่กับท้องที่ที่ปกครองจับได้ภายในเขตเท่านั้น”

## 5.2 ท่านเข้าใจลักษณะของ“ที่สาธารณะสถาน” กับ “ที่รโหฐาน” หรือไม่ว่ามีลักษณะแตกต่างกันอย่างไร

“ที่สาธารณะสถาน หมายถึง ที่ที่บุคคลสามารถเข้าไปได้ เช่น สวนสาธารณะ ห้างสรรพสินค้า โรงเรียน

ที่รโหฐาน หมายความว่า ที่ส่วนบุคคล ที่มีเจ้าของ บุคคลทั่ว ๆ ไป ไม่สามารถเข้าไปได้ ยกเว้นได้รับอนุญาตจากเจ้าของที่ เช่น บ้านเรือน”

## 5.3 ท่านสามารถจับบุคคลในที่รโหฐานได้หรือไม่ ถ้าได้จับได้ในกรณีใดบ้าง

“จับได้ แต่ต้องมีหมายจับและหมายค้น

เมื่อความผิดซึ่งหน้ากำลังกระทำลงในที่รโหฐาน

เมื่อมีเสียงร้องให้ช่วยมาจากข้างในที่รโหฐาน หรือมีเสียงหรือลักษณะที่แสดงว่ามีเหตุร้ายเกิดขึ้นในที่รโหฐาน

เมื่อบุคคลที่ได้กระทำความผิดซึ่งหน้าโดนไล่จับหนีเข้าไปในที่รโหฐาน”

## 5.4 ท่านสามารถจับบุคคลในพระราชวังหรือที่ประทับได้หรือไม่ ถ้าได้จับได้ในกรณีใดบ้าง

“จับไม่ได้ ต้องแจ้งให้เลขาธิการพระราชวังหรือสมุหราชองครักษ์เป็นผู้จับ จะเข้าไปจับเองไม่ได้”

## ตัวอย่างที่ 2

### ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบ

1. ท่านเป็นข้าราชการตำรวจระดับชั้นใด “ระดับชั้นประทวน”
2. ท่านเป็นข้าราชการตำรวจตำแหน่งใด “ผู้บังคับหมู่”
3. ท่านปฏิบัติหน้าที่สายงานใด “ป้องกันปราบปราม”
4. ท่านรับราชการเป็นข้าราชการตำรวจมาแล้วกี่ปี “1 ปี”
5. ท่านสำเร็จการศึกษาในระดับใด “ปริญญาตรี”

## ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการรับรู้สิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

### 1. ความรู้ความเข้าใจเรื่องสิทธิ เสรีภาพ สิทธิมนุษยชน และกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

#### 1.1 ท่านเข้าใจความหมายของคำว่า สิทธิ หรือไม่ ท่านเข้าใจว่าอย่างไร

“เข้าใจว่า สิทธิ หมายถึง สิทธิของบุคคลที่มีในกฎหมายรัฐธรรมนูญ เช่น สิทธิในการดำรงชีวิต สิทธิในการประกอบอาชีพ สิทธิในทางการเมือง”

#### 1.2 ท่านเข้าใจความหมายของคำว่า เสรีภาพ หรือไม่ ท่านเข้าใจว่าอย่างไร

“เข้าใจว่า เสรีภาพ หมายถึง ความสามารถที่จะทำอะไรก็ได้ ความมีอิสระเสรีภายใต้กรอบของกฎหมาย”

#### 1.3 ท่านเข้าใจความหมายของคำว่า สิทธิตามธรรมชาติ และสิทธิมนุษยชน หรือไม่ ท่านเข้าใจว่าอย่างไร

“ไม่ทราบว่าสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์คืออะไร ส่วนสิทธิมนุษยชนคือ สิทธิที่เรามีอยู่ตามกฎหมาย เช่น สิทธิในการดำรงชีวิต สิทธิในการประกอบอาชีพ สิทธิในทางการเมือง”

#### 1.4 ท่านทราบหรือไม่ว่ากระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นกระบวนการอย่างไร และมีไว้เพื่ออะไร

“กระบวนการยุติธรรมทางอาญาคือ เป็นกระบวนการที่สืบหาความจริงว่าบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดนั้นกระทำความผิดจริงหรือไม่ตามพยานหลักฐานที่ตำรวจสืบหามาจากพยานบุคคล และพยานวัตถุ ซึ่งพนักงานสอบสวนจะได้นำพยานหลักฐานไปส่งยังอัยการ อัยการส่งฟ้องศาล ศาลมีหน้าที่ตัดสินความผิด กระบวนการยุติธรรมทางอาญามีไว้เพื่อพิสูจน์ว่าผู้ถูกกล่าวหา มีความผิดจริงหรือไม่ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรม”

#### 1.5 ท่านคิดว่าสิทธิมนุษยชนมีความสำคัญต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญาหรือไม่ เพราะอะไร

“สิทธิมนุษยชนมีความสำคัญต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพราะกระบวนการยุติธรรมทางอาญามีขึ้นเมื่อมีการละเมิดสิทธิต่อกันเกิดขึ้น ผู้ต้องหาและผู้เสียหายจึงมีสิทธิที่จะพิสูจน์ว่าได้มีการกระทำความผิดจริงตามที่กล่าวหาหรือไม่ เพื่อให้เกิดความยุติธรรมทั้งสองฝ่าย”

## 1.6 ในฐานะที่ท่านเป็นเจ้าของพนักงานตำรวจท่านมีอำนาจหน้าที่อย่างไรบ้าง และท่านมีความสำคัญอย่างไรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

“หน้าที่หลักของตำรวจ คือ รักษาความสงบเรียบร้อย ให้การบริการแก่ประชาชน ป้องกันอาชญากรรม ความสำคัญของตำรวจในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาคือ ตำรวจมีหน้าที่จับกุมผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดีตามกฎหมาย”

1.7 เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น ท่านเลือกที่จะจับกุมผู้กระทำความผิดให้ได้อย่างรวดเร็ว โดยใช้วิธีการที่เด็ดขาด ซึ่งอาจจะใช้วิธีการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายมากนัก แต่ต้องกระทำเพื่อให้ได้ตัวผู้กระทำความผิดมาสอบสวนโดยเร็ว กว่าการปฏิบัติตามขั้นตอนของกฎหมายอย่างเคร่งครัดคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน เน้นการแสวงหาพยานหลักฐานที่เชื่อถือได้และชอบด้วยกฎหมาย แต่อาจจะมีความล่าช้าไปบ้างในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ ท่านจะเลือกปฏิบัติอย่างไร เพราะอะไร

“ต้องปฏิบัติตามขั้นตอนของกฎหมาย คำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน เน้นการแสวงหาพยานหลักฐานที่เชื่อถือได้และชอบด้วยกฎหมายก่อน เพราะตำรวจต้องทำอะไรด้วยความถูกต้องตามกฎหมาย แต่บางครั้งก็ต้องใช้วิธีการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายบ้าง เช่น การขู่เช็ญ เพื่อประโยชน์ในการสืบสวนหาเครือข่ายผู้กระทำความผิด แต่ต้องไปละเมิดสิทธิเขาให้น้อยที่สุดเพราะอาจจะส่งผลกระทบต่อตัวตำรวจให้โดนฟ้องร้องได้ และส่งผลกระทบต่อความเชื่อถือศรัทธาที่ประชาชนมีต่อตำรวจด้วย”

## 2. การรับรู้สิทธิมนุษยชนตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในหมวด 3 ว่าด้วยสิทธิเสรีภาพของชนชาวไทย โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับสิทธิของประชาชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

2.1 ท่านทราบหรือไม่ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มีการบัญญัติคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเอาไว้หรือไม่ ถ้ามีบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องใดบ้าง

“ทราบว่ามี แต่ไม่เคยอ่านรัฐธรรมนูญ แต่คิดว่ามี สิทธิในการดำรงชีวิต สิทธิในการประกอบอาชีพ สิทธิในทางการเมือง”

2.2 ท่านทราบการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในส่วนที่เกี่ยวกับการจับหรือไม่ ถ้าทราบมีการคุ้มครองสิทธิไว้อย่างไร

“ไม่ทราบ ไม่เคยอ่านรัฐธรรมนูญ แต่น่าจะมีการคุ้มครองสิทธิของเด็ก การไม่ทรมาน ขู่เช็ญผู้ต้องหา”



### 2.3 ในการปฏิบัติหน้าที่ของท่าน ท่านต้องคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนหรือไม่ เพราะอะไร

“ต้องคำนึงถึง เพราะ ทุก ๆ คนมีสิทธิมนุษยชนที่กฎหมายให้ความคุ้มครอง ในการปฏิบัติหน้าที่จึงต้องคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนด้วย”

### 2.4 ถ้าท่านละเมิดสิทธิของประชาชนท่านคิดว่าจะโดนฟ้องร้องหรือต้องเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากการละเมิดนั้นหรือไม่ เพราะอะไร

“ถ้าไปละเมิดสิทธิของเขาราก็อาจจะโดนฟ้องร้องได้ และถ้าโดนฟ้องร้องอาจจะต้องจ่ายค่าเสียหายด้วย เพราะเราไปละเมิดสิทธิของเขา”

### 2.5 ท่านจะจับบุคคลใดโดยที่เขาไม่มีความผิดได้หรือไม่ เพราะอะไร

“จะจับบุคคลใดโดยเขาไม่มีความผิดไม่ได้ เพราะตำรวจต้องจับเฉพาะผู้กระทำความผิด เมื่อไปจับบุคคลที่ไม่มีความผิดเป็นการไปรังแกเขา เป็นการรังแกประชาชน เป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย

### 2.6 เมื่อท่านจับผู้ต้องหาได้แล้วท่านต้องปฏิบัติต่อเขาเหมือนผู้กระทำผิดได้เลยหรือไม่ เพราะเหตุใด

“จะปฏิบัติต่อผู้ต้องหาเหมือนผู้กระทำความผิดไม่ได้ เพราะเขาเป็นแค่ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด แต่อาจจะไม่ใช่ผู้กระทำผิดจริงก็ได้ ต้องถือว่าเขาเป็นผู้บริสุทธิ์อยู่จนกว่าจะได้มีการสอบสวนส่งฟ้องศาลและศาลตัดสินว่ามีความผิดแล้วจึงจะถือว่ามีความผิดจริง”

## 3. การรับรู้หลักในการจับบุคคลของเจ้าพนักงานตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

### 3.1 ท่านทราบหลักในการจับบุคคลตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหรือไม่ ถ้าทราบมีหลักในการจับอย่างไร

“ทราบ ต้องมีหมายจับหรือคำสั่งของศาล หรือความผิดซึ่งหน้า”

### 3.2 ท่านสามารถจับบุคคลโดยไม่มีหมายจับได้หรือไม่ ถ้าได้ท่านสามารถจับได้ในกรณีใดบ้าง

“จับได้ กรณีความผิดซึ่งหน้าที่เห็นขณะกระทำผิด

เมื่อพบบุคคลในบริเวณใกล้เคียงที่เกิดเหตุ และมีลักษณะพิรุณเห็นประจักษ์ที่เสื้อผ้าหรือเนื้อตัว เช่น มีเสื้อผ้าเปื้อนเลือด

เมื่อพบบุคคลถูกไล่จับตั้งผู้กระทำโดยมีเสียงร้องให้ช่วยจับ

เมื่อพบบุคคลที่น่าสงสัยว่าน่าจะก่อเหตุร้าย เช่น มีอาวุธ หรือสิ่งของสามารถอาจใช้ในการกระทำความผิด”

#### 4. การรับรู้วิธีปฏิบัติในการจับบุคคลตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

##### 4.1 เมื่อท่านต้องจับบุคคลที่มีหมายจับ ท่านมีวิธีปฏิบัติในการจับอย่างไร

“วิธีปฏิบัติ แสดงตัวว่าเป็นตำรวจ ต้องแจ้งว่าคุณต้องถูกจับ แจ้งให้ทราบว่ามีหมายจับของศาลที่ออกหมายจับ แจ้งข้อหาที่ตามหมายจับ แจ้งสิทธิว่าคุณมีสิทธิที่จะให้การหรือไม่ให้การก็ได้ ถ้าคุณให้การถ้อยคำนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้ และ คุณมีสิทธิที่จะพบและปรึกษาทนาย หรือผู้ซึ่งจะเป็นทนายความได้ คุณมีสิทธิที่จะแจ้งให้ญาติทราบ จากนั้นก็ควบคุมตัวมาที่ทำการของพนักงานสอบสวนที่สถานีตำรวจ เขียนบันทึกการจับกุม แจ้งสิทธิในบันทึกการจับกุมอีกครั้งหนึ่ง แล้วให้ผู้ต้องหาเซ็นชื่อ ไม่ต้องมอบสำเนาบันทึกจับกุมให้ผู้ต้องหา เสร็จแล้วนำส่งพนักงานสอบสวน”

##### 4.2 เมื่อท่านต้องจับบุคคลในกรณีที่จับได้โดยไม่ต้องมีหมายจับ ท่านมีวิธีปฏิบัติในการจับอย่างไร

“วิธีปฏิบัติ แสดงตัวว่าเป็นตำรวจ ต้องแจ้งว่าคุณต้องถูกจับ แจ้งข้อหาที่เป็นความผิดให้ทราบ แจ้งสิทธิว่าคุณมีสิทธิที่จะให้การหรือไม่ให้การก็ได้ ถ้าคุณให้การถ้อยคำนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้ และ คุณมีสิทธิที่จะพบและปรึกษาทนาย หรือผู้ซึ่งจะเป็นทนายความได้ คุณมีสิทธิที่จะแจ้งให้ญาติทราบ จากนั้นก็ควบคุมตัวมาที่ทำการของพนักงานสอบสวนที่สถานีตำรวจ เขียนบันทึกการจับกุม แจ้งสิทธิในบันทึกการจับกุมอีกครั้งหนึ่ง แล้วให้ผู้ต้องหาเซ็นชื่อ ไม่ต้องมอบสำเนาบันทึกจับกุมให้ผู้ต้องหา เสร็จแล้วนำส่งพนักงานสอบสวน”

##### 4.3 ในการจับบุคคลทั้งกรณีมีหมายจับและไม่มีหมายจับท่านต้องใช้กำลังในการจับหรือไม่ เพราะอะไร และท่านสามารถใช้กำลังในการจับได้ในกรณีใดบ้าง

“ไม่จำเป็นต้องใช้กำลัง เพราะถ้าผู้ต้องหายินยอมให้จับก็ไม่ต้องใช้กำลัง จะใช้กำลังในการจับได้กรณีที่ผู้ต้องหาขัดขืนไม่ยินยอมให้จับกุม หรือผู้ต้องหาต่อสู้ โดยใช้กำลังได้พอสมควรแก่เหตุ พิจารณาตามพฤติการณ์ในแต่ละกรณี แต่กรณีที่จับบุคคลตามหมายจับมักต้องใช้กำลัง หรือต้องใส่กุญแจมือในการจับ”

## 5. การรับรู้ข้อจำกัดในจับบุคคลตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

5.1 ในฐานะที่ท่านเป็นเจ้าของพนักงานตำรวจ ท่านมีอำนาจจับบุคคลผู้กระทำความผิดนอกเขตท้องที่ที่ท่านประจำการอยู่ได้หรือไม่ เพราะอะไร

“จับได้ เพราะเป็นหน้าที่ และตำรวจมีอำนาจจับกุมทั่วราชอาณาจักร จับต่างท้องที่ที่ประจำการอยู่ได้”

5.2 ท่านเข้าใจลักษณะของ“ที่สาธารณะสถาน” กับ “ที่รโหฐาน” หรือไม่ว่ามีลักษณะแตกต่างกันอย่างไร

“ที่สาธารณะสถาน หมายถึง ที่ซึ่งบุคคลหรือประชาชนสามารถเข้าไปได้ เช่น ห้างสรรพสินค้า โรงหนัง

ที่รโหฐาน หมายความว่า ที่ที่บุคคลทั่วไปไม่สามารถเข้าไปได้ เช่น บ้านเรือน ที่ส่วนตัว”

5.3 ท่านสามารถจับบุคคลในที่รโหฐานได้หรือไม่ ถ้าได้จับได้ในกรณีใดบ้าง

“จับได้ แต่ต้องมีหมายจับและหมายค้น

เมื่อความผิดซึ่งหน้ากำลังกระทำลงในที่รโหฐาน

เมื่อบุคคลที่ได้กระทำความผิดซึ่งหน้าโดนไล่จับหนีเข้าไปในที่รโหฐาน

เมื่อมีเสียงร้องให้ช่วยดังมาจากในที่รโหฐาน”

5.4 ท่านสามารถจับบุคคลในพระราชวังหรือที่ประทับได้หรือไม่ ถ้าได้จับได้ในกรณีใดบ้าง

“จับได้ ต้องแจ้งขออนุญาตเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับพระราชวังก่อน ถ้าเจ้าหน้าที่ไม่อนุญาตให้แจ้งลักษณะข้อมูลที่ทำให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับพระราชวังทราบและให้เขาจับให้”

1.4 การศึกษาระดับปริญญาตรี อายุราชการมากกว่า 5 ปีจำนวน 2 ตัวอย่าง

## ตัวอย่างที่ 1

## ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบ

1. ท่านเป็นข้าราชการตำรวจระดับชั้นใด “ระดับชั้นประทวน”
2. ท่านเป็นข้าราชการตำรวจตำแหน่งใด “ผู้บังคับหมู่”
3. ท่านปฏิบัติหน้าที่สายงานใด “ป้องกันปราบปราม”
4. ท่านรับราชการเป็นข้าราชการตำรวจมาแล้วกี่ปี “9 ปี”
5. ท่านสำเร็จการศึกษาระดับใด “ปริญญาตรี”

## ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการรับรู้สิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

## 1. ความรู้ความเข้าใจเรื่องสิทธิ เสรีภาพ สิทธิมนุษยชน และกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

## 1.1 ท่านเข้าใจความหมายของคำว่า สิทธิ หรือไม่ ท่านเข้าใจว่าอย่างไร

“เข้าใจว่า สิทธิ หมายถึง สิ่งที่เราควรจะได้รับ สิทธิที่เราควรจะทำได้ เช่น สิทธิที่จะดำรงชีวิต สิทธิต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสังคม รวมถึงสวัสดิการต่าง ๆ”

## 1.2 ท่านเข้าใจความหมายของคำว่า เสรีภาพ หรือไม่ ท่านเข้าใจว่าอย่างไร

“เข้าใจว่า เสรีภาพ หมายถึง การมีอิสระที่จะทำอะไรก็ได้ เช่น การดำรงชีวิตในสังคม แต่การมีอิสระนี้ต้องไม่ไปก้าวท้าวสิทธิของผู้อื่น”

## 1.3 ท่านเข้าใจความหมายของคำว่า สิทธิตามธรรมชาติ และสิทธิมนุษยชน หรือไม่ ท่านเข้าใจว่าอย่างไร

“เข้าใจว่าสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์คือ สิทธิต่าง ๆ ที่มนุษย์มี เช่น สิทธิในการดำรงชีวิต สิทธิในครอบครัว เป็นสิทธิที่มีอยู่แล้วในธรรมชาติจากการเกิดมาเป็นมนุษย์ สิทธิมนุษยชนคือ สิทธิของมนุษย์ตามกฎหมายซึ่งมีองค์กรที่รับรอง ตรวจสอบ และคุ้มครองสิทธิให้มนุษย์ เช่น คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนไทย”

## 1.4 ท่านทราบหรือไม่ว่ากระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นกระบวนการอย่างไร และมีไว้เพื่ออะไร

“กระบวนการยุติธรรมทางอาญาคือ กระบวนการที่มีขึ้นเพื่อดำรงความยุติธรรมในสังคม ประกอบด้วย ตำรวจ พนักงานสอบสวน อัยการ และศาล โดยเริ่มจากมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นแล้ว

ผู้เสียหายไปแจ้งความร้องทุกข์เพื่อให้ดำเนินคดีกับผู้ต้องหา เมื่อตำรวจจับผู้ต้องหาได้นำส่งพนักงานสอบสวน พนักงานสอบสวนสอบสวนเสร็จก็ส่งอัยการ อัยการส่งฟ้องคดีต่อศาล ศาลก็จะตัดสินคดี กระบวนการยุติธรรมทางอาญามีไว้เพื่อป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิด ดำรงความยุติธรรมในสังคม ทำให้สังคมสงบสุข ถ้าไม่มีกระบวนการนี้สังคมไม่สามารถดำรงอยู่ได้”

### **1.5 ท่านคิดว่าสิทธิมนุษยชนมีความสำคัญต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญาหรือไม่ เพราะอะไร**

“สิทธิมนุษยชนมีความสำคัญต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญาแต่แยกได้เป็นสองประการ คือ ข้อดีของการดำเนินสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาคือทำให้มีการคุ้มครองสิทธิของประชาชน แต่ข้อเสียคือ ถ้ามีการดำเนินถึงแต่การคุ้มครองสิทธิของประชาชนและมืองค์กรสิทธิมาคอยกำกับดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐ จะทำให้การทำงานล่าช้า มัวพะวงกับการละเมิดสิทธิ ทำให้ทำงานไม่เต็มประสิทธิภาพ ส่งผลต่อกระบวนการยุติธรรมล่าช้าด้วยในที่สุด”

### **1.6 ในฐานะที่ท่านเป็นเจ้าพนักงานตำรวจท่านมีอำนาจหน้าที่อย่างไรบ้าง และท่านมีความสำคัญอย่างไรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา**

“หน้าที่หลักของตำรวจ คือ ป้องกันอาชญากรรม ตรวจตราดูแลรักษาความสงบให้ประชาชน ความสำคัญของตำรวจในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาคือ ตำรวจมีหน้าที่จับกุมผู้กระทำความผิดเมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น และนำตัวผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดีตามกฎหมายในกระบวนการยุติธรรม”

### **1.7 เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น ท่านเลือกที่จะจับกุมผู้กระทำความผิดให้ได้อย่างรวดเร็ว โดยใช้วิธีการที่เด็ดขาด ซึ่งอาจจะใช้วิธีการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายมากนัก แต่ต้องกระทำเพื่อให้ได้ตัวผู้กระทำผิดมารับโทษโดยเร็ว กับการปฏิบัติตามขั้นตอนของกฎหมายอย่างเคร่งครัด คำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน เน้นการแสวงหาพยานหลักฐานที่เชื่อถือได้และชอบด้วยกฎหมาย แต่อาจจะมีความล่าช้าไปบ้างในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ ท่านจะเลือกปฏิบัติอย่างไร เพราะอะไร**

“เลือกที่จะผสมผสานกันคือ ต้องปฏิบัติตามขั้นตอนของกฎหมาย คำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน เน้นการแสวงหาพยานหลักฐานที่เชื่อถือได้และชอบด้วยกฎหมาย แต่ต้องใช้วิธีการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายร่วมด้วยเพื่อที่จะให้ได้ตัวผู้กระทำผิดมารับโทษโดยเร็ว เช่น การขู่เช็ญเพื่อรับทราบข้อมูล แต่ไม่ต้องถึงกับใช้กำลัง ซึ่งวิธีการนี้ทำให้ผู้ต้องหาบอกข้อมูลที่นำไปสู่การจับกุมรายต่อไปได้ การสอบถามธรรมดาไม่ได้ผล เหตุที่เลือกวิธีการผสมผสานเพราะ การกระทำที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายเป็นการกระทบต่อสิทธิของประชาชน แต่การกระทำตามขั้นตอนของกฎหมายทั้งหมดก่อให้เกิดความล่าช้าในการนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ ส่งผลต่อความน่าเชื่อถือในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจ อย่างคำนึงแต่สิทธิของผู้ต้องหาแต่ต้องคำนึงถึงสิทธิของผู้เสียหายด้วย”



2. การรับรู้สิทธิมนุษยชนตามทบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในหมวด 3 ว่าด้วยสิทธิเสรีภาพของชนชาวไทย โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับสิทธิของประชาชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

**2.1 ท่านทราบหรือไม่ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มีการบัญญัติคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเอาไว้หรือไม่ ถ้ามีบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องใดบ้าง**

“ทราบว่ามี เคยอ่านรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ครั้งเดียว แต่อ่านมานานแล้ว มีสิทธิของประชาชนทั่วไป สิทธิเด็ก สิทธิสตรี”

**2.2 ท่านทราบการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามทบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในส่วนที่เกี่ยวกับการจับหรือไม่ ถ้าทราบมีการคุ้มครองสิทธิไว้อย่างไร**

“ทราบ เคยอ่านรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ครั้งเดียวแต่อ่านมานานแล้ว การจับต้องมีหมายจับหรือคำสั่งของศาล สิทธิของผู้ต้องหา เช่น สิทธิของผู้ต้องหาที่จะมีทนาย สิทธิที่จะติดต่อญาติ สิทธิที่จะให้การหรือไม่ก็ได้”

**2.3 ในการปฏิบัติหน้าที่ของท่าน ท่านต้องคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนหรือไม่ เพราะอะไร**

“ต้องคำนึงถึง เพราะ ตำรวจต้องปฏิบัติหน้าที่ภายใต้กฎหมาย และสิทธิมนุษยชนก็เป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายด้วย ในการปฏิบัติหน้าที่จึงต้องคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนด้วย”

**2.4 ถ้าท่านละเมิดสิทธิของประชาชนท่านคิดว่าจะโดนฟ้องหรือต้องเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากการละเมิดนั้นหรือไม่ เพราะอะไร**

“ถ้าไปละเมิดสิทธิของประชาชนอาจจะโดนฟ้องได้ และต้องจ่ายค่าเสียหายด้วย เพราะการไปละเมิดสิทธิซึ่งไม่ถูกต้องตามกฎหมาย”

**2.5 ท่านจะจับบุคคลใดโดยที่เขาไม่มีความผิดได้หรือไม่ เพราะอะไร**

“จะจับบุคคลใดโดยเขาไม่มีความผิดไม่ได้ เพราะเขายังไม่มีความผิดไปละเมิดสิทธิของเขา เป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายเขาอาจจะฟ้องร้องเอาได้”

**2.6 เมื่อท่านจับผู้ต้องหาได้แล้วต้องปฏิบัติต่อเขาเหมือนผู้กระทำผิดได้เลยหรือไม่ เพราะเหตุใด**

“จะปฏิบัติต่อผู้ต้องหาเหมือนผู้กระทำความผิดไม่ได้ เพราะต้องหาพยานหลักฐานมาพิสูจน์ความผิดผู้ต้องหาเสียก่อนว่าเขามีความผิดจริงหรือไม่ และศาลเท่านั้นที่จะมีอำนาจตัดสินว่าเขามีความผิดจริงหรือไม่”

### 3. การรับรู้หลักในการจับบุคคลของเจ้าพนักงานตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

#### 3.1 ท่านทราบหลักในการจับบุคคลตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหรือไม่ ถ้าทราบมีหลักในการจับอย่างไร

“ทราบ จับได้กรณีมีหมายจับหรือคำสั่งของศาล หรือความผิดซึ่งหน้า”

#### 3.2 ท่านสามารถจับบุคคลโดยไม่มีหมายจับได้หรือไม่ ถ้าได้ท่านสามารถจับได้ในกรณีใดบ้าง

“จับได้ กรณีความผิดซึ่งหน้าที่เห็นขณะกระทำผิด

เมื่อพบบุคคลถูกไล่จับโดยมีเสียงร้องให้ช่วยจับ

เมื่อพบบุคคลในบริเวณใกล้เคียงที่เกิดเหตุ และมีลักษณะพิรุธ เช่น มีเสื้อผ้าเปื้อนเลือด มีร่องรอยขีดข่วน”

### 4. การรับรู้วิธีปฏิบัติในการจับบุคคลตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

#### 4.1 เมื่อท่านต้องจับบุคคลที่มีหมายจับ ท่านมีวิธีปฏิบัติในการจับอย่างไร

“วิธีปฏิบัติ แสดงตัวว่าเป็นตำรวจ ตรวจสอบบุคคลเมื่อใช้บุคคลตามหมายจับ แจ้งให้ทราบว่ามีความหมายจับของศาลที่ออกหมายจับ แจ้งข้อหาที่ตามหมายจับ แจ้งว่าคุณต้องถูกจับ จากนั้นก็ควบคุมตัวมาที่ทำการของพนักงานสอบสวนที่สถานีตำรวจ เขียนบันทึกการจับกุม แจ้งสิทธิให้ทราบในขั้นตอนการเขียนบันทึกการจับกุมว่า คุณมีสิทธิที่จะให้การหรือไม่ให้การก็ได้ ถ้าคุณให้การถ้อยคำนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้ และ คุณมีสิทธิที่จะพบและปรึกษาทนาย หรือผู้ซึ่งจะเป็นทนายความได้คุณมีสิทธิที่จะแจ้งให้ญาติทราบการจับกุม คุณมีสิทธิในการรักษาพยาบาลถ้าเจ็บป่วย แล้วให้ผู้ต้องหาเซ็นชื่อ มอบสำเนาบันทึกการจับกุมให้ผู้ต้องหา เสร็จแล้วนำส่งพนักงานสอบสวน”

#### 4.2 เมื่อท่านต้องจับบุคคลในกรณีที่จับได้โดยไม่ต้องมีหมายจับ ท่านมีวิธีปฏิบัติในการจับอย่างไร

“วิธีปฏิบัติ แสดงตัวว่าเป็นตำรวจ แจ้งข้อหาที่เป็นความผิดให้ทราบ แจ้งว่าคุณต้องถูกจับ จากนั้นก็ควบคุมตัวมาที่ทำการของพนักงานสอบสวนที่สถานีตำรวจ เขียนบันทึกการจับกุม แจ้งสิทธิให้ทราบในขั้นตอนการเขียนบันทึกการจับกุมว่าคุณมีสิทธิที่จะให้การหรือไม่ให้การก็ได้ ถ้าคุณให้การถ้อยคำนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้ และ คุณมีสิทธิที่จะพบ

และปรึกษาทนาย หรือผู้ซึ่งจะเป็นทนายความได้ คุณมีสิทธิที่จะแจ้งให้ญาติทราบการจับกุม คุณมีสิทธิในการรักษาพยาบาลถ้าเจ็บป่วย แล้วให้ผู้ต้องหาเซ็นชื่อ มอบสำเนาบันทึกจับกุมให้ผู้ต้องหาเสร็จแล้วนำส่งพนักงานสอบสวน”

**4.3 ในการจับบุคคลทั้งกรณีมีหมายจับและไม่มีหมายจับท่านต้องใช้กำลังในการจับหรือไม่ เพราะอะไร และท่านสามารถใช้กำลังในการจับได้ในกรณีใดบ้าง**

“ต้องพิจารณาก่อนว่าผู้ต้องหาทำผิดกรรมอย่างไร ถ้าหากผู้ต้องหายินยอมให้จับกุมก็ไม่ต้องใช้กำลัง แต่หากผู้ต้องหาขัดขืนต่อสู้ก็ต้องใช้กำลังในการจับ จะใช้กำลังได้ขนาดไหนนั้นต้องดูจากพฤติกรรมของผู้ต้องหาว่าขัดขืนมากน้อยแค่ไหนแล้วจึงใช้ระดับการใช้กำลังไปตามนั้น”

**5. การรับรู้ข้อจำกัดในจับบุคคลตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา**

**5.1 ในฐานะที่ท่านเป็นเจ้าพนักงานตำรวจ ท่านมีอำนาจจับบุคคลผู้กระทำความผิดนอกเขตท้องที่ที่ท่านประจำการอยู่ได้หรือไม่ เพราะอะไร**

“จับได้ เพราะตำรวจมีอำนาจจับกุมทั่วราชอาณาจักร ไม่เกี่ยวกับท้องที่ที่ดำรงตำแหน่ง”

**5.2 ท่านเข้าใจลักษณะของ“ที่สาธารณะสถาน” กับ “ที่รโหฐาน” หรือไม่ว่ามีลักษณะแตกต่างกันอย่างไร**

“ที่สาธารณะสถาน หมายถึง ที่ที่บุคคลหรือใครก็ตามสามารถที่จะเข้าไปได้ เช่น สวนสาธารณะ วัด โรงเรียน

ที่รโหฐาน หมายความว่า ที่ส่วนบุคคล ที่บุคคลทั่วไป ไม่สามารถเข้าไปได้ เช่น บ้านเรือน ห้องทำงาน”

**5.3 ท่านสามารถจับบุคคลในที่รโหฐานได้หรือไม่ ถ้าได้จับได้ในกรณีใดบ้าง**

“จับได้ แต่ต้องมีหมายจับและหมายค้น หรือ

เมื่อความผิดซึ่งหน้ากำลังกระทำลงในที่รโหฐาน

เมื่อมีเสียงร้องให้ช่วยมาจากข้างในที่รโหฐาน หรือมีเสียงหรือลักษณะที่แสดงว่ามีเหตุร้ายเกิดขึ้นในที่รโหฐาน”

**5.4 ท่านสามารถจับบุคคลในพระราชวังหรือที่ประทับได้หรือไม่ ถ้าได้จับได้ในกรณีใดบ้าง**

“จับได้ แต่ต้องแจ้งให้เจ้าหน้าที่ของพระราชวัง ทราบก่อน”

## ตัวอย่างที่ 2

## ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบ

- |   |                   |
|---|-------------------|
| 1. ท่านเป็นข้าราชการตำรวจระดับชั้นใด          | “ระดับชั้นประทวน” |
| 2. ท่านเป็นข้าราชการตำรวจตำแหน่งใด            | “ผู้บังคับหมู่”   |
| 3. ท่านปฏิบัติหน้าที่สายงานใด                 | “ป้องกันปราบปราม” |
| 4. ท่านรับราชการเป็นข้าราชการตำรวจมาแล้วกี่ปี | “9 ปี”            |
| 5. ท่านสำเร็จการศึกษาระดับใด                  | “ปริญญาตรี”       |

## ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการรับรู้สิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

## 1. ความรู้ความเข้าใจเรื่องสิทธิ เสรีภาพ สิทธิมนุษยชน และกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

## 1.1 ท่านเข้าใจความหมายของคำว่า สิทธิ หรือไม่ ท่านเข้าใจว่าอย่างไร

“เข้าใจว่า สิทธิ หมายถึง สิทธิที่มนุษย์มีตามกฎหมาย เช่น สิทธิต่าง ๆ ในชีวิต สิทธิในการศึกษาภาคบังคับ สิทธิในการรับการรักษาพยาบาล”

## 1.2 ท่านเข้าใจความหมายของคำว่า เสรีภาพ หรือไม่ ท่านเข้าใจว่าอย่างไร

“เข้าใจว่า เสรีภาพ หมายถึง อิสระที่จะทำอะไรก็ได้ ที่ไม่ผิดกฎหมาย เช่น การท่องเที่ยว การเลือกเรียนเลือกศึกษา”

## 1.3 ท่านเข้าใจความหมายของคำว่า สิทธิตามธรรมชาติ และสิทธิมนุษยชน หรือไม่ ท่านเข้าใจว่าอย่างไร

“เข้าใจว่าสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์คือ สิทธิต่าง ๆ ที่มนุษย์มีตามธรรมชาติ เช่น สิทธิในการมีชีวิต สิทธิในการถือครองทรัพย์สิน สิทธิมนุษยชนคือ สิทธิของประชาชนที่นานาชาติให้การยอมรับ เช่น สิทธิในการมีชีวิต สิทธิในการถือครองทรัพย์สิน”

#### 1.4 ท่านทราบหรือไม่ว่ากระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นกระบวนการอย่างไร และมีไว้เพื่ออะไร

“กระบวนการยุติธรรมทางอาญาคือ เป็นกระบวนการพิสูจน์ความคิดของผู้ถูกกล่าวหาโดย ตำรวจ พนักงานสอบสวน อัยการ และศาล มีขึ้นเพื่อสร้างความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นในสังคม”

#### 1.5 ท่านคิดว่าสิทธิมนุษยชนมีความสำคัญต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญาหรือไม่ เพราะอะไร

“สิทธิมนุษยชนมีความสำคัญต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพราะสิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิต่าง ๆ ของประชาชนที่เจ้าหน้าที่ตำรวจหรือเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาจะไปละเมิดไม่ได้”

#### 1.6 ในฐานะที่ท่านเป็นเจ้าพนักงานตำรวจท่านมีอำนาจหน้าที่อย่างไรบ้าง และท่านมีความสำคัญอย่างไรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

“หน้าที่หลักของตำรวจ คือ ดูแลรักษาความสงบเรียบร้อย ป้องกันปราบปรามอาชญากรรม ความสำคัญของตำรวจในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาคือ ตำรวจมีหน้าที่จับกุมผู้กระทำความผิด และนำตัวผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดีตามกฎหมายเป็นการเริ่มต้นกระบวนการยุติธรรม”

#### 1.7 เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น ท่านเลือกที่จะจับกุมผู้กระทำความผิดให้ได้อย่างรวดเร็ว โดยใช้วิธีการที่เด็ดขาด ซึ่งอาจจะใช้วิธีการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายมากนัก แต่ต้องกระทำเพื่อให้ได้ตัวผู้กระทำความผิดมารับโทษโดยเร็ว กับการปฏิบัติตามขั้นตอนของกฎหมายอย่างเคร่งครัดคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน เน้นการแสวงหาพยานหลักฐานที่เชื่อถือได้และชอบด้วยกฎหมาย แต่อาจจะมีความล่าช้าไปบ้างในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ ท่านจะเลือกปฏิบัติอย่างไร เพราะอะไร

“เลือกที่จะผสมผสานกันคือ ต้องปฏิบัติตามขั้นตอนของกฎหมาย คำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน เน้นการแสวงหาพยานหลักฐานที่เชื่อถือได้และชอบด้วยกฎหมายก่อน แต่ถ้าการปฏิบัติตามขั้นตอนของกฎหมายแล้วไม่ได้ผลต้องใช้วิธีการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายร่วมด้วยเพื่อที่จะให้ได้ตัวผู้กระทำความผิดมารับโทษโดยเร็ว เช่น การบุ้เชิญเพื่อรับทราบข้อมูล แต่ไม่ต้องถึงกับใช้กำลัง เหตุที่เลือกวิธีการผสมผสาน เพราะหากกระทำตามขั้นตอนของกฎหมายอย่างเคร่งครัดจะทำให้เกิดความล่าช้าในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษส่งผลต่อประสิทธิภาพลักษณะของตำรวจจะถูกกล่าวหาจากสังคมว่าปฏิบัติงานล่าช้า แต่การกระทำที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายนั้นต้องกระทำเฉพาะกับผู้ต้องหาที่มั่นใจว่าน่าจะกระทำความผิดจริงเท่านั้น”



2. การรับรู้สิทธิมนุษยชนตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในหมวด 3 ว่าด้วยสิทธิเสรีภาพของชนชาวไทย โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับสิทธิของประชาชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

**2.1 ท่านทราบหรือไม่ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มีการบัญญัติคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเอาไว้หรือไม่ ถ้ามีบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องใดบ้าง**

“ทราบว่ามี เคยอ่านรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 ไม่เคยอ่านรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550 แต่คิดว่ารัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550 น่าจะมี เช่น สิทธิในการมีชีวิต สิทธิทางการศึกษา สิทธิในการรักษาพยาบาล”

**2.2 ท่านทราบการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในส่วนที่เกี่ยวกับการจับหรือไม่ ถ้าทราบมีการคุ้มครองสิทธิไว้อย่างไร**

“ทราบว่ามี เคยอ่านรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 รัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550 น่าจะมี เช่น การจับต้องมีหมายจับ การกระทำความผิดซึ่งหน้า สิทธิของผู้ต้องหาที่จะสู้คดี สิทธิที่จะไม่ถูกจับกุมถ้าไม่มีความผิด”

**2.3 ในการปฏิบัติหน้าที่ของท่าน ท่านต้องคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนหรือไม่ เพราะอะไร**

“ต้องคำนึงถึง เพราะตำรวจต้องปฏิบัติหน้าที่ภายใต้กฎหมาย และต้องปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชนด้วย เพื่อจะได้ไม่ละเมิดสิทธิของประชาชน”

**2.4 ถ้าท่านละเมิดสิทธิของประชาชนท่านคิดว่าจะโดนฟ้องร้องหรือต้องเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากการละเมิดนั้นหรือไม่ เพราะอะไร**

“ถ้าไปละเมิดสิทธิของประชาชนอาจจะโดนฟ้องร้องได้ และต้องจ่ายค่าเสียหาย เพราะถ้าการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจไปละเมิดสิทธิของประชาชนเป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย”

**2.5 ท่านจะจับบุคคลใดโดยที่เขาไม่มีความผิดได้หรือไม่ เพราะอะไร**

“จะจับบุคคลใดโดยเขาไม่มีความผิดไม่ได้ เพราะเขายังไม่มีความผิดโดยหลักแล้วเขาต้องมีความผิดตามกฎหมายก่อนจึงจะจับได้”

**2.6 เมื่อท่านจับผู้ต้องหาได้แล้วท่านต้องปฏิบัติต่อเขาเหมือนผู้กระทำผิดได้เลยหรือไม่ เพราะเหตุใด**

“จะปฏิบัติต่อผู้ต้องหาเหมือนผู้กระทำความผิดไม่ได้ เพราะต้องให้ศาลตัดสินว่ามีความผิดจริงก่อนจึงจะถือว่าเป็นผู้กระทำผิด เขายังเป็นเพียงผู้ถูกกล่าวหา”

### 3. การรับรู้หลักในการจับบุคคลของเจ้าพนักงานตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

#### 3.1 ท่านทราบหลักในการจับบุคคลตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหรือไม่ ถ้าทราบมีหลักในการจับอย่างไร

“ทราบ จับได้กรณีความผิดซึ่งหน้า มีหมายจับหรือคำสั่งของศาล”

#### 3.2 ท่านสามารถจับบุคคลโดยไม่มีหมายจับได้หรือไม่ ถ้าได้ท่านสามารถจับได้ในกรณีใดบ้าง

“จับได้ กรณีความผิดซึ่งหน้าที่เห็นขณะกระทำผิด

เมื่อพบบุคคลถูกไล่จับโดยมีเสียงร้องให้ช่วยจับ

เมื่อพบบุคคลในบริเวณใกล้เคียงที่เกิดเหตุ และมีลักษณะพิรุธ เช่น มีเสื้อผ้าเปื้อนเลือด มีร่องรอยขีดข่วน”

### 4. การรับรู้วิธีปฏิบัติในการจับบุคคลตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

#### 4.1 เมื่อท่านต้องจับบุคคลที่มีหมายจับ ท่านมีวิธีปฏิบัติในการจับอย่างไร

“วิธีปฏิบัติ แสดงตัวว่าเป็นตำรวจ ตรวจสอบบุคคลเมื่อใช้บุคคลตามหมายจับ แจ้งให้ทราบว่ามีความหมายจับของศาลที่ออกหมายจับ แจ้งให้ทราบว่าท่านต้องถูกจับ แจ้งข้อหาที่ตามหมายจับ แจ้งสิทธิให้ทราบว่าท่านมีสิทธิที่จะให้การหรือไม่ให้การก็ได้ ถ้าคุณให้การถ้อยคำนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้ และ คุณมีสิทธิที่จะพบและปรึกษาทนาย หรือผู้ซึ่งจะเป็นทนายความได้คุณมีสิทธิที่จะแจ้งให้ญาติทราบ คุณมีสิทธิได้รับการรักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วย จากนั้นก็ควบคุมตัวมาที่ทำการของพนักงานสอบสวนที่สถานีตำรวจ เขียนบันทึกการจับกุม แจ้งสิทธิและพฤติการณ์ในการจับให้ทราบในขั้นตอนการเขียนบันทึกการจับกุม แล้วให้ผู้ต้องหาเซ็นชื่อ มอบสำเนาบันทึกการจับกุมให้ผู้ต้องหา เสร็จแล้วนำส่งพนักงานสอบสวน”

#### 4.2 เมื่อท่านต้องจับบุคคลในกรณีที่จับได้โดยไม่ต้องมีหมายจับ ท่านมีวิธีปฏิบัติในการจับอย่างไร

“วิธีปฏิบัติ แสดงตัวว่าเป็นตำรวจ แจ้งว่าคุณต้องถูกจับ แจ้งข้อหาที่เป็นความผิดให้ทราบ แจ้งสิทธิให้ทราบว่าท่านมีสิทธิที่จะให้การหรือไม่ให้การก็ได้ ถ้าคุณให้การถ้อยคำนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้ และ คุณมีสิทธิที่จะพบและปรึกษาทนาย หรือผู้ซึ่งจะเป็นทนายความได้คุณมีสิทธิที่จะแจ้งให้ญาติทราบ คุณมีสิทธิได้รับการรักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วย

จากนั้นก็ควบคุมตัวมาที่ทำการของพนักงานสอบสวนที่สถานีตำรวจ เขียนบันทึกการจับกุม แจ้งสิทธิและพฤติการณ์ในการจับให้ทราบในขั้นตอนการเขียนบันทึกการจับกุม แล้วให้ผู้ต้องหาเซ็นชื่อ มอบสำเนาบันทึกการจับกุมให้ผู้ต้องหา เสร็จแล้วนำส่งพนักงานสอบสวน”

**4.3 ในการจับบุคคลทั้งกรณีมีหมายจับและไม่มีหมายจับท่านต้องใช้กำลังในการจับหรือไม่ เพราะอะไร และท่านสามารถใช้กำลังในการจับได้ในกรณีใดบ้าง**

“ไม่จำเป็นต้องใช้กำลัง เพราะถ้าหากผู้ต้องหายินยอมให้จับกุมก็ไม่ต้องใช้กำลัง แต่หากผู้ต้องหาขัดขืนต่อสู้ก็จำเป็นต้องใช้กำลังในการจับ จะใช้กำลังได้ขนาดไหนนั้นต้องดูจากพฤติกรรมของผู้ต้องหาว่าขัดขืนมากน้อยแค่ไหน ดูความร้ายแรงของข้อหา”

**5. การรับรู้ข้อจำกัดในจับบุคคลตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา**

**5.1 ในฐานะที่ท่านเป็นเจ้าพนักงานตำรวจ ท่านมีอำนาจจับบุคคลผู้กระทำความผิดนอกเขตท้องที่ที่ท่านประจำการอยู่ได้หรือไม่ เพราะอะไร**

“จับได้ เพราะตำรวจมีอำนาจจับกุมทั่วราชอาณาจักร ไม่เกี่ยวกับท้องที่ที่ดำรงตำแหน่ง”

**5.2 ท่านเข้าใจลักษณะของ“ที่สาธารณะสถาน” กับ “ที่รโหฐาน” หรือไม่ว่ามีลักษณะแตกต่างกันอย่างไร**

“ที่สาธารณะสถาน หมายถึง ที่ที่ประชาชนทั่วไปสามารถที่จะเข้าไปได้ เช่น สวนสาธารณะ โรงเรียน โรงพยาบาล

ที่รโหฐาน หมายถึงความถึง ที่ที่ประชาชนทั่วไปไม่สามารถเข้าไปได้ เช่น บ้าน”

**5.3 ท่านสามารถจับบุคคลในที่รโหฐานได้หรือไม่ ถ้าได้จับได้ในกรณีใดบ้าง**

“จับได้ แต่ต้องมีหมายจับและหมายค้น หรือ

เมื่อความผิดซึ่งหน้ากำลังกระทำลงในที่รโหฐาน

เมื่อมีเสียงร้องให้ช่วยมาจากข้างในที่รโหฐาน หรือมีเสียงหรือลักษณะที่แสดงว่ามีเหตุร้ายเกิดขึ้นในที่รโหฐาน

เมื่อพบบุคคลมีลักษณะพิรุณ เช่น มีเสื้อผ้าเปื้อนเลือด มีร่องรอยขีดข่วน อยู่ในที่รโหฐาน”

**5.4 ท่านสามารถจับบุคคลในพระราชวังหรือที่ประทับได้หรือไม่ ถ้าได้จับได้ในกรณีใดบ้าง**

“จับไม่ได้เลย ต้องแจ้งให้เจ้าหน้าที่ของพระราชวังจับ”

## 2 ข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตรจำนวน 4 ตัวอย่าง ดังนี้

### 2.1 ตำแหน่งรองสารวัตร การศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรี จำนวน 1 ตัวอย่าง

#### ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบ

- |   |                      |
|---|----------------------|
| 1. ท่านเป็นข้าราชการตำรวจระดับชั้นใด          | “ระดับชั้นสัญญาบัตร” |
| 2. ท่านเป็นข้าราชการตำรวจตำแหน่งใด            | “รองสารวัตร”         |
| 3. ท่านปฏิบัติหน้าที่สายงานใด                 | “ป้องกันปราบปราม”    |
| 4. ท่านรับราชการเป็นข้าราชการตำรวจมาแล้วกี่ปี | “15 ปี”              |
| 5. ท่านสำเร็จการศึกษาระดับใด                  | “ม.6”                |

#### ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการรับรู้สิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

##### 1. การรับรู้อำนาจหน้าที่ของข้าราชการตำรวจในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

###### 1.1 ท่านทราบหรือไม่ว่ากระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นกระบวนการอย่างไร และมีไว้เพื่ออะไร

“กระบวนการยุติธรรมทางอาญาคือ กระบวนการพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาซึ่งประกอบด้วยตำรวจ อัยการ ศาล และราชทัณฑ์ โดยเริ่มตั้งแต่ตำรวจจับกุมผู้ต้องหานำส่งพนักงานสอบสวน พนักงานสอบสวนส่งสำนวนต่อไปยังอัยการ อัยการส่งฟ้องศาล เมื่อศาลตัดสินว่ามีความผิดจึงนำไปลงโทษยังราชทัณฑ์ กระบวนการยุติธรรมทางอาญามีไว้เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลทั้งผู้ต้องหา โจทก์ และจากการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐ”

###### 1.2 ท่านคิดว่าสิทธิมนุษยชนมีความสำคัญต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญาหรือไม่ เพราะอะไร

“สิทธิมนุษยชนมีความสำคัญต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพราะมนุษย์ทุกคนมีสิทธิตามกฎหมายมาตั้งแต่เกิด เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องยึดหลักสิทธิมนุษยชนควบคู่ไปกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เจ้าหน้าที่ของรัฐจะใช้อำนาจนอกเหนือจากที่กฎหมายให้อำนาจไปละเมิดสิทธิประชาชนไม่ได้”

### 1.3 ในฐานะตำรวจท่านอำนาจหน้าที่อย่างไรบ้าง และท่านมีความสำคัญอย่างไรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

“อำนาจหน้าที่ของตำรวจ คือ ตำรวจมีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม ป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ความสำคัญของตำรวจในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาคือ ตำรวจมีหน้าที่บังคับใช้กฎหมายต่อประชาชนโดยตรงในการจับกุมผู้กระทำผิดมาดำเนินคดีตามกฎหมาย”

1.4 เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น ท่านเลือกที่จะจับกุมผู้กระทำความผิดให้ได้อย่างรวดเร็ว โดยใช้วิธีการที่เด็ดขาด ซึ่งอาจจะใช้วิธีการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายมากนัก แต่ต้องกระทำเพื่อให้ได้ตัวผู้กระทำความผิดมารับโทษโดยเร็ว กับการปฏิบัติตามขั้นตอนของกฎหมายอย่างเคร่งครัดคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน เน้นการแสวงหาพยานหลักฐานที่เชื่อถือได้และชอบด้วยกฎหมาย แต่อาจจะมีความล่าช้าไปบ้างในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ ท่านจะเลือกปฏิบัติอย่างไร เพราะอะไร

“ต้องปฏิบัติตามขั้นตอนของกฎหมาย คำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน เน้นการแสวงหาพยานหลักฐานที่เชื่อถือได้และชอบด้วยกฎหมาย เพราะจะได้ไม่ไปละเมิดสิทธิเขาและป้องกันการฟ้องร้อง ไม่ใช้วิธีการขู่เข็ญหรือกำลัง เพราะจะเป็นการละเมิดสิทธิประชาชน”

## 2. การรับรู้สิทธิมนุษยชนตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในหมวด 3 ว่าด้วยสิทธิเสรีภาพของชนชาวไทย โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับสิทธิของประชาชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

### 2.1 ท่านเข้าใจความหมายของคำว่า สิทธิ หรือไม่ ท่านเข้าใจว่าอย่างไร

“เข้าใจว่า สิทธิ หมายถึง สิทธิที่บุคคลแต่ละคนมี ทั้งสิทธิในร่างกาย ทรัพย์สิน หรือสิทธิที่จะทำอะไร ๆ อันไม่ขัดต่อกฎหมาย”

### 2.2 ท่านเข้าใจความหมายของคำว่า เสรีภาพ หรือไม่ ท่านเข้าใจว่าอย่างไร

“เข้าใจว่า เสรีภาพ หมายถึง ความมีอิสระในการดำรงชีวิต ความคิด และการกระทำที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย”

### 2.3 ท่านเข้าใจความหมายของคำว่า สิทธิตามธรรมชาติ และสิทธิมนุษยชน หรือไม่ ท่านเข้าใจว่าอย่างไร

“เข้าใจว่า สิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์คือ สิทธิที่คิดตัวมนุษย์มาตั้งแต่เกิด เป็นสิทธิเฉพาะตัวบุคคล เป็นสิทธิที่มนุษย์แต่ละคนมี เช่น สิทธิในร่างกาย ทรัพย์สิน การกระทำ ความคิด สิทธิมนุษยชนคือ สิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ที่มนุษย์แต่ละคนมี”



**2.4 ท่านทราบหรือไม่ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มีการบัญญัติคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเอาไว้หรือไม่ ถ้ามีบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องใดบ้าง**

“ทราบว่ามี เคยอ่านรัฐธรรมนูญ ประมาณ 1-2 ครั้ง มีสิทธิในร่างกาย สิทธิในทรัพย์สิน การกระทำ ความคิด”

**2.5 ในการปฏิบัติหน้าที่ของท่าน ท่านต้องคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนหรือไม่ เพราะอะไร**

“ต้องคำนึงถึง เพราะ ผู้กระทำความผิดก็เป็นมนุษย์คนหนึ่งซึ่งมีสิทธิเหมือนกับคนทั่วไป ที่ใครก็ไปละเมิดสิทธิไม่ได้ ในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจจึงต้องคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนด้วย จะไปละเมิดสิทธิเขาไม่ได้”

**2.6 ถ้าท่านละเมิดสิทธิของประชาชนท่านคิดว่าจะโดนฟ้องร้องหรือต้องเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากการละเมิดนั้นหรือไม่ เพราะอะไร**

“ถ้าไปละเมิดสิทธิของประชาชนอาจจะโดนฟ้องร้อง และต้องเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากการละเมิดนั้นด้วย เพราะถ้าตำรวจไปละเมิดสิทธิประชาชน ประชาชนอาจจะฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายได้”

**2.7 ท่านจะจับบุคคลใดโดยที่เขาไม่มีความผิดได้หรือไม่ เพราะอะไร และเมื่อท่านจับผู้ต้องหาได้แล้วต้องปฏิบัติต่อเขาเหมือนผู้กระทำผิดได้เลยหรือไม่ เพราะเหตุใด**

“จะจับบุคคลใดโดยเขาไม่มีความผิดไม่ได้ เพราะเขาไม่ได้กระทำความผิดซึ่งขัดต่อกฎหมาย กฎหมายไม่ได้ให้อำนาจจะปฏิบัติต่อผู้ต้องหาเหมือนผู้กระทำความผิดไม่ได้ เพราะหากศาลยังไม่ตัดสินว่ามีความผิด ยังเป็นแค่ผู้ต้องหาไม่ใช่ผู้กระทำความผิด”

**3. การรับรู้หลักในการจับบุคคลของเจ้าพนักงานตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา**

**3.1 ท่านทราบการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในส่วนที่เกี่ยวกับการจับหรือไม่ ถ้าทราบมีการคุ้มครองสิทธิไว้อย่างไร**

“ทราบ เคยอ่านรัฐธรรมนูญ ต้องมีกฎหมายบัญญัติให้จับได้ เช่น มีหมายจับ”

**3.2 ท่านทราบหลักในการจับบุคคลตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหรือไม่ ถ้าทราบมีหลักในการจับอย่างไร**

“ทราบ จับได้กรณีมีหมายจับหรือคำสั่งของศาล หรือความผิดซึ่งหน้า”

### 3.3 ท่านสามารถจับบุคคลโดยไม่มีหมายจับได้หรือไม่ ถ้าได้ท่านสามารถจับได้ในกรณีใดบ้าง

“จับได้ กรณีความผิดซึ่งหน้าพบเห็นความผิดขณะกำลังกระทำ  
เมื่อพบบุคคลถูกไล่จับโดยมีเสียงร้องให้ช่วยจับหรือมีเสียงร้องว่ามีเหตุร้ายเกิดขึ้น  
เมื่อพบบุคคลในถิ่นแถวใกล้เคียงกับที่เกิดเหตุ และมีสิ่งของที่ได้อามาจากการกระทำผิด  
ได้ใช้ในการกระทำความผิด หรือมีอาวุธ หรือมีร่องรอยพิรุณที่เสื้อผ้า หรือเนื้อตัว”

## 4. การรับรู้วิธีปฏิบัติในการจับบุคคลตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

### 4.1 เมื่อท่านต้องจับบุคคลที่มีหมายจับ ท่านมีวิธีปฏิบัติในการจับอย่างไร

“วิธีปฏิบัติ ควบคุมตัว แจ้งว่ามีหมายจับของศาลที่ออกหมายจับ แจ้งข้อหาที่ออกหมายจับ แจ้งสิทธิว่าคุณมีสิทธิที่จะให้การหรือไม่ให้การก็ได้ ถ้าคุณให้การถ้อยคำนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้ และ คุณ มีสิทธิที่จะพบและปรึกษาทนาย หรือผู้ซึ่งจะเป็นทนายความได้คุณมีสิทธิที่จะแจ้งให้ญาติทราบ คุณมีสิทธิในการรักษาพยาบาลถ้าเจ็บป่วย จากนั้นก็ควบคุมตัวมาที่ทำการของพนักงานสอบสวนที่สถานีตำรวจ เขียนบันทึกการจับกุม แจ้งสิทธิในบันทึกการจับกุมอีกครั้งหนึ่ง แล้วให้ผู้ต้องหาเซ็นชื่อ มอบสำเนาบันทึกการจับกุมให้ผู้ต้องหาหนึ่งฉบับ เสร็จแล้วนำส่งพนักงานสอบสวน”

### 4.2 เมื่อท่านต้องจับบุคคลในกรณีที่จับได้โดยไม่ต้องมีหมายจับ ท่านมีวิธีปฏิบัติในการจับอย่างไร

“วิธีปฏิบัติ ควบคุมตัว แจ้งข้อหาที่เป็นความผิด แจ้งสิทธิว่าคุณมีสิทธิที่จะให้การหรือไม่ให้การก็ได้ ถ้าคุณให้การถ้อยคำนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้ และ คุณ มีสิทธิที่จะพบและปรึกษาทนาย หรือผู้ซึ่งจะเป็นทนายความได้คุณมีสิทธิที่จะแจ้งให้ญาติทราบ คุณมีสิทธิในการรักษาพยาบาลถ้าเจ็บป่วย จากนั้นก็ควบคุมตัวมาที่ทำการของพนักงานสอบสวนที่สถานีตำรวจ เขียนบันทึกการจับกุม แจ้งสิทธิในบันทึกการจับกุมอีกครั้งหนึ่ง แล้วให้ผู้ต้องหาเซ็นชื่อ มอบสำเนาบันทึกการจับกุมให้ผู้ต้องหาหนึ่งฉบับ เสร็จแล้วนำส่งพนักงานสอบสวน”

### 4.3 ในการจับบุคคลทั้งกรณีมีหมายจับและไม่มีหมายจับท่านต้องใช้กำลังในการจับหรือไม่ เพราะอะไร และท่านสามารถใช้กำลังในการจับได้ในกรณีใดบ้าง

“ปกติไม่ต้องใช้กำลัง เพราะถ้าหากบุคคลที่ถูกจับไม่ต่อสู้ขัดขืนก็ไม่ต้องใช้กำลังในการจับ จะใช้กำลังในการจับได้ต่อเมื่อผู้ถูกจับต่อสู้ขัดขืนการจับแต่ต้องใช้กำลังให้พอสมควรแก่เหตุด้วย โดยดูพฤติการณ์ผู้ถูกจับเป็นกรณี ๆ ไป”

## 5. การรับรู้ข้อจำกัดในจับบุคคลตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

5.1 ในฐานะที่ท่านเป็นเจ้าของพนักงานตำรวจ ท่านมีอำนาจจับบุคคลผู้กระทำความผิดนอกเขตท้องที่ที่ท่านประจำการอยู่ได้หรือไม่ เพราะอะไร

“จับได้ เพราะเจ้าพนักงานตำรวจมีอำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดได้ทั่วราชอาณาจักร ไม่จำกัดเฉพาะในเขตท้องที่ที่ประจำการอยู่”

5.2 ท่านเข้าใจลักษณะของ“ที่สาธารณะสถาน” กับ “ที่รโหฐาน” หรือไม่ว่ามีลักษณะแตกต่างกันอย่างไร

“ที่สาธารณะสถาน หมายถึง ที่ที่ไม่ใช่ส่วนบุคคล เป็นที่ที่บุคคลทั่ว ๆ ไป สามารถเข้าไปได้ เช่น สวนสาธารณะ ห้างสรรพสินค้า

ที่รโหฐาน หมายถึง ที่ส่วนบุคคล เป็นที่ที่บุคคลทั่ว ๆ ไป ไม่สามารถเข้าไปได้ เช่น บ้านที่อยู่อาศัย”

5.3 ท่านสามารถจับบุคคลในที่รโหฐานได้หรือไม่ ถ้าได้จับได้ในกรณีใดบ้าง

“จับได้ กรณีมีหมายจับและหมายค้น

เมื่อมีเสียงร้องให้ช่วยมาจากข้างในที่รโหฐาน หรือมีเสียงหรือลักษณะที่แสดงว่ามีเหตุร้ายเกิดขึ้นในที่รโหฐาน

เมื่อความผิดซึ่งหน้ากำลังกระทำในที่รโหฐาน

เมื่อบุคคลที่ได้กระทำความผิดซึ่งหน้า หนีเข้าไปในที่รโหฐาน”

5.4 ท่านสามารถจับบุคคลในพระราชวังหรือที่ประทับได้หรือไม่ ถ้าได้จับได้ในกรณีใดบ้าง

“จับได้ แต่ต้องแจ้งเลขาธิการพระราชวังหรือสมุหราชองครักษ์รับทราบก่อน”

2.2 ตำแหน่งรองสารวัตร การศึกษาระดับปริญญาตรีจำนวน 1 ตัวอย่าง

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบ

- |   |                      |
|---|----------------------|
| 1. ท่านเป็นข้าราชการตำรวจระดับชั้นใด          | “ระดับชั้นสัญญาบัตร” |
| 2. ท่านเป็นข้าราชการตำรวจตำแหน่งใด            | “รองสารวัตร”         |
| 3. ท่านปฏิบัติหน้าที่สายงานใด                 | “ป้องกันปราบปราม”    |
| 4. ท่านรับราชการเป็นข้าราชการตำรวจมาแล้วกี่ปี | “8 ปี”               |
| 5. ท่านสำเร็จการศึกษาระดับใด                  | “ปริญญาตรี”          |

## ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการรับรู้สิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

### 1. การรับรู้อำนาจหน้าที่ของข้าราชการตำรวจในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

#### 1.1 ท่านทราบหรือไม่ว่ากระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นกระบวนการอย่างไร และมีไว้เพื่ออะไร

“กระบวนการยุติธรรมทางอาญา เป็นกระบวนการที่สร้างความยุติธรรมให้กับสังคม ประกอบด้วยตำรวจ อัยการ ศาล และราชทัณฑ์ กระบวนการยุติธรรมทางอาญามีไว้เพื่อสร้างความยุติธรรมให้กับสังคม ให้ประชาชนในสังคมได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายโดยเท่าเทียมกัน แต่การที่ประชาชนในสังคมจะได้รับความยุติธรรมโดยเท่าเทียมกันได้นั้นขึ้นอยู่กับการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ในแต่ละขั้นตอนตั้งแต่ตำรวจ อัยการ ศาล ซึ่งต้องมีความรู้ความเข้าใจในกฎหมายและวิธีการปฏิบัติตามกฎหมาย”

#### 1.2 ท่านคิดว่าสิทธิมนุษยชนมีความสำคัญต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญาหรือไม่ เพราะอะไร

“สิทธิมนุษยชนมีความสำคัญต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพราะสิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องรู้สิทธิมนุษยชนและต้องยึดถือปฏิบัติด้วย”

#### 1.3 ในฐานะตำรวจท่านอำนาจหน้าที่อย่างไรบ้าง และท่านมีความสำคัญอย่างไรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

“อำนาจหน้าที่ของตำรวจ คือ ป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม บังคับใช้กฎหมาย เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย ความสำคัญของตำรวจในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาคือ ตำรวจเป็นกระบวนการยุติธรรมขั้นต้นเริ่มตั้งแต่การสืบสวนสอบสวน การรวบรวมพยานหลักฐาน การจับกุมผู้กระทำความผิดเพื่อนำมาดำเนินคดีตามกฎหมาย ถ้ากระบวนการยุติธรรมขั้นต้นไม่สามารถให้ความยุติธรรมได้จะส่งผลให้กระบวนการยุติธรรมในขั้นต่อไปไม่สามารถให้ความยุติธรรมได้”

1.4 เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น ท่านเลือกที่จะจับกุมผู้กระทำความผิดให้ได้อย่างรวดเร็ว โดยใช้วิธีการที่เด็ดขาด ซึ่งอาจจะใช้วิธีการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายมากนัก แต่ต้องกระทำเพื่อให้ได้ตัวผู้กระทำความผิดมารับโทษโดยเร็ว กับการปฏิบัติตามขั้นตอนของกฎหมายอย่างเคร่งครัด คำนี้ถึงหลักสิทธิมนุษยชน เน้นการแสวงหาพยานหลักฐานที่เชื่อถือได้และชอบด้วย

**กฎหมาย แต่อาจจะมีความล่าช้าไปบ้างในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ ท่านจะเลือกปฏิบัติอย่างไร เพราะอะไร**

“ต้องปฏิบัติตามหลักกฎหมายโดยเคร่งครัด เพราะหน้าที่ของตำรวจคือการปฏิบัติงานด้านการป้องกันปราบปราม ต้องบังคับใช้กฎหมาย จำเป็นจะต้องปฏิบัติตามขั้นตอนของกฎหมาย คำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน เน้นการแสวงหาพยานหลักฐานที่เชื่อถือได้และชอบด้วยกฎหมาย ถึงแม้ว่าจะต้องล่าช้าไปบ้างแต่ต้องไม่เร่งรีบจนปฏิบัติไม่ถูกต้องตามกฎหมายและละเมิดสิทธิของผู้ต้องหา”

**2. การรับรู้สิทธิมนุษยชนตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในหมวด 3 ว่าด้วยสิทธิเสรีภาพของชนชาวไทย โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับสิทธิของประชาชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา**

### **2.1 ท่านเข้าใจความหมายของคำว่า สิทธิ หรือไม่ ท่านเข้าใจว่าอย่างไร**

“เข้าใจว่า สิทธิ หมายถึง สิทธิที่ประชาชนควรจะได้และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเช่น สิทธิในการมีชีวิต สิทธิทางการเมือง สิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย”

### **2.2 ท่านเข้าใจความหมายของคำว่า เสรีภาพ หรือไม่ ท่านเข้าใจว่าอย่างไร**

“เข้าใจว่า เสรีภาพ หมายถึง การมีอิสระที่จะแสดงออกของมนุษย์ที่ไม่ล่วงละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น เช่น การใช้ชีวิต การแสดงออก การแสดงความคิดเห็น”

**2.3 ท่านเข้าใจความหมายของคำว่า สิทธิตามธรรมชาติ และสิทธิมนุษยชน หรือไม่ ท่านเข้าใจว่าอย่างไร**

“เข้าใจว่า สิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์คือ สิทธิที่มนุษย์พึงมีพึงได้ตามธรรมชาติ เช่น สิทธิในชีวิต สิทธิในทรัพย์สิน สิทธิที่จะทำอะไรก็ได้ที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย สิทธิมนุษยชนคือ สิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ที่ได้รับความคุ้มครองโดยองค์การสหประชาชาติ”

**2.4 ท่านทราบหรือไม่ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มีการบัญญัติคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเอาไว้หรือไม่ ถ้ามีบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องใดบ้าง**

“ทราบว่า มี เคยอ่านรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550 เช่น สิทธิในการมีชีวิต สิทธิในทรัพย์สิน สิทธิทางการเมือง สิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย”

### **2.5 ในการปฏิบัติหน้าที่ของท่าน ท่านต้องคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนหรือไม่ เพราะอะไร**

“ต้องคำนึงถึง เพราะโดยหลักปฏิบัติและหน้าที่ของตำรวจต้องปฏิบัติตามกฎหมาย และต้องคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนด้วย เพราะประชาชนทุกคนต้องได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกันและตำรวจไปละเมิดสิทธิของประชาชนไม่ได้”



## 2.6 ถ้าท่านละเมิดสิทธิของประชาชนท่านคิดว่าจะโดนฟ้องร้องหรือต้องเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากการละเมิดนั้นหรือไม่ เพราะอะไร

“โดนฟ้องร้องอยู่แล้ว และต้องจ่ายค่าเสียหายแน่นอน เพราะตำรวจจะไปละเมิดสิทธิประชาชนไม่ได้ต้องปฏิบัติตามกฎหมายเท่านั้น”

## 2.7 ท่านจะจับบุคคลใดโดยที่เขาไม่มีความผิดได้หรือไม่ เพราะอะไร และเมื่อท่านจับผู้ต้องหาได้แล้วต้องปฏิบัติต่อเขาเหมือนผู้กระทำผิดได้โดยหรือไม่ เพราะเหตุใด

“ไม่ได้ การที่เราจะไปจับใครซักคนหนึ่งได้นั้นกฎหมายต้องให้อำนาจไว้ จะไปจับคนที่ไม่มีความผิดไม่ได้ประชาชนเขามีสิทธิต่าง ๆ ที่กฎหมายคุ้มครองอยู่ จะปฏิบัติต่อผู้ต้องหาเหมือนผู้กระทำความผิดไม่ได้ เพราะยังไม่ถือว่าเขาเป็นผู้กระทำผิด เขายังเป็นผู้บริสุทธิ์อยู่ หากศาลยังไม่ตัดสินว่ามีความผิดก็ยังไม่ใช่ว่าผู้ถูกกล่าวหาไม่ใช่ผู้กระทำความผิด”

## 3. การรับรู้หลักในการจับบุคคลของเจ้าพนักงานตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

### 3.1 ท่านทราบการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในส่วนที่เกี่ยวกับการจับหรือไม่ ถ้าทราบมีการคุ้มครองสิทธิไว้อย่างไร

“ทราบ เคยอ่านรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550 มีการคุ้มครองในด้านต่าง ๆ เช่น ผู้มีอำนาจในการจับมีใครบ้าง จับได้ในกรณีใดบ้าง การกระทำที่กฎหมายถือว่าเป็นความผิด สิทธิต่าง ๆ ของประชาชน”

### 3.2 ท่านทราบหลักในการจับบุคคลตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหรือไม่ ถ้าทราบมีหลักในการจับอย่างไร

“ทราบ จับได้กรณีความผิดซึ่งหน้า มีหมายจับหรือคำสั่งของศาล”

### 3.3 ท่านสามารถจับบุคคลโดยไม่มีหมายจับได้หรือไม่ ถ้าได้ท่านสามารถจับได้ในกรณีใดบ้าง

“จับได้ กรณีความผิดซึ่งหน้าพบเห็นความผิดขณะกำลังกระทำ  
เมื่อพบบุคคลถูกไล่จับ โดยมีเสียงร้องให้ช่วยจับหรือมีเสียงร้องว่ามีเหตุร้ายเกิดขึ้น  
เมื่อพบบุคคลในถิ่นแหว่ใกล้เคียงกับที่เกิดเหตุ และมีสิ่งของที่ได้อาจจากการกระทำผิด  
ได้ใช้ในการกระทำความผิด หรือมีอาวุธ หรือมีร่องรอยพิรุณที่เสื้อผ้า หรือเนื้อตัว  
เมื่อผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนี หรือบุคคลที่อยู่ในระหว่างประกันตัวหลบหนีประกัน

เมื่อสงสัยว่าบุคคลได้กระทำความผิดที่มีโทษเกินสามปีและกำลังจะหลบหนีหรือจะไปยังเหยี่ยงกับพยานหลักฐานหรือจะก่อเหตุอันตราย”

#### 4. การรับรู้วิธีปฏิบัติในการจับบุคคลตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

##### 4.1 เมื่อท่านต้องจับบุคคลที่มีหมายจับ ท่านมีวิธีปฏิบัติในการจับอย่างไร

“วิธีปฏิบัติ แสดงตัวว่าเป็นตำรวจ แจ้งว่าคุณต้องถูกจับ แจ้งข้อหาที่ออกหมายจับ แจ้งว่ามีหมายจับของศาลที่ออกหมายจับ แจ้งสิทธิว่าคุณมีสิทธิที่จะให้การหรือไม่ให้การก็ได้ ถ้าคุณให้การถ้อยคำนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้ คุณมีสิทธิที่จะพบและปรึกษาทนาย หรือผู้ซึ่งจะเป็นทนายความได้ คุณมีสิทธิที่จะแจ้งให้ญาติทราบ คุณมีสิทธิในการรักษาพยาบาลถ้าเจ็บป่วย แจ้งว่าต้องควบคุมตัวไปที่ทำการพนักงานสอบสวน จากนั้นก็ควบคุมตัวมาที่ทำการของพนักงานสอบสวนที่สถานีตำรวจ เขียนบันทึกการจับกุม แจ้งสิทธิและพฤติการณ์ในบันทึกการจับกุมอีกครั้งหนึ่ง อ่านบันทึกการจับกุมให้ผู้ต้องหาฟังหรือให้ผู้ต้องหาอ่านเอง แล้วให้ผู้ต้องหาเซ็นชื่อ มอบสำเนาบันทึกการจับกุมให้ผู้ต้องหาหนึ่งฉบับ เสร็จแล้วนำส่งพนักงานสอบสวน”

##### 4.2 เมื่อท่านต้องจับบุคคลในกรณีที่จับได้โดยไม่ต้องมีหมายจับ ท่านมีวิธีปฏิบัติในการจับอย่างไร

“วิธีปฏิบัติ แสดงตัวว่าเป็นตำรวจ แจ้งว่าคุณต้องถูกจับ แจ้งข้อหาที่เป็นความผิด แจ้งสิทธิว่าคุณมีสิทธิที่จะให้การหรือไม่ให้การก็ได้ ถ้าคุณให้การถ้อยคำนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้ คุณมีสิทธิที่จะพบและปรึกษาทนาย หรือผู้ซึ่งจะเป็นทนายความได้ คุณมีสิทธิที่จะแจ้งให้ญาติทราบ คุณมีสิทธิในการรักษาพยาบาลถ้าเจ็บป่วย แจ้งว่าต้องควบคุมตัวไปที่ทำการพนักงานสอบสวน จากนั้นก็ควบคุมตัวมาที่ทำการของพนักงานสอบสวนที่สถานีตำรวจ เขียนบันทึกการจับกุม แจ้งสิทธิและพฤติการณ์ในบันทึกการจับกุมอีกครั้งหนึ่ง อ่านบันทึกการจับกุมให้ผู้ต้องหาฟังหรือให้ผู้ต้องหาอ่านเอง แล้วให้ผู้ต้องหาเซ็นชื่อ มอบสำเนาบันทึกการจับกุมให้ผู้ต้องหาหนึ่งฉบับ เสร็จแล้วนำส่งพนักงานสอบสวน”

##### 4.3 ในการจับบุคคลทั้งกรณีมีหมายจับและไม่มีหมายจับท่านต้องใช้กำลังในการจับหรือไม่ เพราะอะไร และท่านสามารถใช้กำลังในการจับได้ในกรณีใดบ้าง

“ปกติไม่ต้องใช้กำลัง เพราะถ้าหากบุคคลที่ถูกจับไม่ต่อสู้ขัดขืนก็ไม่ต้องใช้กำลังในการจับ จะใช้กำลังในการจับได้ต่อเมื่อผู้ถูกจับต่อสู้ขัดขืนการจับ โดยดูจากข้อหาที่เป็นความผิด พฤติกรรมของผู้ถูกจับเป็นกรณี ๆ ไป”

## 5. การรับรู้ข้อจำกัดในจับบุคคลตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

**5.1 ในฐานะที่ท่านเป็นเจ้าของพนักงานตำรวจ ท่านมีอำนาจจับบุคคลผู้กระทำความผิดนอกเขตท้องที่ที่ท่านประจำการอยู่ได้หรือไม่ เพราะอะไร**

“จับได้ เพราะเจ้าพนักงานตำรวจมีอำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดได้ทั่วราชอาณาจักร ไม่จำกัดเฉพาะในเขตท้องที่ที่ประจำการอยู่”

**5.2 ท่านเข้าใจลักษณะของ“ที่สาธารณะสถาน” กับ “ที่รโหฐาน” หรือไม่ว่ามีลักษณะแตกต่างกันอย่างไร**

“ที่สาธารณะสถาน หมายถึง สถานที่ที่ประชาชนมีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้ เช่น สวนสาธารณะ วัด โรงเรียน ถนน ศาลาสาธารณะริมถนน

ที่รโหฐาน หมายถึง สถานที่ที่ประชาชนไม่มีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้ เช่น บ้าน ที่อยู่อาศัย ที่ส่วนตัว”

**5.3 ท่านสามารถจับบุคคลในที่รโหฐานได้หรือไม่ ถ้าได้จับได้ในกรณีใดบ้าง**

“จับได้ กรณีมีหมายจับและหมายค้น

เมื่อความผิดซึ่งหน้ากำลังกระทำในที่รโหฐาน

เมื่อมีเสียงร้องให้ช่วยมาจากข้างในที่รโหฐาน หรือมีเสียงหรือลักษณะที่แสดงว่ามีเหตุร้ายเกิดขึ้นในที่รโหฐาน

เมื่อบุคคลที่ได้กระทำความผิดซึ่งหน้า หนีเข้าไปในที่รโหฐาน

เมื่อเจ้าของบ้านยินยอมให้เข้าไปจับได้”

**5.4 ท่านสามารถจับบุคคลในพระราชวังหรือที่ประทับได้หรือไม่ ถ้าได้จับได้ในกรณีใดบ้าง**

“จับไม่ได้ ต้องแจ้งเลขาธิการพระราชวังหรือสมุหราชองครักษ์เป็นผู้จับ ยกเว้นเหตุซึ่งหน้าจับได้”

### 2.3 ตำแหน่งสารวัตร จำนวน 1 ตัวอย่าง

#### ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบ

- |   |                      |
|---|----------------------|
| 1. ท่านเป็นข้าราชการตำรวจระดับชั้นใด          | “ระดับชั้นสัญญาบัตร” |
| 2. ท่านเป็นข้าราชการตำรวจตำแหน่งใด            | “สารวัตร”            |
| 3. ท่านปฏิบัติหน้าที่สายงานใด                 | “ป้องกันปราบปราม”    |
| 4. ท่านรับราชการเป็นข้าราชการตำรวจมาแล้วกี่ปี | “8 ปี”               |
| 5. ท่านสำเร็จการศึกษาระดับใด                  | “ปริญญาตรี”          |

#### ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการรับรู้สิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

##### 1. การรับรู้อำนาจหน้าที่ของข้าราชการตำรวจในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

###### 1.1 ท่านทราบหรือไม่ว่ากระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นกระบวนการอย่างไร และมีไว้เพื่ออะไร

“กระบวนการยุติธรรมทางอาญา เป็นกระบวนการดำเนินการที่เป็นระบบของตำรวจ อัยการ ศาล และราชทัณฑ์ที่จะสร้างความยุติธรรมให้กับสังคม เริ่มตั้งแต่การจับกุมผู้กระทำความผิด พนักงานสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานทำสำนวนส่งอัยการ อัยการส่งฟ้องศาล ศาลมีหน้าที่ตัดสินคดีความตามที่มีการกล่าวหาว่ามีการกระทำความผิดจริงหรือไม่ กระบวนการยุติธรรมทางอาญามีไว้เพื่อสร้างความยุติธรรมให้กับสังคม โดยให้ความยุติธรรมกับทุกฝ่ายในการดำเนินคดีทางอาญา”

###### 1.2 ท่านคิดว่าสิทธิมนุษยชนมีความสำคัญต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญาหรือไม่ เพราะอะไร

“สิทธิมนุษยชนมีความสำคัญต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพราะสิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิของประชาชนทุกคน เจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ต้องรู้สิทธิมนุษยชนและปฏิบัติตามกฎหมายจึงจะสร้างความยุติธรรมให้กับสังคมได้”

###### 1.3 ในฐานะตำรวจท่านอำนาจหน้าที่อย่างไรบ้าง และท่านมีความสำคัญอย่างไรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

“อำนาจหน้าที่ของตำรวจ คือ ป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม รักษาความสงบเรียบร้อยในบ้านเมือง ให้ความช่วยเหลือบริการประชาชน ความสำคัญของตำรวจในกระบวนการ

ยุติธรรมทางอาญาคือ ตำรวจมีหน้าที่ต้องจับกุมผู้กระทำความผิด สอบสวน รวบรวมพยานหลักฐานและ ทำสำนวนส่งอัยการเพื่อให้อัยการส่งฟ้องศาล ถือว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญของกระบวนการยุติธรรม”

**1.4 เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น ท่านเลือกที่จะจับกุมผู้กระทำความผิดให้ได้อย่างรวดเร็ว โดยใช้วิธีการที่เด็ดขาด ซึ่งอาจจะใช้วิธีการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายมากนัก แต่ต้องกระทำเพื่อให้ได้ตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษโดยเร็ว กับการปฏิบัติตามขั้นตอนของกฎหมายอย่างเคร่งครัด คำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน เน้นการแสวงหาพยานหลักฐานที่เชื่อถือได้และชอบด้วยกฎหมาย แต่อาจจะมีความล่าช้าไปบ้างในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ ท่านจะเลือกปฏิบัติอย่างไร เพราะอะไร**

“ต้องปฏิบัติตามขั้นตอนของกฎหมายอย่างเคร่งครัด คำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน เน้นการแสวงหาพยานหลักฐานที่เชื่อถือได้และชอบด้วยกฎหมาย อาจจะไม่มีความล่าช้าไปบ้างในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษก็ไม่เป็นไร เพราะตำรวจต้องปฏิบัติหน้าที่ตามหลักกฎหมายอยู่แล้ว”

**2. การรับรู้สิทธิมนุษยชนตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ใน หมวด 3 ว่าด้วยสิทธิเสรีภาพของชนชาวไทย โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับสิทธิของประชาชนใน กระบวนการยุติธรรมทางอาญา**

**2.1 ท่านเข้าใจความหมายของคำว่า สิทธิ หรือไม่ ท่านเข้าใจว่าอย่างไร**

“เข้าใจว่า สิทธิ หมายถึง สิทธิที่ประชาชนมีตามที่กฎหมายบัญญัติเช่น สิทธิของผู้ต้องหา สิทธิเด็ก สิทธิสตรี สิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน”

**2.2 ท่านเข้าใจความหมายของคำว่า เสรีภาพ หรือไม่ ท่านเข้าใจว่าอย่างไร**

“เข้าใจว่า เสรีภาพ หมายถึง การมีอิสระเสรีที่จะทำสิ่งใดก็ได้ภายใต้กฎหมาย เช่น การท่องเที่ยว การแสดงความคิดเห็นทางการเมือง”

**2.3 ท่านเข้าใจความหมายของคำว่า สิทธิตามธรรมชาติ และสิทธิมนุษยชน หรือไม่ ท่านเข้าใจว่าอย่างไร**

“เข้าใจว่า สิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์คือ สิทธิจากการเกิดเป็นมนุษย์ เป็นสิทธิที่มีอยู่ตามธรรมชาติ เช่น สิทธิที่จะมีชีวิต สิทธิที่จะทำอะไรก็ได้ที่ไม่ขัดต่อกฎหมายสิทธิในการมีครอบครัว สิทธิมนุษยชนคือ สิทธิมนุษยชนมีตามกฎหมายและได้รับความคุ้มครองโดยองค์การสหประชาชาติ”

**2.4 ท่านทราบหรือไม่ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มีการบัญญัติคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเอาไว้หรือไม่ ถ้ามีบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องใดบ้าง**

“ทราบว่า มี เคยอ่านรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550 เช่น สิทธิของผู้ต้องหา สิทธิเด็ก สิทธิสตรี สิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน”



### 2.5 ในการปฏิบัติหน้าที่ของท่าน ท่านต้องคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนหรือไม่ เพราะอะไร

“ต้องคำนึงถึง เพราะโดยหน้าที่ของตำรวจต้องบังคับใช้กฎหมาย การกระทำบางอย่างต้องไปกระทบกับสิทธิของประชาชน เช่น การจับกุม การตรวจค้น การสอบสวน ซึ่งต้องปฏิบัติตามหลักกฎหมายและต้องคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนด้วย เมื่อปฏิบัติตามหลักกฎหมายและรู้หลักสิทธิมนุษยชนตำรวจจะได้ไม่ไปละเมิดสิทธิของประชาชน”

### 2.6 ถ้าท่านละเมิดสิทธิของประชาชนท่านคิดว่าจะโดนฟ้องร้องหรือต้องเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากการละเมิดนั้นหรือไม่ เพราะอะไร

“อาจจะโดนฟ้องร้อง และมีโอกาสที่จะจ่ายค่าเสียหายแน่นอนถ้าโดนฟ้องร้องและกระทำผิดจริง เพราะตำรวจไม่มีอำนาจไปละเมิดสิทธิประชาชน มีอำนาจตามกฎหมายเท่านั้น”

### 2.7 ท่านจะจับบุคคลใดโดยที่เขาไม่มีความผิดได้หรือไม่ เพราะอะไร และเมื่อท่านจับผู้ต้องหาได้แล้วต้องปฏิบัติต่อเขาเหมือนผู้กระทำผิดได้หรือไม่ เพราะเหตุใด

“ไม่ได้ การจะจับบุคคลใดได้อย่างไรนั้นกฎหมายต้องบัญญัติไว้ จะไปจับมั่ว ๆ ไม่ได้ มันผิดกฎหมาย โดนฟ้องร้องแน่นอน จะปฏิบัติต่อผู้ต้องหาเหมือนผู้กระทำความผิดไม่ได้ เขาแค่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด จะไปปฏิบัติเหมือนผู้กระทำผิดเลยไม่ได้ กฎหมายถือว่าเขายังเป็นผู้บริสุทธิ์อยู่ จนกว่าศาลจะตัดสินว่ามีความผิดจริง”

## 3. การรับรู้หลักในการจับบุคคลของเจ้าพนักงานตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

### 3.1 ท่านทราบการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในส่วนที่เกี่ยวกับการจับหรือไม่ ถ้าทราบมีการคุ้มครองสิทธิไว้อย่างไร

“ทราบ เคยอ่านรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550 มีการคุ้มครองในด้านต่าง ๆ เช่น สิทธิของผู้ต้องหาในกระบวนการยุติธรรม เช่น สิทธิในการมีทนาย สิทธิที่จะแจ้งให้ญาติทราบถึงการจับกุม สิทธิในการได้รับการรักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วย”

### 3.2 ท่านทราบหลักในการจับบุคคลตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหรือไม่ ถ้าทราบมีหลักในการจับอย่างไร

“ทราบ จับได้กรณีมีหมายจับหรือคำสั่งของศาล หรือความผิดซึ่งหน้า”

### 3.3 ท่านสามารถจับบุคคลโดยไม่มีหมายจับได้หรือไม่ ถ้าได้ท่านสามารถจับได้ในกรณีใดบ้าง

“จับได้ กรณีความผิดซึ่งหน้าพบเห็นความผิดขณะกำลังกระทำ  
เมื่อพบบุคคลในถิ่นแถวใกล้เคียงกับที่เกิดเหตุ และมีสิ่งของที่ได้มาจากการกระทำผิด  
ได้ใช้ในการกระทำผิด หรือมีอาวุธ หรือมีร่องรอยพิรุณที่เสื้อผ้า หรือเนื้อตัว  
เมื่อพบบุคคลถูกไล่จับโดยมีเสียงร้องให้ช่วยจับหรือมีเสียงร้องว่ามีเหตุร้ายเกิดขึ้น”

## 4. การรับรู้วิธีปฏิบัติในการจับบุคคลตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

### 4.1 เมื่อท่านต้องจับบุคคลที่มีหมายจับ ท่านมีวิธีปฏิบัติในการจับอย่างไร

“วิธีปฏิบัติ แสดงตัวว่าเป็นตำรวจ แจ้งว่าคุณต้องถูกจับ แจ้งข้อหาที่ออกหมายจับ  
แจ้งว่ามีหมายจับของศาลที่ออกหมายจับ แจ้งสิทธิว่าคุณมีสิทธิที่จะให้การหรือไม่ให้การก็ได้ ถ้า  
คุณให้การถ้อยคำนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้ คุณมีสิทธิที่จะพบและปรึกษา  
ทนาย หรือผู้ซึ่งจะเป็นทนายความได้ คุณมีสิทธิที่จะแจ้งให้ญาติทราบถึงการจับกุม แจ้งว่าต้อง  
ควบคุมตัวไปที่ทำการพนักงานสอบสวน จากนั้นก็ควบคุมตัวมาที่ทำการของพนักงานสอบสวนที่  
สถานีตำรวจ เขียนบันทึกการจับกุม แจ้งสิทธิและพฤติการณ์ในการจับกุมในบันทึกการจับกุมอีก  
ครั้งหนึ่ง อ่านบันทึกการจับกุมให้ผู้ต้องหาฟังหรือให้ผู้ต้องหอ่านเอง แล้วให้ผู้ต้องหาเซ็นชื่อ  
มอบสำเนาบันทึกการจับกุมให้ผู้ต้องหาหนึ่งฉบับ เสร็จแล้วนำส่งพนักงานสอบสวน”

### 4.2 เมื่อท่านต้องจับบุคคลในกรณีที่จับได้โดยไม่ต้องมีหมายจับ ท่านมีวิธีปฏิบัติในการจับอย่างไร

“วิธีปฏิบัติ แสดงตัวว่าเป็นตำรวจ แจ้งว่าคุณต้องถูกจับ แจ้งข้อหาที่เป็นความผิด แจ้ง  
สิทธิว่าคุณมีสิทธิที่จะให้การหรือไม่ให้การก็ได้ ถ้าคุณให้การถ้อยคำนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐาน  
ในการพิจารณาคดีได้ คุณมีสิทธิที่จะพบและปรึกษาทนาย หรือผู้ซึ่งจะเป็นทนายความได้ คุณมี  
สิทธิที่จะแจ้งให้ญาติทราบถึงการจับกุม แจ้งว่าต้องควบคุมตัวไปที่ทำการพนักงานสอบสวน  
จากนั้นก็ควบคุมตัวมาที่ทำการของพนักงานสอบสวนที่สถานีตำรวจ เขียนบันทึกการจับกุม แจ้ง  
สิทธิและพฤติการณ์ในการจับกุมในบันทึกการจับกุมอีกครั้งหนึ่ง อ่านบันทึกการจับกุมให้ผู้ต้องหา  
ฟังหรือให้ผู้ต้องหอ่านเอง แล้วให้ผู้ต้องหาเซ็นชื่อ มอบสำเนาบันทึกการจับกุมให้ผู้ต้องหาหนึ่ง  
ฉบับ เสร็จแล้วนำส่งพนักงานสอบสวน”

### 4.3 ในการจับบุคคลทั้งกรณีมีหมายจับและไม่มีหมายจับท่านต้องใช้กำลังในการจับหรือไม่ เพราะอะไร และท่านสามารถใช้กำลังในการจับได้ในกรณีใดบ้าง

“ปกติไม่ต้องใช้กำลัง เพราะถ้าหากบุคคลที่ถูกจับไม่ต่อสู้ขัดขืนก็ไม่ต้องใช้กำลังในการจับ จะใช้กำลังในการจับได้ต่อเมื่อผู้ถูกจับต่อสู้ขัดขืนการจับ โดยดูจากพฤติกรรมของผู้ถูกจับ”

## 5. การรับรู้ข้อจำกัดในจับบุคคลตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

**5.1 ในฐานะที่ท่านเป็นเจ้าพนักงานตำรวจ ท่านมีอำนาจจับบุคคลผู้กระทำความผิดนอกเขตท้องที่ที่ท่านประจำการอยู่ได้หรือไม่ เพราะอะไร**

“จับได้ เพราะเจ้าพนักงานตำรวจมีอำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดได้ทั่วราชอาณาจักร ไม่จำกัดเฉพาะในเขตท้องที่ที่ประจำการอยู่”

**5.2 ท่านเข้าใจลักษณะของ“ที่สาธารณะสถาน” กับ “ที่รโหฐาน” หรือไม่ว่ามีลักษณะแตกต่างกันอย่างไร**

“ที่สาธารณะสถาน หมายถึง สถานที่ที่ประชาชนมีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้ เช่น สวนสาธารณะ วัด โรงเรียน ถนน ศาลาสาธารณะริมถนน

ที่รโหฐาน หมายถึง สถานที่ที่ประชาชนไม่มีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้ เป็นสถานที่ที่เป็นส่วนตัว เช่น บ้าน ที่อยู่อาศัย ที่ส่วนตัว”

**5.3 ท่านสามารถจับบุคคลในที่รโหฐานได้หรือไม่ ถ้าได้จับได้ในกรณีใดบ้าง**

“จับได้ กรณีมีหมายจับและหมายค้น

เมื่อความผิดซึ่งหน้ากำลังกระทำในที่รโหฐาน

เมื่อมีเสียงร้องให้ช่วยมาจากข้างในที่รโหฐาน หรือมีเสียงหรือลักษณะที่แสดงว่ามีเหตุร้ายเกิดขึ้นในที่รโหฐาน

เมื่อเจ้าของบ้านยินยอมให้เข้าไปจับได้”

**5.4 ท่านสามารถจับบุคคลในพระราชวังหรือที่ประทับได้หรือไม่ ถ้าได้จับได้ในกรณีใดบ้าง**

“จับไม่ได้ ต้องแจ้งเจ้าหน้าที่พระราชวัง หรือราชองครักษ์เป็นผู้จับ”

**2.4 ตำแหน่งรองผู้กำกับการหรือผู้กำกับการ จำนวน1 ตัวอย่าง**

### ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบ

- |   |                      |
|---|----------------------|
| 1. ท่านเป็นข้าราชการตำรวจระดับชั้นใด          | “ระดับชั้นสัญญาบัตร” |
| 2. ท่านเป็นข้าราชการตำรวจตำแหน่งใด            | “ผู้กำกับการ”        |
| 3. ท่านปฏิบัติหน้าที่สายงานใด                 | “ป้องกันปราบปราม”    |
| 4. ท่านรับราชการเป็นข้าราชการตำรวจมาแล้วกี่ปี | “24 ปี”              |
| 5. ท่านสำเร็จการศึกษาระดับใด                  | “ปริญญาตรี”          |

### ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการรับรู้สิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

#### 1. การรับรู้อำนาจหน้าที่ของข้าราชการตำรวจในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

##### 1.1 ท่านทราบหรือไม่ว่ากระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นกระบวนการอย่างไร และมีไว้เพื่ออะไร

“กระบวนการยุติธรรมทางอาญา คือ กระบวนการดำเนินการของหน่วยงานต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรมทั้งหน่วยงานตำรวจ หน่วยงานอัยการ หน่วยงานศาล ในการพิสูจน์หาความผิดของผู้ถูกกล่าวหาและคืนความเป็นธรรมและเยียวยาให้กับผู้เสียหาย เป็นกระบวนการที่มีขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกยุติธรรมให้เกิดขึ้นในสังคม”

##### 1.2 ท่านคิดว่าสิทธิมนุษยชนมีความสำคัญต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญาหรือไม่ เพราะอะไร

“สิทธิมนุษยชนมีความสำคัญต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพราะมนุษย์ทุกคนมีสิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิสากลที่นานาประเทศให้การยอมรับและต้องยึดถือปฏิบัติตาม การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาจึงต้องปฏิบัติตามหลักกฎหมายและต้องคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน เจ้าหน้าที่ของรัฐจะไปละเมิดสิทธิมนุษยชนไม่ได้”

##### 1.3 ในฐานะตำรวจท่านอำนาจหน้าที่อย่างไรบ้าง และท่านมีความสำคัญอย่างไรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

“อำนาจหน้าที่ของตำรวจ คือ บังคับใช้กฎหมาย ป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมที่เกิดขึ้น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย เพื่อให้สังคมมีความสุข ความสำคัญของตำรวจในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา คือ ตำรวจเป็นหน่วยงานแรกในกระบวนการยุติธรรม เริ่มตั้งแต่การสืบสวน การจับกุม การสอบสวน การรวบรวมพยานหลักฐาน เพื่อนำผู้กระทำความผิดมา

ดำเนินคดีตามกฎหมาย กระบวนการยุติธรรมขั้นต้นจึงต้องปฏิบัติตามหลักของกฎหมายและให้ความยุติธรรมในขั้นต้นด้วย ต้องไม่ปฏิบัติเกินขอบเขตที่กฎหมายให้อำนาจ”

**1.4 เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น ท่านเลือกที่จะจับกุมผู้กระทำความผิดให้ได้อย่างรวดเร็ว โดยใช้วิธีการที่เด็ดขาด ซึ่งอาจจะใช้วิธีการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายมากนัก แต่ต้องกระทำเพื่อให้ได้ตัวผู้กระทำความผิดมารับโทษโดยเร็ว กับการปฏิบัติตามขั้นตอนของกฎหมายอย่างเคร่งครัด คำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน เน้นการแสวงหาพยานหลักฐานที่เชื่อถือได้และชอบด้วยกฎหมาย แต่อาจจะมีความล่าช้าไปบ้างในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ ท่านจะเลือกปฏิบัติอย่างไร เพราะอะไร**

“ในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจต้องปฏิบัติตามหลักกฎหมายโดยเคร่งครัด เพราะตำรวจเป็นหน่วยงานแรกในกระบวนการยุติธรรมทางอาญามีหน้าที่สืบสวน จับกุม สอบสวน รวบรวมพยานหลักฐาน เพื่อนำผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดีตามกฎหมาย ซึ่งต้องให้ความสำคัญเป็นธรรมและความชอบธรรม ถ้าตำรวจไม่ปฏิบัติตามขั้นตอนของกฎหมาย ไม่คำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน ไม่แสวงหาพยานหลักฐานที่เชื่อถือได้และชอบด้วยกฎหมาย ก็จะส่งผลให้ตำรวจโดนฟ้องร้อง ต้องจ่ายค่าเสียหาย และกระทบต่อภาพลักษณ์ของตำรวจในทางเสีย”

**2. การรับรู้สิทธิมนุษยชนตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในหมวด 3 ว่าด้วยสิทธิเสรีภาพของชนชาวไทย โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับสิทธิของประชาชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา**

**2.1 ท่านเข้าใจความหมายของคำว่า สิทธิ หรือไม่ ท่านเข้าใจว่าอย่างไร**

“เข้าใจว่า สิทธิ หมายถึง สิทธิที่ประชาชนมีและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย เช่น สิทธิในชีวิต สิทธิทางการเมือง สิทธิที่จะได้รับการรักษาพยาบาลในโรงพยาบาลของรัฐ สิทธิทางการศึกษา สิทธิเด็ก สิทธิสตรี”

**2.2 ท่านเข้าใจความหมายของคำว่า เสรีภาพ หรือไม่ ท่านเข้าใจว่าอย่างไร**

“เข้าใจว่า เสรีภาพ หมายถึง การมีอิสระที่จะกระทำอย่างใด ๆ ได้ โดยไม่ขัดต่อกฎหมาย ขนบประเพณี ศีลธรรมอันดีของประชาชน และไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น เช่น อิสระในการใช้ชีวิต อิสระในการแสดงความคิดเห็นและแสดงออก อิสระในการเลือกถิ่นที่อยู่”

**2.3 ท่านเข้าใจความหมายของคำว่า สิทธิตามธรรมชาติ และสิทธิมนุษยชน หรือไม่ ท่านเข้าใจว่าอย่างไร**

“เข้าใจว่า สิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์คือ สิทธิที่มนุษย์มีอยู่แล้วในธรรมชาติ สิทธิที่มนุษย์มีตั้งแต่เกิด เป็นสิทธิที่ไม่มีใครพรากเอาไปได้ เช่น สิทธิในการมีชีวิต สิทธิในการถือ



ครองทรัพย์สินที่หามาได้ สิทธิมนุษยชนคือ สิทธิต่าง ๆ ของมนุษย์ที่นานาชาติให้การรับรอง เป็น สิทธิสากลตามกฎหมายหรือข้อตกลงระหว่างประเทศที่นานาประเทศให้การยอมรับ ประเทศใดไม่ ปฏิบัติตามถือว่าละเมิดหลักสิทธิมนุษยชน”

#### **2.4 ท่านทราบหรือไม่ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มีการ บัญญัติคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเอาไว้หรือไม่ ถ้ามีบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องใดบ้าง**

“ทราบว่ามี เคยอ่านรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550 เช่น สิทธิในการมีชีวิต สิทธิในการถือครองทรัพย์สิน สิทธิทางการเมือง สิทธิที่จะได้รับการรักษาพยาบาลในโรงพยาบาลของรัฐ สิทธิทางการศึกษา สิทธิเด็ก สิทธิสตรี สิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย”

#### **2.5 ในการปฏิบัติหน้าที่ของท่าน ท่านต้องคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนหรือไม่ เพราะอะไร**

“ต้องคำนึงถึงเป็นอย่างมาก เพราะเมื่อสิทธิมนุษยชน เป็นสิทธิสากลตามกฎหมายหรือข้อตกลงระหว่างประเทศที่นานาประเทศให้การยอมรับ ประเทศใดไม่ปฏิบัติตามถือว่าละเมิดหลักสิทธิมนุษยชนในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจจึงต้องปฏิบัติตามกฎหมายและต้องคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนด้วย หากตำรวจไปละเมิดหลักสิทธิมนุษยชนนอกจากจะส่งผลต่อตัวตำรวจที่ละเมิดส่งผลต่อหน่วยงาน ยังส่งผลต่อภาพลักษณ์ของประเทศในระดับนานาชาติด้วย”

#### **2.6 ถ้าท่านละเมิดสิทธิของประชาชนท่านคิดว่าจะโดนฟ้องหรือต้องเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากการละเมิดนั้นหรือไม่ เพราะอะไร**

“โดนฟ้องร้อง และต้องจ่ายค่าเสียหายแน่นอน ตำรวจจะต้องเคารพหลักสิทธิมนุษยชนจะไปละเมิดสิทธิของประชาชนไม่ได้ต้องปฏิบัติตามกฎหมายเท่านั้น”

#### **2.7 ท่านจะจับบุคคลใดโดยที่เขาไม่มีความผิดได้หรือไม่ เพราะอะไร และเมื่อท่านจับผู้ต้องหาได้แล้วต้องปฏิบัติต่อเขาเหมือนผู้กระทำผิดได้เลยหรือไม่ เพราะเหตุใด**

“ไม่ได้ ตำรวจต้องปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด จะปฏิบัติต่อผู้ต้องหาเหมือนผู้กระทำความผิดไม่ได้ เพราะตามกฎหมายถือว่าเขาเป็นแค่ผู้ถูกกล่าวหายังไม่ใช่ผู้กระทำความผิดต้องถือว่าเขายังเป็นผู้บริสุทธิ์อยู่ จนกว่าศาลจะได้ตัดสินว่าเขามีความผิดจริงตามที่ถูกกล่าวหา”

### 3. การรับรู้หลักในการจับบุคคลของเจ้าพนักงานตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

#### 3.1 ท่านทราบการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในส่วนที่เกี่ยวกับการจับหรือไม่ ถ้าทราบมีการคุ้มครองสิทธิไว้อย่างไร

“ทราบ เคยอ่านรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550 มีการคุ้มครองในด้านต่าง ๆ เช่น การจับต้องมีหมายจับหรือคำสั่งของศาล การจับการกระทำความผิดซึ่งหน้า ผู้มีอำนาจในการจับ ความผิดที่จับได้ตามกฎหมาย”

#### 3.2 ท่านทราบหลักในการจับบุคคลตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหรือไม่ ถ้าทราบมีหลักในการจับอย่างไร

“ทราบ จับได้กรณีมีหมายจับหรือคำสั่งของศาล หรือความผิดซึ่งหน้า”

#### 3.3 ท่านสามารถจับบุคคลโดยไม่มีหมายจับได้หรือไม่ ถ้าได้ท่านสามารถจับได้ในกรณีใดบ้าง

“จับได้ กรณีความผิดซึ่งหน้าพบเห็นความผิดขณะกำลังกระทำ  
เมื่อพบบุคคลถูกไล่จับ โดยมีเสียงร้องให้ช่วยจับหรือมีเสียงร้องว่ามีเหตุร้ายเกิดขึ้น  
เมื่อพบบุคคลในถิ่นแถวใกล้เคียงกับที่เกิดเหตุ และมีสิ่งของที่ได้อาจจากการกระทำผิด  
ได้ใช้ในการกระทำความผิด หรือมีอาวุธ หรือมีร่องรอยพิรุณที่เสื่อผ้า หรือเนื้อตัว  
เมื่อผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนี หรือบุคคลที่อยู่ในระหว่างประกันตัวหลบหนีประกัน  
เมื่อสงสัยว่าบุคคลได้กระทำความผิดที่มีโทษเกินสามปีและกำลังจะหลบหนีหรือจะไป  
ยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานหรือจะก่อเหตุอันตรายอย่างอื่น”

### 4. การรับรู้วิธีปฏิบัติในการจับบุคคลตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

#### 4.1 เมื่อท่านต้องจับบุคคลที่มีหมายจับ ท่านมีวิธีปฏิบัติในการจับอย่างไร

“วิธีปฏิบัติ ต้องแสดงตัวว่าเป็นตำรวจ ขอตรวจค้นตัว ตรวจสอบบุคคลถ้าตรวจสอบบุคคลไม่ได้ให้ใช้วิธีเชิญตัวมาที่ทำการของพนักงานสอบสวน ถ้าตรวจสอบแล้วเป็นบุคคลตามหมายจับก็ใช้วิธีการจับตามกฎหมาย โดยแจ้งว่าคุณต้องถูกจับ แจ้งข้อหาที่ออกหมายจับ แจ้งว่ามีหมายจับของศาลที่ออกหมายจับ แจ้งสิทธิว่าคุณมีสิทธิที่จะให้การหรือไม่ให้การก็ได้ ถ้าคุณให้การถ้อยคำนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้ คุณมีสิทธิที่จะพบและปรึกษานาย หรือผู้ซึ่งจะเป็น

ทนายความได้คุณมีสิทธิที่จะแจ้งให้ญาติทราบ คุณมีสิทธิในการรักษาพยาบาลถ้าเจ็บป่วย แจ้งว่าต้องควบคุมตัวไปที่ทำการพนักงานสอบสวน จากนั้นก็ควบคุมตัวมาที่ทำการของพนักงานสอบสวนที่สถานีตำรวจ เขียนบันทึกการจับกุม แจ้งพฤติการณ์ในการจับ แจ้งสิทธิในบันทึกการจับกุมอีกครั้งหนึ่ง อ่านบันทึกการจับกุมให้ผู้ต้องหาฟังหรือให้ผู้ต้องหาอ่านเอง แล้วให้ผู้ต้องหาเซ็นชื่อ มอบสำเนาบันทึกการจับกุมให้ผู้ต้องหาหนึ่งฉบับ เสร็จแล้วนำส่งพนักงานสอบสวน”

#### **4.2 เมื่อท่านต้องจับบุคคลในกรณีที่ยังไม่ได้โดยไม่มีหมายจับ ท่านมีวิธีปฏิบัติในการจับอย่างไร**

“วิธีปฏิบัติ ต้องแสดงตัวว่าเป็นตำรวจ ขอตรวจค้นตัว เมื่อพบสิ่งผิดกฎหมายแจ้งว่าคุณต้องถูกจับ แจ้งข้อหาที่เป็นความผิด แจ้งสิทธิว่าคุณมีสิทธิที่จะให้การหรือไม่ให้การก็ได้ ถ้าคุณให้การถ้อยคำนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้ คุณมีสิทธิที่จะพบและปรึกษาทนายหรือผู้ซึ่งจะเป็นทนายความได้คุณมีสิทธิที่จะแจ้งให้ญาติทราบ คุณมีสิทธิในการรักษาพยาบาลถ้าเจ็บป่วย แจ้งว่าต้องควบคุมตัวไปที่ทำการพนักงานสอบสวน จากนั้นก็ควบคุมตัวมาที่ทำการของพนักงานสอบสวนที่สถานีตำรวจ เขียนบันทึกการจับกุม แจ้งพฤติการณ์ในการจับ แจ้งสิทธิในบันทึกการจับกุมอีกครั้งหนึ่ง อ่านบันทึกการจับกุมให้ผู้ต้องหาฟังหรือให้ผู้ต้องหาอ่านเอง แล้วให้ผู้ต้องหาเซ็นชื่อ มอบสำเนาบันทึกการจับกุมให้ผู้ต้องหาหนึ่งฉบับ เสร็จแล้วนำส่งพนักงานสอบสวน”

#### **4.3 ในการจับบุคคลทั้งกรณีที่มีหมายจับและไม่มีหมายจับท่านต้องใช้กำลังในการจับหรือไม่ เพราะอะไร และท่านสามารถใช้กำลังในการจับได้ในกรณีใดบ้าง**

“ปกติไม่ต้องใช้กำลัง เพราะถ้าหากบุคคลที่ถูกจับ ไม่ต่อสู้ขัดขืนก็ไม่ต้องใช้กำลังในการจับ จะใช้กำลังในการจับได้ต่อเมื่อผู้ถูกจับต่อสู้ขัดขืนการจับ โดยดูจากข้อหาที่เป็นความผิด พฤติกรรมของผู้ถูกจับเป็นกรณี ๆ ไป”

### **5. การรับรู้ข้อจำกัดในจับบุคคลตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา**

#### **5.1 ในฐานะที่ท่านเป็นเจ้าพนักงานตำรวจ ท่านมีอำนาจจับบุคคลผู้กระทำความผิดนอกเขตท้องที่ที่ท่านประจำการอยู่ได้หรือไม่ เพราะอะไร**

“จับได้ เพราะเจ้าพนักงานตำรวจมีอำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดได้ทั่วประเทศ ไม่จำกัดเฉพาะในเขตท้องที่ที่ประจำการอยู่”

## 5.2 ท่านเข้าใจลักษณะของ“ที่สาธารณะสถาน” กับ “ที่รโหฐาน” หรือไม่ว่ามีลักษณะแตกต่างกันอย่างไร

“ที่สาธารณะสถาน หมายถึง สถานที่ที่ประชาชนมีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้ เช่น สวนสาธารณะ โรงพยาบาล โรงเรียน สถานีรถไฟ

ที่รโหฐาน หมายถึง สถานที่ที่ประชาชนไม่มีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้ เป็นที่ส่วนตัวของบุคคล เช่น บ้าน ที่อยู่อาศัย ห้องทำงาน”

## 5.3 ท่านสามารถจับบุคคลในที่รโหฐานได้หรือไม่ ถ้าได้จับได้ในกรณีใดบ้าง

“จับได้ กรณีมีหมายจับและหมายค้น

เมื่อความผิดซึ่งหน้ากำลังกระทำในที่รโหฐาน

เมื่อมีเสียงร้องให้ช่วยมาจากข้างในที่รโหฐาน หรือมีเสียงหรือลักษณะที่แสดงว่ามีเหตุร้ายเกิดขึ้นในที่รโหฐาน

เมื่อบุคคลที่ได้กระทำความผิดซึ่งหน้า หนีเข้าไปในที่รโหฐาน

เมื่อเจ้าของบ้านยินยอมให้เข้าไปจับได้

เมื่อจับเจ้าของบ้านและมีหมายจับ”

## 5.4 ท่านสามารถจับบุคคลในพระราชวังหรือที่ประทับได้หรือไม่ ถ้าได้จับได้ในกรณีใดบ้าง

“จับไม่ได้ ต้องแจ้งเลขาธิการพระราชวังหรือสมุหราชองครักษ์เป็นผู้จับ”



## ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ นามสกุล	ร้อยตำรวจโทเกษม หนูแก้ว
วัน เดือน ปีเกิด	3 พฤศจิกายน 2525
สถานที่เกิด	อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี
ประวัติการศึกษา	รัฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช พ.ศ. 2553
สถานที่ทำงาน	สถานีตำรวจภูธรยะหริ่ง อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี
ตำแหน่ง	รองสารวัตรป้องกันปราบปราม สถานีตำรวจภูธรยะหริ่ง

